6
9-C

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE
6
8 A
17

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

18-2-4

6-9, C, 12

18
2
6

73.7.33

H B/23

LIBER DE

PRONVNCIATIONE RHE-
torica doctus & elegans, per
Iodocum Vuilli-
chium.

BIBLIOTECA NAZ.
ROMA
VITTORIO EMANUELE

ADIVNXIMVS SCHOLIA
eiuſdem in Vergilij Bucolica, multis
locis, quibus antea depra-
uata erant, reſti-
tutis.

BASILEAE ANNO
M. D. X L.

ORNATISSIMO ET CLARISSIMO VIRO

Euſtathio à Slifen, illuſtriſſimi Marchionis Ioachimi II electoris iam à Secretis, M. Iodocus Vuillichius S. D.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Effudi nõnullas præceptiones de pronunciandi ratione uerius, multis negocijs obrutus, quàm ſcripſi, quibus adoleſcentulos commonefacerem, ne quid in dicendo peccarent. Videbam enim quoſdam declamatores quamappoſitiſſimè inuenta & rite ordinata memoriæ mandaſſe. Sed quia actio in ijſdem frigebat, pleriq; auditores ſomnũ tenebant. Itaq; eodem quis modo ipſos redarguerit, quo Cicero ſuum Callidium. At optime Euſtathi, ut nihil diſſimulem, ſæpe mihi occaſionem dediſti, ut harũ præceptionum maiorem haberem rationem. Nam quoties te de grauiſſimis controuerſijs & religionis & politiæ dicentem audiui & uidi, ſemper fuit tanta actionis modeſtia & prudentia, ut uix eandem quiſpiam ſecurus animaduertiſſet. Noſti enim ipſe non tantum hanc partem, ſed totum quoq; orationis corpus ita effingere, ut elaboratũ quiddam facilè perſpiciat nemo. Quã

igitur ratione adductus, hanc opellam tibi nuncupo: non ut te docerem, ſcilicet ſus Mineruā, cum ſis & natura & arte eius partis peritiſſimus, ſed ut meum in te animū & beneuolum & gratum ſignificarem. Siquidem dignus es, qui ab omnibus honeſtis uiris adameris, & ſtudioſis bonarum artium, quorum gratia multos magnosq́; labores, pericula, & impiorum calumnias perpeſſus es, ut tandē aliquādo tum dignitas tum autoritas ſcholæ Francfordianæ inſtauretur, quæ hoc in ſeculo exulceratiſſimo penè deſerta fuiſſet, niſi tuo & ſatis maturo cōſilio ſubueniſſes, & medicinam dediſſes. Rectè quidem tuum officium facis. Aulicis enim ſunt negocia aut cōſularia aut prætoria. Conſularia quidem, cum de cauſis religionis diſſeris, & reluctaris tanquam Hercules ὁ ἀλεξίκακος, contra monſtra ſæuiſſima: cum de pace cōſeruanda, & alijs Reipublicæ rebus, inter primates & heroas Marchiæ deliberas. Prætoria autem, cū iudiciū exerces, ἐυνομίαν, hoc eſt, bonarum legum ordinationem conſtituis, cum lites tā priuatas quàm publicas dijudicas, ut omnes ſubditi in pace ſine iniuria uiuāt. Quod cōſilium ſi omnibus ex æquo placeret, ueri aulici eſſent, non αὐτόλυκοι, qui tantum lunatos ſuos calceos & plumas iactitant, ſed iſtorum uirtus in ſpongiam recidit. Debent enim uniuerſi multum operæ ponere, ut honeſta uita uiuatur,

tur, ut nemo lædatur, ſed omnes innocentiæ ſtudeant, ut ſuum cuiq; daretur, ut ſubditos non expilarent, non degluberēt, ſed ut eoſdem tum fideliſſimè tum prudentiſſimè tutarentur, & eorum honeſtis commodis ſtuderent uel capitis periculo. Sic futurū eſſet, ut eos rectè Germani Heroaldos nominaremus. His bene uale, Francfordij Marchicorum, ferijs Bartholomæi, Anno

1 5 3 9.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUEL

DE PRONVNCIATIONE.

PRONVNCIATIO, *eſt apta uocis & totius propè habitus corporis, iuxta uerborum & rerum dignitatem moderatio. Pronunciationis autem uerbum ita fuſe patet, ut actionem ſub ſe quoq; complectatur. Illa quidem à uoce, Ariſtoteli eſſe uidetur λέξις, hæc uerò ab habitu corporis, ὑπόκρισις. Nam non ſolùm uocis ratio hîc habetur, ſed etiam uultus, geſtus, & cultus. At olim ſimplicior fuiſſe uidetur, cum tàntum in ea uocis uſum obſeruauerant, quando ea iuxta affectus aut magna, aut parua, aut mediocri dicendam*

Pronunciationis definitio.

λέξις Ariſtoteli Pronūciatio. ὑπόκρισις Actio.

Vocis ratio in Pronunciatione.

Toni Pronunc.

erat, cui addebant tonos, ut cantum quendã, ſed obſcuriorem adnotarent. Quid quòd neque ante Ariſtotelem quippiam probè memoriæ proditum erat? Tardius enim in Dramata *irrepſit, cùm poëtæ ipſi eadem*

Actores Dramatum.

poëmata pronunciauerant. Poſtea tamen actores affuerunt, aliquantò diligentiores & ornatiores, quorum alij geſtus magis curam habebãt quàm uocis, qui

Scenici. Thymelici. Roſcij cum Cicerone cõtentio.

nunc Scenici, nunc Thymelici *dicebantur, quorũ numero erat* Roſcius, *cum quo* Cicero *contendere ſolitus erat. Hic enim uix toties in recitando uocem mutauerat, quoties ille corpus cum uenuſtate, hoc eſt, decoro, dignitate, & gratia mouerat. Qua de cauſa factũ eſt,*

Roſcius parœmiacos.

ut quemlibet ſuæ artis artificem, Roſcium παροιμιακῶς *& hodie appellemus. Siquidem in geſtu mediocritas requiritur, ſed apta: conſpicua enim uenuſtas, ſicut & turpitudo, oratoribus nõ cõpetit.* Nam *nos cum* Quin-

Hiſtriones. ἐργολάβοι. Operarij.

tiliano, non comœdum, ſed oratorem uolumus, imò hiſtrionibus, aut operarijs, quos Athenæus ἐργολάβους *nominat, quorum opera hiſtriones tantum utebantur,*

Recitatores.

cum hiſtrionicam ipſi non fecerant. Deinde *alij recitatores erant, qui ex ſcripto legebãt, quos ut uocis qualitatem & quantitatem obſeruaſſe, ita manuum geſticulationem neglexiſſe oportuit. Quod ex quadam* Plinij *epiſtola cõſtat:* Hortaris (inquit) *ut orationem amicis pluribus recitem, quamuis uehementer dubitẽ.* Ne-

que

que enim me præterit, actiones quæ recitantur, impetum omnem caloremq́; , ac propè nomen ſuum perdere. Idem, recitantium ait præcipua pronunciationis adiumenta eſſe, oculos & manus præpediri &c. Verum hiſce in more poſitum eſt, ut recitent qui aut periculum memoriæ adire, aut ediſcendo tempus abſumere nolunt, quemadmodum de Auguſto Cæſare Suetonius poſteris ſcriptum reliquit. Poſtremo Mimi, qui Mimi.
ἀπὸ τοῦ μιμεῖσθαι nomen receperunt. Vtraſq; egerunt partes tam pronunciatoris quàm actoris, qui interdum & ὑποκριταὶ dicti ſunt, quòd uiuam imaginem di- ὑποκριταί.
centis, & uoce & habitu corporis repræſentauerant & ſimulauerant. Eſt autem Pronũciatio ſeu actio (poſterius autem Cicero libentius uſurpat) orationis pars Actio potentiſſima orationis pars.
potentiſsima, quoniam ſine ea pleraq; uel inuentionis, uel diſpoſitionis, uel elocutionis, uel memoriæ frigent, & penitus infirma ſunt. Cuius rei periculum facere licet aut in theatro, aut in theatralibus ludis, aut in templis, aut in ſacris cõcionibus. Quæ cauſa eſt, cur tãtopere ueteres in hac ſudarint. Nónne plus opinionis Lentulus ex actione, quàm ex eloquentia conſecutus eſt? Nónne C. Gracchus in defendenda fratris nece, totius populi Romani per eandẽ lachrymas cõcitauit? Nónne Rhodijs, qui Domeſthenis orationem ſcriptam admirabãtur, Aeſchines uel aduerſarius dixerat, Quid ſi

 ipſum

ipſum audiſſetis? Nónne Hortenſius, Antonius, Craſſus, & alij complures, ex huius laude illuſtriores oratores habiti ſunt? Proinde rectè pronũciationem, quandam corporis eloquentiam Cicero nominauit, atque eam ſolam in dicendo dominã cenſuit. Rectè eidem primas, alteras, & tertias Demoſthenes tribuit, rectè Aſconius uitam orationis appellauit. Nam adeo hæc langueſcit, ut omnes affectus commoriantur, niſi iuſta actionis ratio præſens affuerit, præſertim cum eius finis & officium ſit, ut affectus moueat per aures quidem uoce, per oculos autem corporis habitu. Porrò

Pronunciatio duplex. Naturalis pronunc.

Pronũciatio duplex eſt, una naturalis, altera artificialis. Naturalis quidẽ eſt, quæ ductu naturæ in uoce & motu corporis fit: ſunt enim eius ſemina, ſicut honeſtatis & omnium artium, nobis ingenita. Quare ea potiſſimũ eſt, qualem impetus cuiuſq; animi fert, ueteribus, quibus artes nondum ſatis erant excultæ, uſitatior. Fingit enim ipſa natura per ſe uultum nunc irati, nunc propitij, nunc comminantis, nunc blandientis, nunc admirantis, nũc cõtemnentis, nunc mœſti, nunc gaudentis, nunc ridentis, nunc flentis, nunc horum atque illorum affectuum. Quamobrem L. Cotta eam tanquam illaboratam affectabat, ut quidem arcem teneret. Nam cui adſunt oris uitia, cui deeſt memoria, bonusq; corporis habitus & uocis, fieri nequit ut re-

ctè

ctè pronunciet. Debet enim *eſſe pronunciatio emendata et dilucida.* Emendata *quidem eſt, ſi os fuerit explanatum, iucundum, & urbanū, id eſt, iuxta* Quintilianum, *in quo nulla neq; ruſticitas, neq; peregrinitas reſonat, ueluti cum nulla adſit* κοιλοσομία, *nulla* ἰχνότης, *nullus* πλατυασμὸς, *nullus* τραυλισμὸς, *nullus* ψελλισμὸς, *et alia oris uitia, quæ inſunt uel à nutricum negligentia, uel à natura, ut in* Orthographicis *antea docuimus.* Dilucida *aut erit, ſi tota uerba ita extulerit, ut eadem non ſint tertiata, quo uitio* κολοβῶται *laborant.* Quarum *utraq; eò ſpectat, ut* ὀρθοέπεια *habeatur, id eſt, recta & explanata dictionum pronunciatio, cum ſuauitate & uenuſtate.* Artificialis *autem eſt, quæ ſuperiorem cura adiuuat, expolit & adornat.* Nam *habitum corporis natiuum artificioſe iuxta uerborum & ſententiarum dignitatem accommodat, format, atque rectificat.* Qua *cauſa adducti ueteres, & ſummi uiri, palæſtricam diſciplinam tanquam uirtutem conceſſerunt. Siquidem in ea nō uictum, ſed motum & geſtum conſiderabant, nimirum ut recta eſſent brachia, ne indoctæ ruſticæ'ue manus, ne ſtatus indecorus, ne qua in proferendis pedibus inſcitia, ne caput oculiq; ab alia corporis inclinatione diſsiderēt: cuius pediſſequa fuit* Chironomia, *quæ geſtuū lex eſt.* Præterea *effingit decorum uocis, ut citò innoteſcat*

Pronunciatio ſit emendata & dilucida.

Pronunciatio artificialis.

Habitus corporis.

Chironomia.

quomodo narrandum ſit, qua autoritate ſuadendum. qua concitatione ſurgat ira, quis fletus deceat miſerationem. Etſi hæc omnia natura quoq; ſuppeditat, tamen ars ea corrigit & perfectiora reddit. Igitur ars naturæ,& natura arti quamrectiſsimè adiungitur,ſicut Horatius in poëta exigit. Nam ut Praxiteles longè melius ſignum ex Pario marmore, quàm ex molari lapide exculperet,& ut bonus agricola in fertili agro plus fructus faceret, quàm in ſterili, ita in præſtanti natura ars optima magis dominabitur. Cæterũ utrobiq; duo adhuc requiruntur,nõ aliter atq; in alijs oratoris partibus, adeoq; in tota Rhetorica, quorũ prius quidem eſt imitatio, quæ facit ut ex alijs exemplum capiatur. Hic tamen uidendum eſt, ne uitium contrahatur: facillimus enim lapſus eſt, ſi quis decorum non obſeruauerit,aliud enim hiſtriones,aliud mimos,aliud heroas, aliud monachos, aliud Eccleſiaſtas, aliud Catonem ſenem, ſenatorem, ſtoicum, aliud Achillem iracundum, aliud Vlyſſem callidum & aſtutũ,alia alios iuxta circumſtantiarum uarietatem decent. Quare uerum eſt illud ueteris poëtæ,Eadem oratio ab obſcuro & nobili dicta,non idem ualet. Proinde imitaturus adoleſcens, ſuum cuiuſq; decorum & officium nõ negliget. Poſterius uerò uſus, ſeu frequens exercitatio, quam ceu manũ ſapientiæ autorem, non temere Anaxagoras

Ars. Natura.

Imitatio Pronunciationis.

Exercitatio Pronunciationis.

xagoras dixit. Itaq; *ſæpe currendum erit aut ad ſpeculum* Demoſthenis, *aut ad liberi amici & non aſſentatoris iudicium.* Iam uerò *conſtat, quòd ab omnibus* Rhetoribus *duo præcipua eiuſdem artificij capita ſint præſcripta, uox, & motus corporis.* In uoce *quidem attenditur quãtitas & qualitas, in motu autem uultus & geſtus, quibus omnibus cultus adijcitur.* Quare *ij non peccant, qui quatuor eiuſdem partes fecerunt, uocem, uultũ, geſtum, & cultum, quarũ ſingulas ordine explicabimus.*

Vox.
Motus corporis.
Cultus.

Primũ *de uoce, quæ efficit pronunciationẽ ornatã, maximè ſi has tres uocis figuras continuerit, uidelicet ſi magna, ſi firma, ſi mollis fuerit.* Et *ut duæ primæ ad quantitatem, ita poſtrema ad qualitatem pertinet.* Magna *autẽ eſt, quæ beata, clara, pura, & lenis eſt.* Beata *quidẽ eſt, cum ſit plena & perfecta.* Clara, *cum ſit aperta & manifeſta.* Pura, *cũ in inſtrumentis uocis nihil ſit uitij.* Lenis *deniq; eſt, quæ integris faucibus & nõ exaſperatis manat.* Ariſtoteles *hãc* λευκὸν & εὐήκοον appellat, Latini *candidã & bene audibilem, qualẽ* Agamemnoni Homerus *tribuit hoc uerſu:*

De uoce.
Beata uox.
Clara.
Pura.
Lenis.
Λευκός
Candida.
εὐήκοος bene audibilis.

Ἥυσε δὲ διαπρύσιον Δαναοῖσι. Hoc *eſt,*

At clarè dixit Danais *cui candida uox eſt.*

Cuius *uitia ſunt,* Rauca, *quæ clara nõ eſt, ſed obtuſa, aërẽ enim non facilè ſecat.* Subrauca, *quæ modicam rauim continet, quæ & ſubfuſca eſſe poteſt, qualem* Cicero

Rauca.
Subrauca.

in

Hiulca. *in Antonio fuiſſe obſeruauit*. *Hiulca, quæ aut patulo ore, aut ſemicluſo profert, ut ſit cõmunis cœloſtomiæ & platyaſmo*. Inarticulata, ſeu nõ ſana. *Inarticulata, ſeu non ſana, qualis eſt in blæſis, balbis, titubantibus, & hæſitantibus*. *Scribitur* Pomponius Lætus. *autem* Pomponium Lætum *in priuato ſermone impeditam, ſed in cathedra expeditam habuiſſe linguam*. Aſpera. *Aſpera, quæ profluit faucibus non integris, ſed exaſperatis*. Exilis. *Exilis, ſeu effœminata, ſeu puſilla, ſeu tenuis, quæ uirilis nõ eſt, ſed qualis eſt mulierum, ſpadonum, cicadarum, & nonnullorũ ægrotantiũ, qui ferè* ὀξύφωνοι *ſunt, ſicut uiri* βαρύφωνοι. *Sunt forſan & aliæ uoces uitio obnoxiæ, ſed abſq; controuerſia ſub illis com*Firma. *prehendi poſſunt*. *Cæterum, firma eſt, quæ non eſt fracta, ſed æqualiter uſq; ad finem orationis durabilis*. *Fit autem hæc*, Rhetorum *ſententia, ex laterum firmitate, quam ſibi non ſatis præſentem affuiſſe ipſe* Cicero *conqueſtus eſt*. *Latus autem confert propter membra uitalia, nempe pulmones & cor*. *Quare uox in ſpirituoſis ſæpe intercipitur, aut certè ita redditur infirma, ut diutius in officio ſuo pergére nequeat*. Hæc *quoque cauſa eſt, cur* Demoſthenes *loca aduerſa ſcandẽs, multa uerba cõtinuabat, autore* Valerio: *ſic enim* Mollis. *in animum induxit, ſibi uocem confirmatum iri*. Mol*lis uerò eſt, quæ cum dulcedine & facilitate flexibilis eſt: poteſt enim uox intendi et remitti iuxta alias atq;*

alias

alias circunſtantias, à qua oratores λιγύες *&* ἡδυεπεῖς *dicuntur, non aliter atq; præcones* λιγύφθογγοι. *Atque huius loci eſt illud* Homeri, *quod de* Neſtore *cecinit, cui uocem ſuauem, canoram, & lenem attribuit his uerſibus:*

Ἠδυεπὴς ἀνόρουσε λιγὺς Πυλίων ἀγορητής,
Τοῦ καὶ ἀπὸ γλώσσης μέλιτος γλυκίων ῥέεν αὐδή.

Verùm quinam ſunt præcipui gradus intendendæ & remittendæ uocis, ex ſermone & contentione & amplificatione colliguntur. Autor uerò ad Herenniũ, *quiſquis ille fuit, mollitudinem uocis ad partes orationis retuliſſe uidetur per ſermonem, contentionem, & amplificationem. Primũ enim cum in dignitatẽ, narrationem, demonſtrationem, & iocationem ſermo ſecernatur, nemo eſt tam male oculatus, quin perſpiceret dignitatem eſſe exordiũ. Illa enim huius primaria pars eſt,* Græcè ἀξίωσις. *Siquidem* πρότασις *&* κατασκευὴ *cum quibuſdam figuris, eò tantum cõducunt in prooemio, cur quiſpiam dicentem audire* ἀξιοῖτο, *id eſt, dignaretur.* Ea *de cauſa uenerandam oris maieſtatem, qualis in* Pompeio *fuit,* Græci ἀξιωματικόν, *Cicero dignitatẽ appellare ſolet. Itaq; cum ſermo dignitatis ſit quoq; exordij, cõuenit eidem uocis remiſsio cum plenis faucibus.* Nam *ut uerecundia per ſedatam & depreſſam orationem, ita grauitas, ſeu res ſeria per*

plenas

Mollitudo uocis.
Sermo.

Dignitas in exordio.

Ἀξίωσις.
Πρότασις.
Κατασκευή.

Ἀξιωματικόν.
Oris ueneranda maieſtas, & dignitas.
Verecundia exordij.

plenas fauces ſignificatur. In *quarum utraque uirtute ueteres plurimum operæ poſuerunt, adeo ut nonnulli Græci in procemio uix è pallio manū exerere uoluerant:* Mirum *enim eſt quantum gratiæ hinc conciliatur, cuius rei exemplum eſto illud* Ciceronianū: Q*uanquam mihi frequens ueſter conſpectus multò iucundiſsimus, hic autem locus ad dicendū &c.* Id *exordium fingat quis, ueluti in chordis* ὑπάτην, *audiri.* D*einde*

Narratio. *narratio altera orationis pars, uocem quoque ſermoni proximam habet: attamen apertiorem, quàm in exordio.* E*adē uerò eſt uaria, iuxta qualitatē facti & affectuū, ueluti ſi ſtrenuè quid factū fuerit, celeriuſculè in hypate* μισῶν: *ſi ignauè, tardiuſculè in parhypate hypatôn: ſi acriter, acriter in hypate* μισῶν, *aut paulo altius: ſi clementer, clementer bona ex parte pronūciandum eſt in lichano.* I*dem aliorū iudiciū eſto: ueluti in*

Narratio pro lege Manilia. *narratione pro lege* M*anilia, uox remiſsior et grauior*

Pro Q. Ligario. *& aliquanto tardior, ſicut altior eſt & uehementior pro* Q. L*igario.* I*llic quidem eſt ſeria adhortatio, hic uerò*

Demōſtratio. *ſubindignabūda defenſio.* P*oſtea demonſtratio eundem ſermonem obtinet, cum uoce paululum attenuata & crebris interuallis, rerumq́; diuiſionibus, quas in propoſitione demonſtramus.* H*æc enim ſiue per expoſitionem fit, qualis eſt pro* A*rchia, ſiue per partitionem ſeu diſtributionem, qualis eſt pro* S*exto* R*oſcio*

nam

(nam quæ fit per inuocationem, poëtis familiarior eſt
et pſalmis) certis rebus demonſtrãdis explicatur, quò
pro certo haberetur, quid factũ ſit, aut quid facto opus
ſit, aut ſupra quo adhuc cõtrauertitur: cuiuſmodi illud
eſt pro lege Manilia: Primũ mihi uidetur de genere bel
li, deinde de magnitudine, tũ de Imperatore deligẽdo
eſſe dicendũ. Poſtremò eſt iocatio, quæ etſi ſermonem Iocatio.
habet, tamen addit riſum pudentẽ & liberalem, in quo
uox leniter tremebũda eſt, & nõ cachinnans, quæ po-
teſt in quaslibet partes inſpergi, & in ipſam propoſi-
tionem, ut meminit Quintilianus. Huius quoq; farinæ
ſunt γελοῖα à Rhetoribus adnotata. Secundo eſt Contentio.
contentio, in qua, cum confirmationi & confutationi
eadem accõmodata ſit, requiritur uox agilior, acrior,
& inſtantior. Hæc autem eſt in continuatione, uel di
ſtributione. In illa quidem cum ſit frequẽtatio, & ex-
politio tam uerborum quàm ſententiarum, & argu-
mentorum circa eandem rem & perſonam. Ita quoq;
ſonus uocis debet eſſe intentior, cum uerborum conti-
nuatione. Nam ita celeriter cum clamore uerba confi-
cienda, ut uolubilitatem orationis ueluti uno ſpiritu
uociferatio conſequatur: ut Cicero, Et quoniam per-
appetentes gloriæ præter cæteras gentes, atque auidi
laudis fuiſtis, delenda eſt uobis illa macula Mitridati-
co bello ſuſcepta, quæ penitus ita inſedit, atque &c. In

hac uerò cum ſit rerum & perſonarū diuerſitas, erit quoq; uociferatio acris, nempe ab imis faucibus cum raris & breuibus interuallis, ut Cicero: Genus enim eſt eiuſmodi, quod maximè ueſtros animos excitare & inflammare debet: agitur enim ſalus amicorum atque ſociorum, pro qua multa maiores ueſtri, magna & grauiſſima bella geſſerunt: aguntur certiſſima populi Romani uectigalia. &c. Vltimò eſt amplificatio, cui locum idem autor in epilogis conceſſit. In his enim locus communis δεινώσεως καὶ ταπεινώσεως conſtituitur. Actor quidem ſua amplificat, & ad iracundiam incitat uoce denſa, forti, aſpera, atroci, fuſa cum crebra reſpiratione, & magna celeritate. Reus autem miſericordiæ ſtudet, & conqueritur ſua incommoda uoce leni, ſubmiſſa, contracta, flebili, & quaſi obſcuriori, cum crebris interuallis. In ſumma, mollis uox uariat iuxta affectus, mitiores quidē, ut in dignitate, demonſtratione, iocatione, & narratione: uehementiores uerò, ut in contentione, & amplificatione. Itaq; in quacunq; fuerit oratione, obſeruandum eſt ἦθος ne ſit an πάθος: mox præcepta accommodantur pro loco & re & perſonis. Nam non ſemper æqua intenditur uox in illis: ueluti in amplificatione ἠθικῇ laxior uox eſt, quàm in παθητικῇ. Quid multis? in ſingulis ſchematibus alia atq; alia eſt flectendæ uocis ratio. Nam hæc

Amplificatio.

hæc nunc eſt concitatior, ut in ἀσυνδέτοις, nunc porrectior, ut in admiratione, in uoto, in obteſtatione, in deprecatione, in χιτλιασμοῖς, in μειώσει, nunc eſt clarior, ut in αὐξήσει in expolitione, & his ſimilibus. De*inde neq; mora in aſpirando negligenda eſt: nam breuiſsima eſt in ἀσυνδέτοις, cum ibidem ſit ὑποστιγμὴ, in membris ſeu colis paulo longior, quia ibi eſt στιγμὴ, in periodo eſt longiſsima, quod genus eſt,* Arma, *uirumq; cano &c. poſt* Arma, *ſpiritus mora eſt quambreuiſsima, ſed tardiuſcula poſt* Cano: *mediocris poſt* Littora, *longe has ſuperans poſt* Iram. *At omnium longiſsima eſt poſt* Romæ, *quòd ibi ſit abſoluta comprehenſio.* Q*uare ex ſpatio reſpirandi, pronunciatio talis uocabitur diſtincta. Si quis uerò maluerit ad ſuperiora ſchemata referre, id facilè conficiet hoc modo, ſi finitionem & frequentationem & expolitionem ad contentionem, ſi μερισμὸν ad diſtributionem, ſi deſcriptiones locorum, temporum, & perſonarum, ad narrationem cum aliqua parte amplificationis, ſi ſarcaſmum, aſteiſmum, myčteriſmum, antiphraſim, charientiſmum, ironiam ad iocationem retulerit, atque ſic iudicandum eſt de cæteris. In parentheſi autem uox paulo depreſſior, ut eadem à contextu orationis ſepararetur, cum parua reſpiratiuncula.* Exclamatio *autem & interrogatio iuxta affectus uariat, ſicut tota uox mollis.* Q*uis*

enim non animaduertit in hilaritate plenam eſſe & ſimplicem, in certamine ſeu contentione erectam totis uiribus, & uelut omnibus neruis intentã, in ira acriorem, aſperã, denſam, cum crebra reſpiratione, in blandiendo, rogando, & fatendo lenem & ſubmiſſam, in ſuadendo, monendo, & pollicendo, & conſolando grauem, in metu & uerecũdia contractã, in adhortatione fortem, in diſputationibus grauioribus teretem, in miſeratione flexam, flebilem, & conſultò quaſi obſcuriorem, in expoſitione & ſermone rectam, et mediam inter acutum & ſonum grauem, in egreßione fuſam & claram eſſe? Quid multis? In concitatis affectibus attollitur, in compoſitis deſcendit, plus minuś ue pro utriuſq; rei modo.

DE MOTV CORPORIS.

Porrò alterum generale pronunciationis caput eſt motus corporis, qui plurimũ habet momenti, primùm ad concitandos affectus, cum pleraque uel citra uerba ſignificet. Nam ex manus geſticulatione, ex nutu, ex ingreſſu, ex inceſſu, ex uultu, habitus animorum perſpicitur, & ex alijs membrorũ motibus certa hominis uoluntas perpenditur, quemadmodũ beneuolẽtia Iouis in Venerẽ ſatis exprimitur his uerſibus:

Olli ſubridens hominum ſator atq; deorum

Vultu,

Vultu,quo cœlum tempeſtatesq; ſerenat,
Oſcula libauit natæ.

Hic ſanè uoce Iouis,animus innoteſcit ex riſu amicabili,ex placido uultu, & ex oſculis. Deinde conducit ad faciendam fidem, nam ſi quis hilaris triſtia dixerit, ſi renuens aliqua affirmauerit, ſi auerſantem aſpicere finxerit,ei nemo fidem habebit. Quare rectè Horatius ſuadet poëtæ et oratori(pleræq; enim Inſtitutiones ad Piſonem de elocutione ad actionem referri poſſunt) primùm dolendum eſſe, ſicut Cicero quoque ait, Fleat prius, qui alios flere cupit. Sic lugeat cum lugentibus, gaudeat cum gaudentibus: ſemper enim neceſſe eſt, ut nos priores cõcipiamus affectus, ſi uelimus tales alios quoq; eſſe. Itaq; Dauus in comœdia rectè ait, Non parum intereſt,utrum ex animo quid,an de induſtria facias. Nam qui res diuerſas eodem uultu ac uoce pronunciat,non uidetur ex animo loqui. Quamobrem Cicero Callidiũ quendam rectè notauit, quòd res atroces frigidè pronunciarat: Niſi fingeres(inquit) Callidi,tu iſta ad hunc modum narrares? ſomnum,me Hercule, iſto loco uix tenebamus. Poſtremò ad decorem orationis conſeruandũ utilis eſt, ſiquidem ſingula penè membra aliud atq; aliud decent,pro circunſtantiarũ diuerſitate,ut ſit ubiq; τὸ πρέπον, quod & ſtatuarij nõ negligunt, quoties alicuius res geſtas ad uiuũ uſq; habitum

in cuiuſdã icone effingunt. Cæterũ motus hic in uultum & geſtum diuiditur, differunt tantũ loco: uultus enim in facie eſt, geſtus in reliquis partibus corporis.

DE CAPITE.

Ex membris uerò, quorum opera in pronunciatione utimur, primum eſt caput, quod ſecundum naturam eſſe rectum debet, attamen mobile, non rigidum & durum, in quo magna mentis barbaries eſt, quaſi τέτανος corripuiſſet. Sed cum ſubmiſſum fuerit, humilitatis eſt & pudoris, humiles enim ferè caput inclinãt: cum ſupinum, arrogantiæ eſt: cum inclinatum eſt in latus, languoris eſt & ſomni: cum in tranſuerſum nutat, renuimus: cum in pronum, annuimus & aſſeueramus, qualis eſt nutus Iouis apud Homerum Iliad. ά. Cum in ſupinum uerſum fuerit, aduocamus: cum modicè uacillarit, dubitamus & admiramur: cum ita ſurrectum fuerit, ut antica pars faciei declinet tanquam minabũda, indignationem ſignificat. Cum uibratur, illuſionem, ſicut & Iudæi Chriſto ſuſpenſo motitarunt caput, de quo ſubinde & Dauid in pſalmis cõqueritur. Vitioſum autem hic iudicatur, frequens nutus: & ſubinde iactare caput, & comam rotare, iuxta Quintilianum, fanaticum eſt.

DE

DE FRONTE.

FRons uerò eſt mentis ſignificatrix, quæ ſi ſerena & explicita fuerit, hilaritatis, blanditiæ, et clementiæ nota eſt: nam porrectiore fronte ſunt, qui magis exhilareſcunt. Si corrugata, ſeu obducta, ſeu contracta, ſeu caperata, iracundiæ, ſeueritatis, triſtitiæ & tyrãnidis. Horatius autẽ metaphoricῶs nubem uocat, cũ canit, Deme ſupercilio nubẽ, id eſt, exhilara frontem. Nam triſtitia dicitur nubilum obducere. Hæc quoq; ænea in ſacris literis dicitur metaphoricῶs, nũc quòd contumax ſit & intractabilis, nunc quòd inſtar ænei muri ſibi conſtet. Si modice demiſſa & corrugata fuerit, pudoris ſignum eſt: quibus autem talis nõ eſt, effronteſ, hoc eſt, impudentes dicũtur. Verũ ex huius membri geſtu, multæ ſunt natæ parœmiæ, quæ aliunde petẽdæ ſunt.

DE SVPERCILIIS.

AT proxime frontem ſupercilia ſunt conſtituta, quæ ſi ſublata fuerint, arrogantiam notant, hac de cauſa ſuperciliosus eſt arrogãs. Si demiſſa, uerecundiã: ſi remiſſa, hilaritatem: ſi adducta, iracundiam & toruitatem: ſi compoſita, lenitatem: ſi deducta, triſtitiam: ſi inæqualia, uidelicet cum unum fuerit ſublatum & alterum compoſitum, crudelitatem portendunt, Superciliosus.

tendunt, qualia Piſoni à Cicerone fuiſſe exprobata Quintilianus ait. Si ſubitò deflexa, conceßionẽ & aſſeuerationem: ſin autẽ ſubitò retorta ſurſus uerſus fuerint, abnegationem monſtrant.

DE OCVLIS.

CAeterũ ſub his latitant oculi, qui animi indices ſunt, ſicut uultus eiuſdẽ imago. Rectè igitur à *ueteribus dictũ eſt, animum in oculis habitare.* Quare κατὰ συνωνυμίαν pro affectu, pro corde: & ſynecdochicῶs pro facie, et μεταληπτικῶς pro certa cognitione et fide capitur oculus. Veluti cum dicitur in ſacris literis, Oculus ſimplex, oculus nequã. Item, diſplicẽt in oculis Abrahæ. Itẽ, domine uidiſti, ne ſileas, hoc eſt, certò exploraſti et noſti: igitur ſubueni. Item, turbatus eſt à furore oculus meus, hoc eſt, experterrita mea cõſcientia, totusq; faciei habitus uariauit, et ſic in alijs ſcripturarum locis ſentiendũ eſt. Rubentes autẽ oculi, ſed ardentes, inſtar ſcintillæ micantes, iracundiã notãt, quales Homerus Agamemnoni irato tribuit. Intenti et intuentes, attentionem, fiduciam, & autoritatem, ex quo geſtu eſt biblica phraſis, Leuare oculos. Ipſi quoq; hac de

Hier.3 cauſa eruditi uocantur, cum in cenſura rerum plurimum attendunt Quare Chriſtus de arduis rebus & argumentis dicturus turbæ, hanc intuebatur, ut atten-

tionis

tionis eſſet ſignificatio. Tales autem potiſsimum exordio quadrant. Suſpicientes uerò anxietatem ſeu dolorem portendunt, qui geſtus eſt Deum *inuocantibus & gratias agentibus, & à ſeruatore noſtro ſeruatus.* Itaq; *in ueteri* Eccleſiæ *ritu, cum ſuſpicerent,* γονυκλισία *erat: cũ miniſter in paraſceue cœnæ gratulatoriæ his uerbis adhortabatur, Surſum corda, nimirum ut omnes oculos nõ tam corporales, ſed et ſpirituales ſubleuarent ad contemplationem rerũ cœleſtiũ ſine admiratione terreſtriũ. Clauſi autem & auerſi inimicitiã, aperti amicitiam & fauorem monſtrãt, qui* Deo opt. *maximo admodum familiariter tribuuntur in tutela piorum, & uindicta impiorum.* Honeſti *honeſtatem, nimium deducti ſtoliditatem, tales enim ſunt uitulis: rigidi ſtuporem ſeu* ἴκσασιν, *languidi & ſubinde nictantes pudorem & uerecundiam, torpentes torporem & ſegnitiem, pæti, qui & uenerei ſunt, laſciuiã, limi ſeu ſemicluſi inſidias & adulationem, mobiles ueluti innatantes aut uolantes uoluptatem & libidinem, quales fuerant recitatori* Perſiano, *cum ait,* Pa*tranti fractus occllo.* Nam *illius* ὀξυωπία *uitiata erat, & de illo rectè dicitur* τὸ, κόρσαι πόρναι. *Cæterum de ſaltu oculi uel dextri uel ſiniſtri, tanquam ſuperſtitioſum & inutiliter actori relinquimus.*

Surſum corda.

DE NARIBVS.

HIs ſuccedunt nares, quæ efflantes iram ſignificant, quemadmodum in equis ferocientibus cōſpicitur, & Theocritus aſperam bilem, id eſt, iram, in naribus ſedere canit. Atque Deus Exodi 34. longis naribus dicitur, quòd ſit patiens, non hominum more irritabilis, & ſubitò uindicans. Corrugatæ uerò, illuſionem præ ſe ferunt, quod prouerbium indicat, Suſpendere naſo, & tropus qui dicitur Myćteriſmus. Frequens autem nariū emunćtio damnatur: & quod græci dicunt μύζειν, latini muſſare, quod eſt, occluſis labris ſonum per nares elicere (talis enim ſonus μοκμὴ dicitur) nuſquam non uitio uertitur.

DE BVCCIS.

PRoximum his locum buccæ retinent, quæ inflatæ arrogantiam & faſtum, apud Horatium tamen & iracundiā ſignificant, his uerbis: Quin Iuppiter ambas Iratus buccas inflet. Demiſſæ autem triſtitiam & deſperationem. Huius quoque loci ſunt, quæ apud Rhetores de riſu memoriæ prodita ſunt.

DE LABIIS.

IAm ſuccedunt labia, quæ cum porriguntur, ſtultorum ſunt: cum aſtringuntur, humilium: cum diducuntur, illudentium: cum mordentur, iratorum, qui

mos eſt apud Homerum, ſed ea lambere uitioſum eſt. In rictu autem ſit moderatio, ore enim magis quàm labris loquendum eſt.

DE DENTIBVS.

Sub hæc ſunt dentes, quibus irati frendebant, & Homero frequens ὀδαξισμός *in eodem affectu. Atque Dauid ſuos aduerſarios dentibus frendiſſe conqueritur.* Pſal.35

DE VVLTV ET FACIE.

Hi ſunt præcipui motus, qui in facie & eius partibus attendũtur, quarum ratione uultus eſſe iudicatur, cum aliter atque aliter pro affectu permutentur. Nam facies grammaticorũ ſententia, eſt immutabilis: confunduntur tamen inter ſeſe inuicem, præſertim in ſacris literis, in quibus ſæpe non adeo religioſe proprietatem uerborum quidam obſeruant'. In his enim ſubinde legitur, faciem abſcondere, faciem auferre, faciem auertere, pro indignari & uindicare pios, & ut iſte geſtus eſt maleuolentiæ, ita hic beneuolentiæ κατ᾽ ἀντίθεσιν *aſpicere, Græcis* ἐπιδεῖν. *Quare pſalmo 137. propheta ait, Humilem aſpiciet, excelſum à longo cognoſcet, hoc eſt, pauperum & humilium miſerebitur, ſuperborum ſibiq; placentium non item. Antichriſtus quoque apud Danielem fortis facie*

Exod. 3
Eſa.64
Faciem abſcõdere, auertere, auferre.
Pſal.143

 eſt,

eſt, ἀναιδὴς προσώπῳ, impudens,intractabilis, & cui frons,ut ſuprà dictum eſt, ænea, cum ſit mirè audax, qui nullo pudore, nullo metu ab inceptis malis retrahi poteſt. Idem uerò de uultu colligitur, frequentiſſimus

Vultum conuertere. *enim hic in pſalterio motus eſt,cum ait, Dominus conuertit uultum ſuum ad pios,hoc eſt,fauet,& approbat*

Ponere uultum. *eorum ſtudia. At ponere uultum eſt animo,obfirmato quippiam cõſtituere,quaſi uultu cõpoſito & conſtanti,necnon immutabili. Sunt et aliæ complures loquendi formulæ ex his geſtibus natæ,quas ſtudioſus adole-*

Vultuoſus. *ſcens nõ facilè negliget. Obſeruabit tamen uultuoſum reprobari, ut qui toto uultu loquitur. Nam hic omnes eius partes, atq; ſi poſſet,aures motitare affectat.*

DE CERVICE.

CAeterum poſt faciem eſt ceruix, quæ primùm erecta eſſe debet, non rigida, tanquam uertebra nõ eſſet ἐπιστροφαῖος, ab Hippocrate ὁλοὺς dicta, ut quæ cum collo non eſſet circumagitabilis. Deinde non ſit ſupina,quaſi hic locus eſſet affectus ὀπισθοτόνῳ. Poſtremò neq; ſemper decet eam in alterum humerum inclinare, niſi quid admodũ triſte acciderit, quod ipſa naturalis pronunciatio iuxta affectum declarat, & ipſæ ueterũ imagines oſtendunt. Sequitur autem motum capitis ceruix, quare utriuſq; eadem penè erit ratio.Id tamen non eſt negligendum, quando illa breuia

tur,

tur, quòd geſtum faciat humilem, ſeruilem, & fraudulentum.

DE COLLO.

VErùm pars illi penè oppoſita eſt collũ, quod nunc trahitur, ut in triſtitia, nunc extenditur, ut in ſuperbia, & hilaritate. Quintiliano autem utrunq; eſt deforme. Prius enim, ut limaci ſeu eritio, ita poſterius ciconiæ conuenit.

DE MENTO.

SVpra illud eſt mentum, quod non debet eſſe pectori affixum, quemadmodum fit in emproſtho tono. Duo enim ſunt incommoda, prius quidem, quia uocem obfuſcat, ut nõ ſit candida, poſterius uerò, quòd eadem latior fit preſſo gutture. Taceo quàm parũ deceat ceu Cataſcopũ, nẽpe defixo capite loqui, quod uix in ſuo phrontiſterio Socrates tuliſſet. Verũtamen in ſacris literis is geſtus nõ adeo erit abſurdus: in his enim eſt, os ponere ad terrã. Hoc quid aliud eſt, quàm quod Maro cecinit, Dum ſtupet, obtutuq; hæret defixus in uno? Nam modò afflicti, modò ſtupidi propter caſum uehementem eundem præ ſe ferunt: quare is portendit ſibi non placere, & nõ magnifica faſtuoſáq; loqui, ſed humilia ſentire. Huic non adeò abſimile eſt quod in pſalmo 35. legitur: Oratio mea in ſinum meum reuerteba-

Os ponere ad terram.

uertebatur. Nam proni & incurui in luctu ſerio ueteres orabant, at in foro ciuilitati ſtudendum eſt.

DE HVMERIS.

Rurſus in poſtrema parte hominis humeri extant, qui neq; nimium attollendi ſunt, neque nimiũ contrahendi, neq; iactandi, ueluti in libratione, cum iugum ſubinde motitatur. Quod uitium Demoſthenes ſic correxit. Stabat enim in pulpito anguſto, eminente ſuper humeros cuſpide haſtæ, ſic ſanè ex anguſtia loci aliò declinare non potuit, & humeros iactans offenſione haſtæ admonitus eſt.

DE BRACHIIS.

Ab his autem dependent brachia, quæ modice proijciuntur, magis tamen quãdo dictio incaleſcit, hoc eſt, quando obiurgamus, quando exhortamur, quando contendimus: hæc tamen proiectio moderata eſſe debet. Nam ſi immodica fuerit, athletis & antagoniſtis rectius conceditur, atq; Sarmatis quibuſdam inciuilioribus, à quorum pronunciantium latere non ſatis tutum eſt ſedere aut ſtare, ne qua alapa impingatur per illorum brachia nimis proiecta.

DE MANIBVS.

At horum partes ſunt manus, quæ loquaciſſimæ ſunt, ſine quibus actio debilis eſt & man

ea. Hæc autẽ pectori admouetur, cum quis de ſe loquitur, cum uerò de alio quopiam, ad eundem intenditur δεικτικῶς, *ſed percußione ſeu ſtrepitu pronæ manus ſilentium commonſtratur.* Eadem *ſublata et inflexa, ad nos illicimus & inuitamus.* Eadem *à nobis reflexa & depreſſa, auerſamur & repellimus.* Eadem *in eccleſia pectus tundimus, tanquam publico pœnitentiæ ſigno.* Eadem *admirantes ueteres femur percutiebant.* Eadem *quoq; cum ſenſu incipiat, & cum eodem deponatur.* In *exordio quidem quia, ibi ferè* ἦθος *eſt, nõ* πάθος, *hæc uix ueſte aut pallio exeritur, donec oratio magis incaluerit.* Nũc *pariter dextra in facie crucem ſignamus admirantes, qui geſtus quoque ſeruatur, quando abeuntibus bene precamur, & bene ualere iubemus. Sed manibus iunctis & expanſis adoramus & hodie, non tantũ* Dauidis *tempore, qui canit,* Sub*latio manuum mearum ſit ueſpertinum ſacrificium.* Dextram *autem in altum porrectam uibrare, eſt militare ſignum lætitiæ, & ebriorum, qui* Euau Euau *ingeminant.*

DE DIGITIS.

P*Orro manus pars una eſt digitus, qui ori impreſſus ſilentium indicat.* Itaq; *ſacra ſcriptura ſæpe uſurpat,* Manum *ſuper os ponere, pro obmuteſcere,* **Manum ſuper os ponere.**

re,& tacere,& Harpocratē agere. Indice autem ſublato cœlum ſeu ſuperna, ſicut depreſſo terram ſeu inferna demonſtramus. Quare olim rectè Mimus quidam notatus eſt, qui huius demonſtratione ſolœciſmū fecerat. Nam cum exclamauerat, ὦ Ζεῦ, in terram porrexit: rurſus cum dixerat, ὦ γᾶ, in cœlum aſpectabat, & eôdem manum intenderat.

DE PECTORE ET VENTRE.

IN medio autem harum eſt pectus unà cum uentre, in quibus cauetur ne promineāt. Omnis enim ſupinitas eſt odioſa, ea tamen membra nunc aut ſuggeſtu aut laxa ueſte conteguntur.

DE LATERIBVS.

IN confinio eorundem adſunt latera, quæ cum geſtu conſentiant, alioſq́; corporis motus ſequantur, ut Cicero ait.

DE GENIBVS.

SVccedūt his deorſum uerſus in actione genua, quibus flexis hodie honorem impendimus. Quis autem olim eorū uſus erat, haud multo pòſt indicabimus.

DE PEDIBVS.

POrrò infimū locum ſortiti ſunt pedes, in quibus duo tamen obſeruantur, ſtatus & inceſſus,

ex quorum utroq; geſtu ſunt phraſes Hebraicæ, *uelut coram* Deo *ſtare, eſt adhuc in fide perſiſtere & perdurare*. Deus *ſtat nunc, cum non ſubitò ſuccurrit afflictis: nunc ſtat, pro adeſt & ſubuenit. Sic tranſit populus, hoc eſt, caput eius minuetur, ex liberis enim fiunt ſerui.* Deus *tranſit, cum exerit ſuam uirtutem. Sic ex ſeßione aliquot natæ, ut ſedere ſuper ſolium, eſt iudicare & prætorem agere: ſuper cathedram* Moyſis, *eſt docere legem: in templo* Dei, *& in dextra maieſtatis, eſt ſe facere* Deũ. *In medio cineris autem ſedere eſt affligi, & cõtemni, & aliæ complures dialecti* Hebraicæ *ex his geſtibus factæ ſunt, quas diligenter obſeruaſſe plurimũ retulerit. Sed ad pedes reuertemur, quorũ alter porrigatur: iunctis enim pedibus ſtare, potius mulierum eſt.* Vitio*ſum quoq; hic eſt, dextrum pedem & dexteram manum ſimul proferre, uitioſum eſt ſiniſtro pede inſiſtere & dexterum attollere, qui ſtatus ciconijs eſſe ſolet.* Vitio*ſum eſt ſummis digitis pedem ſuſpendere, ueluti qui inſtar empuſæ ſubſaltant.* Vitio*ſa eſt uacillatio, cum alternis pedibus inſiſtant, quaſi in lintre dicerent.* Vitio*ſa eſt frequens & concitata pedum inter ſe mutatio.* Vitio*ſa eſt immodica pedum diuaricatio, ſupploſio autem pedis olim in loco opportunior fuit, quàm hodie.*

DE AETATE GESTVVM.

SVnt enim quidam olim uſitati, ſed hi prorſus in deſuetudinem abierunt, & alij ſurrogati ſunt. Olim Hortēſius *in digitis cauſam partiebatur, ut hodie nōnulli bene æmulati factitant.* Olim *dicēdo obambulabant:itaq;* Craſſus Seuerus *lineā poſcebat, qua oratores detinerentur.* Olim *femur tundebatur in indignatione,dolore,& admiratione, quod apud Athenienſes primus fecit* Cleon,*&* Romani *approbarunt, ſed ab* Hebræis *acceptum.* Olim *frontem percutiebāt, teſte* Cicerone, *forſan indignabundi.* Olim *ſtupeſcentes ſuram femori impoſuerunt,ut eſt* Iudicum 15. Olim *medius digitus in pollicem contrahebatur,reliquis tribus explicitis,cuius lenis motus exordijs competebat, productior autem in narratione, longiſſimè exertus in confirmatione.* Olim *ſupputatio in digitis & manibus fiebat,ſicut doctiſſimus* Beda *annotauit, & ſæpe eiuſdem poëtæ meminerunt.* Olim *preſſo pollice fauorem indicabant.* Olim *attactu auris memoriam refricabant,unde eſt,*Aurem uellere. Olim *ſupplicantes genua contrectabāt, in quibus ſedem miſericordiæ ſtatuerunt, & interdum mentū contingebant, qui mos eſt ſupplicū* Homericorum. Olim *ueſtis proſcindebatur à dolētibus & iraſcentibus.* Olim *proſtrati pedes oſculabantur,& ueſtigia reuerebantur,more,niſi fallor,*

Femur tundere.

lor, Iudaico, quem ſibi ſolus Papa retinuit, qui ſe in locum Chriſti ſubornauit: nam huic tanquã Deo & homini, & peccatrix Euangelica id honoris tribuerat. Olim amici oculos & faciem oſculabãtur, quod & Iudas Chriſto exhibuit. Olim proſtrati adorabant, uelut Perſæ & Magi: hodie autem geſtu quodam corporis, uel capitis, uel flexis genibus, uel aperto capite uenerantur. Olim oſculando manum adorabant in fide præſtanda: utinam hic geſtus nobis una cum fide frequentior eſſet. Olim lugentes barbam tondebant, & barbam abradebant, ideo dicebatur πενθητήριος: *hodie autem ijdem fouent promiſſam barbam & comam negligunt. Olim adituri regem terram lingebant. Olim iurantes manum leuabant, hodie tamen duos digitos attollunt, indicem cum medio. Olim teſtimonium dicturi manus capiti rei imponebãt. Olim ad extremum mœſti manus ſupra caput collidebant. Olim manuum uel digitorũ extẽſione populus ſuffragia dabat. Olim conſpirantes & cõiurati manus in manibus habebãt. Olim ſuperſtitioſe reuerentes manũ ori adhæſerunt, hodie manum ori impoſitam magiſtratũ excipientes porrigimus. Olim pœnitentes & mœrentes manum femori configebant. Hi geſtus & complures alij, etſi bona ex parte exoleuerunt, tamen ſæpe uſui ſunt, ut quis rectius ſcripta autorum & prophanorum &*

C *ſacrorum*

ſacrorum percipiat. Nam multæ dicendi formulæ ex his tanquam ex fontibus prodierũt, quas niſi quis exactius obſeruauerit, facilè illi aqua, ut dicitur, hærebit in autorum prælectione, quod multa experientia teſtificabitur.

DE VSV HARVM PRAECEPTIONVM.

HActenus generalia præcepta tradidimus de pleriſq; externis membris corporis, quorum motus in actione ſpectatur: eadem ad octo partes reduci poſſunt, ſicut ſuprà de uoce præſcriptum eſt. Nam ut uox pro natura illarum & qualitate accommodatur, ita & geſtus. Quare paucis ad eaſdem referemus geſtum, quem motũ corporis eſſe diximus, ſicut in facie uultum. In quorum utroq; mediocritas requiritur: damnatur enim cum alibi tum hic nimia uenuſtas & turpitudo. Illa quidem in hiſtrionibus eorumq; conductitijs operis, quos ſuprà ἐργολάβους more Græcorum nominauimus, uix tolerabilis eſt, cũ nimis exquiſitè ſingulis affectibus inſeruiant. Hæc uerò propter ruſticitatem ubiq; reprobatur & uitio fertur. Itaque cum ſermo fuerit in dignitate uel exordio, tria attenduntur, Status. ſtatus, motus manuum, & uultus. In ſtatu quidem exigitur.

gitur,ut quis eodem in ueſtigio conſiſtat,altero tamen pede modicè prolato. In geſtu,ut ſit lenis idem, nō admodum exertus, uidelicet cum non procul ab ore aut pectore,ſed ad os refertur. Deinde prona ac paululum prolata laxatur, quomodo Demoſthenes pro Cteſiphonte,& Cicero pro Archia,teſte Quintiliano,pronunciauerunt. Hæc autem eò ſpectant,ut ſit uerecundiæ,quæ exordijs accommodiſsima eſt, locus, qua adductus Iſocrates uix manū pallio exerere uoluit. Vultus autem ad ſermonis ſententiam aptetur: hic enim à dicente diſſentire non debet. Igitur triſtia triſtes dicamus,læti læta,ſicut Horatius ſuaſit: Geſtus. Vultus.

—Triſtitia mœſtum
Vultum uerba decent,iratum plena minarum,
Ludentem laſciua,& ſeuerum ſeria dicta.

Cæterum id non eſt negligendum,peculiares quoſdam geſtus eſſe ante exordium, nimirū ut ſtatus ſit rectus, pedes aliquantulū diducti,ſiniſter tamen minimo momento præcedat, maximè ſi dextra manu fieret actio, quæ paululum ultra ſinum proferri debet. Tunc quoque togam licet componere,aut more ueterum ex integro inijcere, & adſit aliquid ſpatij ad cogitandum. Nam cura dicentis delectat,quemadmodū Vlyſſes fecit,qui oculis in terram defixis ſtetit ſceptro immoto, priuſquam ſuam eloquentiā inſtar torrentis profluen

tem effunderet. Sunt & hodie qui barbam demulcēt, ut olim Cicero, ſunt qui comam dirigunt & componunt, ſunt qui manum intuentur, ſunt qui articulos infringunt, quæ poſtrema duo uitio non carent, ſicut cum quis faciē perfricuerit, lacunaria inſpexerit, & myſtaca traxerit. Vox quoque in exordio *ſit remiſſa, nō murmurās more monaſtico, quæ paulo altius paulatim inſurget, quæ & ipſa uerecundiæ utilis, aſperæ arteriæ, ne hæc tam ſubitò lædatur.* Verùm *ſi ſermo in narratione cōſtitutus fuerit, eadem penè ratio erit, niſi quòd oratio paulo altius inſurget, tanquam narrantis ſedulitas eſſet. Si in demonſtratione paululum corpus à ceruicibus ſeiungitur (caput enim in auditorem immittitur atque inclinatur) ſic & manus, quod ex naturæ ductu facilè quis colligeret, cuius prudenti iudicio pleraq; corrigi poſſunt.* Sin autem *in uocatione ſermo erit, ſolus uultus hilaris ſit, & ridibundo ſimilis: ſed modus hic eſſe debet, nam nemo non poteſt damnari, ſi quis toto corpore ridens agitatur, qui mos eſt aulicis morionibus.* Porrò *ſi contentio in continuatione fuerit, celeritas adſit brachij, uultus mobilitas, & aſpectus acrimonia. Si in diſtributione, celeritas quoq; in exporrigendo brachio requiritur, acriſq; et defixus in aduerſariū uultus.* Olim *raritas ſupploſionis dextri pedis & inābulatio ſeruabatur, illa quidem*

in

in cõtentionibus aut incipientis aut finientis opportu na fuit,ſed non crebra alioqui iudicem ad ſe conuerte- bat.Hæc uerò pariter modica fuit. Nam inde ſcomma Flauei Virginei rhetoris in antiſophiſtam manauit, qui cũ crebro excurrerat & inambulauerat,ab illo ro gatus,quot millia paſſuũ declamaſſet.At ſi amplifica- tio in cohortatione fuerit, geſtus ſit paulo tardior,& cõſideratior,acris aſpectus,mobilitas uultus. Si in con queſtione, olim erat planctus muliebris,ictus capitis, ſed geſtus ſit ſedatus, tanquam dolentis, & conſtans ad ueri doloris teſtificationem,cui accedit uultus mœ- ſtus & conturbatus. Hæc ſunt quæ neceſſaria eſſe ui- dentur de geſtu, nunc cultum ſubdemus ultimam hu- ius partem.

DE CVLTV.

QVi nõ tantum ad ueſtitum reſpicit, ſed etiam ad quemlibet corporis habitum & ornatũ. Itaque calcei Gallici inſtar deltoti, pileus pyrrhus,amuleta,arma, & alia id genus ad cultum re feruntur. Quam ob cauſam reges ſublato ſceptro di- cebant, ſicut prophetæ, qui ſacri erant oratores,inter alia ſymbolum geſtabant, quo totius concionis argu- mentum continebatur: ueluti cum Iſaias ἀνυπόδητος, id eſt, diſcalceatus erat, quo Aethiopas & Aegyptios captum iri ab Aſſyrijs ſignificabatur. Ad hũc modum Iſaiæ 20

 Hiere-

Hieremias oraturus iuſſu Dei collū cathena inſeruit, quod indicium erat ſubiugationis Edomitarum, Ham monitarum, & Tyriorum per Nebucadnezarem. Item, Amos, niſi fallimur, paſtoritia ſtola ornatus futurum cōcionabatur, ut regnum Iſraëliticum, quod tum decem tribubus conſtabat, propter impietatem deuaſtaretur. Quare ſubinde paſtor in ſua concione paſtoralia quoque pro decoro inſeruit. Talia ſanè ſymbola erant tanquam muta teſtimonia futurorū euentuum. Quantam uerò ſui corporis laniati commonſtrationem Sopyrus apud Babylonios effecerat, ex hiſtorijs ſatis liquet. Neq; fruſtra Antonius patrocinaturus M. Aquilio, huius cicatrices ſciſſa ueſte oſtenderat: neque temere Seruius Galba liberos ſuos paruulos in cōcionem produxit, neq; ſpe ſua fruſtrata eſt Phryne, cum corpus illius pulcherrimū diducta tunica nudatū fuerat, et etiāſi illam Hyperides ſtudioſiſsime tutatus fuerat, tamen nihil profeciſſet, niſi eandē in publicū adduxiſſet. Nam ueſte dirupta et denudata τοὺς ἐπιλογικοὺς οἴκτους ἐκ τῆς ὄψεως αὐτῆς ἐπιῤῥητόρευσε, *ut multo copioſiſsime in 13. libro Dipnoſophiſtῶn Athenæus ait. Quare ex his non eſt obſcurum, quàm latè pateat nomen cultus apud rhetores: attamen ueſtitui potiſsimum quadrat, qui primùm ſit laudabilis, non monſtroſus. Nam ueſtis naturā imitari debet. Eſt enim in hac*

ueluti

ueluti oratio animi,character,atque imago. Recte igi*tur dictum eſt,* Veſtis uirum facit. *Deinde ſit ſplendidus atq; uirilis,non ſegmentatus, ne quis pauo eſſe iudicetur.* Hac de cauſa uerè ille cecinit,

Sint procul à nobis iuuenes ut fœmina compti.

Poſtea negligentia hic quoque notatur, ut in alijs rebus. Poſtremò id certum eſto, *ueſtitum ſubinde mutari,pro loco,pro re, pro tempore & perſona, tamen omnia fiant* εὐσχημόνως, *ſicut apparet in habitu ſcenico, quo maxima eſt ueſtium diſsimilitudo, propter alias atque alias circumſtantias.* Hoc igitur conſilio *in funebri oratione orator erit pullatus, in epithalamijs autem purpuratus ſit, aut ſandicinus, aut alterius coloris,ut conſuetudo fert.* Et Dauid *ater,id eſt, triſtis ingrediebatur, ab aduerſarijs afflictus.* Eſt *enim & hic uerum,*Lex *& regio.* Quid *multis? ſemper curãdum eſt ut cultus ad præſens negociũ ſit aptus: nullã enim fidem faciet, ſi hic argumento non erit ſimilis.* Olim *quoque indecorum fuit incinctum eſſe, ſed nunc honorabile eſt: ſunt enim nobis laxiſsimæ ueſtes, quæ non apte cinguntur, in quibus frequens ſubmiſsio, ſublatio,& reuolutio damnatur.* Eſt *autem hic obſeruanda ætas, ſicut in geſtu: ueſtitus enim ſubinde uertitur, præſertim apud* Germanos. *Sed in hoc decorum non eſt poſthabendum, & conſilium bonorum uirorum.* Incinctum eſſe.

Quare male hodie quidam Eccleſiaſtæ ueſte lupina concionantur.Decori enim non habetur ratio, & turpiſsimè negligitur uis imitationis, quæ non niſi optima aſſequi cupit,& à grauiſsimis & ſapientiſsimis uiris approbata.Male audiuit Alexander Magnus à ſuis Macedonibus purpuratis, quòd Perſicam ueſtem induerat,tanquam hac mores adeoq; uirtus permutaretur.Itaq; Homerus ait, honeſtum habitum plurimum conducere ad æſtimationem augendam, qui ſic canit:

Nanq; uiro ueſtis magnum decus addit honeſto.

Et in Eccleſiaſtico ſcriptũ eſt, Amictus,riſus,et inceſſus,produnt hominis ingenia.Proinde diligenter proſpiciendum eſt,quis quemq; deceat ueſtiendi modus,ut nihil monſtroſum illinc exiſtat.

LIBRI DE PRONVNCIATIONE RHETORICA FINIS.

ILLVSTRI PRIN

CIPI AC DOMINO D. IO-
anni Georgio Marchioni Brandenburgẽſi, ac
Duci Stetinenſi & Pomeraniæ, Burgrauio No-
riburgenſi &c. Principi ſuo clemen-
tiſſimo, Iodocus VVilli-
chius Reſellianus

S. P. D.

VSV *comperimus, illuſtris Princeps, nullam calamitatem eſſe ſolam. Siquidem Pandora nõ tantum ad eos, qui* ἐπιμυθεῖς, *ſed etiam qui* προμυθεῖς *audiri uolunt, adrepſit. E cuius pixide cum morbi plus ſexcenti, tum aliquot ſectarũ myriades ultro citroq; peruolarũt. Nam quemadmodum in dies magis ac magis noui graſſantur morbi, adeò ut optimo medicorum ſenatui plurimum negocij faciant (quotusquiſq; enim eſt, qui poſcas Gallicas, qui Anglicum ſudorem, qui Gotthicã ſcabiem ſub certũ affectionis genus etiam nunc ad amuſsim reuocarit? Laborarunt quidem uel primæ notæ ſcriptores, at quàm ſibi conſtent, quàm prioribus quadrent, non obſcurum erit ijs, qui propius introſpecturi, ueteraq; cum recentioribus collaturi eſſent) ita paſsim tot factiones in re-*

 ligio-

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

ligione increbuerunt, & adhuc ſuppullulant, ut multis opus eſſet Herculibus, *qui tot hydras, tot apros, tot* Cerberos *peſſundarēt.* Quare *fit ut ſtudioſis homuncionib. noſtra memoria uix ullus detur locus, interim gymnaſia deſeruntur, ſcholæ negliguntur, catechiſtæ deſpiciuntur. Atq; ita & in pietate, & in bonis literis non paruum facimus damnū.* Quamobrem *ea ſpe deiecti ad ſolos* Principes *tanquā* Mecœnates *cōfugimus, quibus ſub his caſtris uitam uiuere certū eſt, ut hi ſua liberalitate iiſdem ſubueniant, & alant: ne unquā tum in politia, tum in ſynaxi doctores defuturi ſint.* Quod *ſemper, illuſtris* Princeps, Ioachimi *tui pater et auus, & maiores tui illuſtriſſimi* Electores *diligentiſſimè cauerunt: ita ut* Academia *publica circiter triceſimum abhinc annum* Francophordij *inſtituta ſit, in qua pietas cum eruditione maxime promoueretur, atque nuper hinc tibi* Pædagogus *pluſquam induſtrius,* Nicolaus Miſnerus, *prudentiſſimo conſilio delectus & miſſus eſt, qui iſtam tuam pueritiā moribus & muſis expoliret & adornaret, quoniam* Principem *artes & pacis & belli tenere oportet: quorū utriuſq; exempla maiores tui ediderūt nunquam ſatis laudata.* Requiruntur *ſanè in optimo principe ſumma potentia, ſumma ſapientia, & ſumma bonitas.* Potentiā *autem* Deus Opt. Max. *tibi largiſſimā dedit, ut omnibus* Marchionibus,

nibus, quorum dignitas quammaxima apud uetuſtiſſimos Germanos erat, quando per pagos uicosq; iura reddebant, ſed non niſi communi omniũ ſuffragio electi, qui in ſua ditione ſeu uillicatione grauiter & fideliter id muneris ſubibãt. Quo factum eſt, ut ab eadem nomen illis inditum ſit. Siquidem Germani eiuſmodi tractũ Marck *nominare ſoliti ſunt, à quo* Marchiones *habentur quaſi* Marcarum *præfecti, ſeu* βονθοὶ, *è quorum numero &* Sigiſmundus Caroli *quarti filius* Imperator *erat, à quo tui maiores iſtum ipſum* Marchionatũ *propter fidem & uirtutem ſeptimodecimo abhinc anno ſupra centeſimum adipiſcebantur. Cui optimæ & plurimæ gentes ſubditæ ſunt,* Semnones, Teutones, Anarpi, Burgunti, & Ilingæ. *Nam* Semnones *iuxta* Albim *habitarunt, qui ſe nobiliſſimos, & uetuſtiſſimos* Sueuorum *crediderunt: ut quibus, autore* Tacito, *centum erant pagi, de quibus* Gotfridus Viterbienſis *ſic canit:* Semnones.

Incoluit centum primæua Sueuia pagos.
Non urbes nec caſtra colens, ſed rura uel agros.

Horũ autem loco ſunt, qui ante Marcomiri, *à* Marcomiro *autore, poſtea ab eius filio* Brãdone *inſtauratore* Brandonispyrgenſes, *uulgò* Brãdenburgenſes *uocari cœpti ſunt, quibus ea pars* Marchiæ, *ni fallor, adſignatur, quam mediam eſſe uolũt cum* Hauelburgenſi *diœceſi.* Brandenburgenſes.

ceſi. Quo loci Hauella ſeſe Albi immiſcet, cum antea contra ſententiam Geographorum iuxta arcem Span
Sueuus. dauienſem Sueuum (quem barbari in Spreuum detor-
Teutones. ſerunt) exceperat. Teutones uerò ſunt in ulteriori Albis ripa, quos Ptolemæus Alexandrinus τευτονοάρους nuncupauit. Olim autem iiſdem tanta fuit autoritas, ut omnes Germani ſeu Tuiſcones ab iis nomen ſortiti
Anarpi. ſunt, qua antiqua ſtatuitur Marchia. Verùm Anarpi non longè à Sueuo cenſentur, ubi nunc Bernarinij, ſeu more uulgari Berulinij, cum alijs finitimis Albim uer
Burgundiones. ſus ſedem habent. Burgunti autem, ſeu iuxta Plinium Burgundiones, ſeu iuxta Ptolemæum βουγοῦντες (niſi uitioſum fuerit exemplar) bellandi ſemper cupidi in Galliam emigrarunt, Sequanis & Heduis expulſis, regionem à ſe nominarunt Burgundiam. Quos Gallici ſcriptores, ut rerum Germanicarũ ignari, ex Scan
Viadus ſeu Viader. dia illò aduenisſe mentiũtur. Tales ſunt hodie accolæ Viadi, ſeu potius Viadri, uulgò Die Ader/citra Sueuum, ubi potiſſimum Francophordium eſt, quod quis Francorũ traiectũ latine redderet, celeberrimũ & Gymnaſio literario, & quàmaxima piſciũ negociatione.
Eluones. Quibus proximi ſunt Eluones, ad Viſtulam uſq;: eos abſq; cõtrouerſia Polonos, Moſouitas iudicamus, idq; ad orientem ſolem, ſed ad Aquilonem protenduntur
Sideni. uſq; ad Sidenos, id eſt, Megaloburgenſes & Stetinenſes.

ſes. Hinc ex utraq; *Viadri ripa noua locatur* Marchia. *Vcaria autem ab Vcaro lacu uocata, magis ab ijſdem partibus ad occidentẽ uergit.* Porrò Ilingæ *ſuperſunt, quorũ bona pars in* Luſatiam *mutata eſt, qua Venedi Sorabi uitam degunt uſq; ad oppidum* Cotbuſiũ, *quos nunc Slauos uocitãt: cuius indicium eſt fluuius Slauus ſic nominatus.* Taceo de *ſummis* Decurionibus Norici caſtri, *hoc eſt,* Burggrauijs. Omitto de Principibus Rugiorum, *qnos etiam inter Sueuos Tacitus agnoſcit.* Prætereo de Ducibus *Caſſuborũ, Slauorum, & aliorum.* Non *afferam piſcoſiſſima flumina, maximum uini, frumentorum, oppidorum, pagorum, armentorum & pecorum numerũ, ut haud facilè quis ullam regionem inueniret, quæ huic tantarũ rerum felicitate reſponderet.* Itaq; *de huiuſmodi* Dei *donis tibi tuisq; maioribus plurimum gratulamur.* Ceterũ *ut ſummæ potentiæ ſummam quoque adiungeres ſapientiam, qua quid expetendum, quid fugiendum eſſet ſcires, ut nõdum per ætatem licet, ita in ineunte neutiquam negliges.* Didicit & Achilles à Phœnice *ſuo:* Ilingæ. Die Slau.

Μυθῶν τε ῥητῆρ' ἔμεναι, πρηκτῆρα τε ἔργων.

Poſtremò teſtamur omnes ſummam bonitatem tibi ita eſſe innatam, ut nunquam intermori queat. Iccirco *nõ eſt quod te ad hanc pluribus adhorter.* Nihil *adhuc Phalaridis, nihil* Dionyſij Syracuſani, *nihil* Me-

zentij,

zentij,nihil Neronis, nihil Caligulæ,nihil Domitij in his celeberrimis Marchionibus uel auditum,uel uiſum eſt. Quare ego tanta bonitate fretus, tibi hæc ſcholia dedicare conſtitui,hoc ſolùm conſilio, ut tantos principes mihi qualibuſcunq; officijs demererer. Nolui autem hiſce nugis alios commentarios explodere & exibilare,imò magis extollere,ut qui hoc duntaxat conatus ſim, ut obiter legendis Bucolicis Vergilij, ſi quid ſcrupuli intercideret,eadem cum alijs conſuleres, aut certe per te et alijs puerulis prodeſſem. Hæc enim neutiquam Principem, tametſi paſtoralia, dedecent,ne ullo modo ἄκαιρος ἔννοια uideretur, maximè quando latinitatis iacũdia tibi ſint fundamenta,quod facilè prudens Pædagogus cauebit. Quare te,optime Princeps, rogo,ut id beneficioli æqui boniq; conſulas. Calumniatores uerò hic nauci facio,ut qui mihi cõſcius ſim,quòd nulla ambitione,nulla oſtẽtatione ingenij, ſi quod eſt, nulla inuidia in ijs periculum feci, ſed ut pro uirili omnibus teneræ ætatis, quatenus fieri poteſt, gratum facerem. Bene uale illuſtris Princeps. Francophordij cis Viadrum. XVII. Calend. Ianua. anno poſt Chriſtum natum

M. D. XXXIIII.

P. V. M. BVCOLICA. ECLOGA PRIMA, TITYRVS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Melibœus. Tityrus.

Me.

TITYRE *tu patulæ recubans ſub tegmine fagi,* Propoſitio.
Syluestrem tenui muſam meditaris auena.
Nos patriæ fines et dulcia linquimus arua,
Nos patriam fugimus, tu Tityre lentus in umbra
Formoſam reſonare doces Amaryllida ſyluas.
Ti. *O Melibœe, Deus nobis hæc ocia fecit,*
Nanq; erit ille mihi ſemper Deus, illius aram
Sæpe tener noſtris ab ouilibus imbuet agnus.
Ille meas errare boues, ut cernis, & ipſum
Ludere quæ uellem, calamo permiſit agreſti.
Me. *Non equidem inuideo, miror magis, undiq; totis*
Vſq; adeo turbatur agris, en ipſe capellas
Protinus æger ago, hanc etiam uix Tityre duco.

Hic

Gemelli ſpes gregis.

Hic inter denſas corylos modo nanq; gemellos,
Spem gregis, ah ſilice in nuda connixa reliquit.
Sæpe malum hoc nobis, ſi mens non læua fuiſſet,
De cœlo tactas memini prædicere quercus.
Sed tamen iſte Deus qui ſit, da Tityre nobis.
Ti. Vrbem, quam dicunt Romam, Melibœe, putaui
Stultus ego huic noſtræ ſimilem, quô ſæpe ſolemus
Paſtores ouium teneros depellere fœtus.

Collatio bucolica.

Sic canibus catulos ſimiles, ſic matribus hœdos
Noram, ſic paruis componere magna ſolebam.
Verùm hæc tantũ alias inter caput extulit urbes,
Quantum lenta ſolent inter uiburna cupreſſi.
Me. Et quæ tanta fuit Romam tibi cauſa uidendi?
Ti. Libertas, quæ ſera tamen reſpexit inertem,
Candidior poſtquàm tondenti barba cadebat:
Reſpexit tamen, & longo pòſt tempore uenit.
Poſtquam nos Amaryllis habet, Galatea reliquit.
Nanq; (fatebor enim) dum me Galatea tenebat,
Nec ſpes libertatis erat, nec cura peculi.
Quamuis multa meis exiret uictima ſeptis,
Pinguis & ingratæ premeretur caſeus urbi,
Nõ unquã grauis ære domũ mihi dextra redibat.

πάθος a ruris amœnitate.

Me. Mirabar quid mœſta Deos Amarylli uocares,
Cui pendêre ſua patereris in arbore poma.
Tityrus hinc aberat, ipſæ te Tityre pinus,

Ipſi

Ipſi te fontes, ipſa hæc arbuſta uocabant.
Ti. Quid facerem? neq; ſeruitio me exire licebat,
Nec tam præſentes alibi cognoſcere diuos.
Hic illum uidi iuuenem Melibœe, quotannis
Bis ſenos cui noſtra dies altaria fumant,
Hic mihi reſponſum primus dedit ille petenti,
Paſcite, ut ante, boues pueri, ſubmittite tauros.
Me. Fortunate ſenex, ergo tua rura manebunt,
Et tibi magna ſatis, quamuis lapis omnia nudus
Limoſoq́; palus obducat paſcua iunco,
Non inſueta graueis tentabunt pabula fœtas,
Nec mala uicini pecoris contagia lædent.
Fortunate ſenex, hic inter flumina nota, Deſcriptio ruris Verg. & commendationes.
Et fontes ſacros, frigus captabis opacum.
Hinc tibi, quæ ſemper uicino ab limite ſepes
Hyblæis apibus florem depaſta ſalicti,
Sæpe leui ſomnum ſuadebit inire ſuſurro.
Hinc alta ſub rupe canet frondator ad auras,
Nec tamen interea raucæ, tua cura, palumbes,
Nec gemere aëria ceſſabit turtur ab ulmo.
Ti. Ante leues ergo paſcentur in æthere cerui,
Et freta deſtituent nudos in littore piſces,
Ante, pererratis amborum finibus exul,
Aut Ararim Parthus bibet, aut Germania Tigrim,
Quàm noſtro illius labatur pectore uultus.

Me. At nos hinc alij ſitientes ibimus Afros,
Pars Scythiã & rapidũ Cretæ ueniemus Oaxem,
Et penitus toto diuiſos orbe Britannos.
En unquam patrios longo pòſt tempore fines,
Pauperis & tuguri congeſtum ceſpite culmen,
Poſt aliquot, mea regna uidens mirabor, ariſtas?
Impius hæc tam culta noualia miles habebit?
Barbarus has ſegetes? en quô diſcordia ciues
Perduxit miſeros? en queîs conſeuimus agros?
Inſere nunc Melibœe piros, pone ordine uites.
Ite meæ, quondam fœlix pecus, ite capellæ.
Non ego uos poſthac uiridi proiectus in antro,
Dumoſa pendêre procul de rupe uidebo:
Carmina nulla canam, non me paſcente capellæ
Florentem cytiſum & ſalices carpetis amaras.
Ti. Hic tamen hanc mecũ poteris requieſcere noctem
Fronde ſuper uiridi, ſunt nobis mitia poma,
Caſtaneæ molles, & preſsi copia lactis.
Et iam ſumma procul uillarum culmina fumant,
Maioresq; cadunt altis de montibus umbræ.

Exclamatio aduerſus ciuicilium.

DE DISCRIMINE PASTORVM.

PERMAGNI *referre arbitror, in Bucolicis exponẽdis paſtorum genera obſeruare. Nam hac in re nõ ſemel peccatur, & adhuc inter Grãmaticos cõtrouerſia eſt, quod ſatis liquet in iſto hemiſtichio Vergilij, quod eſt,*

— Tardi uenêre bubulci. *Quo loci ſunt qui ſubulci legunt.* Deinde, *ut nonnulli uerſus in id genus ſcriptoribus propius intelligantur, & introſpiciantur, non parum facit: præterquam quòd* Eclogæ *ab his inſcribi debeant. Sunt igitur paſtorum alij* βουκόλοι *bubulci, à bobus: alij* αἰπόλοι *caprarij, à capris: alij* ποιμένες *opiliones, ab ouibus quas paſcebant.* Itaq; *reges, ratione ſubditorum, quàm appoſitiſſimè* Poëta, *ſed* μεταφορικῶς, ποιμένας λαῶν *ſubinde appellauit.* Hos *autem uniuerſos* Theocritus *ſic complexus eſt:* Paſtorum genera.

Ἦνθων τοὶ βῶται, τοὶ ποιμένες, αἰπόλοι ἦνθων.

Eodem *modo in* Gallo *Vergilij diſtinguendos eſſe non dubito, ut ibidem oſtendemus. Neq; tamen ignoro & olim* συβώτας, *id eſt, ſubulcos fuiſſe, qualis eſt* Homero Eumæus. *Sed apud* Bucolicorum *ſcriptores non facilè*

reperias. Quare ex hoc paſtorum diſcrimine, non inepte Eidyllia ſeu Eclogas ueteres inſcripſerunt, ut ποιμενικὸν, βουκολικὸν, & αἰπολικὸν: quemadmodum hic prima ecloga eſt miſta, quia βουκολικὴ & αἰπολική. Tityrus hic bubulcus, qui antea Mantuæ (ut ex hiſtorijs conijcimus) opilio erat. Canit enim ſibi permiſſum eſſe, ut boues ſuæ errarent. Meliboeus autem caprarius eſſe apparet. Secũda uerò ſimplex, quia ποιμενική. Idem

Bucolicum. in reliquis fiet iudicium. Porrò βουκολικῶν epigraphe eſt, nõ quòd ſolus ſermo eſſet de bobus ſeu bubulcis, ſed ab optimo animali quod inter quadrupedes paſcitur.

Eclogæ unde. ἐκλογαὶ autem uocantur, id eſt, explanationes ſeu eloquia: & id uerbum non deducitur ab αἰγῶν & λόγος, ut quidam hic ineptiunt, & nugas agunt, quin potius ab eo impoſitũ iri nomen crediderim, quòd boues inter animalia βουκολικὰ, id eſt, paſtoralia, primas teneãt. Cæterum has Theocritus εἰδύλλια nominauit, ueluti poëmatia, quæ ſeorſum leguntur & pronunciantur. Poſtea eædem inſcribuntur rectius à proprijs nominibus, quibus primæ debentur, more Theocriti, ut unius ſit Tityrus, proximæ Alexis, tertiæ Palæmon, quartæ Pollio. Poſtremò ſunt qui de ordine Eclogarum diſceptant. Putant enim quæ hodie quarta numeratur, olim fuiſſe primã, moti hoc carmine: Prima Syracuſio dignata eſt &c. ijdem non animaduertunt, quod

quòd in fine Georgicorum, ubi Bucolicorum eſt περί-
φρασις διὰ συνεκδοχὴν, *Tityrum omnibus præpoſuit. Sed quia id parum conducit, de induſtria hiſce cauillationibus ſuperſedebo.*

HYPOTHESIS TITYRI.

HIc felicis Tityri, & infortunati exulantisq́; Melibœi antitheſis per totius Eclogæ corpus ſtudioſe obſeruatur. Itaq; iure ſuum cuiq; dabitur πάθος, *ſeu* ἦθος, *in illo quidẽ læticiæ, in hoc uerò mœroris, quod pronunciãs neutiquam negliget. Eſt enim* δραματικὸν *poëmation. Hiſtrionibus enim hic dicendi locus relinquitur, non Poëtæ. Acta quoq; ſunt Bucolica olim, & in ſcena per cantores crebra pronunciatione recitata, ſicut à Seruio, ſeu potius Donato, in huius Poëtæ uita ſcribitur, quando Cicero acclamauit: Magnæ ſpes altera Romæ. Verum* ἀλληγορικῶς *plerique ſub Tityro Vergilium intelligũt, cui Diui Auguſti humanitate, & Aſinij Pollionis, Vari, Cornelijq́; Galli precibus, agri ſunt reſtituti, & indemnis permanſit: quum reliquorum Mantuanorum uictorum agri ueteranis iam per ſtrigas & ſcamma diuiſi & aſsignati erant, ut Appianus & Vergil. 2. Georg. meminerunt hoc uerſu,*

Et qualem infelix amiſit Mantuã campum.

Igitur rectè ſub Melibœo alios Mantuanos capiũt, qui bonis cedere cogebãtur, quod ſatis dilucidè hic deprehenditur, præcipuè cum ſibi gratulatur fortunam, & Auguſto gratias Tityrus agit, quem in cœlum uſq; effert, adeoq; Deum ex illo facit. Proinde ut illuſtrius ſit beneficium in ſe collatũ, & in memoria ſemper haberet, id collatione miſeri alterius conciuis amplificat & exaggerat.

TITVLVS PRIMAE ECLOGAE.

MISTA *eſt, partim bucolica, partim æpolica. Deinde à præcipua perſona agẽte, Tityrus inſcribitur.*

Tityre.] *Ttranquilli & ſecuri ruſticani hominis eſt* ὑποτύπωσις, *ut qui ſub fagina umbra recubat, qui tibijs ludit, qui amatoria etiam ſupinus recinit.*

Syluestrem.] *Quintilianus agreſtem legit, & alicubi Theocriti eidyllia ruſticã nominauit Muſam.*

Meditaris.] *Hic ſtatues Grammaticam* ἐπεξήγησιν. Du tichteſt.

Nos patriæ.] *Non ſine emphaſi hic in pronomine*

fit

ſit repetitio, affectui ſatis accommodata: & amplificatio eſt ex congerie, quam πάθος *extorquet, nimirũ quòd natalia, ideo dulcia, iſti derelinquenda erãt arua.*

Tityre lentus.] Nam Tityrus id Græcis eſt, quod Latinis ocioſus, lentus, ἀργὸς, ut Theocriti interpres quoque obſeruauit. *Sunt qui* λακωνικῶς *pro ariete maiori accipiendum eſſe contendunt, ſed quo iudicio, ipſi uiderint.*

Amaryllida.] Et hæc *paſtoralis amica eſt apud* Theocritum.

Reſonare.] τελικῶς *dicitur, uidelicet,* Doces ut ſyluæ reſonarent, id eſt, ſonãdo repræſentarent formoſam Amaryllida, cuius nomen ἠχὼ ſubinde reddebat.

Deus.] *Auguſtus Cæſar per* Antonomaſiam, quem Lucianus quoque, ſed εἰρωνικῶς, Deum uocauit, idq; *more antiquorum*, qui Deum eſſe nihil aliud arbitrabãtur, quàm mortalibus prodeſſe. Quæ etiam *cauſa fuit,* quòd Solem, Lunam, *& aſtra adorare, & deificare ſoliti ſunt.* Quare eundem Græci dicunt τὸν θεὸν σωτῆρα ἐάων.

Aram.] Nam templa illi *uiuenti dicata ſunt, & argenteæ ſtatuæ, de quare conſule &* Apologeticon Tertulliani.

Ille.] Repetitio eſt, & ἐμφατικῶς iterum ex affectu nata.

Tener.] Alludit ad leges ſacrificãdi, quibus caue batur, ne uictimarum carnes ſeu θεόθυτα eſſent, neque mucida, neq; ulceroſa, ſed tenera, & , ut Solon dixit, μὴ ἀφελῆ, id eſt, non decurtata.

Imbuet.] Rurſus id ſacrificij ueteris ſignat, quod ἀποπλησικὸν nuncupatur.

Ille meas.] Ecce beneficium ſubnectit, quo & illum Deum eſſe indicauerat.

Errare.] Liberalius eſt beneficium, non adeò anguſtis limitibus circumſeptum. Breuiter, libera paſtio & ſpacioſa illi conceſſa eſt ab Auguſto, cui tamen non parũ ſub prætextu ruſticanæ ſimplicitatis blanditur.

10 Calamo agreſti.] Syringe, aut, ſi mauis, ſtylo, ſeu charactere humili, etiamſi Pollio, Daphnis & Silenus paulo altius inſurgant: tamen non planè à decoro Bucolici carminis receſſerunt.

Non inuideo.] Ecce quàm candidi hominis eſt non inuidere alterius felicitati.

Turbatur.] Non deſunt hic, qui turbamur ſubſtituerunt. Subindicatur autem Mantuanorum tumultus poſt agrorum aßignationem. Primò de ſeipſo, dein de exemplum de pecore ſubijcit.

Aeger.] Ad animum refertur.

Gemellos. Πάθος eſt. Miſeretur enim capræ, quæ inter coryleta peperit, atq; neceßitati conſultura, nu-

tri-

tricationi impar, etiam gemellos in duris ſaxis relinquere coacta fuit, neq; herbis, neq; fœno, neq; graminibus ſubſtratis, tanta loci erat iniquitas. Gignuntur autem gemelli, pabuli beneficio, & natura parentum, Ariſtotelis ſententia.

Mens læua.] *Incauta & ſtolida, portentis non audiens.* παροιμιακῶς *quoq; dici poteſt, quoties pro optimis peßima expetuntur.*

Tactas.] *Colligit quibuſdam portentis ſuum exilium, tam ex aruſpicina fulminum, ſeu ex phanatica arbore, quàm ex augurio. Eſt autem hic id genus fulminis, quod peſtiferum dicitur, quia exilia mortemq; denunciat, iuxta Sex. Pompeium. Nam olim, præcipuè Hetruſci ſacerdotes, plurimùm tonitrua, & fulgura obſeruarunt. Quare & illis à M. Catone inditum erat nomen Fulguratores, qui fulmina et fulgura procurarunt, & expiarunt ex libris, quos Cicero fulgurales uocat. Adde quòd et publicũ eſt fulmẽ. Spectabat enim ad omnes, aut certè pleroſq; Mantuanos, quod & in triginta annos durare poteſt, autore Plinio.* Fulguratores qui.

Quercus.] *Has pro arboribus accipio,* διὰ μετάληψιν, *quæ ictæ fulmine, nunc fulguritæ, nunc phanaticæ dicuntur. Quercus tamen ſæpißime fulmine tangitur, etiamſi altitudine non excellat.*

Sæpe ſiniſtra.] *Hic uerſus à quibuſdam nothus*

 iudicatur,

iudicatur, tamen non planè ab re præſente abhorret. Obſeruantur enim aues, quæ ore cantuq; augurium faciunt, uocãturq; oſcedines ſeu oſcines, atq; augurium ipſum oſcinum, ut ſunt coruus, picus, & cornix. Sunt & quæ uolatu futura portendunt, dicunturq; præpetes: ut Buteones, ſanqualæ, aquilæ, uultures, cygni, & ſimiles, in quarum uolatu tarditatem, uelocitatem, numerum, & ad dextram'ne, an ad ſiniſtram uolitent, conſiderabant.

Oſcedines. Oſcines. Oſcinum.

Siniſtra.] Quæ Poëtis ferè eſt Meridies. *Sed mihi ad morem Tuſcorum alludere uidetur, qui in ſedecim partes cœlũ diuiſerunt, quarũ aliæ dextræ, aliæ ſunt ſiniſtræ, ut Plinius in 2. diligenter annotauit. Præſens autem diuinatio eſt ab euentis, etiam Ciceronis iudicio, qui inter alia coruum à dextra, cornicem à ſiniſtra ratum facere augurium ſubdit.*

Vrbem.] *Si ad rogatum ſimpliciter reſpondiſſet, quambreuiſsimè ſummam totius negocij explicuiſſet, hoc modo: Romæ eſt Auguſtus Cæſar, meæ libertatis autor. Itaq; primò locum, mox cauſam & neceſsitatem eô ueniendi, deinde autorẽ beneficij, poſtremò illi gratias agit. Eaq; omnia ſatis copioſe, ſed non ſine decoro Bucolici carminis explanauit.*

Fœtus ouium. *Agnorum periphraſis eſt, ſicut teneri caprarum fœtus, hœdi ſunt.*

Sic.]

Sic.] Repetitio eſt εἰρωνικὴ, quoniam ſibijpſi illudit, quòd tam inæqualia æqualia eſſe putabat. Romam quidem canibus, capris, & cupreßis: Mantuã uerò & alia oppida catulis, hœdis, & uiburnis, id eſt, fruticibus etiam humilibus comparat.

Caput extulit.] Ideo & Roma terrarum caput, ac domina paßim ab autoribus uocatur.

Cupreßi. Hæ in hanc altitudinẽ in Arcadia apud Pſophidem ſuccreſcunt, ut propinquus adumbretur mons, unde Theocritus κυπαρίσσους ἀκροκόμους dixit, & Theophraſtus inter ea quæ ὀρθοφυῆ καὶ μακροσκελῆ, & paulo poſt, τὰ εἰς μῆκος αὐξητικὰ μάλιστα μόνα, hoc eſt, ea quæ ſola maximè in longitudinem creſcunt, uocantur, connumerauit.

Libertas.] Tityrus enim Mantuæ ſeruiuit. Ideo Romam petijt, ut libertatem, ſummum ſeruorum precium, aſſequeretur.

Sera.] Duram indicat ſeruitutem, quæ dimidium uirtutis aufert, ut Homerus canit in Odyſſea, ἥμισυ γάρ τ' ἀρετῆς ἀποαίνυται εὐρύοπα Ζεὺς ἀνέρος, εὖτ' ἄν μιν κατὰ δούλιον ἦμαρ ἕλῃσιν. Eſt enim ſine capite ſeruus, ut cui nulla neque ciuitas, neque familia eſt. Idem Plato in 6. de Republica ſentit.

Candidior.] Ratione ſeruitutis. Conſule Ariſtotelem

lem primo Politicôn.

Pòſt temp.] *Adultus libertatem aſſequutus eſt. Iuuenis enim Bucolica conſcripſit, ut apparet in fine Georgicorum.*

30 *Amaryllis.*] ἀλληγορικῶς *ſub Amaryllide Romam, ſub Galatea ipſam Mantuam plerique intelligunt. Hic obſeruabis quomodo malum bono eſt penſatum. Nam ex iactura agelli Mantuani quam fecerat, Romā peruenit: ubi plus ingenio aſſequutus eſt, quàm bello amiſerat. Itaq; rectè huic competit uerſius Homericus,*

Τὸν πέρι μοῦσ' ἐφίλησε, δίδου δ' ἀγαθόν τε κακόν τε.

Sicut Demodoco contigit. Adeo uerū eſt illud Luciani cum, Principiū grauioris mali plerūq; eſſe gradū melioris fortunæ. Hic uerò apparet, ſubobſcure tamē, Poëtam alludere ad nomen Vrbis arcanū, quod nunquam publicabatur, ſed cerimonijs quibuſdā occultabatur. Detorquet autem eò Amaryllidis uocabulū, quod alijs amorem ſignificat, alijs ἀπὸ τῆς ἀμαρυγῆς *deducitur, hoc eſt, ſplendore ſeu nitore, qui futurus erat poſteris Romanis. Nam Romam Græcè nominauit Euander Arcas, antea Valentiā dictam Latine. Quod autem & Anthuſa nominabatur, id debetur Philadelpho, cuius uſus erat tantum in Floralibus. Quare non ineptè Latini Floram ſubſtituunt.*

Nec cura peculi.] *Conqueritur de iniquitate heri*

ri ſui Mantuani, qui nihil ſeruo in ſubſtantiam ſeparauit, iuxta rationē peculij, ut ſentit Pomponius, *quum tamen id non ordinarij tantū ſerui, ſed & uicarij permiſſu domini habere poſſunt.* Breuiter, *ſe eum ſeruum eſſe deſcribit, quem* χειρῶνα *nominant, qui manuum labore uiuit, ut uenditione caſeorum, butyri, &c.*

Premeretur.] *Suprapoſitis ponderibus in fiſcellis, aut calathis, aut formis ad ſeparandum ſerum.*

Aere.] *Aerei enim aſſes olim pendebantur magis, quàm numerabantur. Sed hic æs etiam pro aurea & argentea pecunia accipitur.* Nam *primùm uetuſtiſsimi* Romani *adhuc pauperes eodem cōtenti erant: ſed poſtea domitis nationibus præpotentes, aureos & argenteos ſignabant numos, in quibus tamen æris appellatio permanſit.* Nam *& tempore* Vergilij *tales erant numi, ut qui natus ſit* Cn. Pompeio Magno, & M. Licinio Craſſo Coſſ. *hoc eſt* D C C. *anno* Vrbis. Et *argenteus numus percuſſus fuit* D L X X X V. & *aureus ſexageſimo altero anno* Vrbis *poſt argenteū.* Poteſt *& hic eſſe* μείωσις, *quippe, tantum abeſt ut aureos ſeu argēteos accepiſſet* Tityrus, *ut qui nec æreos quidem nanciſcebatur.* Vel *ſi mauis imitati ſunt* Græcos, *quibus &* χαλκός *quælibet pecunia eſt.* Nam *æs apud antiquiſsimos prius in uſu erat, quàm ferrum, ut in quatuor ætatum deſcriptione* Heſiodica & Ouidia

na

na ſatis liquet, & arma heroum ænea ſcribuntur Homero. Vnde eſt apud Lucillum ἀχαλκεῖν, *hoc eſt, indigere ære, maleq́; eſſe numatum, ſicut quibuſdam nationibus olim, atq; etiam nunc argentum erat. Et Cicero deargentare, Græcè* ἐξαργυρίζειν *dicunt, quod eſt, in pecuniam redigere.*

Mirabar.] *Apoſtrophe eſt ad ipſam Amaryllida, id eſt,* Romam.

Mœſta.] Propter Tityri *abſentiam, cui tanquam amaſio, chariſſima* κειμήλια *reſeruauit adhuc in arbore pendentia. Etſi magnatibus* Leuidenſe *uideri poſſit munus, tamẽ ſic apud id genus homines* δώροισι τ᾽ ἀγανοῖσιν, ἐπέεσσί τε μειλιχίοισι, *res agitur, quibus amatorculos allicere & corrumpere ſoliti ſunt, quod* Græci δωροδοκεῖσθαι *dicunt uerbo forenſi & iudiciali.*

Tityrus hinc.] Ironia *eſt nõ amarulẽta, ſed iocoſa.*

Pinus.] προσωποποιίαι *ſunt, ſed ſubindicat, meo iudicio, tres ordines* Romanorum: *ſub arboribus ſenatorium, ſub fontibus equeſtrem, ſub arbuſtis plebeium intelligo. Sunt tamen, qui per pinus magnates ſeu optimates, per fontes eloquentes, per arbuſta plebeios capiunt.*

40 Præſentes diuos.] *Id eſt, præpotentes heroas,* Cæſares, *indigetes, uel ut* Poëta Reges *epitheto* διοτρεφεῖς *honorat.*

Hic illum uidi iuuenem.] Hactenus Romam, & eam petendi neceſsitatem cecinit. Nunc & eum, qui indemnem conſeruauit, periphraſi indicat D. Auguſtum, quem iuuenem nominat ſenatuſconſulto. Sic & in Georgicis. Aut quod in prima ætate poſt Iulium interfectum imperio præfectus ſit.

Bis ſenos dies.] Vel in Calendis, uel in Idibus ſacrificatum eſt Auguſto, ut Seruius diuinat, quum ſic Iulius Cæſar ad Solis curſum annum accommodauerat, & faſtos correxerat, iuxta Suetonium. Auguſtus autem uiuus honores recepit diuinos.

Petenti.] Intercedente Varo & Pollione &c.

Reſponſum.] Sed breuiſsime ô Vergili, ut Principes monoſyllabos eſſe ſeruis agnoſceres. Simpliciter paſtio & aratio conceditur.

Summittite.] Scilicet in iugum: aut admittite ad ſobolem propagandam.

Fortunate.] Videlicet in poſſeſsione ruris, paſcuorum, ſolitorum pabulorum, ouium non caprarum, & ex uoluptuaria uita paſtorum. Eſt autem hic deſcriptio ruſticanæ uitæ.

Quamuis lapis obducat.] Nonnulli ſentiũt lapidoſos agros fuiſſe, & limoſos, ita ut herbæ non ſuppullularẽt. Quis igitur eius uſus? quæ paſcuorũ laus? quæ igitur fortuna? Talia enim loca agrorum menſoribus

relicta,

relicta,adeoq; inſoluta ſunt,quòd in ſaxoſis & ſterili bus locis,aut in paludibus ſunt, ubi nulla potuit exer ceri cultura,& ad ſubceſiua iure pertinẽt. Nos *autem ſimpliciter ſic capimus, quippe limites agrorum partim fuiſſe rupem,partim paludẽ. Ita obducere hic erit cingere, ac ſi peninſula fuiſſet. Quare difficilẽ in eoſdem aditum ſolum indicat, & paulo pòſt ſubiungit, ſuas oues contagio uicini pecoris non affici,& ſemper iiſdem pabulis frui. Solebant enim uetuſti, ut Geodetarum utar uocabulo, delimitare agros foßis, arboribus,curſu interuenientium fluminũ, iugis montium, inſcriptione lapidum,ſacellis, aris,uiis,uepribus, fontibus,normalibus,id eſt,lineis marginalibus, grumis, id eſt, congerie lapidum, petris notatis, ſepibus. Ita forma erat ex circumferentibus lineis. Hic igitur non rigor,ſed flexuoſum erat, quod ſecundum locorũ naturam curuatur:ideo dicit,obducat.*

Inſucta.] *Magna laus paſcuorum,ſi non ſubinde mutentur. Variant enim lanæ ex inſuetis pabulis,iuxta Varronem & Ariſtotelem.*

Contagia.] *Ea cauet religioſe in 3.Georg.Poëta, ut ne quid mali ſit propter uicinum malum.*

Fortunate.] *Anadiploſis,ſeu potius* Epanalepſis *ex affectu nata eſt.*

Flumina nota. *Padum & Mincium in Mantua-*

no

no agro.

Sacros.] Propter Naiadas.

Frigus opacum.] Periphraſis eſt umbræ, in qua mirum eſt ut paſtores ſeſe oblectent.

Sepes.] Obſeperunt olim limites uel querceto, uel pineto, ſed frequentius ſaliceto, quod in Georg. Maro quoq; oſtendit,

Aut illæ pecori frondem, aut paſtoribus umbram
Sufficiunt, ſepemq; ſatis, & pabula melli.

Hyblæis apibus.] Hybla Siciliæ ciuitas apud Melam, quam Megaram putat dictam fuiſſe Seruius, cuius ſententiæ eſt & Strabo. Apud Ptolemæum autem uariant. Quare Stephanus tres fecit Hyblas in Sicilia. Prima maior, cuius incolæ Hyblæi uocãtur: altera parua, incolæ Galeotæ, ſeu Megarenſes: tertia Hera dicebatur. Verùm quibuſdam eſt urbs, quibuſdam regio, quibuſdam mons Siciliæ, plurimumq; melle commendatur, unde eſt mel Hyblæum poſt Atticum præſtantiſsimum. Martialis, Hybla.

Quum dederis Siculis mediæ de collibus Hyblæ,
Cecropios dicas tu licet eſſe fauos.

Et Varro rationem ſubdit, quòd ibi thymum bonum & frequens eſt, ideo fert palmam. Idem Plinius. Idem Silius expreſsit,

Tum quæ nectareis uocat ad certamen Hymetton

6, Fey

Audax Hybla fauis —. Idem Colum. de cultu hor.
Nunc & odoratæ peregrino munere plantæ
Sicanijs croceæ deſcendunt montibus Hyblæ.

Hic autem ex ea aut regionem, aut montem facias neceſſe eſt, in quo etiam crocus abundat. Cæterum quòd ſalicum meminerat, id & noſtrates mellarij præſtāt, quando circaquaq; ſeptis apiarij copiam ſalicum inſerunt. Volunt enim nonnulli ex floribus ſalicum colligi propolim, quæ eſt fauorum ſtabilimentum, nondum cera, quod & Vergilius innuit: nimirum glaucas ſalices ſolere apes depaſci præter arbuta, caſiam, tiliam, & hyacinthos. Etiam iuſſit in aquam ſeu putealem, ſeu præterfluentem eſſe ſalices in tranſuerſum conijciendas, ut crebris pontibus poſſint conſiſtere.

Suſurro.] Bombo, *quem & nutrices cunis aſſidentes imitantur.*

Palumbes.] *Plinius, Cantus, inquit, omnibus palumbibus ſimilis, & idem terno conficitur uerſu, præterquàm in clauſulæ gemitu: is autem quia torquis eſt, torquatorum nomen inditur. Obmuteſcunt hyeme, ſed in uere ſunt uocales.* Holtztuben.

Tua cura.] *Sunt enim agricolis in delicijs columbaria, ſeu* περιστεροτροφεῖα.

Turtur.] Ex *columbario genere minimi ſunt turtures, ut Ariſtoteles teſtatur, quibus magis gemitus*

eſt,

eſt, quàm cantus, de quo Albrechtus Magnus, Turtur, inquit, auis patientiſsima, quando canere deſinit, tunc gemit. Sicut & Ariſtoteles in 9. de Natura animalium meminit. Turturis natura.

Antè leues.] Nunc meritò agit Auguſto gratias, cui fortunam ſuam refert acceptam. Ideo ſemper eius erit memor, idq́; oſtendit tribus ἀδυνάτοις.

In æthere.] Id eſt, parte aëris ſuperiore & purio re, aut pro igne ab αἴθειν *aut pro cœlo, ſeu quinta eſſentia, ab* ἀεὶ θεῖν *. capitur, qua parte ut cerui paſcerentur, fieri nunquam poteſt: ita Auguſti beneficium nunquam illi memoria excidet.*

Exul.] Alludit ad etymũ nominis. Parthus enim Scytharum lingua exulem ſignificat. 60

Pererratis.] Ex lõginquitate loci impoſsibile ſubindicat. Nam Parthia à Gallia Narbonenſi longiſsimè diſtat; in hac enim Araris, ab incolis nũc dicta Sagona, per Sequanos, id eſt, Burgundos penè in finibus Allobrogum fluit, & Rhodano circa Lugdunũ commiſcetur. Iam uerò ſi quis rectiſsimo itinere Geometrarũ more interuallũ dimetiretur ſeu per ſtadia, ſeu per paſſus, ſine ulla ratione itineris uel marini, uel terreni (quod Iuriſcõſulti κατάπλουν *&* ἀπόπλουν *dicunt) magnã utiq; difficultatẽ eô perueniendi intelliget, quemadmodum neq; Germanus quiſpiam Galliæ proximus*

uicinus Tigrim fluuium Armeniæ maioris deguſtaturus, inſtitutum ſuum tranſiget, ut facilè liquet, ſi quis utriuſuis itinerariũ deſcriberet. Proinde Tityrus ita ſe nunquã obliuiſci Cæſaris poſſe rectè colligit, ut neuter deguſtabit, neq; Parthus Ararim, neque Germanus Tigrim. Vel ſimpliciter gratitudinem feſtiuo ſchemate ſignificat. Amplificat autem triplici exemplo. Prius ceruí more auium in aëre uolabunt, prius mare exiccabitur, prius flumina curſum mutabunt, ut ille Araris Galliæ flumen in Parthiam, aut Tigris ex Armenia in Germaniam laberetur; atq; adeò prius ordo rerum & naturæ curſus mutaretur, quàm ego Auguſti obliuiſcerer.

Aphros.] *Libycos, qui ſic dicti ſunt ab Aphro uno filiorum Abrahami ex Cethura coniuge, autoribus Ioſepho & Euſebio.*

Sitientes.] *Vt qui ſunt ſub torrida zona, quæ duobus tropicis concluditur. Eſt igitur ex æſtu tanto magna aquarum inopia, ut Plinius teſtatur, & Lucanus in 9.*

—In tota Libyes fons unus arena
Ille fuit.— Idem,
Vadimus in campos ſteriles, exuſtaq; mundi,
Qua nimius Titan, & raræ fontibus undæ.
Idem Dionyſius de Libya,

καρδαλέῃ δέ μιν ἄνδρες ἐπικλείουσιν ὁμοίην.
ἡ γὰρ διψηρή τε καὶ αὐχμήεσσα τέτυκται,
τῇ καὶ τῇ κυανέῃσι κατέστικτος φολίδεσσιν.

Porrò rationem ſiticuloſæ regionis, ſi cupis, Senecam in 3. Natural. quæſt. conſule. Sitiunt autem humore carentes, et nimio calore peruſti, ex quo ſitis accenditur. ἔκλειψις hic præpoſitionis ad.

Scythiam.] Quæ hodie Tartaria eſt magna, miſerabilius tamen erat, ſi quis ad hyperboreos Scythas retulerit, quà Rutheni albi nũc degũt iuxta Riphæos montes (quos antiquitas agnouit) ubi maxima ſunt frigora, ſicut in 2. Georg. canit Maro; atq; ſic erit cõtrarium ſeu contentio. Nam in Aphrica maximus quoq; æſtus iudicatur.

Oaxem.] Hermolaus Barbarus in prima Plinij editione hunc Vergilianum Oaxem in Cretam reponit; neq; aliter uoluit Politianus in ſuis Miſcell. ex Vibio & Apollonio. Somnia mihi ſunt, quæ à nonnullis de Oaxo afferuntur, ea tantum, ut arbitror, ratione, quò Seruium mordicus defendant, qui tamen ſubinde in Geographicis fallit & fallitur.

Britannos.] Anglos, quos uictos à Saxonibus Angela Regina ſic nominauit, aut certè Sueui Angeli, qui eandem occupaſſe ſcribuntur, quos autores extra mundi terminos ponunt, quòd Oceano ſeparantur. Sic &

Horatius canit, Vltimos orbis Britannos. *Sic Claudia.*

Et noſtro diducta Britannia *mundo.* Idem *& in Panægyri Stiliconis,*

Vincendos alio quæſiuit in orbe Britannos.

Ad hos autem hoſpitibus (teſte Horatio*) feros quidam Mantuani exules ſeſe recepturi erant. Itaque his tribus uerſibus exulum diſperſio ad diuerſos mundi cardines deſcribitur.*

70 *Culmen.*] *Periphraſis eſt caſæ paſtoralis.*

Mea regna. *Tugurium regnum uocat, & iure: nam quod cuiuſque priuatum & proprium eſt, regnum eius dicitur. Sic & Scæuola in Oratore Ciceronis, uillam regnum nominat. Quid, quòd & quilibet domi ſuæ rex ſit? Sicut &* Homerus *canit odyß.* Λ.

αὐτὰρ ἐγὼν οἴκοιο ἄναξ ἔσομ' ἡμετέροιο.

Ariſtas.] *Ad annos referuntur ariſtæ* μεταληπτικῶς,

Ariſta. *quum propriè ſit ariſta apex glumæ, gluma autem grani folliculus.*

Culta noualia.] *Arua per* κατάχρησιν. πάθος *aliud eſt. Nam hoc magis ipſum Melibœum mordet, quòd noualia & tam culta relinquere coactus ſit. Siquidem ueteranos municipalibus agris Auguſtus collocauit, nullam tamen gratiam tenuit neq; ueteranorum, neq; poſſeſſorum, alteris pelli ſe, alteris non pro ſpe meritorum tractari querentibus, ut Suetonius habet.*

Impius

Impius miles.] Hoc loco ita iudicatur à Melibœo, cui iniuria facta eſſe creditur, cuius ſententiæ erit & uerſiculus Lucani in 10.

Nulla fides pietaſq; uiris qui caſtra ſequuntur.

Aliâs & pius erit miles, certis tamen conditionibus: ideo id epithetum non erit neque perpetuum, neque catholicum.

Diſcordia.] Ex factionibus Antonianorũ & Cæſarianorum.

Inſere.] Amarulenta eſt ſua ipſius ironia & apoſtrophe, qua uanum laborem ſuum cum acerbitate reprehendit.

Ordine.] Veluti in acie bene inſtructa, ut in Georgicis ipſe, & poſtea Columella docet.

Ite meæ.] Apoſtrophe eſt: alloquitur enim capellas aliò abiturus à ſolitis paſcuis.

Poſthac.] Vt antea bellum defleuit, nũc exul delicias paſtorales deſiderabit.

Dumoſa.] Paſcuntur potius capræ in montoſis locis, & rupibus: ita dumeta magis amant, quàm campeſtrem ſitum. Vnde Varro ait: Caprini greges gaudent uepribus & ſyluis. Etiam hoc genus Muſica gaudet, quemadmodum eſt uidere & apud noſtros opiliones & caprarios. Et eſt εἰκών.

Carpetis.] Nam capellæ nomen à carpendo ha-

bent, iuxta Varronem in 2. cap. 10.

Groß Klee. Cytiſum.] Quo ueſcuntur capræ. Theocritus in Ergatina,

ἁ αἲξ τὸν κύτισον, ὁ λύκος τὰν αἶγα διώκει.

Numeratur autem inter frutices, non herbas, & dici non poteſt quàm à ſcriptoribus rei ruſticæ paßim commendatur, præter Plinium, Dioſcoridem, & alios. Facit autem ad lactis abundantiam, ideo lactarijs dabatur, ſicut & medica. Porrò quis uerè ſit frutex, non ſatis cõſtat etiam bonis autoribus, quòd aut ignotus aut certè neglectus ſit temporum iniuria.

Frõde ſuper uiridi.] Lectus eſt genialis apud paſtores, ſicut & uictus, iuxta ſententiam Varronis lib. 2.

Mitia poma.] Id eſt, farinalia, aut certè muſtea, quæ melimela nuncupantur.

Preßi.] In calathiſcis cum ſuppoſitis ponderibus, ut ſerum facilius ſeparetur, docente Columella. Sic & ſuprà dixit, caſeus premeretur. Itaq; preſſum lac erit, quod Saxones butyrophagi quarck nominant. Seu potius preßi accipiatur pro inſpiſſati coaguli, aut coagulati. Nam Latinis quidem hoc genus lac nũc preſſum, nunc coactum, Græcis uerò πητύα, ſeu πηκτὶς dicitur.

Coagulum. Coagulum autem ex uiſceribus hœdorũ aut uitulorum lactentium, præcipuè ad cõdenſandum lac colligitur, quemadmodum & uetuſti autores uſi ſunt. Aut ſi uis

eſſe

eſſe periphraſin caſei, non admodum refragor.

Culmina uillarum.] *Prudenter alter alterum ad ſe inuitat, ſed non ſine decoro, ut hoſpitalitatem agnoſceres, primò lecti paſtoralis iucunditate, deinde uictus facilitate, poſtremò neceßitate inſtantis noctis: idq; periphraſi oſtendit duplici, priori quidem ruſticana, fumantibus uillarum culminibus, nempe quando ex agris reuerſi, domi ſuæ cœnaturiunt: poſterior uerò paulò acutior, attamen paſtoribus uſitata, uidelicet ex umbra, quam, ut ſtudioſis gratificer, paulò altius repetam. Eadem enim non hic tantum, ſed & in proxima* Ecloga *uſus eſt hoc uerſu,*

Et ſol creſcenteis decedens duplicat umbras.

Vmbra.

Principio ſatis liquet umbram uocari aërem ſole carentē, ex alicuius corporis obiectu: quæ eſt aut maior, quādo ſol ſeu in occaſu ſeu ortu fuerit, aut minor, quando in meridie. Nam *ut umbra magis atq; magis decreſcit, iuxta acceſſum ſolis ad meridianū circulū, quem* μεσημβρινὸν *nominant, ita ſubinde eadem rebus, iuxta receſſum ſolis ad occaſum à meridiano, adcreſcit, adeò ut altera tanto ſit maior, quàm res ipſa quæ umbram iacit.* Ideo *Poëta in* Alexide, *duplicat, ſubſtituere uoluit.* Verùm *ſol cum altißimus fuerit, umbras facit breuißimas.* Solebant *enim uetuſti ex umbris horas diurnas dignoſcere, horas inquam non æquinoctiales, qui-*

Horarum inæqualiū nomina.

bus uicenis quaternis æqualibus totus dies naturalis clauditur, ſed temporales, quas Græci καιρίας. *Romani ciuiles, Aſtrologi planetales, pleriq; inæquales nominant, in quas unaquæq; nox ſigillatim & dies diuiditur, ſic tamen ut uterq; dies ſolſtitialis duodenas tantum caperet horas. Sic futurum eſt, ut Meridies ſit ſexta diei hora, cuius collatione conijcies pomeridianas eſſe æquales antemeridianis. Exempli gratia, ſeptima hora cū quinta ſit* x. *pedum, octaua cum quarta* xii. *pedum, nona cum tertia* xv. *pedum, decima cum ſecunda* xix. *pedum, undecima cum prima* xxix. *pedum, idq; in menſe Ianuario. Quam rationem facilè more ueterum quis iniret, ſi planitiem quadratam ad regulam & libellā æquauerit in loco aprico, & latera eiuſdem tetragoniſmi ad quatuor mundi cardines uerſa fuerint, in cuius medio ſit gnomo, qui* σκιατηρὰς *dicitur, tanquam umbrarum obſeruator, à quo quando prima diei hora planetali iacitur umbra, eam dimetire menſura nimirū pedali. erit in Februario* xvii. *pedum, tanta quoq; erit undecima, ſecunda* xvii. *pedum, tanta & decima &c. Idem facias licet nō tantum in ſingulis menſibus, ſed etiā diebus. Quod genus exempla ſunt apud Palladium, & poſtea Vitruuium eodem de argumento lib. 9. cap. 8. & 9.*

ECLOGA SECVNDA, ALEXIS.

Formoſum paſtor Corydon ardebat Alexin,
Delicias domini, nec quid ſperaret habebat.
Tantum inter denſas, umbroſa cacumina, fagos
Aſsiduè ueniebat: ibi hæc incondita ſolus
Montibus & ſyluis ſtudio iactabat inani.
O crudelis Alexi, nihil mea carmina curas, Propoſitio
Nil noſtri miſerere, mori me deniq; cogis.
Nunc etiam pecudes umbras & frigora captant,
Nunc uirides etiam occultant ſpineta lacertos:
Theſtylis & rapido feſsis meſſoribus æſtu
Allia, ſerpillumq; herbas contundit olenteis.
At mecum raucis, tua dum ueſtigia luſtro, Increpatio
Sole ſub ardenti reſonant arbuſta cicadis.
Nónne fuit ſatius triſteis Amaryllidis iras,
Atq; ſuperba pati faſtidia? nónne Menalcam,
Quamuis ille niger, quamuis tu candidus eſſes?
O formoſe puer, nimium ne crede colori:
Alba liguſtra cadunt, uacinia nigra leguntur.

Deſpectus

Ab opibus. *Deſpectus tibi ſum, nec quis ſim quæris Alexi,*
Quàm diues pecoris niuei, quàm lactis abundans.
Mille meæ Siculis errant in montibus agnæ,
Lac mihi non æſtate nouum, non frigore deſit.
Canto quæ ſolitus, ſi quando armenta uocabat,
Amphion Dircæus *in Actæo Aracyntho.*
Nec ſum àdeò informis, nuper me in littore uidi,
Cum placidum uentis ſtaret mare: non ego Daphnim
Iudice te metuam, ſi nunqam fallit imago.
O tantum libeat mecum tibi ſordida rura
Atq; humiles habitare caſas, & figere ceruos,
Hœdorumq; gregem uiridi compellere hibiſco.
Mecum unà in ſyluis imitabere Pana canendo.
Amplificat ſtudium muſicæ. *Pan primus calamos cera coniungere plures*
Inſtituit, Pan curat oues, ouiumq; magiſtros.
Nec te pœniteat calamo triuiſſe labellum:
Hæc eadem ut ſciret, quid non faciebat Amyntas?
Eſt mihi diſparibus ſeptem compacta cicutis
Fiſtula, Damœtas dono mihi quam dedit olim,
Et dixit moriens, te nunc habet iſta ſecundum.
Dixit Damœtas, inuidit ſtultus Amyntas.
Præterea duo, nec tuta mihi ualle reperti
Capreoli, ſparſis etiam nunc pellibus albo,
[illegible] *Bina die ſiccant ouis ubera, quos tibi ſeruo.*
Iampridem à me illos abducere Theſtylis orat:

Et

Et faciet, quoniam ſordent tibi munera noſtra.
Huc ades ô formoſe puer, tibi lilia plenis
Ecce ferunt Nymphæ calathis, tibi candida Nais
Pallentes uiolas, & ſumma papauera carpens,
Narciſſum & florem iungit bene olentis anethi: Coacervatio.
Tum caſia atq; alijs intexens ſuauibus herbis,
Mollia luteola pingit uacinia caltha.
Ipſe ego cana legam tenera lanugine mala,
Caſtaneasq; nuces, mea quas Amaryllis amabat.
Addam cerea pruna, & honos erit huic quoq; pomo.
Et uos ô lauri carpam, & te proxima myrte,
Sic poſitæ quoniam ſuaueis miſcetis odores.
Ruſticus es Corydon, nec munera curat Alexis,
Nec ſi muneribus certes, concedet Iolas.
Eheu quid uolui miſero mihi? floribus auſtrum
Perditus, & liquidis immiſi fontibus apros.
Quem fugis ah demens? habitarunt Dij quoq; ſyluas,
Dardaniusq; Paris: Pallas quas condidit arces,
Ipſa colat, nobis placeant ante omnia ſyluæ.
Torua leæna lupum ſequitur, lupus ipſe capellam,
Florentem cytiſum ſequitur laſciua capella,
Te Corydon ô Alexi: trahit ſua quenq; uoluptas, Epiphonema.
Aſpice, aratra iugo referunt ſuſpenſa iuuenci,
Et ſol creſcenteis decedens duplicat umbras,
Me tamen urit amor: quis enim modus adſit amori?

Ah

Caſtigatio. *Ah Corydon, Corydon, quæ te dementia cepit?*
Semiputata tibi frondoſa uitis in ulmo eſt.
Quin tu aliquid ſaltem potius, quorum indiget uſus,
Viminibus molli q; paras detexere iunco?
Inuenies alium, ſi te hic faſtidit Alexis.

IN SECVNDAM ECLOGAM, QVAE A PERſona inſcribitur Alexis, à paſtore ποιμενικόν.

EXegematicum eſt poëmation. Siquidem Poëta narrat quomodo Alexin Corydō ad ſe allicere uoluit, nō aliter atq; Theocriti Comaſtes ſuā Amaryllida, & Polyphemus ſuā Galateam. Qua ratione & noſtra memoria Accius Sennazarius ſanè quàm feliciter utrunq; imitatus eſt. Porrò Eraſmus Roterodamus in libello de ratione ſtudij, ad theſin diſsimilitudinis hanc Eclogā retulit, quemadmodum & Tityrus ad felicitatem & infelicitatē reduceretur. Verū quia Donatus in uita Vergilij ſubindicat Maronem fuiſſe παιδεραστὴν, quem Latini modò pædicatorem, modò puerarium, modò pædiconem nominamus,

Pædicator quis.

mus, qualis & Socrates fuiſſe legitur (amauit autem ille unicè puerum ſibi donatum Alexandrũ, quem propter duas primas ſyllabas in Alexin cõmutauit) ideo prorſus hic adfectus amatorius deſcribitur. Hic enim uidere licet, quàm Corydõ pueri amore ardebat, quàm uarijs rationibus ad ſe inuitat, quàm amor muſicã doceat, quàm nõ tantũ eloquentes, ſed et diſertos reddat, quemadmodũ & Poëtæ elegiographi memoriæ prodiderunt. Modeſtiæ tamen & uerecundiæ fidelis præceptor ſtudebit, ne quo modo puerorum aures offendat.

Ardebat.] *Ardenter amabat.*

Alexin.] *Non à priuatiua particula* τοῦ α, & λέξις *deriuatur, ſed* ἀπὸ τοῦ ἀλέξειν, *unde Dæmones ſunt* ἀλεξίκακοι.

Delicias domini.] ἐξηγητικῶς *dicitur, quippe puerum, quo herus ſe oblectabat ſicut Socrates cum ſuo Alcibiade, forſan (ut honos ſit legenti)* παιδεραστία.

Vmbroſa cacumina.] *Fagus enim alta eſſe ſolet,* Fagus *& plerunque montibus naſcitur, quæ ex genere roboris habetur, ſententia Theophraſti. Finitio rhetorica, hoc eſt, quæ habent umbroſa cacumina.*

Incondita.] *Ex affectu, & ſic reſpicit ad ingenia amantium, quibus quod lubet, iam non lubet: iam amor fugat, iam agit: quod dat, modò non dat: quod ſuadet, diſſuadet: quod diſſuadet, id oſtentat, ut habet*

Plaut. in Ciſtell.

Montibus & ſyluis.] Geſtus amantium eſt, quòd ſpreti in eremo uerſantur, iactantur, animo interim cruciantur, agitantur, & ſtimulantur.

Inani.] Caninus itaq; eſt amor.

O crudelis Alexi.] Hic nihil proponitur propter nimiū amoris adfectum, ideo abruptè per exclamationem incipit, ut fit in παθητικαῖς orationibus. Cupit autem, ut Alexis ſe Corydonem uiſat.

Nihil curas.] Crudelitatem illius arguit ex ſuperbia, quòd concentus contemnebat. Deinde ex ἀπαθίᾳ, quòd miſericordia non afficiebatur. Poſtremò ex inhumanitate, quòd eſſet in cauſa, quamobrē is ſibi ex impotentia amoris mortem conſciret. Ideo Theocritus eo loci ἀπάγξασθαι, id eſt, ſtangulari dixit. Et eſt incrementum κατὰ μερισμὸν, utpote pecudum; lacertorum, & meſſorum.

Nunc etiam pecudes.] ἐναυξήσει quadam ludit, ut oſtendat ſe amore plurimum torqueri. Quum enim in præpotēti ſolis æſtu pecudes, & uenenata, ideo frigida, animalia umbram captent, quo ſe in tanto calore recrearent, quieſcunt etiam meſſores, qui tantum æſtum perferre nequeunt. Corydon autem ſibi temperare nō poteſt, quin ueſtigia Alexidis perquireret etiā ſub radijs æſtuantis ſolis. Sicut Comaſtes apud Theocritum,

critum, Silet mare, ſilent uenti, ἁ δ' ἐμὰ, inquit, οὐ σιγῇ στέρνων ἔντοσθεν ἀνία: ita hoc loco pecudes, lacerti, & deniq; meſſores æſtum fugiunt, umbram captant, ſed ſolus Corydon mentis ſuæ compos non erat, ita ut intelligas hic aureas non fuiſſe compedes.

Vmbras & frigora.] Vmbroſa frigora κατ' ἐνδιάλυμ.

Occultant.] Contra tantum ſolis ardorem.

Theſtylis.] Ruſticana hæc erat mulier, quæ lautiore epulo meſſores acceperat.

Allia.] Et Horatius meſſoribus competere ſubindicat, quando exclamat, O dura meßoribus allia. Quod autem idem uenenum nominat, id fit magis affectu, quã re ipſa: quia eſt κοιλίας ταραχτικόν, ut Dioſcorides inquit: ideo in præcordijs ſæuire ſubiecit. Alioqui à ſummis autoribus collaudabatur, ſed paßim ab urbibus exulabat tam præſens & nobilis paſtorum theriaca. Siquidem gratiſsimum erat ruſticæ plebi obſonium. Vlpicum enim ſeu Cyprium allium terebatur in oleo et aceto, cui magna ſpuma adcreuit, cuius uſus in pulmentarijs tantum erat, iuxta Theophraſtum et Plinium.

Serpillum.] Id quibuſdam coronaria erat herba, ſed quod lignoſum eſt in illo, ruſticis pulmẽtarijs contuſum adijciebatur.

Olentes.] *Vtrunq; eſt olidum, in priori odor acris, in poſteriori ſuauis.*

At.] *Pro ſaltem.*

Cicadis.] *Hoc inſectũ rore ſolũ uiuit, & cantu potiſſimũ media æſtate delectatur ſub ſolis radijs. Verũ ſunt duplices cicadæ, minores quidẽ & canentes,* ἀχέται: *maiores uerò mutæ,* τεττιγόνια *dicuntur. Sed ut Theophraſtus inquit,* ὁμοίως ἔν τε μικροῖς καὶ τοῖς μεγάλοις μὲν οἱ διῃρημένοι εἰσὶ τὸ ὑπόζωμα οἱ ᾄδοντες, οἱ ἀδιαίρετον ἔχοντες οὐκ ᾄδουσι. *Porrò utut uocales, tamen in illis raucitatem nonnullã deprehendes. Quare ſenes raucеſcentes in eaſdem uerſos eſſe, non temerè apud Poëtas fictum eſt. Homer. Iliad.* γ. *in laude ſenum conſiliariorum, qui iam imbelles, ſed conſilio & eloquentia præſtabant, ijſdem contulit. Sic enim habet:*

Cicadæ duplices.

—τεττίγεσσιν ἐοικότες, οἵτε καθ' ὕλην
Δενδρέῳ ἐφεζόμενοι, ὄπα λειριόεσσαν ἱεῖσι.

Nonne fuit ſatius.] *Ea eſt amantium ſtoliditas, ut poſt delectum nihil habeant, & poſt multam copiam inopes ſint. Nam præſentibus nõ poſſunt eſſe contenti, abſentia autẽ & denegata ſemper expetũt, quemadmodum & Auſonius de ſe canit:*

Hanc uolo, quæ nõ uult: illam quæ uult, ego nolo.
Vincere uult animos, non ſatiare Venus.

Oblatas ſperno illecebras, detrecto negatas. &c.
Sic & Corydon τὸ παρὸν ἀτίθεται, & præſentem fortunam boni conſulere non potuit. Proinde rectè Cyclops Theocriti admonuit,

Τὴν παρέοισαν ἄμελγε, τί τὸν φεύγοντα διώκεις;

Triſtes.] μεταληπτικῶς accipitur.

Menalcam.] Et hic Theocrito nunc bubulcus, nunc opilio eſt, à forma ferè laudatur.

Quamuis.] ἀντεισαγωγή eſt.

Alba liguſtra.] Hic uerſus prouerbialis eſſe poteſt, & inter amatores potiſsimum, quibus forma plus quàm ſatis curæ eſt. Allegoria autem eſt ex florum dignitate. Non enim ſemper candor in precio eſt: nam & ſæpe formæ præfertur utilitas. Et in hanc ſententiam, qua illud Germanicum dicitur, Nach ſchwartzen kirſchen ſteigt man auch hoch. Per liguſtra enim flores liguſtrorum intelligit, qui albi ſunt, & negliguntur, ab officinis autem unguentariorum excipiuntur. Liguſtrum autem frutex eſt oleæ folio, ſemine coriandri, flore candido, & mirum in modum odorato, grecè κύπρος dicitur, à cuius copia inſula nomen habet, autore Euſtathio, Mundtholtz oder rein weiden. Liguſtrum.
Verùm per uacinium hyacinthum accipimus ſecundum Dioſcoridem, haud indoctorum iudicio freti.

Nigra uerò pro purpureis poſuit, ex colorum propinquitate, qui mos Vergilio eſt. Neq; aliter canit Ouidius 1. Triſt.

Nec te purpureo uelant uacinia ſucco,
Non eſt conueniens luctibus ille color.

Sic Theophraſtus & Dioſcorides μιλαριον, Romani purpuream uiolam dicunt.

20 Deſpectus tibi.] Seipſum laudat, primùm ab opulentia paſtorali, deinde à concentu, poſtremò à forma. Itaq; iure etiam amandus erat, & non contemnendus propter amatorias dotes.

Niuei pecoris.] Non uana laus eſt. Nam alba lana uarios poteſt imbibere colores, nigra nõ item.

Siculis.] Id eſt, herbidis, fertilibus, quales ſunt in Sicilia, cuius tellus fœcundiſſima, atq; ideo populi Rom. horreum à Cicerone in Verrẽ appellata eſt. Et ideo Cereri et Liberæ ueteres conſecrarũt, ut certò deas has eo loci natas, & fruges primũ ibidẽ repertas eſſe poſteri crederẽt. Et ideo Proſerpinam ab ipſo Plutone (qui & ipſe ab opulentia nomen habet) raptam, raptæ eandem inſulam in dotem datam, ſententia Plutarchi fingunt, quod & Ariſtoteles inter naturæ miracula connumerauit. Vnde, errant, Poëta ſubiecit, propter pratorum copiam, ut quæ etiam infinitis ouibus par eſſet.

Sicilia horreum Rom. populi.

Lac

Lac nouum.] *Non inſpiſſatum aut igne, quale eſt* πυριεφθὸν: *aut coagulo, quale eſt pictis, ſed recens, &, ut Theocritus canit,* ἀμελγόμενον γάλα, *uelut cui non adeſt cremor, quem Greci* ἀφρογάλα, *neq; ſerum, quod Græci* ὀῤῥὸν *uocant, ſed iamiam emulctũ. Itaq; laudantur agnæ fertilitate, quòd eiuſdem nullo non tempore, tam hyemali, quàm æſtiuali, magna copia ſuppeditetur.*

Amphion.] Hic Thebarum cõditor erat. Homerus. Odyſſ. λ. de Antiopa;

ἣ δὴ καὶ Διὸς εὔχετ' ἐν ἀγκοίνῃσιν ἰαῦσαι,
καί ῥ' ἔχεν δύο παῖδας ἀμφίονά τε ζῆθόν τε,
οἳ πρῶτοι θήβης ἕδος ἔκτισαν ἑπταπύλοιο
πύργωσάν τ' &c.

Neq; ab hoc Poëtarum omnium patre Horatius receßit in arte poëtica ad Piſones. Primus quoq; lyræ inuentor ſcribitur, cuius harmonia Thebanos muros ædificauit, quũ lapides ſponte inſilirent. Mythologiam autem ſatis doctam habet Solinus & Macrobius. Amphion inuentor lyræ.

Dircæus.] *Id eſt, Thebanus. Nam Dirce unus eſt fontium apud Thebanos, autoribus Plinio & Solino. Ideo Pindarus Thebanus, apud Horatium oda ſecũda quarti libri, Cycnus Dircæus, et apud alios Dircæa chelis, pro Pindarica dicitur.*

Aracyntho.] *Hic Seruio & Probo Thebanus*

mons eſt, tametſi ab alijs ex Plinij lib. 4. cap. 2. in Acarnaniam reponitur, quod & Dionyſius ſentire uidetur, quando poſt Epirum Aetoliæ locum oſtendit his uerſibus:

ὑπὲρ ἧς νότῳ μετὰ σκοπιὴν ἀρακύνθου
ἀνδρῶν αἰτωλῶν πεδίον μέγα. &c.

Ego uerò prioribus meam ſubſcribo ſententiam, quando in Bœotia Aracynthum & ipſe Stephanus lib. de urbibus ſcriptum reliquit: & Thebæ, quas Amphion extruxerat, in Bœotia ſitæ ſunt. Claudianus in 2. Panegyr.

—Quibus haud Amphiona
Præferat Aonios meditantem carmine muros.

Ideo rectè Thebanus ſeu Bœotianus dicitur mons, in quo olim Minerua Aracynthia colebatur, de qua eſt hoc carmen,

κλῦθί μοι εὔχαλον ἀρακινθιὰς ὑψιπέτειρα.

Actæo.] Quibuſdã eſt pro littorali, inter quos eſt & Probus, quòd Actæon ibi à canibus ſit dilaceratus, non alibi gentium, quàm apud Thebas Bœotias, ut eſt legere in 3. Ouidij metamor. Quid ſi, optime lector, Actæum pro Attico acciperes potius, us quando Bœotia Atticæ ita eſt contermina, ut penè Cherſoneſum ſimul efficiant? Nam & ea ratione ueteribus, ut annotauit Strabo, ἀκτὴ, id eſt.

Actæon a canibus dilaceratus.

littus

littus appellatum eſſe conſtat, & nomine deriuato Atticam, quoniam maximè illinc pars ad mare eſt extenta & anguſta, oblonga uerò ſatis, & porrecta montibus uſque ad Sunium ſubijcitur. De hoc Amphione autem uariam eſſe famam non ignoro. Sunt enim qui Iouis & Antiopes filium fuiſſe, Thebasq́; à fundamentis exædificaſſe tradunt. Sunt rurſus, qui hunc Epopei Sicyoniorum regis & Antiopes filium aſſeuerant, & inferiorem urbis Thebanæ partem extruxiſſe. Nam quæ à Cadmo Agenoride Cadmea dicta eſt, aliquot antè ſeculis erat. Cæterùm qui res altius explorare cupit, Pauſaniam in Corinthiacis conſulat.

Armenta.] μυθολογικῶς *brutales intellige homines, quos ſua lyra, id eſt, eloquentia, ciuiles reddidit. Hic autem, ut ſeruaretur* τὸ πρέπον, *armenta ſubſtituit. Corydon autem hic ſe eidem confert, ut amor induſtriam exacuat, atq; ita uerum eſt quod Plutarchus ait,*

Μουσικὴν ἄρα ἔρως διδάσκει, κἂν ἄμουσος ᾖ τὸ πρίν.

Informis.] Nõ erat, ut Græci dicũt, ἔξωρος, *neq; adhuc forma ſibi per ætatem defluxit.*

Daphnim.] *Poëtæ hũc formoſiſsimum fingũt, et Mercurij filiũ, alioqui Bucolici carminis autor, et paſtor erat. In Sicilia enim non pauca poſſedit armenta.*

autore Suida.

Mare.] *Quo de loco Ludouicum Cœlium in 8. cap. 33. uide. Sed quomodo imago interdum fallit ex radiorum reuerberatione, in catoptricis docetur uberrimè & ſubtiliſſimè, etiã ſi Seruio ipſi diſpliceret. Imitatus autem eſt Theocritum Eidyllio 6.*

O tantùm libeat.] *Nunc iterum inuitat ad ſe ab exercitio uenationis, paſtionis, & Muſicæ, ſi nihil forma ſua, nihil ſuis opibus, nihil concentu promouerit. Ita uides Platonem uocaſſe amorem* τὸ παν-τὸς ἐπιχειρητὴν εἶναι, *nimirum quòd nunc illa, nunc hac uia tentat omnia & aggreditur.*

Hibiſco.] *Althæa. Nam Palladius & Dioſcorides Althæam ab hibiſco non ſegregant. Theophraſtus & ſylueſtrem maluam, Galenus* ἀναδενδρομα-λάχην *nominat. Germanis autem uetus uocabulum adhuc remanſit, ibiſch. Alij quibuſdam literis deprauatis* henmiſch, *uulgus medicorum biſmaluam appellat.*

Pana.] *Ab exemplo. Ille præeſt armentis & pecorum gregibus, deus ſyluarum & ſaltuum. Interpres uerò Theocriti illum eſſe Penelopes & omnium procorum abſente Vlyſſe, filium eſſe ſcribit, unde & nomen ſortitus eſt, in qua ſententia eſt & Duris Samius. Latinis dicitur Inuus, ut ex Ma-*

cro

crobio diſcimus. Plura de eodem apud Pharnutum habebis, ſicut & apud Philoſtratum eius imaginem.

Pan primus.] *Conſtat ex* Euphorione *Mercurium eſſe fiſtulæ autorem, quæ monocalamos dicitur, quemadmodum autor eſt* Athenæus. *Silenus autem* πολυκάλαμον, *Marſyas in Celænis fiſtulam* κηρόδετον, *id eſt, cera compactam, reperit. Pan uerò eandem inueniſſe à Plinio traditur, quam cera compegit, ut hîc Poëta canit: alij uerò addunt & ex cannis & lino. Arbitramur autem ſyringis autorem eſſe, quæ continebat ſeptem calamos, ſed non eiuſdem aut longitudinis, aut craßitudinis: medius enim longißimus & amplißimus erat. Terni autem utrinq; paulò minores, minimi tamen ij qui extremi uiſuntur: cuius ſchema uideas licet in quibuſdam* Theocriti *exemplaribus graphicè depictum. Vel ſi ex hoc Deo mundum cõſtitueris iuxta Pharnutum, tunc ex calamorũ numero harmoniam ſeptem ſphærarum cœleſtium intelliges, ſicut & eò quidam Chelym Mercurij heptacordam referunt. Diſpares ſic indicabis propter diaſyſtemata, quæ conſiſtunt in intenſione & remißione uocũ. Nam ſi in eodem tenore uoces perſonarent, phthongi eſſent. Quare diſtent ſibi uoces neceſſe eſt, ſi iuſta ſymphonia perfici debeat. Qualis autem eſſe poßit, Pythagoricorũ dogma tradidit; quod præter*

Syrinx qualis.

Platonem & Macrobius poſt ſe ſcriptum reliquit.

Ouium magiſtros.] *Sic & Cato paſtores nuncupat.*

Labellum.] *Adeò delicatum eſſe puerum indicat. Et eſt periphraſis artis canendi tibijs.*

Hæc eadem.] *Nimirum* ἀυλῳδικά.

Amyntas.] *Ita per æmulationem alterius, magis illum irritari cupit.*

Fiſtula.] *Syrinx heptacalamus.*

Moriens.] *Ita rem unicè charam deſcribit, quæ teſtatò ſibi uenerat, tanquam hæreditas amiciſſima. Deinde* μνημόσυνον *erat demortui Damœtæ legatum.*

Te nunc habet.] *Hypallage eſt, pro tu habes eam &c.*

Inuidit.] *Quare longè charior erit, ut quæ & Zoilos habeat. Laudat autem fiſtulam, ne uanum uideri poßit munuſculum, & tantulo indignum. Cogitur ergo ad ceſtum Veneris confugere, quippe qui ſua ſponte amores exuſcitare nequiuerat, quando neq; opulentia, neq; Muſica, neq; forma, neq; exercitia ſylueſtria & ruralia profuerant.*

Capreoli.] *Et hos laudat, ne ſit munus leuidenſe: primò quia pulchri, quos magno labore reperit: ſunt enim* τὰ καλὰ δύσκολα. *Deinde ab ætate, quia*

adhuc

adhuc teneri ſunt, quod ſigno pellis diuerſi coloris demonſtrat: poſtea ab educatione, quia exugunt ubera bina: poſtremò ab æmulatione, nam & Theſtylis eoſdem cupit. Capreolorum autem fertur magna eſſe copia in Hiſtricis alpibus. Eadem quoq; munera Battus in 3. Ecloga Theocriti promittit.

Lilia.] Eſt congeries hic florum, herbarum, fructuum, & odoramentorum, quæ non niſi ad uoluptatem facient: quorum priora duo Nymphæ donabunt, uel plenis manibus, ut dicetur, aut calathiſcis: poſteriora uerò ille ipſe ſuppeditabit, ut nihil non ſit in officio, ut omnia illi grata ſint, ne quo modo ſuam uitaret conſuetudinem. Lilium autem, flos eſt coronarius ex lacte Iunonis natus, cui candor eximius eſt, amatorculo haud iniucundus. Ideo Nicander ἀφροδίτης χάρμα, id eſt, Veneris uoluptatem, ſeu gaudium uocauit. Lilium

Pallentes uiolas.] Candidas. Nam propriè non ſunt pallidæ, igitur λευκόϊα intelligit. Hic enim color eſt amabilis, quando ποικιλῶς albus quoq; color ponitur non ſemel pro pallido, ex cognata ſimilitudine.

Summa papauera.] Id eſt, flores papaueralidis, quam Græci ῥοιάδα uocant, cui flores ruffi & protinus decidui ſunt, & eſt cubitali altitudine.

eaq;

eaq́; ad coronamenta aptior eſt quàm Thylacis, quàm pithites, ſeu apud Nicandrum epitelis, ſeu cornicularis. In illis duobus quidem ſemina ſunt, in hoc uerò ſiliquæ.

Narciſſum.] Hic à Dioſcoride, Theophraſto, & Plinio ſatis copioſè deſcribitur. Floret bis in fine Februarij, uel in Martio. Idcirco Germani nomen indiderunt Hornung blůmen. Vel in Septembri poſtremus omnium eſt. Vnde Vergilius alibi Narciſſum ſera comantem cecinit. Zeitloſen. Id autem Sophoclæum de priori dictum eſſe arbitror. θάλλει οὐρανίας ὑπ' ἄχνης ὁ καλλίβοτρυς νάρκισσος. Quomodo autem is puer in florem ὁμώνυμον uerſus ſit, λειλίων τὴν φυτοῦ σκίαν, fabulator inter alios in 3. metam. Ouidius tradit: alioqui λύγῳ, id eſt, uitici non eſt abſimilis, quo ueteres coronabantur, ut eſt apud Anacreontem. Tenarus ait λύγον eſſe ruſticorum coronam. Sed quare inter coronamenta annumeratur, conſule Athenæum.

Caſia.] Theophraſto frutex odoratus eſt. Nonnullis herba, à qua ſententia Vergilius & Plinius non uidentur recedere. Probatur autem ἔγκιῤῥος, εὔχρους, κοραλίζων, ἀρωματίζων, ῥοδίζουσα, quæ amabili colore rubet, ut corallium, & aromatum ſeu roſarum modo redolet. Atq; hæc familiariter ſeu Gizy, ſeu zigin nomi-

minatur. In *noſtris officinis pharmacopoliorum deſyderatur, et falſò permutatur: olim ex Arabia odorifera adferebatur.*

Anethi.] *Acrius flagrat ipſo fœniculo.* Et *Columella Vergilium hic imitatus eſt:*

Et *bene odorati flores ſparguntur anethi.*

Theocritus uerò apium habet.

Suauibus.] *Vel ad colorem refer, nam flauus, purpureus, candidus, & imprimis roſeus id nominis ſibi uendicant: uel potius ad odorem.* Nam *hic & odoris bonitas, & coloris diuerſitas quæritur.*

Intexens.] *Videlicet in corollam amatoriam.* Nam *pleræq; ſunt coronariæ, tam ex odore, quàm ex nectendi facultate, etſi non ignorem compactiles coronas olim fuiſſe imprimis ex uiolis & roſis.* Sed *poſtea longè plura in uſum coronamentorum peruenerunt, atq; ex alijs flos, ex alijs folia, aut herbarum tota materia.* Sic *noſtra memoria garyophylla, aurei annuli, & neſcio quid non in huiuſmodi ſerta concinnatur.* Imitatus *eſt* Theocritum *in Amaryllide:*

ἐμπλέξας καλύκεσσι, καὶ εὐόδμοισι σελίνοις. &c.

Pingit.] *Aut eſt enallage pro compingit, aut ſimpliciter ad colorum uarietatem refer.*

Mollia.] *Id eſt, tenera.* Si *uacinia pro hyacinthis purpureis acceperis, reperies in his molliſsimos flores.*

Calta.]

Calta.] *Violæ ſatiuæ genus eſt graui odore, magis ta- men in folijs q̃ in floribus, & colore luteo, cuius ma- xima erat olim autoritas.* Gotter gelb uiol. *Sũt uerò quæ ſpõte naſcũtur, aut circa muros, ſepes, aut lo cis ſylueſtrib.* Purpureæ *dicũtur ſeu murariæ, ſeu ſyl ueſtres, aut iuxta* Theophraſtũ & Dioſcoridẽ *nigræ.*

Cana mala.] Fructus *nunc quoq; donabit, ita ma re amatorum rurſus ineptit ſtultus paſtor.* Eſt *autem hic* περίφρασις Cydoniorũ *malorum per notationẽ.* Sed *eorum tria genera connumerat* Columella & Pli *nius, omnia tamẽ ſunt odorata.* Chryſomela *uerò pau lò candidiora ſunt, odoris præſtantiſſimi, quibus etiã tenuis pilatio ineſſe uidetur.*

Caſtaneasq; nuces.] Et *ſic* Nicander λόπιμον κάρυον *dixit, poſteà addit* δυσλεπὲς, *propter echinũ.* Olim *ex* Caſtano *ſeu in* Theſſaliæ, *ſeu* Ponti *ciuitate abundabat.* Vnde *idem poſtea canit* τὸ Καστανικὸν ἐφόρεια. *Sed nunc quoq; & in* Germania *non parua eſt co pia, & idem manſit nomen* Keſten.

Prima cerea.] Id *eſt, flaua.* Plinius *cærina nomi nat, quæ magis laudantur,* Die ſpilling. Reci*piunt autem nomenclaturam uel à colore, uel à tem pore maturitatis, uel à gente, uel à loco.*

Lauri.] *Apoſtrophe eſt.* Rurſus *recurrit ad plantas fruticoſas, quæ inter* σιχονομαλεὰ *à* Theo-

phraſto

phraſto recenſentur. Nam ramuli illarum, qui ſuus eſt lentor, in coronas flecti poſſunt, ſed ijs collum ferè cin gebant. Quare eas Græci ὑποθυμιάδας *nun cupabant, ut Alcæus teſtatur, idq́; uſitatum erat apud Aeoles & Ionas. Philetas autem tradidit Lesbios hy pothymiada nominare myrti ramum, circa quem uio las aliosq́; flores contexebant. Atque Theophraſtus myrtum* στεφανώτιδα *appellauit. Taceo quòd Poly charme myrtea corona etiam Naucratites ſit. Seleu cus autem ait eam hellotida uocari. Eodem modo & laureas olim nõnulli magis laudabant, quàm floreas, etiamſi contrarium ſenſerat Empedocles.*

Poſitæ.] *Id eſt, concinnatæ.*

Odores.] *Propter quos & coronamenta habe bantur potiſsimùm. In ſumma blanditur illi munuſcu lo aromatico ex floribus et ramulis diuerſis cõſarto.*

Ruſticus.] *Obſerua amantium inconſtantiam. Nunc diſſuadet quod ſuaſit. Et eſt caſtigatio per apo ſtrophen reſipiſcẽtis ab amoris æſtu, et ſeſe colligẽtis.*

Iolas.] *Riualis, qui puerum in delicijs habet, qui ſuperior eſt te in donando.*

Floribus.] *Allegoria prouerbialis pro eo quod eſt, nocitura cõcupiui. Siquidem Auſter flores flacci dos reddit, apri fõtes turbãt. Cõſule Chiliad. Eraſmi.*

Quem fugis?] *En exuperantem amoris affe-*

ctum:

ctum: fingit enim illum fugere ſylueſtria.

Habitarunt dij.] *Allicit exemplo deorum, ut Fauni, Satyri, Panes, Syluani eas quoq; inhabitarunt.*

Dardaniusq;.] *Inter homines Paris, ab ipſo Dardano oriundus, ſeu Troianus Priamides alitus eſt in ſyluis, quando inter paſtores exponebatur, egregius uidelicet ſpectator formarum inter tres deas urbanas ſeu ſelectas: & Theocrito Idyll.* λα. *Idæus paſtor bubulcus fingitur.*

Pallas.] *Quæ præſes ingeniorum & præliorum eſt, &* πολιοῦχος. *Sic quoq; patina Vitelliana* αἰγὶς πολιοῦχου *dicebatur, nimirum quòd urbes ſeruat. Nam antiqui arces conſecrarunt Palladi,* μυθολογικῶς *ipſi rationi, quæ in ſummo capite ſedem habet, Reſpublicas & urbes amplificat, conſeruat, iuxta Martianum Capellam.*

Arces olim Palladi conſecratæ.

Torua leæna.] *Iam oſtendit gradatione Theocriti, quomodo illi ſit addictus illorum brutorũ exemplo, quæ ſimiliter aureis, ut aiunt, cõpedibus iuncta ſunt.*

Cytiſum.] *Trifolium eſt nonnullis, ad rem pecuariam pertinens, ex Plinio & Columella.*

Trahit.] γνώμη *ſubijcitur de more poſt longã expoſitionẽ. Notatur autem hic Poëta à Criticis, quòd ſententiã grauiorẽ Bucolico ſtylo uſurpauerit, ſed iſti ualeant.*

Aſpi-

Aſpice aratra.] Ruſticana eſt περίφρασις crepuſculi ueſpertini, quo à laboribus ſoluuntur boues. Quare hoc tempus Græcis βούλυτον dicitur.

Decedēs.] Ex noſtro hemiſphærio. Veſper deſcribitur συνεκδοχικῶς, nā ex ſigno res ſignata exprimitur.

Me tamen.] Hac ἐναντιώσει indicat, quòd ſibi in amore temperare non poteſt, frigida quamuis umbra ſit. Aeſtus ſanè remittitur occidente ſole, ipſe nihilominus uritur: ideo colligit in amore nullū eſſe modū.

Ah Corydon.] Nunc fit ſui diſsimilis, & uela 70
reducit: caſtigat inertiam ſuam, quòd rebus ſuis neglectis incōceſſos amores ſtultè ſectetur, ſeq; ad opus reuocat. Subindicat autem Poëta laborem ſeu honeſtam occupationem amoris remediū eſſe. Imitatur & hic Theocritum in Cyclope.

Semiputata.] Putari uites dicuntur, quū pampini falce uineatica amputantur, ut ſoli pateat acceſſus. Itali autem uites ulmis adnectunt, ut in Georg. quoq; meminit Maro. Putari uites.

Aliquid.] Vt fiſcellas, quallos, tegetes, &c.

Paras.] Ne ullo modo ſit ocioſus, quemadmodum de Aegiſtho canit Naſo.

Inuenies.] Ita conſolantur amatorculi. Eius ſententiæ eſt & illud Ouidij:

Succeſſore nouo tollitur omnis amans.

ECLOGA TERTIA, PALAEMON.

Menalcas. Damœtas. Palæmon.

Hæc Ecloga ex Theocrito ſumpta.

M. *Dic mihi Damœta, cuiũ pecus? an Melibœi?*
D. *Non, uerùm Aegonis, nuper mi hi tradidit Aegon.*
Infelix ò ſemper ouis pecus: ipſe Neæram
Dum fouet, ac ne me ſibi præferat illa, ueretur,
Hic alienus oueis cuſtos bis mulget in hora,
Et ſuccus pecori, & lac ſubducitur agnis.
D. *Parcius iſta uiris tamen obijcienda memento.*
Nouimus, & qui te, tranſuerſa tuentibus† hircis, (hirquis)
Et quo, ſed faciles nymphæ riſere, ſacello.
M. *Tum credo, quum me arbuſtum uidere Myconis,*
Atq; mala uites incidere falce nouellas.
D. *Aut hic ad ueteres fagos, cum Daphnidis arcum*
Fregiſti, & calamos, quæ tu peruerſe Menalca
Et cum uidiſti puero donata, dolebas:
Et ſi non aliquâ nocuiſſes, mortuus eſſes.
M. *Quid domini faciant, audent cum talia fures?*
Non ego te uidi Damonis, peßime, caprum (Iurgia.)
Excipere inſidijs multum latrante Lyciſca?
Et cum clamarem, quô nunc ſe proripit ille?

Tityre

Tityre coge pecus,tu poſt carecta latebas.
D.*An mihi cantando uictus non redderet ille,*
Quem mea carminibus meruiſſet fiſtula caprum?
Si neſcis,meus ille caper fuit,& mihi Damon
Ipſe fatebatur,ſed reddere poſſe negabat.
M.*Cantando tu illum?aut unquam tibi fiſtula cera*
Iuncta fuit?non tu in triuijs indocte ſolebas
Stridenti miſerum ſtipula diſperdere carmen?
D.*Vis ergo inter nos,quid poßit uterq; uicißim,*
Experiamur?ego hanc uitulam,ne forte recuſes,
Bis uenit ad mulctram,binos alit ubere fœtus,
Depono,tu dic mecum quo pignore certes.
M.*De grege non auſim quidquam deponere tecum,*
Eſt mihi nanq; domi pater,eſt iniuſta nouerca,
Bisq; die numerant ambo pecus,alter & hœdos: Certamen.
Verùm id,quod multò tute ipſe fatebere maius,
(Inſanire libet quoniam)tibi pocula ponam
Fagina,cælatum diuini opus Alcimedontis,
Lenta quibus torno facili ſuperaddita uitis,
Diffuſos hedera ueſtit pallente corymbos.
In medio duo ſigna,Conon,& quis fuit alter?
Deſcripſit radio totum qui gentibus orbem, Archimedes.
Tempora quæ meſſor,quæ curuus arator haberet:
Nec dum illis labra admoui,ſed condita ſeruo.
D.*Et nobis idem Alcimedon duo pocula fecit,*

Acanthus genus ſpinarum ſemper frōdētium.

Et molli circùm eſt anſas amplexus acantho,
Orpheaq; in medio poſuit, ſyluasq; ſequentes:
Nec dum illis labra admoui, ſed condita ſeruo.
Si ad uitulā ſpectes, nihil eſt quòd pocula laudes.
M. Nunquam hodie effugies, ueniā quocūq; uocaris:
Audiat hæc tantum uel qui uenit, ecce, Palæmon,
Efficiam poſthac ne quenquam uoce laceſſas.
D. Quin agè, ſi quid habes, in me mora non erit ulla,
Nec quenquam fugio: tantùm uicine Palæmon
Senſibus hæc imis (res eſt non parua) reponas.
Pa. Dicite, quandoquidem in molli cōſedimus herba,
Et nunc omnis ager, nunc omnis parturit arbos,
Nunc frondent ſyluæ, nunc formoſiſsimus annus.
Incipe Damœta, tu deinde ſequêre Menalca.
Alternis dicetis, amant alterna Camœnæ.

Camœnæ dictæ a canēdo.

D. Ab Ioue principium Muſæ, Iouis omnia plena,
Ille colit terras, illi mea carmina curæ.
M. Et me Phœbus amat, Phœbo ſua ſemper apud me
Munera ſunt, lauri, et ſuaue rubens hyacinthus.
D. Malo me Galatea petit laſciua puella,
Et fugit ad ſalices, & ſe cupit antè uideri.

Amores.

M. At mihi ſeſe offert ultrò meus ignis Amyntas,
Notior ut iam ſit canibus non Delia noſtris.
D. Parta meæ Veneri ſunt munera: nanq; notaui
Ipſe locum, aëriæ quò congeſſere palumbes.

M. Quod

M.Quod potui,puero ſylueſtri ex arbore lecta
Aurea mala decem miſi,cras altera mittam.
D.O quoties,& quæ nobis Galatea locuta eſt?
Partem aliquam uenti diuûm referatis ad aures.
M.Quid prodeſt,quòd me ipſe anĩo nõ ſpernis Amyn(ta,
Si dum tu ſectaris apros,ego retia ſeruo?
D.Phyllida mitte mihi,meus eſt natalis,Iola: Petitio.
Cum faciam uitula pro frugibus,ipſe uenito.
M.Phyllida amo ante alias,nam me diſcedere fleuit,
Et longum formoſe uale uale,inquit,Iola.
D.Triſte lupus ſtabulis,maturis frugibus imbres,
Arboribus uenti,nobis Amaryllidis iræ.
M.Dulce ſatis humor,depulſis arbutus hœdis,
Lenta ſalix fœto pecori,mihi ſolus Amyntas.
D.Pollio amat noſtram,quamuis ſit ruſtica,muſam,
Pierides uitulam lectori paſcite ueſtro.
M.Pollio & ipſe facit noua carmina,paſcite taurũ,
Iam cornu petat,& pedibus qui ſpargat arenã.
D.Qui te Pollio amat,ueniat,quò te quoq; gaudet, Pollionis encomium.
Mella fluant illi,ferat & rubus aſper amomum.
M.Qui Bauium non odit,amet tua carmina Meui,
Atq; idem iungat uulpes,& mulgeat hircos.
D.Qui legitis flores,& humi naſcentia fraga,
Frigidus,ò pueri fugite hinc,latet anguis in herba.
M.Parcite oues nimium procedere,non bene ripæ

Creditur, ipſe aries etiam nunc uellera ſiccat.

Apoſtrophe ad tempus.

D. *Tityre paſcentes à flumine reijce capellas,*
Ipſe, ubi tempus erit, omnes in fonte lauabo.
M. *Cogite oues pueri. ſi lac præceperit æſtus*
Vt nuper, fruſtra preſſabimus ubera palmis.
D. *Eheu quàm pingui macer eſt mihi taurus in aruo?*
Idem amor exitiũ eſt pecori, pecoriſq; magiſtro.
M. *His certè neq; amor cauſa eſt, uix oſſibus hærent.*
Neſcio quis teneros oculus mihi faſcinat agnos.
D. *Dic quibus in terris, et eris mihi magnus Apollo,*
Treis pateat cœli ſpacium non amplius ulnas.
M. *Dic quibus in terris inſcripti nomina regum*
Naſcantur flores, & Phyllida ſolus habeto.
P. *Non noſtrum inter uos tantas componere lites,*
Et uitula tu dignus, & hic, & quiſquis amores
Aut metuet dulceis, aut experietur amaros.
Claudite iam riuos pueri, ſat prata biberunt.

Clauſula ruſtica.

IN PALAEMONEM.

Poëma dramaticum eſt, & ποιμενικὸν cum Bucolico. Hic ſeruorũ, ut dicitur, eſt ciuitas, in qua tantum ſunt, ut Perſæ uocabant, κάρκαρεις, qui ſerto uiuunt. Hic locum non habet illud Ariſtotelicum, δοῦλος πρὸ δούλου. Eſt autem paſtorũ certamẽ. Nam pri-

primùm mutuis conuicijs uelitantur, deinde ſumpto arbitro in arenam deſcendũt, & cantionibus alternis decertant. Imitatus autem eſt quintum & octauum εἰδύλλιον Theocriti.

Dic mihi.] Ex Nomeo Theocriti eſt.

Aegonis.] *Itaq; ordinarius ſeruus erat Aegon, ſed Menalcas eius uicarius, quemadmodũ & Vlpianus dixit, ſed hic riualis erat Menalcæ: nam communiter amabant Neæram.*

Alienus cuſtos.] *Perſtringit negligentiam domini. Infelix eſt ſanè herus, qui ſerui oculis agit. Nam oculus domini, agrum ſaginat, equum & pecora. Vnde ſunt œconomica prouerbia, Frons occipitio prior: Oculus domini fertilis. Quare Plato in ſexto de legibus prudenter ſcriptum reliquit:* οὐκ ὑγιὲς, *inquit,* οὐδὲν ψυχῆς δούλης, ὃν δεῖ τὸ οὐδὲ πιστεύειν αὐτοῖς τὸν νοῦν κεκτημένον. *Hoc eſt, qui ſapiens eſt, neutiquam ſeruis confidet, ut quorum animo nihil eſt integrum.*

Bis mulget.] *Quum uix id fieri debeat ſententia Varronis.*

Agnis.] *Ne fiant ſubrumi.*

Viris.] *Emphaſis, ut qui poßunt ulciſci, ut in quibus tale crimen non eſt ueriſimile.*

Nouimus.] *Regerendo diluit, eſt* ἀντιλοιδο-

ρία ſeu ἐπίπληξις, adeò uerum eſt, quod paßim ſcribitur, Nouit fur furem, lupus lupum.

Quite.] Fabius negat eße reticentiam, ſed iudicatur hic eße συνεκδοχή. Conſulitur autem hic pudori, adeo ut rectè Vergilius olim Parthenias dictus ſit. Apertius eſt in hodæporis Theocriti, de cõcubitu heri Drauci.

Hirquis.] Donatus apud Terentiũ, Limis, inquit, tueri, eſſe dißimulantium ſe uidere quod uident, & paſtor hic dum inſidias timet, trãſuerſa tuetur hirquis, hoc eſt, canthis angulorum. Is quoque geſtus eſt amãtium apud Theocritũ, ὄμμασι λοξὰ βλέπουσα, id eſt, obliquis oculis uidens: de meretricula dicitur. Sunt tamen qui hircis legunt, quoniam id animalis oculos habet ad nares conuerſos. Eſt autem hic Helleniſmus in uocabulo Tranſuerſa.

Sacello.] Amplificat crimen ex loco.

Tum credo.] Rurſus aliud crimẽ proximo adijcitur.

Falce.] Quum hoc ſit capitale. Caius Iuriſconſultus eos qui uites inciderant, nõ ſecus ac latrones puniẽdos eße tradit. Conſule Plin. lib. 17. cap. 1. Auxeſis quòd nouellæ ſint, quæ uulneratæ citò pereunt.

Ad ueteres.] Hic uides lernam malorum eſſe in ſeruis, & indicat locis coniecturalibus. Primum

ex

ex occaſione loci ſylueſtris, & deſerti, quia inter fagos. Mox uita: quia peruerſus erat. Deinde ex facultate, quia puero confregit. Poſtremò ex uolũtate, quia arcus & calamorum donationem illi inuidebat, atq; ita impulſus hoc facinus patrauit.

Calamos.] Arundineos pro ſagittis.

Fures.] Serui, & eſt amarulenta ἀντονομασία. Nam ij ferè furaces ſunt, & ſi ijs licet furari, qui ἀκέφαλοι ſunt, quid non domini, quibus caput eſt, facerẽt? ita obliquè notat et Aegonem. Eſt autem heteroſis numeri, pro ſeruo, pro domino. Huc quoq; ſpectat iocus Plautinus de homine trium literarum.

Vidi.] Ita αὐτοφῶρα deſcribit. Comprobat ſignis duobus, priori quidem quòd in furto fiebat, quippe canis latratus, & eſt argumentum ipſis Rhetoribus: poſteriori uerò, quando ſeſe proripuit, quæ nocentem & ſibi male conſcium conſequuntur, & eſt conſequutio.

Excipere inſidijs.] περιφραστικῶς pro furari ponitur.

Lyciſca.] Poteſt eſſe Latinis lupula, ſicut παιδίσκη puellula: id fieret uel à forma, à qua ſibi nomẽ contraxit. Indebantur nomina plerunq; aut à forma alterius animalis, aut à uirtute & natura, ut σκύλαξ, λέων, lupa, ceruа, tygris, ut Columella docet in ſeptimo

libro:uel quòd è lupo nata ſit. Nam & Ouid. inter Actæonis canes,ſic habet,

—*Deq; lupo concepta Nape.*

Sunt & canes qui Chaonides dicuntur,ex Chao lupo rum genere nati:ſicut Alopecides, *ex uulpibus et cani bus:&* Leontomiges,*ex leonibus et canibus: ex lupis & canibus,*Crocutæ. Idq; *fiebat in Cyrenenſi agro, ſicut in* Indico *ex lupis & tigridibus.* Eſt *& lycas ca nis,nobilis epigrammate* Simonidis.

Clamarem.] Hinc *eſt parœmia ecliptica,Fures clamorem.*

Proripit.] Ex *malefacti conſcientia.*

Carectum. *Poſt carecta.*] *Carectum nomen eſt cōtentiuū, quo plures ſunt carices,* Binder dem reckicht.

An mihi cant.] *Defenſio eſt iuridicialis: cum nō poſſet negare manifeſtum furtum,defendit finitione, id non furtum,ſed brabæum ſeu uictoriæ præmium.*

Redderet.] *Quare ui coactus eſt ſuum caprum repetere.*

Cantādo tu il.] Eclipſis *ex affectu, ſubaudi meruiſti.* Eſt *autem confutatio à ſigno.* Nam *tibi nulla fuit fiſtula,ergo nō eſt ueriſimile te cantādo uiciſſe.*

Iuncta cera.] *Sic paſtorales fiſtulæ collaudantur apud* Theocritū,*quòd* κηρόδετοι, *quales quoq; habuiſſe* Pana *legitur,ut ſuprà in* Alexide *diximus.*

In

In triuijs.] *In honorem Dianæ ſeu Hecates triformis.*

Diſperdere.] *Quod Theocritus dixit* συρίσδεν. *Fit autem hic paraſceue ad futuram contentionem. Ea ſententia eſt in hodœporis Theocriti.*

Viciſsim.] *Alludit ad carmen* ἀμοιβαῖον.

Vitulam.] *Hæc debet eſſe* ἄεθλον*: atq; ita prouocat ſponſione in certamen.*

Mulctram.] *Hæc uas eſt quo lac excipitur. Græcis eſt* ἀγγεῖον γαλακτοδόχον. *Sic quoq; in Thyrſide Theocriti capra laudatur, quòd bis repleat duas mulctras, quas ille* πέλλας *nominat.*

De grege.] *Adeò cognata ſunt mentiri & furari, ut rariſsimè à ſe inuicem diuellantur: nam ſuprà dixit gregem eſſe Aegonis.*

Eſt mihi.] αἰτιολογία, *alioqui ad ſuum ingenium redijſſet, ſed nunc tantum cauſatur nouercale odium.*

Ambo. *Syllepſis eſt in genere, ſic* ἐν τῷ *alter* ἀλλοιόθετον.

Fagina.] *A materia laus eſt poculorum. Nã hæc quoq; erãt honorata, autore Plinio: adde quòd εὐτορνότερα καὶ εὐξοώτερα, id eſt, quæ faciliora ſunt torno & ſculpturæ, iuxta Theophraſtum.*

Alcimedontis.] *Ab artifice. Fuit enim hic inſi-*

gnis

gnis tornator,ſeu diatretarius,qui torno calices effi-ciebat,unde eſt apud Vlpianum,calix diatretus. Fabricauit autem hic topiaria.

Vitis.] *A forma exteriori, quia circa labra,ſeu oras,ut Theocritus habet,adiecta erat uitis flexibilis artificioſo torno,ſub qua hedera extendebatur.*

Corymbos.] *Sunt Plinio racemi hederæ, & Theophraſto hedera dicitur Corymbias,quam pallentem,id eſt,albam hic exigit. Prudentiſsimè autem hæc duo inſerta erant. Nam Baccho tanquam uini autori, hederam adſcribunt,quoniam frigiditas eius ebrietati repugnat: apud Euſtachium uerò* συμβολικῶς *cupidinem bibendi ſignificari conſtat,* λυασκὸρ *quippe* ἐπιθυμητὴν *interpretatur.*

In medio.] *Theocritus* ἔντοθεν. *Commendatur à forma interiori.*

Signa.] *Id eſt,emblemata duorum Mathematicorum,Cononis & Anaximandri, aut iuxta quoſdam Archimedis.*

Alter.] Πρίων *eſt in ruſtica perſona, quæ, ut de Mathematicis loquitur,prioris nomen tenet, quia & dux Athenienſis eodem nomine fuit: alterius uerò non meminit,quippe quod inter eruditos tantùm celebre erat.*

Conon.] *Is inſignis Mathematicus fuit, non*

dux,

dux,ſententia Seruij.Is eſt,qui Ptolemæo gratificaturus, Berenices comam in cœlum tranſtulit. Berenica autem hæc fuit Ptolemæi Soteris & Philadelphi mater,quemadmodum & Theocritus in Syracuſijs meminit.Quam rem Callimachus cecinit, & ex illo Catullus in elegia quadam,cui titulus eſt,De coma Berenices.Huius & Proclus in ſpæra ſua,& Theon apud Aratum meminerunt. Berenica.

Radio.] *Hic Græcis eſt* διόπτρα, *Arabibus Alhidada.Speculare ſeu fabrile eſt inſtrumentum,quo Geometræ declinationem & interualli dimenſionem examinant. Cuius uſus eſt quoque in arte gnomonica,de qua Vitruuius multa.Breuiter hoc diſtantias locorum dimetiuntur, quod Geometrarum eſt. Video & uſum Geometriæ non aliò ſpectaſſe, quàm ad terræ dimenſionem, primùm ex ipſo Quintiliano & Capella,deinde ex ipſo Ariſtophane, apud quem Diſcipulus Strepſiadem docet.Hic enim quærit:*

τοῦτ' οὖν τί ἐϛι χρήσιμον;

Diſcip. τὴν γῆν ἀναμετρεῖσθαι.

Strepſ. πότερα τὴν κληρουχικήν;

Diſcip. οὔκ,ἀλλὰ τὴν σύμπασαν.

Orbem.] *In hoc carmine eſt autoris geographicôn notatio,non aliter ac in ſequenti eius, qui Georgica tradidit.Hæc duo neque Arato, neq; Ptolemæo,*

neq;

neq; Eudoxo, neq; Heſiodo, neq; Archimedi tribui poſſunt ad amußim, maximè ſi fidem hiſtoriarum ſequuturi ſumus, quibus dilucidißimè quis comprobaret, nulli prorſus hæc duo ſimul quadrare. Sed adhuc incertus nobis idem erit.

Nec dum.] ὑπαλλαγὴ *eſt, pro, nondum illa labris admoui. Ab uſu hic commendantur, quòd ſint noua, nondum contrita, ſed impolluta, inter* κειμήλια *conſeruata.*

Molli.] *Flexibili, in 4. Georg. Vergil. Habet enim longiora & latiora folia apud* Dioſcoridem, *& numeratur inter herbas topiarias.*

Orphea.] *Plures numerantur Orphei, ſicut Iones, Hercules, & alij, quorum opera tamen communione nominis confunduntur. Hunc autem Threiciũ eſſe cenſeo, de quo* Horat. *ad Piſones, &* Macrob. *Eius deſcenſus ad inferos eſt in* 10. Met. *Ouidij. Qui à multis Camarinæus fuiſſe ſcribitur.*

Sequentes ſyl.] *Id eſt, ſylueſtres homines ad ciuilitatem reuocavit, iuxta* Mythologos.

Ad uitulam.] *Faciem habet prouerbij, de iniqua rerum collatione. Eſt, ac ſi diceret, Nihil ad Perſium. Sunt & mihi pocula, ſed uitula longè præſtat his poculis.*

Quocunq;.] *Etiam ad iudicem æditum.*

Ecce

Ecce Palæmon.] παροιμιακῶς dicitur, quoties nobis contendentibus iudex ſeu arbiter interuenerit, maximè qui non accerſitus erat, nec qui in ſuſpicionem ueniret. Talis eſt Morſon apud Theocritum. Hinc gloriatur Palæmon Rhemnius, quòd Poëta de ſe ſit uaticinatus.

Res non parua.] αἰτιολογικῶς hæc dicuntur, quare ſit attentior.

Molli.] Inuitat ad muſicum certamen, à iucunditate loci herbidi, tum temporis uerni.

Annus.] συνεκδοχὴ, pro parte anni, quippe pro uere, ſeu propriè apud Græcos ὥρα. Eſt hic periphraſtica notatio ueris, ut in 2. Georg.

Sequêre Menal.] Huius partes ſunt longè duriores, ut Laconis apud Theocritum, quia huic non eſt liberum ſuggerere quidlibet, ſed ad Damœtam reſpondere, uel æqualiter, nimirum in eadem penè ſententia, uel planè contrarium, uel maius quiddam adferre cogitur. Sed hæc lex rariſſimè, adeoq; uix ſemel apud Theocritum ſeruatur.

Alternis dicetis.] Suprà dixit uiciſſim, pro alternatim, per enallagen partium orationis. Sunt autem multò gratiora in muſicis διαψάλματα iuxta prouerbiū, πάντων γλυκὺ ἡ μεταβολὴ, hoc eſt, iucunda eſt omniū rerū uiciſſitudo. Debet autem hic eſſe ἀμοιβαῖον.

Ab Ioue prin.] Auſpicatur certamẽ muſicum more Arati in Phænomenis, quod commune eſt non tam Poëtis quàm Philoſophis, qui φιλόθεοι erant.

Iouis om.] Hoc eſt, in cuius manu omnia ſunt. Nam ipſe eſt, qui omnia adminiſtrat. Heſiodus, πάντα ἰδὼν Διὸς ὀφθαλμὸς. Sic & Orpheus apud Macrobium, ſed tunc pro ſole accipietur. Theon autem per Iouem aërem capit apud Aratum. Theologi gentium, Iouem putabant eſſe animam mundi.

Ille colit.] αἰτιολογικῶς hæc dicuntur. Nam ab illo eſt ζωὴ & εὐζωΐα. Grauis ſanè & Theologica eſt ſentẽtia, quã ex Arato neq; D. Paulus apud Athenienſes Chriſtum prædicaturus citare dedignatus eſt, ut τοῦ γὰρ καὶ γένος ἐσμέν.

Lauri.] Laurus eſt ſacra Phœbo ſeu Apollini, quòd is uatum præſes ſit. Ideo ſacerdotes & uates coronabantur olim lauro, ad artis indicium et inſigne, ut Ariſtophanis interpres ſentit. Et Daphne Ouidiana non temerè ab Apolline amatur, & in arborem transformatur. Nam hæc apud Spartanos diuinos aſſequuta eſt honores, ſed dicta eſt Paſiphaë, priori nomine mutato, quæ certiſſima reddebat oracula, autore Plutarcho in Agide.

Suaue rub.] Et ſuprà monuimus rubeum colorem dici ſuauem.

Hya-

Hyacinthus.] ἴων, id eſt, uiolarum appellatio latiſſime olim patuit, triplici tantum colore potiſſimū diſtinguebantur, albo, luteo, et purpureo. Priorē uidemus in Iaſme, proximum in caltha, ultimum in hyacintho, qui, ut eſt purpurea uiola, ita rubore nigricat. Ideo ſuprà diximus uacinium magis aliorum autoritate quàm noſtra, braunrote viol, qualis color in gemma hyacintho uidetur. Quibuſdā & hic communis eſt iridi & gladiolo, ut Columellæ, Palladio.

Malo me.] Ex Hodœporis Theocriti eſt.

At mihi ſeſe.] Iam non ἰθελόνταμους, ſed cōtrarium affertur.

Meus ignis.] Epexegeſis ſeu denominatio & metaphora: uidelicet, qui me urit formoſus puer Amyntas.

Delia.] Diana κυνηγητικὴ & uenationū Dea: ex comparatione hæc proferuntur: ut, Diana non eſt canibus noſtris notior, quàm Amyntas mihi.

Veneri. Id eſt, amicæ per metonymiam. Theocritus ſimpliciter dicit παρθένῳ.

Locum.] Theocritus oſtendit iuniperum.

Palumbes.] Alludit ad hoc, quòd columbæ ſunt ſacræ Veneri, quæ aëriæ Seruio ſunt, à colore cœruleo: ſed potius ad altitudinem refer, hoc eſt, ſublimes ex natura palumbum.

Aurea mala.] *Sunt Chryſomela ex Cydoniorũ genere.* Nam *color illis ad aurum inclinatur, de quibus* Plinius, & *ex quo pluribus eadem Hermolaus Barbarus repetit. Rurſus hic Theocritus tantum mala habet. Verùm ſi per Grammaticos liceret, potius intelligerẽ mala Medica ſeu Perſica tantopere laudata primùm à Theophraſto, mox ab Athenæo Græcis: deinde à Latinis, Vergilio, Plinio, et Solino, alijsq; multis autoribus. Hæc autem Iubas in hiſtorijs ſuis Heſperica appellari ait à Libyæ populis. Nam Hercu les ab Heſperidũ hortis reuerſus, eadem in Græciam attulit. Et aurea nominari idem teſtatur à colore. Hæc autem in diuinarum nuptiarum celebritate ad Iouis Iunonisq; gratiam adhibebantur. Atque olim ob decorem colorisq; ſpeciem deorum ſimulachris adhibebantur. Atq; in clauſis ueſtium arcis propter fragrantiam odoris, & contra tineas reponebantur. Atq; apud ueteres in magno mẽſarum honore & gra tia habebantur. Taceo quòd ſit præſentiſsimum antidoton, quòd oris graueolentiam prohibeat, quòd habitum eius commendet, qui ſuccum ex corticibus eiuſdem in iure expreſſum, aut aqua decoctis, exceperit, exceptum tanquam eclegma lambendo deglutiuerit. Ob quas cauſas appoſitiſsimè amicæ donarentur, tan quam ἐπιμήλια. Poſteriores iiſdem etiam ueſcuntur, et*

Citria

Citria appellãtur,ut Athenæus Naucratites in Sophiſtarum cœnis lib.3.oſtendit.

Syluestri ex arb.] Ex difficultate munuſculũ laudari arbitramur.

Venti.] Tanquam Mercurij, qui has res egregias etiam auribus deorum dignas, ad ſuperos perferent, unde natum eſt prouerbium: Ad deorum aures peruenit.

Nos ſpernis.] Imò me amas, hoc eſt, quid iuuat quòd me amas, quando mutua conſuetudine frui non liceat?

Sectaris.] Inueſtigas, inquiris, & ſequeris.

Phyllida.] Communem amicam.

Natalis.] In quo indulgetur Genio. Nam natalem diem appàratius olim celebrabant Ethnici.

Quum faciam.] Quum ſacrificauero uitulã in ambaruali ſacro, quo ter hoſtia circũ arua ferebatur, ut Verg. canit 1. Georg. Macrob. 3. Satur. cap. 2. Weñ man das creutz vmb den acker tregt.

Formoſe Iola.] Intelligimus Menalcam binominem fuiſſe.

Vale.] Anadiploſis pathetica.

Me diſcedere fleuit.] τιλικῶς dicitur.

Longum.] Enallage nominis pro aduerbio: utroq; eſt helleniſmus.

Triſte.] Heteroſis pro re triſti. Eſt autem hic congeries rerum triſtium per ſimilitudinem.

Venti.] Vt Ecnephiæ, Typhones, Aquilones.

Dulce.] Eadem heteroſis, pro re dulci, ſeu dulcedine, ſeu θελκτηρίῳ: & coaceruatio, ſed rerum dulcium. Reſpondetur hic ἀνταλλώσει.

Arbutus.] διὰ μετωνυμίαν pro arbore, quæ hoedis ſolſtitium, hoc eſt, nimium calorem defendit. Germani nonnulli accipiunt pro genere ſylueſtris mali, wilder holtzöpffel baum/ alij hagdorn. Quàm utrobiq; aberratur, patet ex deſcriptiõe eiuſdem apud Theophraſtum, & præcipuè apud Dioſcoridem: cui ſi has arbores contuleris, penè ex diametro in pleriſq; differre uidebis: eſt unedo, & Dioſcorides inter meſpila numerat. Dicitur et epimelis, id eſt, ſitanium.

Salix.] Grata hæc eſt grauido pecori, quod & Melibœus Maronianus ſuprà in Tityro oſtendit, atq; ipſe Poëta in 3. Georg.

Pollio.] Hactenus amatoria inter ſe cecinerãt. Nũc ſequitur Pollionis encomium, qui tragicus & hiſtoricus ſcriptor erat, de quo Horatius in Odis.

Paſcite.] Hic non ſeruatur ἰσότης, ſed grauius & excellentius affertur. Et eſt notatio alacris et ferocis tauri, qualis eſt in 3. Georg. Verg. Primùm

fingitur

ſingitur cornupeta, & hinc pro ſigno in cornu fœnũ alligabant, ut prætereuntes admoniti melius ſibi cauerent. Vnde Horatius canit:

Fœnum habet in cornu, longè fuge.

Poſtea ferocior & inſolentior fit ex harenæ diſperſione, quod fit in equis ex pabulo copioſiore.

Te quoq;.] συλληπτικῶς, *ſubaudiueniße: hoc eſt, aſſequatur ſummos honores, quos tu ſortitus es. Cõſulatum enim geßit, & ex Dalmatis triumphauit.*

Mella fluant.] *Precatur fautoribus Pollionis optimarum & dulcißimarum rerum copiam.*

Rubus.] βάτος, *apud Columellam ſentis, apud Theophraſtũ chamæbatos,* Bramber Frut/ *quæ mora extrema æſtate mature ſcentia producit, auibus iucundißima: ſed nunc naturam ſuam mutabit, & optimum quodq; producet.*

Amomum.] *Si hoc in officinis Pharmacopolarum quæſieris, dabitur tibi ſemen ſubnigrum neſcio quod. Sed ſi ad amußim eius hypographen, autore Dioſcoride, obſeruaueris, iurarem eſſe, quod noſtrates olim Monachi alicunde allatum, ferijs natalis Chriſti tanquã rem ſacroſanctam populo ignaro in publico cõmonſtrarũt,* Roſen von Hiericho/ *quæ planè Dioſcoridis eſt amomum, quod & Poëtæ plurimum quadrabit. Indoctis Medicis dormitu-* Amomum.

rientibus ſuum relicturus ſum iudicium.

Qui Bauium.] Ex enantioſi recinit. Bauius autem & Meuius Zoili erant Vergilij & Horatij, præcipuè tamen ab autoribus Vergiliomaſtiges notãtur, alioqui inepti poëtæ. Ita quæſituri erãt glorias, aliorũ famã ſeu eruditionem carpẽdo, ad quã iſti adſpirare nequiuerãt. Atq; hodie multos Bauios & Meuios inuenias licet, qualis & Homero Zoilus erat.

Idem.] Scilicet amator carminum Meuianorũ. Hic eſt ἄτοπον, abſurda enim cõmittat, & contra communem ſenſum delyret. Egregiè utriq; illuditur. ἀστεισμοὶ prouerbiales ſunt in Chiliadibus Eraſmicis.

Fraga.] Fragrariam herbam paßim uocant recentiores Medici, qua fraga naſcuntur, cui minimus eſt cauliculus. Ideo et Germani Erdbern nominãt, quòd humi naſcantur, quia herba in caulem non extollitur.

Anguis in herba.] Παροιμιῶδες eſt hemiſtichium à Roterodamo annotatum. Frigidus uerò dicitur, propter uenenum, quod frigidum eſſe ſcribitur.

Oues.] Quæ ſunt imbecilles. Eſt autem argumentum à maiori. Nam & dux ouium aries uellera ſiccat, ita is quoq; immerſus eſt. Hic ex conſequente præcedens colligitur, quam nonnulli ſynecdochen ap-

pella

pellare auſi ſunt. ἀλληγορικῶς à Seruio hic locus enarratur.

Lauabo.] Sudor enim ſalitus aqua fontana abluitur, ne oues ſcaberent, quod in 3. Georg. admonuit.

Cogite.] Sub umbram platani.

Lac.] Id præcipitur, quando calor ſolis plurimum inualuit. in. 3. Georg. Vergil.

Macer.] Maciei cauſa eſt amor. Vergil. Eſt mol 100
lis flāma medullas. Antitheta ſunt pingue et macer.

Aruo.] Sunt qui hic legunt eruo, qui Græcis ὄροβος eſt, & Germani ſuū uocabulū hinc deriuaſſe uidentur, ſeu orobo, ſeu eruo, ſeu erbo, Erbßen. Sed ſecuturi Dioſcoridē, ut ſequi maximè uolumus, errorem hic factum eſſe aſſerimus, quamprimum inditum erat Germanis uocabulū. Imò ſunt reuera minores iſtæ uiciæ, quæ adhuc hodie ſunt egregiæ in boum ſagina utilitatis, ut ex ſcriptoribus rei ruſticæ ſatis dilucidè deprehenditur.

Pecorisq; magiſtro.] Et ſuprà indicauimus eſſe opilionis περίφρασιν, Homero eſt σημάντωρ. Nam magiſtrare apud Feſtum eſt moderari. Vnde Magiſtrare.
ſunt magiſtri, moderatores artium: pagorum, qui Magiſtri unde.
ſyndici uulgo nominantur: Collegiorum, ut abbates: populi, ut dictatores: haſtæ, ut qui auctionibus præſunt: nauis, quibus nauis negocium datum eſt:

pecoris, qui cuſtodes ſunt.

His.] *Scilicet meis* δεικτικῶς.

Oßibus hærent.] ὑπερβολή.

Faſcinat.] *Hic faſcinum id intelligit, quod ex obtutu oculorũ, nõ ex laude, quod præcipuè mulierculis inhæret, autore Plinio. Taceo quod faſcinandis rebus penis quoq; apponebatur olim, quo factum eſt, ut faſcinum eam partem hominis ſignificet.*

Dic quibus.] *Nunc curritur ad ſcrupos. Videbat enim Damœtas Menalcã ſibi non imparem, atq; ſic ænigmaticôs occaſio finiendi permutatorios concentus quæritur.*

Magnus Apollo.] *Vtpote qui eſt ex magnorũ Deorum, quos nunc Vrbanos, nunc Selectos nomina re ſoliti ſunt, numero. Eſt quoq;* ἰκὼρ *proponentium ænigmata. Alludit ad diuinationem Apollinis, unde prouerbium eſt natum, Delius natator, quod à pluribus annotatum eſt.*

Tres pateat.] *Plerunq; ad puteum profundum refertur, ex quo proſpectanti tantũ apparet cœlum, quanta eſt putei amplitudo.*

Inſcripti nomina.] *Helleniſmus. Menalcas regerendo diluere uult.*

Regum.] *Enallage numeri. Porro in his ænigmatibus à pleriſq; alio atq; alio modo luditur. Prius refe-*

referunt ad agnominationem Cœli ad Cœlij abliguritoris ſepulchrũ, aut ad puteũ Syenes, aut ad quemlibet aliũ. Poſterius uerò ad ſolum Hyacinthũ, quemadmodum Theocritus eidyll. 17. Ouid. 13. metamor. Petrus autem Crinitus in 3. cap. 8. propoſita eſſe hæc ænigmata, ut Grammaticis negocium faceſſeret, arbitratur.

Solus habeto.] Idcirco ſuprà tradidimus fuiſſe communem utriq; amicam.

Componere.] Quia excedunt captum paſtoralem. En quã inuitus à decoro Poëta recedere uoluit.

Amaros amores & dulces.] Eò reſpicit quòd unus quidem, Dulce ſatis humorem: alter uerò, Triſte lupum ſtabulis eſſe cecinerat.

Claudite.] Allegoria eſt ruſticorum, perinde ac ſi diceret, ſatis nunc utrinq; cantatum eſt.

ECLOGA QVARTA, POLLIO.

Sicelides Muſæ, paulò maiora canamus. Propoſitio.
Non omnes arbuſta iuuant, humileſq; myricæ.

Si canimus ſyluis, ſyluæ ſunt Conſule dignæ.
Vltima Cumæi uenit iam carminis ætas,
Magnus ab integro ſeclorum naſcitur ordo,
Iam redit & uirgo, redeunt Saturnia regna,
Iam noua progenies cœlo demittitur alto,
Infantia. *Tu modò naſcenti puero, quo ferrea primùm*
Deſinet, ac toto ſurget gens aurea mundo:
Caſta faue Lucina, tuus iam regnat Apollo.
Téque adeo decus hoc æui, te Conſule inibit,
Pollio, & incipient magni procedere menſes.
Te duce, ſi qua manent ſceleris ueſtigia noſtri,
Irrita perpetua ſoluent formidine terras.
Ille deûm uitam accipiet, diuisq; uidebit
Permiſtos heroas, & ipſe uidebitur illis,
Pacatumq; reget patrijs uirtutibus orbem.
Pueritia. *At tibi prima puer nullo munuſcula cultu*
Errantes hederas paſsim cum baccare tellus,
Miſtaq; ridenti colocaſia fundet acantho.
Ipſæ lacte domum referent diſtenta capellæ
Vbera, nec magnos metuent armenta leones.
Ipſa tibi blandos fundent cunabula flores:
Occidet & ſerpens, & fallax herba ueneni
Occidet, Aſſyrium uulgò naſcetur amomum.
Adoleſcentia. *At ſimul heroum laudes, & facta parentis*
Iam legere, & quæ ſit, poteris cognoſcere uirtus.

Molli

Molli paulatim flaueſcet campus ariſta,
Incultiſq; rubens pendebit ſentibus uua,
Et duræ quercus ſudabunt roſida mella,
Pauca tamen ſuberunt priſcæ ueſtigia fraudis,
Quæ tentare Tethyn ratibus,quæ cingere muris
Oppida,quæ iubeant telluri infindere ſulcos:
Alter erit tum Tiphys,& altera quæ uehat Argo
Delectos heroas,erunt etiam altera bella,
Atq; iterum ad Troiã magnus mittetur Achilles.
Hinc ubi iam firmata uirum te fecerit ætas, Virilis ætas.
Cedet & ipſe mari uector,nec nautica pinus
Mutabit merces,omnis feret omnia tellus:
Non raſtros patietur humus,non uinea falcem,
Robuſtus quoq; iam tauris iuga ſoluet arator:
Nec uarios diſcet mentiri lana colores,
Ipſe ſed in pratis aries iam ſuaue rubenti
Murice,iam croceo mutabit uellera luto:
Sponte ſua ſandix paſcentes ueſtiet agnos.
Talia ſecla ſuis dixerunt currite fuſis,
Concordes ſtabili fatorum numine Parcæ. Peroratio.
Aggredere ô magnos(aderit iam tẽpus)honores Apoſtrophe
Chara deûm ſoboles,magnum Iouis incrementũ. ad Auguſtũ.
Aſpice conuexo nutantem pondere mundum,
Terraſq;,tractuſq; maris,cœlumq; profundum:
Aſpice,uenturo lætentur ut omnia ſæclo.

Omi-

O mihi tam longæ maneat pars ultima uitæ,
Spiritus,& quantum ſat erit tua dicere facta.
Nõ me carminibus uincet,nec Thracius Orpheus,
Nec Linus,huic mater q̃uis, atq; huic pater adſit,
Orphei Calliopea,Lino formoſus Apollo.
Pan etiam Arcadia mecum ſi iudice certet,
Pan etiam Arcadia dicat ſe iudice uictum.
Incipe parue puer riſu cognoſcere matrem,
Matri longa decem tulerint faſtidia menſes.
Incipe parue puer,cui non riſere parentes,
Nec Deus hunc menſa,dea nec dignata cubili eſt.

IN POLLIONEM.

Exegematicũ eſt & ſimplex aureæ ætatis deſcriptio,in qua genethliacũ ſeu natalicium Salonini depingitur, ſub cuius nomine non pauci Auguſtum Cæſarem intelligunt,idq; mihi ſatis prudenter. Nam ſub eo talia erant ſecula,qualia olim ſub Saturno,ut in Verg.6.Aeneid.legitur:

Auguſtus Cæſar diuûm genus,aurea condet
Secula qui rurſus Latio,regnata per arua
Saturno quondam.

Adde quòd Iani quoque templum tum clauſum erat: nam pacatus erat totus mundus, idq; in aduentu Meßiah,ut Euangelium toti orbi terrarum innoteſce-

ſceret, quod diu Ethnici ex libris Sibyllinis habuerant, ſed quæ illis erat cæcitas, non intellexerant, ſed potius D. Auguſto acceptum referebant. Nam ante natum Chriſtum annis ferè ducentis, olympiade quippe CXII. orientem ſubiugauit Alexander Magnus. Aphricam diutino bello Romani, & paulò pòſt Marius Europæ maximam partem, hoc eſt, Occidentem. Deinde Iulius Cæſar, poſtremò Druſus Germaniam in prouinciam redegit, id eſt, Septentrionem. Pompeius verò ille Magnus, & Craſſus de Parthis triumphabant, ſic & Iulius de Aegyptiacis. Palæſtinam autem & Iudæam anno XXX. ante Chriſti natalem diẽ Romani in ditionem receperunt, hoc eſt, plagam meridionalem, atque id fato factum eſt, & paſsim Auguſto adſcribitur, tanquã pacis autori in toto mũdo, ſub quo meritò renaſcebantur aurea ſecula.

Sicelides.] *Inuocatio eſt cum attentione* διὰ μετωνυμίαν. *Bucolicas intelligit, propter Theocritum Simichidam Siculum & Bucolicorum autorem, quem paſsim Poëta imitatus eſt.*

Paulò maiora.] *Ita non temerè præfatur Bucolici carminis modum exceſſurus. Paulò enim altiora inſeruit, ut qui in urbem ad ipſum Conſulem quoq; irrepſit.*

Arbuſta.] *Quæ ſunt ſyluæ nouellis arboribus*

conſitæ,

conſitæ, Gebeck.

Myricæ.] *Tamarices dicuntur autoribus & Plinio & Athenæo, & à Theophraſto inter infelices arbores numerãtur. Eadem aut eſt domeſtica in Syria & Aegypto: aut agreſtis, quæ hic humilis uocatur. uide Dioſcoridem. Vult autem allegoria bucolica non omnes delectari ex æquo humillimis, qualia ſunt paſtoralia, atq; hæc eſt ratio inuocationis. Nam tractandæ ſunt quoq; ſyluæ, id eſt, res paulò grauioris argumẽti, ut Theocritus in poſterioribus eidyllijs, quæ quoq; ſunt in genere* ἐπιδεικτικῷ, *ſicut hæc ipſa ecloga.*

Conſule dignæ.] *Mirè alludit ad ueterum Romanorum conſuetudinem, apud quos cautum erat, ut Conſules ipſi curam collium & ſyluarum haberent, ne ullo modo ligna deficerent ad conficienda publica nauigia.*

Vltima.] *Narratio, uidelicet ſexta, circiter tempus natiuitatis Chriſti ſub Auguſto, ſecundum Euſebium, & alios Chronographos, ſed iuxta Biblia et Hebræos erit ſeptima.*

Cumæi.] *Sibyllini, eius Sibyllæ uidelicet, quæ Cumis erat, celeberrima apud Vergilium, quam Aeneas appulſus littori Campano etiam conſuluit: ad cuius libros non aliter atq; ad oraculum* XV. *uiri adibant,*

bant, quum dij immortales conſulendi eſſent, ut Liuius, Feneſtella, & Gellius teſtantur. Adhuc hodie paßim circumferuntur Sibyllina uaticinia, ſed non talia, qualia à Lactantio Firmiano citantur. Extat Græcum carmen, quod de futuro Chriſto prædicit, ſi quis tantùm primas literas ex ſingulis uerſibus collegerit: quod Sibyllæ non Cumanæ eſt, ſed Erythrææ, ut autores ſunt Euſebius Pamphili in ſermone, qui inſcribitur Baſilicus, & Auguſtinus de ciuitate Dei. Cæterùm quomodo in Cumis uaticinabatur & dabat reſponſa, multis explicuit Iuſtinus Martyr, qui illam Chaldæã dicit fuiſſe, Beroſi illius hiſtorici filiam.

Magnus ordo.] *Ex generibus annorum & magnus eſt, quo uniuerſitas rerum poſt multa ſecula reuertitur, nimirum quum ad idem, unde ſemel profecta ſunt, aſtra redierint, eandemq́; cœli totius deſcriptionem longis interuallis retulerint: in quo, inquit Cicero, uix dicere audeo, quàm multa hominũ ſecula teneantur. Macrobius autem ex ſententia Phyſicorum cenſet id fieri poſt annorum quindecim millia peracta, à quo hic annus mundanus dicitur, quòd omnia, quæ in mundo, id eſt, in cœlo, ad eundem locum redibunt. Id & Aratus ſic explicat:* Annus mundanus.

μακροὶ δὲ σφέων εἰσὶν ἑλισσομένων ἐνιαυτοί.
μακρὰ δὲ σήματα κεῖται ἀπόπροθεν εἰς ἓν ἰόντων.

Sunt

Sunt qui,ut Cenſorinus inquit,in duobus millibus annorum eundem concluſerunt, alij multis millibus. Sed rectius finitur quadraginta nouem millibus annorum. Nam *ſtellæ in eundem locum redire nequeunt, niſi nonæ ſphæræ motus in ortum perficeretur, qui quadragies nouies mille ſolis reditus continet.* Præte*reo hic de induſtria ſomnia* Platonici *anni.*

Virgo.] Erigone *ſeu Aſtræa apud Aratum,Manilium,& Higinium, quæ aureo ſeculo quondam inter homines habitauit:ſed poſtea inualeſcente iniquitate,cœlum petijt,iuxta Heſiodũ & Ouid.& Verg.* 2. *Georg.Dicitur & à nonnullis* Dice. *Nam & Demoſthenes contra Ariſtogitonem,* δίκην & εὐνομίαν *iudiciorum præſides facit.*

Saturnia.] Aurea per metonymiã,unde aureus alibi ab hoc Poëta dicitur Saturnus. Nam *ſub eo,ſicut & ſub Iano et Cameſe,aureum ſeculum,quod adeò ab Heſiodo & Ouidio laudatur.* Qua *de re libellus eſt Fabij Pictoris de aureo ſeculo,quem conſulendum cenſeo.*

Noua progenies.] Vel *Auguſtus, uel Saloninus, uel Chriſtus: aut alludere uidetur ad initium quartæ & ultimæ monarchiæ,quæ ut ſub* Iulio,*anno ante natum Chriſtum quadrageſimo ſeptimo cœpta, ita ſub Auguſto confirmata eſt.*

Na-

Naſcenti.] *Nam fœlicitatem auream cum hoc puero exorituram ominatur, eamq́; cum illius ætate ſuos progreſſus & incrementa habituram, non aliter ac in genere encomiaſtico fieri ſolet, per partes ætatis, quid exortus, quid pueritia, quid adulta ætas inſigne habuerit, commemoratur.*

Lucina.] *Inuocat eam, ut parturiēti matri præſens adſit. Hanc tamen Cretenſes ex agro Gnoſio in Amniſo natam, & eſſe filiam* Iunonis *ſentiunt, autore* Pauſania. Sed Romani Lucinam uocarunt Lunam, *ut quæ lucem præbeat, quā in partu ac doloribus adeſſe opinabantur tanquam Lunam, ut in quæſtionibus docet* Plutarchus. Nam plenilunio facilè partu leuantur. Hæc Homero Ilithia erit. Horatius *tamen eam cum Diana confundit, quod & Vergilius innuere uidetur epitheto: nam Diana ſemper uirgo fingitur Homero in hymnis, & cauſam ſubdit Cupido ipſe Lucianicus.* 10 Lucina.

Apollo.] *Auguſtus, cui acclamabatur quòd filius Apollinis eſſet, iuxta* Suetonium. 10

Regnat. Quartus *enim circiter annus erat ſub imperio* Auguſti.

Decus æui.] *Aureum ſeculum, & notatur annus more* Romanorum *per* Coſſ. Nam C. *Aſinius* Pollio, & Cn. Domitius Caluinus Coſſ. *erant anno*

XXXXVI. ante Chriſti natiuitatem.

Magni menſ.] Sunt qui Iulium & Auguſtũ ca piunt, quoniã prior Quintilis dicebatur, quòd quintus erat à Martio, qui iuxta conſtitutionem Romulei anni primus erat, poſtea C. Cæſare & M. Antonio Coſſ. Iulius dictus. Poſterior eadem ratione Sextilis nuncupabatur, poſtea tamen in Auguſti nomen tranſijt C. Marco Cenſorino, & Aſinio Gallo Coſſ. atq; ſic

Menſes magni.

eſſent propter illos heroas magni. Sunt rurſus, quibus magni nominantur ex longitudine dierum in his duobus ſuperioribus menſibus, cum tamen in Iunio & Iulio lõgiſsimi ſunt, unde & alibi à Vergilio tardi ſunt menſes. Imò ego iudico magnos eſſe ſingulos menſes, quibus initium futuri anni in aureo ſeculo notabatur. Nam unuſquiſq; nõ eſt ſine numine: nimirum Ianuario præeſt Iuno, Februario Neptunus, Martio Minerua, Aprili Venus, Maio Apollo, Iunio Mercurius, Iulio Iupiter, Auguſto Ceres, Septembri Vulcanus, Octobri Mars, Nouembri Diana, Decẽbri Veſta. Eadẽ quoq; numina ſingulis ſignis cœleſtibus præficiũtur, ut Manilius canit in 2. Aſtronomicôn cap. 12. Et hi ſunt Dij Magni, Patrij, Vrbani, Selecti, meritò ab his et menſes

Solares menſes.

magni dicerentur. Aut ſi cui placet ad ſolares menſes referre, non admodum refragor. Nam hi lunaribus ſunt maiores, etſi uterq; ſit naturalis. Ciuiles uerò

menſes

menſes iuxta ſtatuta uariarum ciuitatum uariant. Ciuiles menſes.

Incipient.] Vt indicaret nouũ ordinẽ ſeculorũ.

Sceleris noſtri.] Ex ferrea ætate propter bella ciuilia.

Terras.] Ideo & Ianus claudebatur tum Romæ. Ideo paulo pòſt pacatum dicit orbem.

Deûm uitam.] Numerabitur inter indigetes.

Heroas.] Quos à Dijs ſeiungit Heſiodus.

Patrijs.] Si reſpexeris ad Auguſtum, Iulij Cæſaris: ſin autem ad Saloninum, Pollionis. Ita neuter degenerabit.

At tibi.] Nunc alter ætatis gradus ſequitur, Pueritia.

Puer.] Apoſtrophe cum hyperbato, ordinabis autem ſic: Tellus fundet, id eſt, copioſe ſuppeditabit, prima munuſcula, id eſt, crepũdia pueritiæ, nullo cultu, aut ſine cultura, ſed ultro.

Hederas.] Ἐφηαω, quibus & Poëtæ coronabantur, unde Poëtica Dioſcoridi quoq; dicitur. Vtebantur autẽ hederacea corona, quòd & obuia eſſet, & ob uirentia folia & corymbos aſpectu iucundà, frontemq; obumbraret, & intenſiones in nectẽdo pateretur: propterea quòd citra grauem odorem refrigeraret, quod in huiuſmodi coronis exigebatur, autore Athenæo.

Bacchare.] Haſel wurtz. Et Dioſcoridi eſt εὐώδης καὶ στεφανωματικὴ, odorata & coronaria, habetq; odorem ſomnificum, itaq; puello non ingrata erit. Plinij tamen ætate cum Aſaro commiſcebant, quam Romani perpenſam nominarunt. Sed quia hæc folia hederæ ſimilia habet, ideo Poëta hæc duo coniunxiſſe uidetur.

20 Colocaſia.] Hæc à ſcriptoribus rei ruſticæ paſſim laudatur, deinde ab Athenæo & Plinio, quorum aliquot ſententias corraſit Hermolaus Barbarus, de quibus & Dioſcoridem conſule in deſcriptione fabæ Aegyptiæ. Cruda comeduntur, & coquebantur inter olera apud Aegyptios.

Acanthus. Ridenti.] μεταφορικῶς, pro florenti. Acanthus autem inter herbas topiarias connumeratur, quam nonnulli cum branca urſina Romana commutarunt, Römiſch Beren klauw. Deſcribitur & ab ipſo Dioſcoride.

Armenta Leones.] Illis nō nocebunt, tanta ubique erit concordia.

Serpens.] ἑτέρωσις numeri.

Herba ueneni.] περίφρασις eſt aconiti ex Cerberi ſpuma nati, ut eſt in transformationibus Ouidij. Sed copioſe deſcribitur à Theophraſto in 9. de Plantis, & Dioſcor. in 4. Grifftkraut. Arrhia-

nus

nus de eo ſic inquit: Aconiti gramen prius erat innoxium :deinde Cerberi ſpuma contactum ueneni uim traxit,quod perniciē Cimmerijs attuliſſe accepimus. Is quum patrio more cibus eſſet,humi pabulum, guſtato aconito,internecino mortis genere extincti ſunt.

Amomum.] Suprà in Palæmone aliqua obſeruauimus. Hic autē Seruio fit iniuria à Philippo Beroaldo,quòd dixerit eſſe florem. Nam hic facit eſſe arborem, Plinium citans, qui tamen id non dicit: quando non tantum de arboribus peregrinis in eo libro quippiam memoriæ prodidit,id quod in proœmio eiuſdem libri promittere uidetur.Sed & alia immiſcet, ut macerem,ut ſaccarum,quod mel eſt:ut bdellium,quod lachryma arboris:ut aſaron, quæ herba eſt: cardamomum,quod frutex eſt:amomum,quod θαμνίσκος Dioſcoridi eſt. Galenus uerò ad Paternianum, ſi titulus autorem non mentitur, dicit eſſe genus herbæ odoratiſſimæ,& non Dioſcorides,quemadmodum nonnulli fallūtur.Fruſtra quoq; admiratur Beroaldus, quòd Lucani teſtimonium à Seruio huc affertur, quum id pro Vergilio facit,qui Aſſyrium adiunxit. Habet autem ſic Lucanus in 10. Amomum.

Aduectumq; recens uicinæ meſſis amomum,

ut quæ in Aſſyria carpebatur,quæ non adeò bene longe ab Aegypto diſtat.Nunc non dicam, quàm & ſæ-

pe Syrij Aſſyrij nominãtur ab Herodoto, Ioſepho, D. Auguſtino, & Porphyrione Horatiano contra Strabonem, Xenophontem, Ptolomæum, & Stephanum. Naſcitur autem & in Armenia, in Ponto, in Media, ut et Plinius ex Dioſcoride repetit. Nec mihi diſpliceret, ſi per Aſſyrium Medicum intelligeres, quòd ex Media adfertur, iuxta Dioſcoridem. Nam & iuxta Pliniũ in 12. capite 3. Malus Aſſyria, Medica nominatur. Sunt enim uicinæ regiones. Nam Aſſyria à Media per Choatram montem, ſicut ab Armenia maiori per Niphatem dirimitur.

At ſimul Her.] *Tertius gradus, & eſt ſtudium adoleſcentiæ in* Ethicis, *ad cognoſcendum uirtutum genera, ex quibus concipietur regula, qua mores componeret, qua legum originem diſceret, qua iudicium ciuilium negociorum inueniret, qua in dicendo & ſcribendo honeſtatem ſequeretur. Hinc accederet hiſtoriarum lectio, quibus continentur exempla dictorum & factorum.*

Ariſtà.] *Synecdochicôs pro ſegete, quæ maturâ flaueſcit.*

Roſida.] *Succida, optima, ex rore collecta. Alludit ad fœlicitatem aurei ſeculi ſub Saturno, ut deſcribit* Ouid. *in 1. meta.* Vide & *Fabium Pictorem.*

Veſtigia.] *Ex ferrea ætate, quæ ciuilia bella*

con-

concitauit.

Tethyn.] Mare: hoc eſt, non erit auaritiæ locus. Nemo enim, ut Horatius canit, curret uſque ad Indos.

Cingere.] Nulla futura ſunt bella, quia nulla obſidio.

Sulcos.] Hoc eſt, nulla fames ſeu caritas annonæ erit.

Tiphys.] Nauclerus erat Argonautarum apud Orphea, & Apollonium in Argonauticis.

Argo.] Nauis, qua nauigabatur pro aureo uellere, cuius & Theocritus meminit in Hyla. Trãslata eſt in cœlum Apud Aratum & Higinium.

Heroas.] Horum nomina ſunt apud Orphea in Argonau.

Altera bella.] Non ciuilia, ſed ſubditi defendentur, ut in pace ſine iniuria uiuant.

Achilles.] Pro redimenda Helena, de qua re eſt Homerica Ilias.

Hinc ubi.] Quartus gradus ætatis uirilis. Tũc autem omnia commercia ceßabunt, ſiquidem ubiq; locorum omnia ſua ſpõte proferet tellus, idq; illuſtrat eleganti deſcriptione.

Mutabit merces.] Sicut apud Homerum corio ſeu ferro emebatur uinum.

Feret tell.] Αἰτιολογία quur non ſit opus permutatione rerum, quæ neceſsitati tantum inſeruire debet, iuxta Ariſtotelem in Politicis.

40 *Humus.*] Hæc ut inarata æſt, tamen omnia producet.

Falcem.] Vineaticam, quæ deſcribitur cũ ſuis partibus apud Columellam.

Soluet.] Nihil opus erit agricultura, ut olim ſub Saturno Vergil. 1. Georg.

Ante Iouem nulli ſubigebant arua coloni.

Murice.] Murices purpuræ uſum præſtabant, in Tyro nobiles. Vnde Ouid. Tyrium muricem dixit. Additur & huic grauis odor apud Martialẽ. Rurſus rubeum colorem nominat ſuauem, ſicut lugubris eſt ſuaſius & implumatus, ſicut ater triſtis eſt.

Crocco luto.] Pleriq; hic putant ὑπαλλαγὴν pro luteo croco, quod Græci dicunt κροκῶδες ſeu κροκίζον. Duplicem enim uidemus croci colorem, quorũ unus eſt natiuus, rubens in capillamentis florum: alter luteus, quando eadem capillamenta humore aliquo diluta luteſcũt, qualis eſt in floribus calthæ, & Geniſtæ, aut in uitello oui. Breuiter in arietibus agnoſcit muricea uellera: ita purpureæ ueſtes uulgares erunt, & omnibus cõmunes, etiam per diuerſam ſtolã in aureo ſeculo. Eadẽ quoq; nõ tincta cõchylijs, ſed

ſed per ſe nata erunt.

Sādix.] *Et hic ſentit agnina uellera ſandicini coloris,* Sammet rot. *Aut refer ad herbam, ut* Plin. *ſentit & Seruius: aut ad colorem, non multum contendo. Id certum eſt, id coloris genus olim & nunc gratiſſimum fuiſſe, & precium ſandicis erat libras aſſes bini cum ſemiſſe, cum ſandarchæ tantum dimidium eius exigebatur.* Bercfroth.

Talia ſecla.] *Concluſio eſt, & ſequitur* περίφρασις *fati per notationem.* Nam Clotho *colum adaptat,* Lacheſis *penſa carpit,* Atropos *abrumpit. Ita meritò fuſi attribuuntur, quibus intertexūt cuiuslibet genethliacū, ut eſt in* Homerica *poëſi uidere.* Clotho *quòd fuſum torquet,* Atropos *quòd ſit incommutabilis,* La*cheſis quòd net & filum ducit.* Nomen *acceperunt apud* Græcos *etymologos.*

Stabili.] *Ideo apud* Lycophronē *ſunt filiæ* Ponti, *quòd ſint inexorabiles.* Capella *uerò tradit eas eſſe ſuperûm ſcribas, quæ* Iouis & Senatus *cœleſtis ſententias exceptas in acta referunt.* Et *nomen habent, quòd nō parcant,* διὰ ἀντίφρασιν. *Aliter tamen* Varro *apud* Gellium. *Alludit ad hoc quòd fatum ſit ineuitabile. Sentit autem hic uiſum eſſe dijs, ut hoc tempore aureum ſeculum inciperetur.*

Aggredere.] *Affectus in peroratione. Adhor-*

tatur per Apoſtrophen Auguſtum, perinde ac ſi diceret, Macte uirtute ô diue Auguſte.

Tempus.] *Ab occaſione aureæ ætatis.*

Soboles.] *A facili, ut qui ex dijs prognatus ſit.* διοτρεφὴς, διογενὴς: *quibus epithetis omnes reges Homerici condecorantur.*

Nutantem.] *Propter lætitiam futuri ſeculi aurei.*

Cœlumq;.] *Aëra. Ideo inane Poëtis dicitur.*

O mihi.] *Optat ſibi uitam produci, ut geſta Auguſti conſcriberet, & oſtendit ſe in tanta copia & uarietate laudis facilè uel ipſum Orphea, uel Linum ſuperaturum.*

Facta.] *Ideo multi ſenſerunt Aeneida fuiſſe conſcriptam, ut ab initio Romanæ ciuitatis ad Auguſtum ipſum perueniret.*

Orpheus.] *Odryſius erat, alioqui plures Orphei numerantur apud Suidam, ut ſuprà quoq; meminimus. Huic autem plurima poëmata adſcribuntur, ſed Dionyſius eum nunquam fuiſſe uoluit, forſan Ariſtotelis autoritate, quam Cicero de natura deorum citat. Idem quoq; ſubinde confunditur cum Lebethrio & Ciconio Orpheo.*

Huic mater quãuis.] *Epanodo amplificat etiãſi Orpheus ex Calliopeia* ἀκουσῶν μουσῶν *tamẽ* προσφερέστατος.

ut

ut Heſiodus canit, prognatus ſit, mihi lauream præbebit.

Lino.] *Apollinis filius eſt Vergilio & Lactantio. Sed teſte Diogene, Thebanus erat ex Mercurio et Vrania natus: neq; id temerè, nám Solis & Lunæ curſus obſeruauit, & genera fructuum & animalium primus recenſuit.* Et *is cedet Poëtæ, etiamſi ſit præſidis & choragi Muſarum filius.*

Formoſus.] *Quia imberbis, ideo & intonſus dicitur. Satis quoq; notum ſcomma Dionyſij Syracuſani, de aurea barba Aeſculapij filij apud Valerium.*

Pan.] *Ex ſententia Poëtarum utriusq; literaturæ, Pan Lycæū montem Arcadiæ inhabitat.* Et *Theocritus idem ſentit in Thyrſide, interpres quoq; eius ſentit eum Penelopes & omnium Procorum filium, unde illi inditū nomen. Plura de eo habes apud Pharnutum de natura deorum. Quem deum in certamen prouocaturus eſſet Maro, quum tamen id rarò feliciter ſucceſſit, ut fabulæ Ouidianæ in textura Mineruæ indicant in 6. Metamor.*

Arcadia.] συνεκδοχικῶς, *tanquam Arcades cantare periti, imò* μουσικώτατοι, *ut poſtea explicabimus, etiam ipſi ſuum deum tutelarem inferiorem hoc Poëta iudicarent.*

Incipe.] *Adhortatur Saloninum, ut penſaret ri-*

ſu

ſu matri tantos labores decimeſtres.

Tulerunt.] *Tulerant legendum eſt,niſi diceres ſyſtolen.*

Faſtidia.] *Anorexias,picas,nauſeas,&c.*

Deus hunc.] *Quintilia.enallagen numeri hoc loco facit,ut hunc pro his pueris intelligeres.*Probo *autem autore,hæc ad* Poticen,Eduliam,*&* Cubam *, hoc eſt , numina potandi , edendi , & cubandi referri debent:quibus initiare ſolebant pueros , cùm à lacte eos & à cunis transferrent,ut* Varro *ſcribit . Significat igitur hac figura puerum immatura morte extinctũ, nec attigiſſe tempus,quo* Poticæ,Eduliæ,Cûbæq; *initiari poſſet.Conſule &* Miſcellanea Politiani *cap.89. &* Donatum *in* Phormione Terentij*.Sunt tamen qui non ad* Saloninum *idipſum referunt , ut qui uix egeſtus ex utero matri arriſiſſe ſcribitur,ſed ad* Marcellum *, filium* Octauiæ *ſororis Auguſti, de quo in 6.Aeneidos* Vergilius*.*

Ecloga

ECLOGA QVINTA. DAPHNIS.

Menalcas. Mopſus.

Me.

Cur non Mopſe, boni quoniam conuenimus ambo,
Tu calamos inflare leueis, ego dicere uerſus,
Hic corylis mixtas inter conſedimus ulmos?

Deflet poeta mortem Daphnidis.

Mo. Tu maior, tibi me eſt æquum parêre Menalca,
Siue ſub incertas Zephyris motantibus umbras,
Siue antro potius ſuccedimus: aſpice ut antrum
Sylueſtris raris ſparſit labruſca racemis.
Me. Montibus in noſtris ſolus tibi certet Amyntas.
Mo. Quid ſi idem certet Phœbū ſuperare canendo?
Me. Incipe Mopſe prior, ſi quos aut Phyllidis ignes,
Aut Alconis habes laudes, aut iurgia Codri.
Incipe, paſcentes ſeruabit Tityrus hœdos.

In arrogantes.

Mo. Immò hæc, in uiridi nuper quæ cortice fagi
Carmina deſcripſi, & modulans alterna notaui,
Experiar, tu deinde iubeto certet Amyntas.
Me. Lenta ſalix quantum pallenti cedit oliuæ,
Puniceis humilis quantum ſaliunca roſetis;

Iudicio noſtro tantùm tibi cedit Amyntas.
Mo. Sed tu deſine plura puer, ſucceßimus antro.
Extinctum Nymphæ crudeli funere Daphnim
Propoſitio. Flebant: uos coryli teſtes, & flumina Nymphis,
Cum complexa ſui corpus miſerabile nati,
Atq; deos atq; aſtra uocat crudelia mater.
Non ulli paſtos illis egere diebus,
Frigida Daphni boues ad flũina, nulla neq; amnẽ
Incrementũ. Libauit quadrupes, nec graminis attigit herbam.
Daphni tuum Pœnos etiam ingemuiſſe leones
Interitum, monteſq; feri, ſyluæq; loquuntur.
Daphnis & Armenias curru ſubiungere tygres
Inſtituit, Daphnis thyaſos inducere Baccho,
Et folijs lentas intexere mollibus haſtas.
Vitis ut arboribus decori eſt, ut uitibus uuæ,
Vt gregibus tauri, ſegetes ut pinguibus aruis,
Tu decus omne tuis: poſtquam te fata tulerunt,
Ipſa Pales agros, atq; ipſe reliquit Apollo.
Grandia ſæpe quibus mandauimus ordea ſulcis,
Infelix lolium, & ſteriles dominantur auenæ.
Pro molli uiola, pro purpureo narciſſo,
Carduus, & ſpinis ſurgit Paliurus acutis.
Spargite humum folijs, inducite fontibus umbras
Exclamatio. Paſtores, mandat fieri ſibi talia Daphnis.
Et tumulum facite, et tumulo ſuperaddite carmẽ.

De-

Daphnis ego in ſyluis, hinc uſq; ad ſydera notus, Epitaphium.
Formoſi pecoris cuſtos formoſior ipſe.
Me. *Tale tuum carmen nobis diuine Poëta,*
Quale ſopor feſsis in gramine, quale per æſtum
Dulcis aquæ ſaliente ſitim reſtinguere riuo.
Nec calamis ſolùm æquiparas, ſed uoce magiſtrũ.
Fortunate puer, tu nunc eris alter ab illo.
Nos tamen hæc quocũq; modo tibi noſtra uiciſsim
Dicemus, Daphninq; tuum tollemus ad aſtra:
Daphnin ad aſtra feremus: amauit nos quoq; Da
Mo. *An quicquã nobis tali ſit munere maius? (phnis.*
Et puer ipſe fuit cantari dignus, & iſta
Iampridem Stimicon laudauit carmina nobis.
Me. *Candidus inſuetum miratur limen Olympi:* Altera pars eclogæ.
Sub pedibuſq; uidet nubes, & ſydera Daphnis.
Ergo alacreis ſyluas, & cætera rura uoluptas,
Panaq;, paſtoreſq; tenet, Dryadaſq; puellas.
Nec lupus inſidias pecori, nec retia ceruis
Vlla dolũ meditantur: amat bonus ocia Daphnis.
Ipſi lætitia uoces ad ſydera iactant
Intonſi montes: ipſæ iam carmina rupes,
Ipſa ſonant arbuſta, Deus Deus ille Menalca.
Sis bonus ô felixq; tuis: en quatuor aras, Precatio.
Ecce duas tibi Daphni, duoq; altaria Phœbo.
Pocula bina nouo ſpumantia lacte quotannis,

Crate-

Craterasq; duos ſtatuam tibi pinguis oliui,
Et multo in primis hilarans conuiuia Baccho,
Ante focum, ſi frigus erit: ſi meßis, in umbra,
Vina nouum fundam calathis aruiſia nectar.
Cantabunt mihi Damœtas, & Lyctius Aegon.
Saltantes Satyros imitabitur Alpheſibœus.
Hæc tibi ſemper erunt, & cùm ſolennia uota
Reddemus Nymphis, & cùm luſtrabimus agros.
Dum iuga montis aper, fluuios dum piſcis amabit,
Dumq; thymo paſcentur apes, dum rore cicadæ,
Semper honos, nomenq; tuum, laudesq; manebũt.
Vt Baccho Cererìq;, tibi ſic uota quotannis
Agricolæ facient: damnabis tu quoq; uoti.
Mo. Quæ tibi quæ tali reddam pro carmine dona?
Nam neq; me tantùm uenientis ſibilus Auſtri,
Nec percuſſa iuuant fluctu tam littora, nec quæ
Saxoſas inter decurrunt flumina ualles.
Me. Hac te nos fragili donabimus antè cicuta.
Hæc nos, formoſum Corydon ardebat Alexim:
Hæc eadem docuit, cuium pecus? an Melibœi?
Mo. At tu ſume pedum, quod me cum ſæpe rogaret,
Non tulit Antigenes, & erat tum dignus amari,
Formoſum paribus nodis, atq; ære Menalca.

IN DAPHNIDEM.

INſcribitur Daphnis, & eſt ἀμοιβαική. Argumentum poteſt eſſe primùm ſimilitudinis, deinde ciuilis amicitiæ. Nam ut in tertia ſuperiori ſunt æmuli et riuales (alter enim alteri exprobrat neſcio quæ non ſcelera) ita hic uterq; ab altero honeſtè laudatur, & bene inter illos conuenit: quoniam amicitiæ mater eſt ſimilitudo. Canitur autem à priori quidem epicedium & epitaphium Daphnidis, à poſteriori uerò ἀποθέωσις. Porrò hic plerią; tropum quærunt, ſed adhuc in dubio eſt, quemnam ſub Daphnide intelligeremus, Cæſarém ne, qui crudeli funere interemptus eſt, an Quintilium, cuius mors præter modum deplorabatur Romæ, an Flaccum fratrem, qui ante ætatem mortem obierat. In medio igitur relinquemus, ut docti diſcutiant. Imitatur autem præcipuè primum Theocriti Eidyllium.

Boni.] Idonei, prolepſis eſt cum helleniſmo, quia dicere & inflare τελικῶς dicitur, pro, ut inflares, ut dicerem. Eſt inuitatio ad Muſicam, nunc à perſonarum facultate, nunc ab opportunitate, nunc ab amœnitate loci.

Conuenimus.] Quia ſunt ſtudioſi eiuſdem artis, quos Græci ὁμοτέχνους uocant. Ambo ſunt Muſicæ, quæ canonice uetuſtis dicitur, æmuli. Vnus qui-

dem in aulodica, alter uerò in metrica præſtabat.

ὡς αἰεὶ τὸν ὅμοιον ἄγει θεὸς ὡς τὸν ὅμοιον.

Corylis.] *Quid? quòd & Muſæ ſyluis & umbris gaudeant, conſilio Horatij.*

Tu maior.] *En humanitatem, en quomodo ultrò cedit amico quem ueneratur. Is mos et Græcis eſt,* ἄπα γεραί. *Decet enim, ut iunior ſeniori reuerenter concedat.*

Zephyris.] *Id eſt, uentis. Illos autem recenſet, qui uerno, idcirco amœno tempore ſpirare ſolent.*

Antro.] *Pro in antrũ, in quo eſt certa umbra.*

Labruſca.] *Syluestris uitis eſt, ſatiuæ nõ adeò diſſimilis, ſepibus plerunq; adnaſcitur. Eſt autem una, cuius fructus* οἰνάνθη, *quo conficiebatur olim medicis unguẽtum Oenanthinũ. Altera autẽ eſt* μικρόῤῥαξ, *quæ habet paruos acinos, quam hic forſan intelligit, quæ ſolo cultu à domeſtica ſeu ſatiua uite differt. Conſule Plinium, præter Theophraſtum, Dioſcoridem.*

Certet tibi.] *More græco dicitur,* σοὶ μάχεται, *& eſt* ἀρχαϊσμός.

Quid ſi.] *Ironia eſt, propter indignam comparationem. Ita temerarius fingitur Amyntas, quòd etiã auderet Phœbum muſicorum Deum in certamen prouocare, ut olim Marſyas. Quod genus egregiæ ſunt fabulæ in 6. metamorph. Ouidij; quarum & antea*

me-

meminimus.

Incipe.] *Proponitur canẽdi argumentũ, ne quo modo laborẽ ſubterfugeret. Addit quoq;, ut ſit animo præſenti. Vicarium enim habet in paſcendis hœdis Tityrum ipſum.*

Phyllidis ignes.] *Quibus deperibat ſuum Demophoonta, ut eſt in Ouidij epiſtolis.*

Alconis laudes.] *In liberando filio ſuo. Inſignis autẽ erat ſagittarius tam patria, quia Cretenſis, quàm natura, qua ad toxicen propenſus erat ſtellarũ defluuio, cui affectus cæcos acceptos referimus, quæ Græci* ἀναιτιολόγητα *nominant. Natus enim erat, ut Manilius habet, quando in octaua parte Chelarum, hoc eſt, ut hodie loquimur, in octauo gradu lyræ ſol gradiebatur. Tunc enim ſagitta exoritur, quã* οἰσὸν ἀτερ τόξου *Aratus appellauit. Et hæc poſitura ſyderũ peritiſſimos artis ſagittandi reddit.* Alcon.

Iurgia Codri.] *Cum Lacedæmonibus, de quibus in 2. Iuſtinus aliqua de eius pietate in patriam annotauit. Cicero duobus locis, quos ſciam & in fine 1. Tuſculan. & in 5. de finibus. Neq; eam omiſit Valerius Maximus.*

Cortice fagi.] *Refertur aut ad decorum bucolicum, aut ad diligentiam Vergilij in ſcribendis carminibus. Nam quolibet loco, tempore, & occaſione car-*

mina notauerat, notata ſubinde explorabat.

Modulans alter.] ῥυθμικῶς *notabat, alternatis uidelicet pedibus, uel quæ alternis rhythmis ſibi ſuccedunt.*

Experiar.] *Perinde ac diceret, iam uicero.*

Certet.] *Eſt ironia ſubamara. Nam id mordet Menalcam, quòd paulò antè cum Amynta conferebatur impudenti & temerario.*

Pallenti.] *Albenti. Vult autē honeſtioribus comparationibus ſubiratum amicum placare. Sed tamen tales ſunt, ut τὸ πρέπον ſeruetur.*

Saliunca. Saliunca.] *Herba Plinio eſt breuis, ita ut necti nequeat, ſed folioſo ceſpite. Hæc eſt comparata roſetis, longo interuallo cedere cogitur. Quòd autem nōnulli huius nomine nardum celticam intelligūt, æquè ueritati conſonum eſſe arbitror, ac quòd nardus celtica ſit, quam paßim lauendulam uocamus.*

Extinctum.] *Hic imitatus eſt Theocritum in Thyrſide. Crudeli ſubiungit, nam Romanum ciuē uerberare ſcelus eſt, parricidium occidere, quid dicam in crucem tollere?*

Nymphæ.] *Incrementum eſt, per gradus enim ſurgit luctus. Nymphas primùm miſericordes, deinde pecudes, poſtremò feras & agros luxiſſe commemorat. Aut ſi uis, conſtitue hic diſtributionem ex communi*

muni hac ſententiola: Omnia deploraſſe interfectum Daphnim.

Vos Coryli.] *Proſopopœia ruſticana eſt cū Apoſtrophe.*

Flumina.] *Subaudi teſtes per appoſitionē, quæ neceßario fit, ſi zeugma cōſtitues. Syllepſim uerò hic eſſe latinitas nō patitur, quia hæc generis commutatio in repetendo non commodè fieret.*

Aſtra.] *Fatum ſimpliciter damnat, quod pēdet ex Deorum uoluntate, & aſtrorum defluuio, quemádmodū in tota Homeri poëſi conſpicitur.*

Mater.] πάθος *eſt in nomime matris, nati ſui, & corporis miſerabilis: idq; tamen fit per colorem, quando fingit amplexum filij.*

Boues.] *Notatione deſcribit & luctum pecudum, & armentorum.*

Nulla neq;.] *Atticiſmus in duplicatione negationis.*

Diebus.] *Funeris tui.*

Libauit quadru.] *Si quis hoc retulerit ad Iulium Cæſarē, uerū eſſet. Nam Suetonius quoq; equos abſtinuiſſe pabulo, & ubertim luxiße mortem Iulij teſtatur. Sicut Aethon Pallantem ipſum in 2. Aeneid. et Plinius de equis ait, lugere dominos, lacbrymasq; interdum deſiderio fundere.*

Pœnos leones.] *Tertio & feræ luxerunt Da-
phnidis mortē.* σωμακλοχικῶς; *Africanos ſeu Libycos in
telligit. Siquidem interna Libyæ plurimæ quidem te-
nēt beſtiæ, adeò ut natum quoq; ſit inde prouerbium,
quod eſt: Semper aliquid noui Africa adfert. Primas ta
men habent leones, autore Ariſtotele in 8. de hiſtoria
animal. Herod. in 4. ex quibus repetit Plinius, ex quo
Solinus.*

Montes.] *Quarto neq; à luctu abſunt res ina
nimatæ.*

Tygres.] *Eaſdem & Parthicas & Hyrcanas
ſeu Caſpias uocāt, quibus in regiōibus tygres abundāt.
Harū autem pellibus Bacchus uelabatur, propter mul
tiplices ſpecies ſeu colores uuarū, quæ ratio quoq; eſt,
quòd illius currum trahunt. Qui uerò per Daphnim
Iulium Cæſarem capiunt, id fieret quòd is Romæ Or-
gia Bacchica inſtituerat.*

Thyaſos.] *Genus tripudij, unde Thyaſotæ ſunt,
qui coēunt rei diuinæ cauſa, iuxta Demoſthenem &
Xenophontem. Et Thyas erat Baccha ſeu Bacchi ſa-
crificula.*

Thyrſus. *Haſtas.*] *Thyrſorum eſt* περίφρασις. *Thyr-
ſus enim eſt haſta aculeata tecta hederis, qua inſtructo
exercitu Bacchus orbem terrarum luſtrauit. Sic ſen-
tiunt Diodorus, Macrobius. Iuſtinus uerò Philo-*

ſophus

ſophus & martyr lanceas in thyrſis abſcondi & tegi ſcribit, cuius ſententiæ eſt & Catullus, quando de Menadibus ſic canit:

Harum pars tecta quatiebant cuſpide thyrſos.

Breuiter Baccho *inſtituti ſunt ſui* Thyaſotæ & Thyrſigeri, *ſeu* narthecophori, *de quibus eſt et* Parœmia *in* Chiliadibus Eraſmicis. *Eſt autem hic locus à rebus geſtis.*

Vitis.] *Amplificat parabolis.*

Arboribus.] *Vlmis.*

Tu decus.] ἀνταπόδοσις *eſt.*

Pales.] *Poſt mortem* Daphnidis *nullam neque culturam, neq; paſtionem in agris fuiſſe refert. Agricolis enim & paſtoribus ſua non defuerunt numina.* Pales *paſtorum ſeu pabuli dea, cuius feſta erant* Palilia, *ſeu* Parilia, *quibus magna cura erat, ne qua mactaretur hoſtia, quòd eum diem à cæde & ſanguine purum eſſe uolebant, ut qui patriæ natalis erat.* Et *fuit is* XI. *Calend.* Maij, *de quibus conſule Faſtos* Ouidij & *Alexandrum* Neapolitanum. Pales.

Apollo.] *Qui à paſcendo* νομιὸς *apud* Theocritum, & *in* 3. Georg. Verg. *paſtor Amphryſius dicitur.* Pauerat *enim* Admeti *regis pecora.* Hãc *autem mythologiam* Macrobius *ad ſolis naturam torquet, quòd is omnia paſcat.*

Lolium. Lolium.] Treſpe. Oſtendit quomodo ex morte Daphnidis frugũ ſemina degenerarunt. Loliũ enim inter uitia ſeu peſtes connumeratur, non tantũ inter hordea, ut hic Poëta meminit, ſed inter quamlibet aliam ſegetem. Vnde nõ uanum eſt illi epithetũ. Obſeruatur autẽ aliâs id hebetare oculos, unde prouerbium natum eſt, Lolio uictitas. Eius quoq; panis uertiginem capitis inducit, quemadmodum noſtrates bal neatores lolij ſemen lapidibus ignitis inſpargunt, quoties fugaturi ſunt homines. Statimq; homines hu ius fumo correpti animo deficiunt. Non dicam quòd idem in coquenda ceruiſia immiſceant, quò fortius in capita potantium agat.

Auenæ.] Et has inter noxas frugũ recenſent, præcipuè tamen hordei, quoniam Theophraſtus & Plinius teſtantur hordeum in auenam degenerare, ſi cut triticum in lolium. Meminit & idem Verg. in. 1. Georg. Germanicôs Den wilden oder legidie haber, ſeu riſpen.

Carduus.] Poëta canit in morte Daphnidis mi rabilem adeoq; monſtroſam factam eſſe metamorphoſin, non tantum in frugibus, ſed etiam in herbis & floribus. Nam pro delicatiſsimis floribus & molliſsimis, aculeatæ herbæ ſubnaſcuntur, nempe pro uiola carduus, pro narciſſo paliurus. Quarum utriq; haud

haud parua eſt ἀντίθεσις. Eſt autem carduus herba ſpinoſa chamæleoni non adeò abſimilis, ſententia Nicādri, cuius hiſtoriam licet legere apud Dioſcoridem, Theophraſtum & Plinium. forſan germanicôs Karten, ſed quo pannifices noſtrates ſeu hyphantici in diuellendis uelleribus utuntur, quē Thůch karten nominant, eſt abſq; dubio labrum Veneris, ſeu Græce δίψακον. Nomen autem uidetur deflexū eſſe à barbara uoce: nam Serapioni cardo appellatur, uſumq́; eundē adſcripſit, quæ hiſtoria eſt in dipſaco Dioſcoridis. Paliurus uerò & Dioſcoridi & Theophraſto frutex eſt. Sunt tamen qui arborem eſſe iudicant, maximè in Arabia: id credimus fieri bonitate loci & cœli. Sed uariare uidentur hi duo autores de ſpinarū ſitu. Prior quidē ſimpliciter ἀκανθώδεα, id eſt, aculeatū ſpinoſumq́; facit: hic autē in ramis aculeos eſſe ſentit in 6. lib. cap. 1. & in 3. cap. 7. ex quo Plinius deſcripſit. Groſſe diſtlen.

Spargite.] ἀποστροφή. Hortatur ad lucum conficiendum, qui Daphnidi ſeu Iulio conſecraretur. Et eſt luci περίφρασις ex uireto & nemore, quo aquæ fontanæ adumbrantur. Siquidem lucus eſt & arboroſus lucus, tum amœnus, tum aquoſus, & Deorum alicui conſecratus. Sic enim ἄλσος (quem nos lucum reddimus) deſcribit Homericus

Scholiaſtes. Quo factum eſt, ut Grammatici nonnulli antiphraſi dictum uelint, quòd non luceat ex ſylua incedua. At ſunt qui à luce ſacrificiorum deducunt, quæ more Ethnicorum *celebrantur, qui* Hebræos *imitari uiſi ſunt. Accedit & hoc de tumulo faciendo, qui non minus locum conſecrat, quoniam tanta ſepulchrorum erat religio, ut uiolatores, ſi humiliores, ſummo adficerentur ſupplicio: ſi honeſtiores, in inſulam deportarentur, aut in metallum damnarentur.* Hinc *lex inquit:* VBI CORPVS DEMORTVI HOMINIS CONDAS, SACER ESTO.

Tumulum facite.] Poëta tantùm meminit eorum, quæ nono die νεκυσίων aut κτερισμάτων, hoc eſt, exèquiarum, fiebant. Nam ablutionis, unctionis in cadauere, rogi, pyræ, buſti, ſepulchri, reliquiarum nullam facit mentionem. Poſt quæ omnia tumulus extruebatur, atq; eas ſepulchrales cerimonias noni diei ἔννατα eſſe puto.

Carmen.] Quod eſt ἐπιτύμβιον aut ἐπιτάφιον: etſi non ignoro ueteribus ſæpius id factum eſſe ſoluta oratione, ſed poſtea carmina ſubſtituta ſunt. Quare excipiebatur & cauebatur, ne lapides eſſent maiores, quàm ut tetraſtichon comprehenderent, quò laudes defuncti ederentur. Erant autem heroici

roici uerſus. Quid, quòd & columnellæ ſeu ſtantes pilæ, Græcè ϛῆλαι aut ϛηλίδες, erigebantur, ſed nobilioribus, ut eorum faſtigium cæteris eminentius ſignificaretur. Sepulchrale autẽ hoc carmen diſtichon eſt etiam Bionis apud Theocritum.

Formoſi.] Mirè quadrat ἀλληγορικῶς in Cæſarẽ, ſi pecoris nomine, ſubditos: cuſtodis, magiſtratũ intellexeris. Nã et Homero Reges ποιμένες λαῶν dicũtur.

Diuine.] Sic Ennius poëtas uocauit, numine enim quodam trahuntur.

Sopor.] Vtraq; eſt ruſticana, & hic ſatis decora comparatio, qua ſuauitatem cantionis effinxit.

Magiſtrum.] Videtur hic eſſe poëtæ encomium, qui cum Theocrito confertur, cui par erat in uoce, id eſt, carmine.

Alter ab illo.] Παροιμιακῶς dicitur. Sic Vergilius ſecundas habebit.

Tollemus ad aſtra.] Atq; Cicero hac phraſi hyperbolica utitur, ferre ad cœlum: id eſt, adeò laudabimus, ut laudibus quaſi in cœlum feratur.

Feremus.] Hæc epanalepſis ἐκ τοῦ παραλλήλου nõ eſt uana, adeoq; propoſitionis loco erit. Ratio enim ſubijcitur in formã enthymematis: Quia & nos amauit Daphnis.

Munere.] Officio ſeu onere collaudandi Cæſarem.

rem. Ea enim quoq; ſignificat autore Paulo. Et hæc interrogatio eſt adfirmatiua, cùm negatio omiſſa ſit.

Puer.] Daphnis. Sic & Theocritus in Bucolia-ſtis. De Cæſare appoſitè dici nequit, quum is ingraueſcente ætate confoſſus ſit. Perijt enim ſexto & quinquageſimo ætatis anno. Sed quid multis? Nolumus uſq; quaq; allegoriam iſtam ad uiuum reſecare.

Cantari dignus.] Helleniſmus eſt. Hortatur autē Mopſus alterū, ut canat apotheoſin Daphnidis, quomodo ſit ad aſtra ſublatus. Primò tum ab honeſtate, quia neq; uulgare munus eſt, tum neq; laudibus indignus eſt: deinde à facili, quia inſignis artifex in carminibus, quæ iampridem ſunt collaudata, et à Stimichone erudito Critico.

Sub pedibus.] His duobus uerſibus περιφραστικῶς oſtendit Daphnim inter deos olympicos relatum eſſe. Eſt & hic notatio diuinitatis: nam ueteribus Romanis mos erat, ut qui natalibus præſtarent, Lunatos calceos haberent: quod erat argumentum, ut obita morte rurſus animi ſubiectam pedibus Lunam calcabāt. Cuius ſententiæ eſt Lucanus & Papinius.

Candidus.] Nam quæ ſuperis debentur, alba ferè ſunt: quæ uerò inferis, nigra, etiam in ipſis ſacrificijs.

Ergo alacr.] Per diſtributionem indicat omnia

eſſe

eſſe iucunda & quieta præſente deo Daphnide. Hoc uides ἀκόλουθον *eſſe, nam ratio præceßit, quia eſt in albo deorum.*

Pana.] *Hic inter ruſtica & agreſtia numina maximus erat, latinè dicitur* Inuus, *& ſub hoc omnes Syluanos, Faunos, Satyros intelligit, & breuiter, deos agreſtes.*

Dryadasq;.] *Nymphæ arborum, mediæ inter* 60 *deos et homines diuinitatis.* Et *ſunt arboribus æquæuæ iuxta* Homerum *&* Pindarum, *& unà cum ijs cadebant.* Has *& deos agreſtes communibus ſacris uetuſtas colebat.* Ideo *alibi pariter à* Marone *inuocantur, & ferè apud poëtas coniunguntur, non tantùm in lætitia, ut hic, ſed in mœrore.*

Ad *ſydera iactant.*] *Hyperbole, ſed per* Proſopopœiam.

Intonſi montes.] *Id eſt, ſyluæ.* συνεκδοχή. *Arbores enim ſunt adhuc comatæ,* ἀκερσεκόμοι.

Deus.] *Apoſtrophe ad ſeipſum eſt cum acclamatione & anadiploſi.*

Sis bonus.] *Id eſt, dexter, benignus.* προσευχή *eſt, uotumq; facit tanquàm* Deo.

Ecce duas.] ἐπανόδῳ *diſtribuit in partes.* Luſurus *autem allegoria, intellige ut antè, per* Daphnidem Cæſarem, *et eò refer, quòd* Cæſar Apollinis *filius exiſti-*

dem in aulodica, alter uerò in metrica præſtabat.

ὡς αἰεὶ τὸν ὅμοιον ἄγει θεὸς ὡς τὸν ὅμοιον.

Corylis.] *Quid? quòd & Muſæ ſyluis & umbris gaudeant, conſilio Horatij.*

Tu maior.] *En humanitatem, en quomodo ultrò cedit amico quem ueneratur. Is mos et Græcis eſt.* ἄπτα γεραί. *Decet enim, ut iunior ſeniori reuerenter concedat.*

Zephyris.] *Id eſt, uentis. Illos autem recenſet, qui uerno, idcirco amœno tempore ſpirare ſoleant.*

Antro.] *Pro in antrũ, in quo eſt certa umbra.*

Labruſca.] *Syluestris uitis eſt, ſatiuæ nõ adeò diſſimilis, ſepibus plerunq; adnaſcitur. Eſt autem una, cuius fructus* οἰνάνθη, *quo conficiebatur olim medicis unguẽtum Oenanthinũ. Altera autẽ eſt* μικρόῤῥαξ, *quæ habet paruos acinos, quam hic forſan intelligit, quæ ſolo cultu à domeſtica ſeu ſatiua uite differt. Conſule Plinium, præter Theophraſtum, Dioſcoridem.*

Certet tibi.] *More græco dicitur,* σοὶ μάχεται, *& eſt* ἀρχαϊσμός.

Quid ſi.] *Ironia eſt, propter indignam comparationem. Ita temerarius fingitur Amyntas, quòd etiã auderet Phœbum muſicorum Deum in certamen prouocare, ut olim Marſyas. Quod genus egregiæ ſunt fabulæ in 6. metamorph. Ouidij; quarum & antea*

me-

meminimus.

Incipe.] *Proponitur canẽdi argumentũ, ne quo modo laborẽ ſubterfugeret.* Addit quoq; *, ut ſit animo præſenti. Vicarium enim habet in paſcendis hœdis Tityrum ipſum.*

Phyllidis ignes.] *Quibus deperibat ſuum Demophoonta, ut eſt in* Ouidij *epiſtolis.*

Alconis laudes.] *In liberando filio ſuo. Inſignis* **Alcon.** *autẽ erat ſagittarius tam patria, quia* Cretenſis, *quàm natura, qua ad toxicen propenſus erat ſtellarũ defluuio, cui affectus cæcos acceptos referimus, quæ* Græci ἀναιδολογητὰ *nominant.* Natus *enim erat, ut* Manilius *habet, quando in octaua parte* Chelarum, *hoc eſt, ut hodie loquimur, in octauo gradu lyræ ſol gradiebatur.* Tunc *enim ſagitta exoritur, quã* ὀϊσὸρ ἄτερ τόξυ Aratus *appellauit.* Et *hæc poſitura ſyderũ peritiſſimos artis ſagittandi reddit.*

Iurgia Codri.] *Cum* Lacedæmonibus, *de quibus in 2.* Iuſtinus *aliqua de eius pietate in patriam annotauit.* Cicero *duobus locis, quos ſciam & in fine 1.* Tuſculan. *& in 5. de finibus.* Neq; *eam omiſit* Valerius Maximus.

Cortice fagi.] *Refertur aut ad decorum bucolicum, aut ad diligentiam* Vergilij *in ſcribendis carminibus.* Nam *quolibet loco, tempore, & occaſione car-*

mina notauerat, notata ſubinde explorabat.

Modulans alter.] ῥυθμικῶς notabat, alternatis uidelicet pedibus, uel quæ alternis rhythmis ſibi ſuccedunt.

Experiar.] Perinde ac diceret, iam uicero.

Certet.] Eſt ironia ſubamara. Nam id mordet Menalcam, quòd paulò antè cum Amynta conferebatur impudenti & temerario.

Pallenti.] Albenti. Vult autẽ honeſtioribus comparationibus ſubiratum amicum placare. Sed tamen tales ſunt, ut τὸ πρέπον ſeruetur.

Salionca. Saliunca.] Herba Plinio eſt breuis, ita ut necti nequeat, ſed folioſo ceſpite. Hæc eſt comparata roſetis, longo interuallo cedere cogitur. Quòd autem nõnulli huius nomine nardum celticam intelligũt, æquè ueritati conſonum eſſe arbitror, ac quòd nardus celtica ſit, quam paſſim lauendulam uocamus.

Extinctum.] Hic imitatus eſt Theocritum in Thyrſide. Crudeli ſubiungit, nam Romanum ciuẽ uerberare ſcelus eſt, parricidium occidere, quid dicam in crucem tollere?

Nymphæ.] Incrementum eſt, per gradus enim ſurgit luctus. Nymphas primùm miſericordes, deinde pecudes, poſtremò feras & agros luxiſſe commemorat. Aut ſi uis, conſtitue hic diſtributionem ex com

muni

muni hac ſententiola: Omnia deploraſſe interfectum Daphnim.

Vos Coryli.] Proſopopœia ruſticana eſt cũ Apoſtrophe.

Flumina.] Subaudi teſtes per appoſitionẽ, quæ neceßario fit, ſi zeugma cõſtitues. Syllepſim uerò hic eſſe latinitas nõ patitur, quia hæc generis commutatio in repetendo non commodè fieret.

Aſtra.] Fatum ſimpliciter damnat, quod pẽdet ex Deorum uoluntate, & aſtrorum defluuio, quemadmodũ in tota Homeri poëſi conſpicitur.

Mater.] πάθος eſt in nomime matris, nati ſui, & corporis miſerabilis: idq; tamen fit per colorem, quando fingit amplexum filij.

Boues.] Notatione deſcribit & luctum pecudum, & armentorum.

Nulla neq;.] Atticiſmus in duplicatione negationis.

Diebus.] Funeris tui.

Libauit quadru.] Si quis hoc retulerit ad Iulium Cæſarẽ, uerũ eſſet. Nam Suetonius quoq; equos abſtinuiſſe pabulo, & ubertim luxiße mortem Iulij teſtatur. Sicut Aethon Pallantem ipſum in 2. Aeneid. et Plinius de equis ait, lugere dominos, lachrymaſq; interdum deſiderio fundere.

Pœnos leones.] *Tertio & feræ luxerunt Daphnidis mortẽ.* συνεκδοχικῶς *Africanos ſeu Libycos intelligit. Siquidem interna Libyæ plurimæ quidem tenẽt beſtiæ, adeò ut natum quoq; ſit inde prouerbium, quod eſt: Semper aliquid noui Africa adfert. Primas tamen habent leones, autore Ariſtotele in 8. de hiſtoria animal. Herod. in 4. ex quibus repetit Plinius, ex quo Solinus.*

Montes.] *Quarto neq; à luctu abſunt res inanimatæ.*

Tygres.] *Eaſdem & Parthicas & Hyrcanas ſeu Caſpias uocãt, quibus in regiõibus tygres abundãt. Harũ autem pellibus Bacchus uelabatur, propter multiplices ſpecies ſeu colores uuarũ, quæ ratio quoq; eſt, quòd illius currum trahunt. Qui uerò per Daphnim Iulium Cæſarem capiunt, id fieret quòd is Romæ Orgia Bacchica inſtituerat.*

Thyaſos.] *Genus tripudij, unde Thyaſotæ ſunt, qui coẽunt rei diuinæ cauſa, iuxta Demoſthenem & Xenophontem. Et Thyas erat Baccha ſeu Bacchi ſacrificula.*

Thyrſus. *Haſtas.*] *Thyrſorum eſt* περίφρασις. *Thyrſus enim eſt haſta aculeata tecta hederis, qua inſtructo exercitu Bacchus orbem terrarum luſtrauit. Sic ſentiunt Diodorus, Macrobius. Iuſtinus uerò Philo-*

ſophus

ſophus & martyr lanceas in thyrſis abſcondi & tegi ſcribit, cuius ſententiæ eſt & Catullus, quando de Mænadibus ſic canit:

Harum pars tecta quatiebant cuſpide thyrſos.

Breuiter Baccho inſtituti ſunt ſui Thyaſotæ & Thyrſigeri, ſeu narthecophori, de quibus eſt et Parœmia in Chiliadibus Eraſmicis. Eſt autem hic locus à rebus geſtis.

Vitis.] Amplificat parabolis.

Arboribus.] Vlmis.

Tu decus.] ἀνταπόδοσις eſt.

Pales.] Poſt mortem Daphnidis nullam neque culturam, neq; paſtionem in agris fuiſſe refert. Agricolis enim & paſtoribus ſua non defuerunt numina. Pales paſtorum ſeu pabuli dea, cuius feſta erant Palilia, ſeu Parilia, quibus magna cura erat, ne qua mactaretur hoſtia, quòd eum diem à cæde & ſanguine purum eſſe uolebant, ut qui patriæ natalis erat. Et fuit is XI. Calend. Maij, de quibus conſule Faſtos Ouidij & Alexandrum Neapolitanum. Pales.

Apollo.] Qui à paſcendo νομιὸς apud Theocritum, & in 3. Georg. Verg. paſtor Amphryſius dicitur. Pauerat enim Admeti regis pecora. Hãc autem mythologiam Macrobius ad ſolis naturam torquet, quòd is omnia paſcat.

Lolium. *Lolium.*] *Treſpe. Oſtendit quomodo ex morte Daphnidis frugũ ſemina degenerarunt. Loliũ enim inter uitia ſeu peſtes connumeratur, non tantũ inter hordea, ut hic Poëta meminit, ſed inter quamlibet aliam ſegetem. Vnde nõ uanum eſt illi epithetũ. Obſeruatur autẽ aliâs id hebetare oculos, unde prouerbium natum eſt, Lolio uictitas. Eius quoq; panis uertiginem capitis inducit, quemadmodum noſtrates balneatores lolij ſemen lapidibus ignitis inſpargunt, quoties fugaturi ſunt homines. Statimq; homines huius fumo correpti animo deficiunt. Non dicam quòd idem in coquenda ceruiſia immiſceant, quò fortius in capita potantium agat.*

Auenæ.] *Et has inter noxas frugũ recenſent, præcipuè tamen hordei, quoniam Theophraſtus & Plinius teſtantur hordeum in auenam degenerare, ſicut triticum in lolium. Meminit & idem Verg. in. 1. Georg. Germanicôs* Den wilden oder legidie haber, ſeu riſpen.

Carduus.] *Poëta canit in morte Daphnidis mirabilem adeoq; monſtroſam factam eſſe metamorphoſin, non tantum in frugibus, ſed etiam in herbis & floribus. Nam pro delicatiſsimis floribus & molliſsimis, aculeatæ herbæ ſubnaſcuntur, nempe pro uiola carduus, pro narciſſo paliurus. Quarum utriq;*

haud

haud parua eſt ἀντίθεσις. Eſt autem carduus herba ſpi noſa chamæleoni non adeò abſimilis, ſententia Nicãdri, cuius hiſtoriam licet legere apud Dioſcoridem, Theophraſtum & Plinium. forſan germanicòs Karten, ſed quo pannifices noſtrates ſeu hyphantici in diuellendis uelleribus utuntur, quẽ Thůch karten nominant, eſt abſq; dubio labrum Veneris, ſeu Græce δίψακον. Nomen autem uidetur deflexũ eſſe à barbara uoce: nam Serapioni cardo appellatur, uſumq́; eundẽ adſcripſit, quæ hiſtoria eſt in dipſaco Dioſcoridis. Paliurus uerò & Dioſcoridi & Theophraſto frutex eſt. Sunt tamen qui arborem eſſe iudicant, maximè in Arabia: id credimus fieri bonitate loci & cœli. Sed uariare uidentur hi duo autores de ſpinarũ ſitu. Prior quidẽ ſimpliciter ἀκανθώδεα, id eſt, aculeatũ ſpinoſumq; facit: hic autẽ in ramis aculeos eſſe ſentit in 6. lib. cap. 1. & in 3. cap. 7. ex quo Plinius deſcripſit. Groſſe diſtlen.

Spargite.] ἀποστροφή. Hortatur ad lucum conficiendum, qui Daphnidi ſeu Iulio conſecraretur. Et eſt luci περίφρασις ex uireto & nemore, quo aquæ fontanæ adumbrantur. Siquidem lucus eſt & arboroſus lucus, tum amœnus, tum aquoſus, & Deorum alicui conſecratus. Sic enim ἄλσος (quem nos lucum reddimus) deſcribit Homericus

Scholiaſtes. Quo factum eſt, ut Grammatici nonnulli antiphraſi dictum uelint, quòd non luceat ex ſylua incedua. At ſunt qui à luce ſacrificiorum deducunt, quæ more Ethnicorum celebrantur, qui Hebræos imitari uiſi ſunt. Accedit & hoc de tumulo faciendo, qui non minus locum conſecrat, quoniam tanta ſepulchrorum erat religio, ut uiolatores, ſi humiliores, ſummo adficerentur ſupplicio: ſi honeſtiores, in inſulam deportarentur, aut in metallum damnarentur. Hinc lex inquit: VBI CORPVS DEMORTVI HOMINIS CONDAS, SACER ESTO.

Tumulum facite.] Poëta tantùm meminit eorum, quæ nono die νεκυσίων aut ἐξερισμάτων, hoc eſt, exèquiarum, fiebant. Nam ablutionis, unctionis in cadauere, rogi, pyræ, buſti, ſepulchri, reliquiarum nullam facit mentionem. Poſt quæ omnia tumulus extruebatur, atq; eas ſepulchrales cerimonias noni diei ἔννατα eſſe puto.

Carmen.] Quod eſt ἐπιτύμβιον aut ἐπιτάφιον: etſi non ignoro ueteribus ſæpius id factum eſſe ſoluta oratione, ſed poſtea carmina ſubſtituta ſunt. Quare excipiebatur & cauebatur, ne lapides eſſent maiores, quàm ut tetraſtichon comprehenderent, quò laudes defuncti ederentur. Erant autem heroici

roiciuerſus. Quid, quòd & columnellæ ſeu ſtantes pilæ, Græcè ϛῆλαι aut ϛηλίδες, erigebantur, ſed nobilioribus, ut eorum faſtigium cæteris eminentius ſignificaretur. Sepulchrale autē hoc carmen diſtichon eſt etiam Bionis apud Theocritum.

Formoſi.] Mirè quadrat ἀλληγορικῶς in Cæſarē, ſi pecoris nomine, ſubditos: cuſtodis, magiſtratū intellexeris. Nā et Homero Reges ποιμένες λαῶν dicūtur.

Diuine.] Sic Ennius poëtas uocauit, numine enim quodam trahuntur.

Sopor.] Vtraq; eſt ruſticana, & hic ſatis decora comparatio, qua ſuauitatem cantionis effinxit.

Magiſtrum.] Videtur hic eſſe poëtæ encomium, qui cum Theocrito confertur, cui par erat in uoce, id eſt, carmine.

Alter ab illo.] Παροιμιακῶς dicitur. Sic Vergilius ſecundas habebit.

Tollemus ad aſtra.] Atq; Cicero hac phraſi hyperbolica utitur, ferre ad cœlum: id eſt, adeò laudabimus, ut laudibus quaſi in cœlum feratur.

Feremus.] Hæc epanalepſis ἐκ τοῦ παραλλήλου nō eſt uana, adeoq; propoſitionis loco erit. Ratio enim ſubijcitur in formā enthymematis: Quia & nos amauit Daphnis.

Munere.] Officio ſeu onere collaudandi Cæſarem.

rem. Ea enim quoq; ſignificat autore Paulo. Et hæc interrogatio eſt adfirmatiua, cùm negatio omiſſa ſit.

Puer.] Daphnis. Sic & Theocritus in Bucoliaſtis. De Cæſare appoſitè dici nequit, quum is ingraueſcente ætate confoſſus ſit. Perijt enim ſexto & quinquageſimo ætatis anno. Sed quid multis? Nolumus uſq; quaq; allegoriam iſtam ad uiuum reſecare.

Cantari dignus.] Helleniſmus eſt. Hortatur autē Mopſus alterū, ut canat apotheoſin Daphnidis, quomodo ſit ad aſtra ſublatus. Primò tum ab honeſtate, quia neq; uulgare munus eſt, tum neq; laudibus indignus eſt: deinde à facili, quia inſignis artifex in carminibus, quæ iampridem ſunt collaudata, et à Stimichone erudito Critico.

Sub pedibus.] His duobus uerſibus περιφραστικῶς oſtendit Daphnim inter deos olympicos relatum eſſe. Eſt & hic notatio diuinitatis: nam ueteribus Romanis mos erat, ut qui natalibus præſtarent, Lunatos calceos haberent: quod erat argumentum, ut obita morte rurſus animi ſubiectam pedibus Lunam calcabāt. Cuius ſententiæ eſt Lucanus & Papinius.

Candidus.] Nam quæ ſuperis debentur, alba ferè ſunt: quæ uerò inferis, nigra, etiam in ipſis ſacrificijs.

Ergo alacr.] Per diſtributionem indicat omnia

eſſe

eſſe iucunda & quieta præſente deo Daphnide. Hoc *uides* ἀκόλουθον *eſſe, nam ratio præceßit, quia eſt in albo deorum.*

Pana.] Hic *inter ruſtica & agreſtia numina maximus erat, latinè dicitur* Inuus, & *ſub hoc omnes* Syluanos, Faunos, Satyros *intelligit, & breuiter, deos agreſtes.*

Dryadasq;.] Nymphæ *arborum, mediæ inter deos et homines diuinitatis.* Et *ſunt arboribus æquæuæ iuxta* Homerum & Pindarum, & *unà cum ijs cadebant.* Has & *deos agreſtes communibus ſacris uetuſtas colebat.* Ideo *alibi pariter à* Marone *inuocantur, & ferè apud poëtas coniunguntur, non tantùm in lætitia, ut hic, ſed in mœrore.*

Ad ſydera iactant.] Hyperbole, *ſed per* Proſopopœiam.

Intonſi *montes.*] Id *eſt, ſyluæ.* συνεκδοχή. Ar*bores enim ſunt adhuc comatæ,* ἀκιρσεκόμοι.

Deus.] *Apoſtrophe ad ſeipſum eſt cum acclamatione & anadiploſi.*

Sis bonus.] Id *eſt, dexter, benignus.* προσευχὴ *eſt, uotumq; facit tanquam* Deo.

Ecce duas.] ἐπανόδῳ *diſtribuit in partes.* Luſu*rus autem allegoria, intellige ut antè, per* Daphnidem Cæſarem, *et eò refer, quòd* Cæſar Apollinis *filius exiſti-*

ſtimabatur, ita tam patri quàm filio extructæ ſunt binæ aræ. Nouimus quoq; ex Appiani Alexandrini hiſtoria templa quoq; Cæſari, non aliter atq; Deo, publicis ſtatuta decretis. Adde quòd ipſi & Clementiæ conditum ſit unum templum, quod utriq; erat commune. Quod quis Cæſaris clementiæ aſsignaret.

Pocula.] Nunc ſequuntur oblationes, quæ ut uetuſtioribus erant offerumenta, talia tamen ſunt quæ dijs dedicantur & conſecrantur. Vnde Græci nominant ἀφιερώματα, & quia in columnis aut parietibus templi ſuſpenduntur ἀναθήματα. Offeruntur à ruſticis lac, oleum & uinum, ut earum rerum ſibi facerent copiã. Eodem modo piſcatores Neptuno Thynnũ immolabant ad ſpem capturæ. Ideóq; ſacrum hoc Thynnæum uocabant: nam in offerendo ſalſamenta defuerant.

Statuam.] Idq́; uerbum eſt offerentium, in ijs quæ non ita appenduntur, quod Græci ἀνακεῖσθαι uocant. Hinc Herodoto ſunt ἀνακείμενα ea donaria templi. Theocritus σάσω dixit.

Crateras.] Quibus magnam copiam indicat ex uocabuli natura, ſicut ſpuma in effuſione lactis. Ex ho dœporis Theocriti deſcriptum eſt.

70 Frigus.] Notatione ſignat hyemem, ſicut ſynecdochicos per meſſem æſtatem.

Ar-

Aruiſia.] Μεταληπτικῶς Chia capit, quæ laudatiſsima ſunt, præſertim apud Poëtas: & ἐξηγητικῶς nouum nectar dicũtur, quòd conuiuas exhilararet. Alluditur autẽ hic ad ueterem morẽ, quo ebrietas in ſacrificijs permittebatur. Ideo Græcis eſt uerbũ θύειν inebriari & ſacrificare, ex Thalyſijs Theocriti.

Cantabunt.] Adhibetur & Muſica poſt oblationes, more Homerico. Poteſt magis ad cantionis genus referri, quod ὀρχηματικὸν, id eſt, ſaltatorium uocatur, quàm ad pæanicũ: quia ſequens uerſus choreas duxiſſe indicat, alioqui ceciniſſet in laudem Dei Daphnidis. Idem ſeruabatur in Delo, ubi nullum faciebãt ſacrum abſq; ſaltatione & Muſica. Prodibant pueri tibijs ac cithara præcinẽtes, mox ſelecti peritiſsimi quique ſaltabant. Tale hymni genus ὑπόρχημα, quod & Cretenſibus in uſu erat. Quare eò reſpexiſſe Poëta uidetur, quando eum, qui modos facit, Lyctium, id eſt, Cretenſem præſcripſit. Etiam hoc modo ſaltant apud Pindarum Lacones: plerunq; tamen circum altaria fiebat id genus ſaltationis, etiam apud Barbaros Indos.

Satyros.] Qui in Bacchicis ſubſaltabant propter petulantiam, de quibus Euripides in Bacchis:

παρὰ δὲ μαινόμενοι σάτυροι

εἰς δὲ χορεύματα

οἷς

οἷς Χαῖρε Διόνυσος.

De quibus inter alios autores conſule & decimũ Strabonis librum.

Vota reddemus.] Scilicet facta, concepta, & nũcupata ſoluemus Cereri, & in ambarualibus ſacris. Porrò figuratè ſubindicat perpetua illi fore ſacra, etiam ſolennia, hoc eſt, anniuerſaria, idq́; poſtea oſtendit quatuor ἀναγκαίοις.

Cereri.] Eleuſinæ. Huic nuncupant uota propter frugum copiam, ſicut propter uinum Baccho.

Damnabis uoti.] Obligabis, obnoxios reddes ad exoluenda uota. Neſcio an iure probarem Nonium et Macrobium, in quorum ſententiam non pauci pedibus eunt. Interpretantur enim hic damnatos uoti, qui uota ſoluerunt, & non potius idcirco obligatos ad obſeruationem uoti, quia quod petierant, impetrauiſſent. Vnde dicitur reus uoti, qui dijs promittit in euentum conditionis, ſed poſt euentum eſt damnatus uoti. Sic hóc modo loquendi utitur Liuius in 7. de bello Punico, & in 9. belli Macedonici.

Quæ dona.] Rurſus alter alterius collaudat cantionem, cuius iucunditatem tribus ſimilitudinibus oſtendit.

Cicuta.] Amici inter ſe certant muneribus, & ut hic decet, paſtoralibus. Cicuta fiſtula eſt, laudatur à ma-

à materia.Nam proprie eſt canna inter nodos arundinis:fragilis uerò ad ſubtilitatē refertur. Accedit alia laus ab eius uſu ſeu uirtute.Siquidem ſecundam & tertiam Eclogam docuit. Vtriuſq; autem hic initium eſt, ſed τεχνικῶς.

Pedum.] *Feſtus lib.13.meminit huius loci,ſubditq́; eſſe baculum incuruum ad comprehendendas oues, ſeu capras pedibus.In hāc penè formā* καλαῦροψ *apud Suidam deſcribitur.*

Rogaret.] *Laus eſt pedi,quod haud uulgarē habet æmulum: qualis eſt Antigenes egregius muſicus, filius* Lycopis *in* 7.Eidyll.Theocriti.

Formoſum.] *Commendatur à forma, quod nodoſum erat,ut in quo nodi facti ſunt paribus interuallis,atq; æreis uenulis interfuſum.*

ECLOGA SEXTA. SILENVS.

PRima Syracuſio dignata eſt ludere uerſu
Noſtra, nec erubuit ſyluas habitare Thalia.
Cum canerem reges & prælia, Cynthius aurem

Præfatio eſt, cur canit bucolicum carmen.

Vellit,& admonuit: Paſtorem Tityre pingues
Paſcere oportet oues, deductum dicere carmen.
Nunc ego (nanq; ſuper tibi erunt, qui dicere laudes
Vare tuas cupiant, & triſtia condere bella)
Extenuatio. Agreſtem tenui meditabor arundine muſam.
Non iniuſſa cano, ſi quis tamen hæc quoq;, ſi quis
Captus amore leget, te noſtræ Vare myricæ,
Amplificatio. Te nemus omne canet, nec Phœbo gratior ulla eſt,
Quàm ſi quæ Vari præſcripſit pagina nomen.
Narratio. Pergite Pierides. Chromis & Mnaſylus in antro
Silenum pueri ſomno uidere iacentem,
Inflatum heſterno uenas, ut ſemper, Iaccho.
Serta procul tantum capiti delapſa iacebant,
Et grauis attrita pendebat cantharus anſa.
Aggreſſi (nam ſæpe ſenex ſpe carminis ambos
Luſerat) inijciunt ipſis ex uincula ſertis.
Addit ſe ſociam, timidisq; ſuperuenit Aegle,
Aegle Naiadum pulcherrima, iamq; uidenti
Sanguineis frontem moris, & tempora pingit.
Ille dolum ridens, quo uincula nectitis? inquit.
Soluite me pueri: ſatis eſt potuiſſe uideri.
Carmina, quæ uultis, cognoſcite: carmina uobis,
Huic aliud mercedis erit, ſimul incipit ipſe.
Tum uerò in numerum, Faunosq; ferasq; uideres
Ludere, tum rigidas motare cacumina quercus.

Nec

Nec tantum Phœbo gaudet Parnaſia rupes,
Nec tantum Rhodope miratur & Iſmarus Orphea.
Nanq; canebat, uti magnum per inane coacta
Semina terrarumq́; animæ mariſq; fuiſſent,
Et liquidi ſimul ignis: ut his exordia primis
Omnia, & ipſe tener mundi concreuerit orbis.
Tum durare ſolum, & diſcludere Nerea ponto
Cœperit, & rerum paulatim ſumere formas.
Iamq́; nouum terræ ſtupeant luceſcere Solem:
Altius atq; cadant ſummotis nubibus imbres,
Incipiant ſyluæ cum primùm ſurgere, cumq́;
Rara per ignotos errent animalia montes.
Hinc lapides Pyrrhæ iactos, Saturnia regna.
Caucaſeaſq́; refert uolucres, furtumq́; Promethei.
His adiungit, Hylam nautæ quo fonte relictum
Clamaßent; ut littus Hyla Hyla omne ſonaret.
Et fortunatam, ſi nunquam armenta fuiſſent,
Paſiphaën, niuei ſolatur amore iuuenci.
Ah uirgo infelix, quæ te dementia cepit?
Prœtides implerunt falſis mugitibus agros: Amplificatio ab exemplis.
At non tam turpes pecudum tamen ulla ſecutá eſt
Concubitus, quamuis collo timuiſſet aratrum,
Et ſæpe in leui quæſiſſet cornua fronte.
Ah uirgo infelix, tu nunc in montibus erras, Exclamatio.
Ille latus niueum molli fultus hiacyntho

Ilice ſub nigra pallentes ruminat herbas:
Aut aliquã in magno ſequitur grege: claudite nymphæ
Dictææ, nymphæ nemorum iam claudite ſaltus.
Si quã forte ferant oculis ſeſe obuia noſtris
Errabunda bouis ueſtigia: forſitan illum
Aut herba captum uiridi, aut armenta ſecutum
Perducant aliquæ ſtabula ad Cortynia uaccæ.
Tum canit Heſperidum miratam mala puellam:
Tum Phaëtontiadas muſco circundat amaræ
Corticis, atq; ſolo proceras erigit alnos.
Laus Galli Tum canit, errantem Permeſſi ad flumina Gallum
poetæ. Aonas in montes ut duxerit una ſororum,
Vtq; uiro Phœbi chorus aſſurrexerit omnis:
Vt Linus hæc illi diuino carmine paſtor,
Floribus atq; apio crines ornatus amaro
Dixerit, hos tibi dant calamos (en accipe) muſæ
Aſcræo quos ante ſeni, quibus ille ſolebat
Cantando rigidas deducere montibus ornos.
His tibi Grynæi nemoris dicatur origo,
Ne quis ſit lucus, quo ſe plus iactet Apollo.
Quid loquar? aut Scyllã Niſi, aut quã fama ſecuta eſt
Candida ſuccinctam latrantibus inguina monſtris
Dulichias uexaſſe rates, & gurgite in alto
Ah timidos nautas canibus laceraſſe marinis?
Aut ut mutatos Terei narrauerit artus?

Quas illi Philomela dapes, quæ dona pararit,
Quo curſu deſerta petiuerit, & quibus ante
Infelix ſua tecta ſuperuolitauerit alis?
Omnia quæ Phœbo quondam meditante beatus
Audijt Eurotas, iuſſitq́; ediſcere lauros,
Ille canit, pulſæ referunt ad ſydera ualles:
Cogere donec oues ſtabulis, numerumq́; referre
Iuſsit, & inuito proceſsit Veſper Olympo.

IN SILENVM.

Exegematicum eſt poëma, & deſcriptio uoluptariæ uitæ per Silenum. Canit enim Epicureum dogma & rerum primordia ex hæreſi Epicureorum Varo gratificaturus. Siquidem Varus & Vergilius à Syrone eandem didicerunt, quem hic ſub Sileni perſona intelliges. Huic autem Eclogæ Ciceronem acclamaſſe fertur in theatro, quando recitabat hoc hemiſtichium, Magnæ ſpes altera Romæ.

Prima.] Exordium eſt in quo dominatur προκατάληψις cur non heroica cecinerat, ſed potius bucolica. Sentit autem ſe primum ad imitationem Theocriti Siculi bucolicum carmen tentaſſe apud Latinos.

Syracuſio.] Vide legendum'ne ſit Syracoſio δωρικῶς pro Syracuſio: aut cauſabere ſyſtolen.

Nec erubuit.] Quia dignata eſt. Synonymia eſt.

Habitare ſyl.] Id eſt, ruſtica canere.

Thalia.] *Rectè ex alijs Muſis eius hic meminerat, quæ à uirore ſyluarum nomen traxit.* Etiam *interpretes* Apollonij *eandem inueniſſe plantarũ fœturam & agriculturam tradunt.* Q*uare* Palæphati *mater fingitur,qui de colendis arboribus multa conſcripſit.*

Reges & prælia.] *Heroicorũ eſt periphraſis. Scripturus erat,ut apparet, bellum quod geſſerat cũ* Germanis *Varus* Quintilius.

Cynthius.] *Apollo.Sic à monte* Deli, *in qua natus eſt,dicitur.*

Aurem uellit.] *Adhortatus eſt. parœmia in Chil. Eraſmi.*

Tityre.] μιμηλικῶς *hoc proferendum eſt.*

Deductum.] *Metaphora eſt à lana, attenuatũ ſeu in humili charactere. Venuſta alioqui allegoria uidetur inſinuari,ne qd ſupra uires audeamus. Primùm igitur in faciliori argumento experimentũ noſtri faciemus,atq; tenui carmine præludemus, dum uires corroborentur & grandeſcant,ne in dolio,ut fertur, figulinam diſcamus.Proinde deterritus grauitate materiæ ad Bucolica diuertit.*

Super.tibi erunt.] *Tmeſis eſt, pro ſupererunt.*

Triſtia.] ὁμοῖα. *Geſſerat bellum, ſed infeliciſſimè cum Germanis,ut Suetonius meminit,& Paterculus in poſteriori libro deſcribit.*

Iniuſſa.]

Iniuſſa.] Ab Apolline, *ut ex fine huius* Eclogæ *coniecturam facies.*

Hæc.] [illegible] Bucolica explicat. Obſeruabis *hic modeſtiam* Poëtæ.

Vare.] *Apoſtrophe cum periphraſi* Bucolico*rum, quibus celebrandus eſt* Varus,*non minus quàm heroicis. Illa enim circa myricas & nemora uerſantur,ut ſuprà in* Pollione *planum fecimus.*

Nomen.] *Titulū,quo inſcribitur paginæ* Varus.

Pergite Pierides.] *Inuocatio eſt.*

Chromis & Mnaſylus.] *Narratio ueriſimilis eſt.*Hos *uerò duos alij uolunt eſſe* Satyros,*alij* Epicu*reos,neutri tamen peccant.* Vtriq; *enim ex comitatu* Bacchi *ſunt,et magno uini numero ſeſe obruunt,atq; neſcio quibus nō libidinibus capti & dediti ſunt.* Re*ctè igitur ad id genus uitæ accommodantur. Sunt aūt Satyri apud Plinium,animalia humana effigie in ſub-* Satyri *ſolanis* Indorum *montibus, adeo perniciſſima, ut non niſi ingenio capiantur, aut certè ægra.*In *dorſo autem habēt caudas equinas non multo minores, hirſuto cor pore.*Ex *antiquioribus ſculpturis cognoſcitur magna iſtorum cum* Baccho *familiaritas, atque hoc oſtendit* Ouidius:

Hanc aſſueta cohors Satyri Bacchæq; frequentāt.
Cæterum de furioſa iſtorum libidine non pauca,

etiam non ita uana Pauſanias annotauit. Vtuntur tamen ratione, ſi creditur diuo Hieronymo in uita Pauli Eremitæ. Hic autem perſonæ ſunt agentes.

Antro.] Notat locum.

Silenum.] Tempus obſeruatur quando nondũ edormierat crapulam, quo facilè à pueris uincendus erat. Hic autem Bacchi alumnus & comes fingitur, et olim Satyrus. Quare Ouidius ſubinde illum huic aſſignat, & aliquoties Bacchas, Satyros præſentes adeſſe: at ſolum Silenum abeſſe cõcinit. Sic enim appellabantur Satyri, quando erant prouectioris ætatis. Et Pauſanias poſteris ſcriptum reliquit, Silenos nõ eſſe alios, quàm Satyros ſeniores. Proinde non temere diſtinxerunt Latini (quod equidem ſciam) omnes, & nonnulli Græci. Adde quòd & in pompa Bacchi Sileni Satyros præcedebant ὡς πρεσβεύοντες. Ludit autem in etymologia Nicandri interpres, & deriuat ἀπὸ τοῦ σιλλαίνειν, quod eſt dicaciter ludere, conuitijs lacerare, quod ferè ebrioſorum eſt. Rectè hos & hodie Silenos diceres, qui exacta etiam ætate ebrioſi, ſomniculoſi, dicaces, temerarij, & libidinoſi ſunt. Notabis hic proſopographiam bibacis & temulenti, Epicureæ doctrinæ nimis quàm appoſiti, qui inter poëticos deos morio & paraſitus eſt, uoluptati obſequens, compotationum & ſympoſiorum amicus, nugis ſcommatibusq́;

Sileni ſeniores Satyri.

Sileni qui hodie dicantur.

matibusq; ſeſe oblectans: quo factum eſt, quod Græcis σιληνός idem adhuc ſignificet. Vani enim plerunq; ſunt temulenti. Quare aptè οἶνος in Cratylo Platonis corriuatur διὰ τὸ οἰήσεως τὸν νοῦν ἐμπιμπλᾶν, quòd uanis opinionibus mentem ſuppleat.

Inflatum uenas.] Nam uinum, magis tamen rubrum, ſpirituoſum eſt. Quum igitur quis Silenus uino obrutus ſit, quo euaporat ſpiritū? qui, ut leuis eſt, ſuperna petit, ac inde repercuſſus uenas inflat & offarcit, & interdum adeò ut meatibus præcluſis reſpirationi non ſit locus, Eo igitur nomine non rarò comitialis morbus excipit. Vnde non dubitarunt nonnulli etiam primæ claſſis autores ebrietatem uocare breuem quandam epilepſiam. Sequūtur & alia incōmoda ex hac uenarū obſtructione, quæ paruo negocio quis ex aphoriſmis diui Hippocratis colligeret. Verū ut huic rei ſuccurrāt nōnulli, amygdalas amaras quinas, pulmonē aprugnū, aut hœdinum, aut ſuillum, aut pecudum, aſſum à ieiunio præſumunt eo die, et ijs remedijs, quæ ἀμέθυστα dicuntur, plus ſatis dediti ſunt. Ebrietas breuis epilepſia.

Venas.] Medici dicerent hic arterias. Sed Latinis oratoribus, poëtis, & C. Celſo uenarum uerbum uſitatius eſt, quibus aliquando adijcitur pulſatiles, in quibus eſt pulſuum ratio, quæ modò ſe ſubmittunt, modò attollunt.

Iaccho.] *Vino per metonymiam. Sic autem nomen accepit à clamore* Dionyſiacorum.

Delapſa.] *Egregia hypotypoſis eſt bibacis, temulenti, & iam penè* ἐπιλήπτου.

Attrita.] *Ex frequentiſsimo uſu.* In *ſumma, ſomniculoſum, uinoſum, uoluptuarium, & bibulum ipſum fingit ſuffiguratq;.* Hoc *ſanè emblemate eſſent potantiũ ædes ornandæ, ut omnibus intuentibus innoteſceret dominũ eſſe* Silenum. Verũ *quando* Proteus *apud* Homerũ *&* Vergiliũ *ſtertit et cõſtringitur, quò uaticinetur, ita huic aßunt* Phocæ, *ut illi cãtharus.*

Carminis.] *Scilicet de uita* Epicurea.

Sertis.] *Manicis copulatur & ſupinus, ſed ipſæ ex ſertis concinnabantur, quæ huic non ſecus ac* Baccho *hederacea, aut etiam populnea erant.*

Aegle.] Ἀναδίπλωσις *eſt.* Dicitur *autẽ hæc nympha, à ſplendido uitæ genere, quam uiuunt* Epicurei, *quoties cutem curant, non ſolùm potando, quia fingitur una ex* Naiadibus, *ut alluderet ad liquorem potuum.* Νάω *enim fluo eſt, ſed etiam quando ſe ganeatis cibarijs ingurgitant.* Nam αἰγλὴ *apud* Pauſaniã *&* Cratinum *placentæ genus eſt.*

Moris.] *Mori ſucco faciem ſubleuit, ut frons ſemper maderet. Sunt autem hæ partes capitis ſemper humidiores in* Silenis *potiſsimùm.* Ea *autem mo-*

ra intelligit, quibus ultima maturitate ſanguineus ſuccus ineſt, & ſubnigreſcunt, paßim à medicis mora celſi nuncupantur. Et magnam conſtringendi uim continent. Ideo poſſunt eſſe ὑπνωτικά.

Dolum.] *Hinc collige uſum huius prouerbij, quod eſt, Os ſublinere.*

Videri.] παροιμιακῶς *accipitur in hanc ſententiam, qua Cicero dixit, uoluiſſe ſat eſt.*

Carmina.] *Hic indicat cauſam ſuæ captiuitatis.*

Huic aliud.] *Poëta hic uerè Parthenias dictus, qui non parum pudori cōſuluit. Illaturus autem erat, quæ iſtius temeritas, uim & manus: aut, quæ iſtius eſt petulantia, ſtupraturus.*

Incipit.] *Res geſta eſt, ſeu factū, quod Rhetores docent: atq; cantilenam laudat, cuius ſumma cāpita tantùm recenſet.*

In numerum.] *Id eſt, rhythmum, adeò pulchrè* συμφωνίαν *aut* συμμετρίαν *contemperauit. Alludit autem ad rhythmicam ſaltationem. Phrygia quoq; erat conuiuijs & ebrietatibus dicata, qualis eſt & ea quæ ab Vlpiano* γελαστική *nuncupatur.*

Faunos.] *Qui ſunt agreſtia dæmonia, ſicut & Sileni, quorum non ſemel & iſti comprehenduntur. Et aptè quadrant huc propter libidinem & pro-*

cacitā

cæcitatem, quam continent præſente Iouis maieſta-te, de qua canit & Statius:

Nocturnaq; furta licentum Cornipedum.

Quercus.] Tanta uis Muſicæ, perinde ac eloquentiæ, ut non ſolùm agreſtia & petulca animalia, deinde & ἄλογα, ſed etiam ἀκίνητα moueat. Nam acclinatio cacuminum in duris arboribus uice ſaltationis cenſetur, quaſi & aures ipſas arrigerent, quò attentius ſuauitatem cantionis perciperent.

30 *Parnaßia.] In qua Muſæ choreas ducunt, ut eſt in Theogonia Heſiodi, etiamſi ipſe Phœbus Muſarum dux & præſes cithara luſerit. Chorus enim Muſarum ad Apollinis imperium perpetuò recinit, & ſaltat, teſte Orpheo:*

Πάντα πόλον κιθάρῃ πολυκρέκτῳ ἁρμόζει.

Factaq; hic amplificatio ex collatione.

Orphea.] Hunc Threïcium fuiſſe montes ipſi indicant, qui Troiana tempora præceßit undecim generationibus, cui falſò attribuuntur Argonautica, ut ex rerum geſtarum deſcriptione certò quis deprehenderet, quemadmodum & Suidas meminit, de cuius Muſica, & in dicendo λαινῶσαι antea quædam obſeruauimus.

Quantum om.] Hic uerſus nothus eſt, à ſciolo ſeu gloſſulario quodã inepto inſertus, ut eſſet ἀνακόλουθον.

Nanq;

Nanq; canebat.] Αἰτιολογία: *ſequitur catalogus eorum quæ copioſiſſimè cecinerat. Primò de principio, ſeu, ut hodie dicimus, de creatione mundi. De qua quid ſentit Moſes, arbitror notius eſſe pijs mentibus, quàm ut quicquam in medium afferatur. Quomodo ſimiliter uariant Philoſophi, petas licebit ex Ariſtotele lib. 1.* περὶ φυσικῶν ἀρχῶν. *ex Laërtio, ex Plutarcho, & Galeno, cui uulgò aſſignatur libellus de hiſtoria Philoſophorum. Hic tantũ neceſſe eſt, ut ſtudioſis adoleſcentulis gratũ faciam, qui nondũ philoſophiæ per ætatem fundamẽta iacere poſſunt. Principiò ſciatur potiſſimũ ex Ariſtotelis et Platonis ſententia, principium ab elemento differre. Illud quidẽ* ἀρχὴν, *hoc uerò* στοιχεῖον *nominarunt. Verũ illud eſſe* ἀσύνθετον *putant ſimpliciter, quod nihil ſe prius habet, ex quo procreatũ eſſet: imò illud eſt, ex quo illud gignitur, qualis Ariſtoteli eſt ſua* ἐντελέχεια, *& priuatio, alijs uerò* ὕλη ἄποιος *hoc eſt, rudis materia, informis, & uacua omni qualitate. Leucippo autem, Democrito, & Epicuro* ἄτομοι & κενὸν, *ſeu* ἄπειρον, *id eſt, inane, ſeu infinitũ, de quibus haud multò pòſt plura annotabimus. Elementum ſanè, quod ex his compactum & confectum eſt. Verbi gratia, terra, aqua, ignis, aër. Quod diſcrimen ſtudioſè poëta hic ſeruauit, quod ſecurè Thales Mileſius neglexit. Sentit iuxta Epicureos duo eſſe principia,*

Principiũ ab elemento differt.

cipia, Inane & corpora ἄτομα. Hoc utrunq; quid ſit paucis explicabo, ut res propius perſpiciatur: ſed ita-rīc quid ſit ἄχορλον. Inane quidem locus eſt. ſeu conceptaculū corporū, quod Lucretius uoluit his uerſibus:

Tum porrò locus ac ſpaciū, quod inane uocamus,
Si nullum foret, haudquaquā nec corpora poßent
Eſſe, neq; omnino quoquam diuerſa meare.

Ἄτομα uerò corpora, quæ dicuntur, quia τομὴν neſciunt. Sunt enim indiuidua corpuſcula, & ſemina per inane uolitantia, quibus temerè inter ſe conglobatis, ut inquit Firmianus, uniuerſa gignuntur, atq; creſcunt. Deinde finguntur leuia, aſpera, rotunda, angulata & hamata. A quorum concurſu ſoli dij immunes, neq; illinc nati ſunt. Hos enim incorruptos, æternos, & beatos eſſe aiebant. Illis deinde adſcribitur motus irrequietus, ut quæ huc atq; illuc per inane ferantur. Sicut pulueris minutias uidemus in ſole, cum per feneſtram radios ac lumen immiſerint. Atq; ita ſtatuerunt hæc omnium rerum παντογονίαν. Reliqua uerò, quæ ex his duobus cōpoſita ſunt, uocabant coniuncta, & horum euenta. Tertium principium rerum naturalium prorſus negarunt, ut his uerſibus clarè cognoſces:

Præterea nihil eſt, quod poßis dicere ab omni
Corpore ſeiunctum, ſecretumq; eſſe ab inani,

Quòd

Quòd quaſi tertia ſit rerum natura reperta.
Nam quodcunq; erit, eſſe aliud debebit ad ipſum
Agmine uel grandi, uel paruo deniq; dum ſit.
Cui ſi tactus erit, quamuis leuis exiguusq;,
Corporum adaugebit numerũ, ſummamq; ſequetur.
Sin intactile erit nulla de parte, quòd ullam
Rem prohibere queat per ſe tranſire meantem,
Scilicet hoc id erit uacuum, quod inane uocamus.
Præterea per ſe quodcunq; erit, aut faciet quid,
Aut alijs fungi debebit agentibus ipſum:
Aut erit ut poßint in eos res eſſe, geriq;.
At facere, & fungi ſine corpore nulla poteſt res,
Nec præbere locum porrò, niſi inane uacansq;.
Ergo præter inane, & corpora, tertia per ſe
Nulla poteſt rerum numero natura relinqui:
Nec quæ ſub ſenſus cadet ullo tempore noſtros,
Nec ratione animi, quam quiſquam poßit apiſci.
Nam quæcunq; cluent, aut his coniuncta duabus
Rebus ea inuenies, aut horum euenta uidebis.
Coniunctum eſt id, quod nunquam ſine perniciali
Dißidio poteſt ſeiungi, ſeq; gregari,
Pondus uti ſaxi, calor ignis, liquor aquarum.
Tactus corporibus cunctis, intactus inani.
Seruitium contrà, paupertas, diuitiæq;,
Libertas, bellum, concordia, cætera quorum

Aduentu manet incolumis natura, abituq́;,
Hæc ſoliti ſumus, ut par eſt, euenta uocare.

Magnum.] *Nam Democritus & Epicurus* ἀτόμ *dixerunt eſſe multitudine, inane uerò magnitudine infinitum.*

Liquidi.] *Sic Lucret. in 6.*
Deuolet in terram liquidi color aureus ignis.

Vt.] *Quomodo.*

Primis.] *Id eſt, elementis, quæ ſunt naturalia primordia rerum.*
Vnde omneis natura creet res, auctet, alatq́;,
Quo'ue eadem rurſum natura perempta reſoluit.
Quæ nos materiem & genitalia corpora rebus
Reddunda in ratione uocare, & ſemina rerum
Appellare ſuemus, & hæc eadem uſurpare
Corpora prima, quòd ex illis ſint omnia primis.
Hæc Lucretius.

Omnia autem ea illuſtrat diſtributione non aliter ac Moſes, uidelicet uniuerſi, induratæ terræ, collectæ aquæ in unum locum, quod mare dicitur, recens nati ſolis, imbrium, ſyluarum, & deniq; ferarum.

Submotis.] *Sublatis. Alludit ad anathymiaſin, quam ferè philoſophantes exaltationem uocamus.*

Ignotos.] *Deſertos, quos perluſtrare pauca animalia nequiuerant, in mundo uixdum creato.*

Ne-

Nerea.] Quem ſæpe cum Neptuno confundũt etiã Poëtæ, ſed ἐμφατικῶς hîc nominatur. Nam ex Heſiodo affertur eum inter Ponti liberos natu maximũ, à quo Nereides Nymphæ dictæ ſunt, quas ex Doride Oceani filia ſuſtulit. Rectè igitur ad Pontum tanquam ad patrem ſuum diſcluditur, ne totã terram, ueluti cataclyſmo occupet, qui etiam ἀπὸ τοῦ νήχεσθαι Græcis etymologis deriuatur, quod eſt natare, ſeu urinari: quando omnes dij marini fundum maris inhabitare finguntur.

Stupeant.] Hic in ſingulis colis ſubaudies ὡς, canebat ut.

Hinc lapides.] Secundo cecinerat de hominum 40 origine, et haud uulgares fabulas nũc animi gratia admiſcet. Conueniebat enim in Epicureorũ hæreſi res ſerias ſuauitate condiri. Dici autem nõ poteſt, quàm λακωνικῶς diluuij trimeſtris mentionẽ facit, quod Atticũ ſequebatur, diciturq; tum à loco Theſſalicum, tum à rege Deucalione, ſub cuius octogeſimo altero anno factum eſt, Deucalionium. Et erat particulare, ideo & Hellenicum etiam Ariſtoteli uocatur, ab anno mundi quorundam ſententia III. M. DCLXXV. à primo & uniuerſali quidam annos DCCLXXXII. Latini ferè chronographi annos pariter ſeptingentos et amplius nouem menſes numerant. Qua in ſententia Solinus

quoq; pendere uidetur. Leuitatem autem Græcorum de induſtria diſsimulo, qui primam eandem et uniuerſalem inundationem aſſerunt, à quorum ueſtigijs Latini quoq; Poëtæ ne digitum quidem tranſuerſum receſſerũt. Sed qui maximè Moſi Hebræo, Beroſo Chaldæo, Euſebio Græco credimus, non parum ſua licentia iſtos falli forſan ex compoſito cenſemus. Nam locũ & cauſam dilucidiſsimè Beroſus explicat, etiamſi hic Plinio nimis ſit Chaldæus. Anno Sparteti, inqt, xxxv. in Theßalia diluuium fuit, non ſolum ex imbribus, ſed quòd obturatis montibus caſu flumina planiciem impleuerunt, & ſubſequuto terræmotu, apertis hoſtijs montiũ, aquæ in alueum regreſſæ. Et in alia parte eorum ſequutum incendium eſt, ſub quodam illorum rege Phaëthonte. De quorũ utroq; inſignes fabulæ ſunt apud Poëtas tam Latinos, quàm Græcos. De hoc quidem nihil ad locum Vergilij. Sed de altero id pro certo habetur, quòd plurimos ex tanto cataclyſmo liberauerat. Quamobrem etiam Theſſaliæ ſaluator dictus eſt, cui Themis ſortem dedit eodem tempore, quando tergum bouis cõſcenderat, & in Epeirũ uecta, et quo loci appulſa erat, Barcheta nomẽ dedit, teſte Philochoro, ut maritus à tergo lapides ad maſculos recuperandos, uxor Pyrrha eodem modo iaceret, propter puellarum ſobolẽ. Themis aũt hæc multò ante Apollinem in

Parnaſſo

Parnaſſo oracula ediderat, ut & Strabo meminit. Conſule & Ouidij Metamorph. Iuuenalem & alios, qui iuraſſe in uerba Græcorum apparent.

Saturnia.] *Tertio de aureo ſeculo. Hic rurſus Latini mendaci Græciæ ferè aſtipulantur, quaſi hic Saturnus Cretenſis fuiſſet, in quorum ſententiam etiam pedibus it Firmianus, quum is poſt Ninum amplius quingentis annis fuerat. Verũ ille, ſub quo erat id ſeculum Nini memoria, Caſpius non Græculus deſcribitur apud Hiſtoriographos, qui ad Ianum ſe conferebat, & ab eodem ipſi Latio præficiebatur, ut Fabius Pictor breuiter obſeruauit. Et illi ideo adſcribitur, quòd ad ciuilitatem reuocarat homines agreſtes quorundam legum ſanctione, ut in 8. Aeneid. Verg. canit. Idem Ouidius in 1. metamor. in 1. Faſtorũ. Sic & Heſiod. Aurea autem ætas annos ducentos et undequinquaginta durauit. Ceterũ Vergil. hic ordinem commutauit. Nam hoc regnum inde à primo diluuio annos CCLIX. tantum floruerat. Tot enim anni numerantur ex Beroſo & alijs Chronographis uſq; ad Ninum. Erit igitur prius diluuio illo circiter quingentos tres & triginta annos.*

Caucaſeas uoluc.] *Aquilam intelligit, & eſt* ἀλλόγιτα. *Ex Theogonia Heſiodi colligitur, quando Prometheus, quæ illius aſtutia & prouidentia*

erat, Ioui Opt. Max. impoſuerat: præcipuè in carnium idolothytarum diſtributione, quam Græci ſcriptores ſoliti ſunt appellare ἱερονομίαν. *Siquidem ſibi opipara & forinſecus marcida, Ioui, cui tum optio dabatur, oſſa alba pinguitudine obducta appoſuit. Vnde uidetur eſſe prouerbium, Promethei portio: quod Germani efferunt:* Eyn verdeckts eſſen. *Ideo iratus Iupiter, cùm quòd homines luto finxerat, & ignem ferula cœlitus ſuſtulerat, tum propter hanc impoſturã, Caucaſo eundem alligari iußit. Vbi eius hepar ab aquila corroditur, quod nocte renatũ iterumq́; exeditur, ut perpetua crucietur pœna. Quare in dialogis Luciani orat Iouem, ut tandem liberetur. De qua fabula non pauca Heſiodus etiam in Ergis. Ouid. Horatius: ex recentioribus Eraſmus in Chiliadibus ſuis, & Cœlius in antiquitatibus, annotarunt. Mythologia ſi cui arridet, aut ad phyſiologiam referatur: nam ignis eſt Philoſophia, quam homines docuit, autore Theophraſto: Aut ad mores, quando eſſe debemus in negocijs gerundis non* ἐπιμηθεῖς, *hoc eſt, qui nõ niſi icti ſapimus: ſed* προμηθεῖς, *quibus conſilium adeſt prius quàm rem unam aliquam aggrediamur. Adeoq́; ſimus prudentes, ut cor quoq;, ſicut dicitur, edatur. Aut ad hiſtoriam, quoniam iuxta Heſiodum Prometheus Scytharum rex erat, & is* (ᾧ λαοί τ' ἐπιτετράφαται, καὶ τόσσα μέμηλε) *ſubdi*

tos

tos neglexit,non bene nomini ſuo reſpondens,quando ex inundatione fluuij alimonia eoſdem defecerat.Qui Barbari illum in uincula coniecerunt,ut negligentiæ pœnas daret.Sed tandem aliquando ab Hercule liberatus eſt,cui Philoſtratus etiam accedit. Vel ut Aphrodiſæus memoriæ prodit in problematibus, aquilæ cœleſtis,quæ apud Aratum Ζωὶ παρατρίχει αἰολος ὄρνις, *inuenerat ſitũ,deinde naturam,poſtremò & cauſam, quã ab Hercule explorauit. Aut ad Aquilã fluuiũ Aegypti referri poteſt, quẽ compeſcuit Hercules in Promethei gratiã.Nã ſub hoc,iuxta Xenophontem,facta eſt inundatio Pharaonica.*

Hylã.] *Quinto cecinit Silenus de Hyla imberbi puero,ut eſt in Argonauticis Orphei, quia Herculis catamithus erat,ſed raptus à Nymphis in fonte Bithyniæ. Eo loci ſunt illi inſtituta ſacra,autore Strabone, & copioſiſſimè Theocritus Eidyll.13. Solinus quoque repetit cap.43.*

Sonaret.] *Eſt prouerbiũ in Chiliad.Hylã inclamas.*

Paſiphaën.] *Sextò,de impudiciſſimo Paſiphaës amore in taurum retulit.Cui cũ Dedali opera ſeſe ſuppoſuiſſet,Minotaurũ peperit, partim Tauro mœcho, partim Minoi uero marito ſimilis, in qua nota iſtius adulterium deprehenſum eſt.Cui uix Iuriſconſulti fidem adhibituri eſſent. Vide artem & metamorpho-*

ſin Ouidij. Relaturus autē ad hiſtoriam, autorē habes ipſum Palæphatum libello περὶ ἀπίσων ἱσοριῶν.

Iuuenci.] Quem quotannis Minos Neptuno ob felicem nauigationem mactare ſolitus erat. Sed quia deteriorem obtulerat, Deus iratus perpulit uxorem ſuo numine, ut illū deperiret, ut eſt in bibliotheca Diodori Siculi.

Ah uirgo.] Exaggerat, & eſt πάθος à minori cum apoſtropha.

Cepit.] In amorem tauri ſcilicet.

Prœtides.] Filiæ Prœti, quæ uerſæ erant in uaccas, aut certè mentis incompotes ſibi tales eſſe uidebantur. Nomina iſtarum ſunt Lyſippe, Iphinoë, & Iphianaſſa, de quibus Ouidius in Metamorph. & in Miſcellá. Politianus. Hic Prœtus autem filius Lycei Argiuorū regis, poſt Danai mortē, Heracleam, Mideam, & Tirynthum, uniuerſumq́; eius regionis tractū maritimum ſibi uendicaſſe fertur.

Concubitus.] Subaudi, quā ipſa Paſiphaë. Quia liberatæ erant ab ipſa inſania carmine & quibuſdam libaminibus, per Melampum Amitaonis filiū. Qui ut purgamenta illa omnia in Anigrum prætercurrentem proiecerat, mox grauis odor eius aquis eſt perpetuò inuſtus. Aliter tamen Vitruuius & Diodorus Siculus fabulantur.

Leui.]

Leui.] Glabra, puellari.

Ab uirgo.] πάθος ex repetitione à fortuna, ut quæ antea in aula delicatiſsima uerſaretur: à loco, ut quæ nunc ardens in ſyluis & montibus erraret.

Ille latus.] Delicatulus fingitur taurus, molli cubili, larga paſtione, copia aliarum amicarum, quibus factum eſt, ut Paſiphaën deſpiceret.

Nigra.] Μεταληπτικῶς pro umbroſa.

Molli.] Ad fabulam reſpicit, cuius εἰκὼν eſt apud Philoſtratum.

Pallentes.] Ad affectum amoris mihi alludere uiſum eſt.

Claudite.] Anaphora eſt non ſine affectu et apoſtrophe ad nymphas, ut hæ clauderent, nimirum ne aberret aliò taurus.

Cortynia.] συνεκδοχικῶς Cretica, ſicut per Dictæas Creticas intelligit, quum Cretæ, hodie Candiæ, potentiſsima urbs erat.

Heſperidum.] Septimo de Hippomene, qui auxilio Veneris curſu Atalantam uicit, ſed dolo. Nam inter currendum ſubinde aureum malũ proiecit, ut hãc, quæ antea ad unũ omnes ſuperauerat, moraretur, quãdo malis oculos adijceret, & colligeret, quod uberius leges in 10. metamor. Ouidij. Hiſtoriam habet Palæphatus.

Heſperidum.] Sic dictæ ſunt à matre: à patre autem Atlantides, quorũ nomina ſunt Diodoro Siculo, Maia, Aſterope, Metope, Alcione, Celæno, quibus iucundiſsimi erant horti in Libya cuſtode Dracone, ut fingit Heſiodus in Theogonia, quẽ imitãtur κατὰ πόδα Ouidius & Lucanus, atq; ſic tota Poëtarum cohors. Plinius tamen & Solinus poſteris ſcriptum reliquerũt ueram hiſtoriam. Sed de aureis malis nonnulla ſuprà corraſimus.

Tum Phaëtont.] Octauo de transformatiõe ſororum Phaëthontis, quæ commune nomen ab hoc, ſicut ἀπὸ ἡλίου Heliades acceperũt. Numerãtur ferè Phaẽtuſa, Phœbe, & Lampetie, à natura et ſplendore ſolis patris dictæ. Quæ cum impatienter fratrem, male currus Apollinis patris regentẽ, et ideo in Padum ſeu Eridanum deturbatum, defleſſent, in alnos mutatæ ſunt, ſicut Apollinus, & cæteri Græci (quos ſcio) ſentiũt, quorum ſententiam hic Poëta refert, quum tamen in 10. Aeneid. populos ſubſtituit. Accedit & hoc, quòd non tanta ſit diſsimilitudo, cũ ſæpe eædem credantur. Copioſius eadem de more conſcripſit in 2. metamor. Ouidius.

Phaetontis ſorores unde dictæ.

Muſco.] Pro muſcoſo ſeu lanuginoſo cortice, qui amarus eſt. Nam Theophraſto τραχύφλοιον dicitur. Poteſt autem eſſe figura, quæ nõ ineptè dicitur ἐναλλαγὴ, ſicut

ſicut alibi dixit, pateris libabat & auro, pro, aureis pateris.

Circundat, Erigit.] *Helleniſmus eſt, pro canit circundatas, & erectas, quaſi hypotypoſim transformatiōis declaraturus eſſet. Ita ponitur factū pro dicto.*

Proceras.] *Ideo dicitur* φύσει ὀρθοφυὴς, *quæ naturaliter rectà in altum ſuccreſcit, & ſurrigitur. In aqua lapideſcere fertur, & apta fiſtulationibus & palationibus.*

Gallum.] *Nono, de encomio* Cor. Galli Foroliuienſis, *qui in optimorum poëtarum albū cooptatus, qui in* Heliconē *à* Muſa *ductus eſt, quo* Ennius *&* Heſiodus *repente in poëtas præſtantiſsimos euaſerunt.*

Permeſsi.] Fluuij *ex* Helicone *monte* Bœotiæ *ſcaturientis, circa quem choreas ducunt* Muſæ, *ut* Heſiodus *in* Theog. *fingit. de quibus perlege* Pharnutum.

Phœbi.] *Mox tanto poëtæ totus cœtus* Muſarū, *quarum* Apollo *præſes & choragus eſt, aſſurgit.* Ferunt *enim poëtas eſſe ijs addictos & ſacros, ad quarum ædem ſua poëmata offerebant. Subindicatur* Gallum *fuiſſe non plebeium, non gregarium, ſed primi ordinis & claßis, non* μουσοπαλτακον, *hoc eſt, obſtreperum uerſificatorem, ſed* μουσόπολον, *ut qui inter* Muſas *uerſetur, & ab ijſdem honoretur.*

Ornatus crines.] *Indicat non fuiſſe coronam*

ὑποθυμιάδα, quæ circa collum ponebatur, apud Aeolas & Ionas uſitata, ſed ἑλικτὸν, id eſt, quæ ex uarijs floribus concinnabatur, & crinibus implicabatur. Apiũ autem inter coronarias herbas connumeratur, ſed Plinij ſentẽtia apud Achaicos uictores in Nemæis ludis: Heſychij uerò, in luctu eius uſus erat, ideò in Iſthmiaco certamine accommodata.

Calamos.] Per hos non ſine decoro per Metalepſim poëticen capit.

70 Aſcræo ſeni.] Periphraſis eſt Heſiodi à patria. Nam uicus Bœotiæ eſt Aſcra, autore Strabone, qui inter paſcendas oues ut in Heliconẽ à Muſis ductus erat, inſignis redijt poëta ex potatione Hippocrenes, ut ipſe de ſe ſcribit in Theogonia.

αἵ νύ ποθ' ἡσίοδον καλὴν ἐδίδαξαν ἀοιδὴν
ἄρνασ ποιμένονθ' ἑλικῶνος ὑπὸ ζαθέοιο.

Et alia quæ copioſè ſequuntur. Quam rem & Ouid. notat his uerſibus:

Ecce deas uidi, non quas præceptor arandi
Viderat, Aſcræas quum ſequeretur oues.

Et Perſius tapinoſi ſua uſus, canit:

Non fonte labra prolui Caballino.

Adde quòd & illius poëma plumbeis tabulis inſcriptum in Helicone uiſum ſit à Pauſania. Quod & illius epigramma inuentum iuxta ſepulchrum Naupa-

ɛti,

cti,oſtendit,ubi ætate confectus uitam cum morte commutauit.

Grynæi.] *Apollinei* συνεκδοχικῶς.*Hic non pauci Seruium imitati ſunt.Strabo autem & Stephanus Grynæum oppidũ Myreneorum fuiſſe tradunt, quo et templũ Apollinis,& uaticinãdi locus peruetuſtus, et templũ cãdido lapide ſumptuoſum erat,in quo ipſe colebatur:ab hoc Grynæũ Apollinẽ dici arbitramur. Porrò neminẽ moueat quòd nemoris fit mentio, cum id nomen pro luco* καταχρηστικῶς *ponitur,ut ſequens uerſus indicat.Neq; Ethnicis ullũ erat templũ ſine luco, ut teſtatur Strabo.Vult illũ imitari poëmatibus, quæ fœcundiſsima ſunt,agreſtes & ſylueſtres pertrahentia ad humanitatem,& quæ in Apollinis ædem ſunt offerenda.Breuiter colligit Gallum illuſtrem poëtam quadruplici notatione,ut qui errat circa fluenta Permeſsi,ergo poëta.Vt qui à Muſa in Heliconem ductus ſit,ergo eſt poëta.Vt cui cœtus Muſarũ aſſurrexit, ergo poëta. Vt cui Linus Heſiodicos calamos iuſſu Muſarum dederat, ergo poëta, non ſemipaganus, qualem ſe modeſtè dixit Satyricus.*

Quid loquar?] *Decimo de Scylla,& eſt tranſitio per dubitationem.*

Scyllam Niſi.] *Hic uideres Grammaticorum non paruam controuerſiam. Plerique enim putant*

Ver-

Vergilium Scyllas confudiſſe. Id credimus hinc conti giſſe, quòd ſciolus quiſpiam, aut, particulam expugiſſe uidetur, quæ maximè inſerenda eſſet, ut dubitationi, & decoro bucolico reſpõderetur. Sic enim legendum eſſe duximus: Quid loquar? aut Scyllã Niſi, aut quã fama ſecuta eſt. Quoniã nõdũ ſatis liquet, cuiuſnã filia erat Scylla. Quæ Niſi Megarenſiũ erat, in 8. Metamor. deſcribitur ab Ouidio, & alicubi, niſi fallor, Niſeidem monſtrum maris uocat. Sunt etiam qui aiunt, quòd ea Niſo patri aureum crinem ademerat, ideo in monſtrum marinum uerſa eſt, ut meminit Pauſanias in Corinthiacis. Quæ uerò Phorci, in 13. Metamor. quam bona pars in monſtrum marinum uerſam eſſe ſentit, & ex ueteribus, ut Acuſilaus, & Lycophron. Citatur tamen à nonnullis Heſiodus, qui Phorbantem eius patrem conſtituerat. Et quemadmodum non certò de patre inter autores cõuenit, ita nec de matre. Siquidẽ apud Homerũ Odyß. μ. eſt Cratæis. Atq; ita legit Solinus, qui aut uerũ exemplar Plinij habuit, aut certè prudẽs ab hoc in præſentia receßit. Nã hic Cratæiden fluuium Scyllæ patrẽ reliquit poſteris ſcriptũ, niſi quis potius librariorũ uitio aßignaret. Apud Steſichorũ autem eſt eiuſdem Lamia. Proinde nihil certũ quis hic præſcriberet in tanta autorũ uarietate. Atq; ipſe Vergilius in Ciri dubitat de parenti-

bus.

bus,ubi eoſdem repetit uerſus,quos adſcribam. Nam *paßim mendoſi circunferuntur, & neſcio quid non enarratores ibidem commenti ſunt.*

Nanq; *alias alij uulgò finxere puellas,*
Quæ *Colophoniaco Scyllæ dicuntur* Homero.
Ipſi ſeu Lamie *mater ſit,ſiue* Cratæis:
Siue illam monſtro genuit Perſea *biformi,*
Siue eſt neutra parens,&c.

Quos ego ſic intelligo: Vergilius putat aut Lamiã *eſſe matrem,aut* Cratæida,*quæ* Hecate & Perſea *dicta eſt in* Argonautico Apollini:*aut neutram illarum, patrem tamen agnoſcere uidetur* Phorcum,*quem deũ marinũ loquacitas* Græca *fecit.*Non *temerè hic mon ſtrum biforme nominat, ut id alibi forſan dilucidius planum faciemus.Si quis uerò aptius ex antigrapho exemplari reſtitueret,& ſententiã melius redderet, nobis tam gratum eſſet,quàm gratißimum.* Hoc *tantum uolumus & conamur non ſatis pro certo habere etiam ipſum* Vergilium *de* Scyllæ *parentibus.* Quãobrem *appoſitißimè ſic legeretur, ne opus eſſet tot ambagibus in huius loci explanatione, atq; etiã appareret poëtam adhærere,quæ* Phorci *filiã aſſerit,quando ea de re fama hic ultro citroq; peruaſit, ut eſt legere in 3. Aeneidos.*

Latrantibus.] *Alludit ad ſcopulum, cuius uox ex*

ex tempeſtate freti Siculi non alia auditur, ac latratus canum.

Monſtris.] *Duodecim enim deformes habet pedes, ſex oblonga colla, in ſingulis terribile caput, triplici ordine dentium.* Homerus *Odyſſ.* μ. *Ouid.* 14. *Metamor.* *Hiſtoriam quære apud* Palæphatum, *apud* Iuſtinum *lib.* 4. Eraſm. *in prouerb.* Inter Scyllam & Charybdim.

Dulichias.] συνεκδοχικῶς Vlyſſeas. Hic enim me *tu Charybdis adijt potius Scyllã, ubi ſex comites perdidit uno raptu. Eſt autem* Dulichium *una ex* Echinadibus, *quæ Vlyſſi ſuberant, teſte* Homero.

Vexaſſe.] *De quo* Gellius *in* 2. *cap.* 6. & *ex eodẽ* Macrob. *repetit, etiamſi nomen autoris diſſimulet.*

Terei.] *Vndecimo de rege Thracum transforma to, qui uerſus eſt in upupam in* 6. Metamor. *Ouidij.*

80 Philomela.] *Hoc* Prognæ *tribuit* Ouidius. *Hæc enim* Ityn *filium interemptum & coctum epulis immiſcuit, qua de re eſt* Senecæ Tragœdia.

Petiuerit.] *Cõmutata eſt* Philomela *in Luſciniã, ſicut* Progne *in hirundinem. Hiſtoriam autem refert* Pauſanias. *Arbitror, inquit, & multas habeo coniectu ras* Tereũ *Daulidi ſuper Cheroneam imperaſſe. Nam bonam partem* Helladis *barbari olim occuparũt, ſed ſimulac in* Philomelam & Ityn *ſcelus patrauerat, ma le*

le conſcius ſibi conſciuit mortem, cui ſepulchrum eſt conſtructum, & addita ſunt anniuerſaria ſacra: ibi Epops primùm apparuit, & luſcinia & hirundo lugubre quiddam canebant, in quas aues fabulantur mulieres eſſe transformatas.

Infelix.] πάθος à mutata fortuna.

Eurotas.] προσωποποιΐα. Eſt fluuius Lacedæmona præterfluens. Strabo in 8. à rege nomen traxit, ut Solinus ſcribit. Apud Dionyſium Meſſenius uocatur Eurotas. Eurotas.

Lauros.] Sacras Apollini, ut ſuprà monuimus. Reſonuiſſe apparet lauros, tanquam edidiciſſent: qui geſtus eſt eorum, qui quidpiam memoriæ mandant.

Valles.] In his præcipuè naſcitur Echo. Eſt hyperbole.

Veſper.] περίφρασις crepuſculi ueſpertini, quo coguntur oues in ſtabula. Sydus enim hoc infra ſolē progreditur, & eſt Veneris, quod quum præuenerit, Lucifer dicitur, & diem maturat. Contrà, ab occaſu refulgens, ἕσπερος, latinè ueſper, quam naturam primus Pythagoras deprehendit, ut Vitruuius & Plinius autores ſunt.

Inuito.] Tanta erat uoluptas cantantis Sileni, ut ne cœlum quidem libens Heſperum admiſerit.

Ecloga

ECLOGA SEPTIMA. MELIBOEVS, Corydon. Thyrſis.

M. Forte ſub arguta conſederat ilice Daphnis,
Compulerantq; greges Corydon & Thyrſis in unum,
Thyrſis oues, Corydō diſtētas lacte capellas:
Ambo florētes ætatibus, Arcades ambo, — Amplificatio a circūſtātijs.
Et cantare pares, & reſpondere parati.
Huc mihi, dum teneras defendo à frigore myrtos,
Vir gregis ipſe caper deerrauerat, atq; ego Daphnim
Aſpicio, ille ubi me cōtrà uidet, ocyus inq̄t:
Huc ades ô Melibœe, caper tibi ſaluus, & hœdi,
Et ſi quid ceſſare potes, requieſce ſub umbra.
Huc ipſi potum uenient per prata iuuenci,
Hic uiridis tenera prætexit arundine ripas
Mincius, eq; ſacra reſonant examina quercu.
Quid facerē? neq; ego Alcippē, nec Phyllida habebā,
Depulſos à lacte domi quæ clauderet agnos:
Et certamē erat, Corydon cum Thyrſide, magnū:
Poſthabui tamen illorum mea ſeria ludo.
Alternis igitur contendere uerſibus ambo

Cœ-

Cœpere, alternos muſæ meminiſſe uolebant.
Hos Corydon, illos referebat in ordine Thyrſis.
C. *Nymphæ, noſter amor, Libethrides, aut mihi carmẽ* Inuocatio.
Quale meo Codro, concedite (proxima Phœbi
Verſibus ille facit) aut ſi non poſſumus omnes,
Hic arguta ſacra pendebit fiſtula pinu.
Th. *Paſtores hedera creſcentem ornate Poëtam* Amplificatio a maiori.
Arcades, inuidia rumpantur ut ilia Codro.
Aut ſi ultra placitum laudarit, baccare frontem
Cingite, ne uati noceat mala lingua futuro.
Co. *Setoſi caput hoc apri tibi Delia paruus*
Et ramoſa Mycon uiuacis cornua cerui.
Si proprium hoc fuerit, læui de marmore tota
Puniceo ſtabis ſuras euincta cothurno.
Th. *Sinum lactis, & hæc te liba Priape quotannis* Amplificatio a ſimili.
Expectare ſat eſt, cuſtos es pauperis horti.
Nunc te marmoreũ pro tempore fecimus, at tu
Si fœtura gregem ſuppleuerit, aureus eſto.
Co. *Nerine Galatea, thymo mihi dulcior hyblæ,* Amores.
Candidior cygnis, hedera formoſior alba,
Cum primùm paſti repetent præſepia tauri,
Si qua tui Corydonis habet te cura, uenito.
Th. *Immo ego Sardois uidear tibi amarior herbis*
Horridior ruſco, proiecta uilior alga,
Si mihi non hæc lux toto iam longior anno eſt.

Ite domum paſti,ſi quis pudor,ite iuuenci.
Precatio a tempeſtate. Co.*Muſcoſi fontes,& ſomno mollior herba,*
Et quæ uos rara uiridis tegit arbutus umbra,
Solſtitium pecori defendite:iam uenit æſtas
Torrida,iam læto turgent in palmite gemmæ.
Th.*Hic focus,& tedæ pingues,hic plurimus ignis*
Semper,& aſsidua poſtes fuligine nigri.
Hic tantum Boreæ *curamus frigora,quantum*
Aut numerũ lupus,aut torrentia flumina ripas.
Co.*Stant & iuniperi & caſtaneæ hirſutæ,*
Strata iacent paſsim ſua quæq; ſub arbore poma:
De abſentia pueri. *Omnia nunc rident,at ſi formoſus* Alexis
Montibus his abeat,uideas & flumina ſicca,
Th.*Aret ager,uitio moriens ſitit aëris herba,*
Liber pampineas inuidit collibus umbras:
Phyllidis aduentu noſtræ nemus omne uirebit,
Iuppiter & læto deſcendet plurimus imbri.
Collatio arborum. Co.*Populus* Alcidæ *gratiſsima,uitis* Iaccho,
Formoſæ myrtus Veneri,*ſua laurea* Phœbo.
Phyllis amat corylos, illas dum Phyllis amabit,
Nec myrtus uincet corylos,nec laurea Phœbi.
Th.*Fraxinus in ſyluis pulcherrima, pinus in hortis,*
Populus in fluuijs, abies in montibus altis:
Sæpius at ſi me Lycida *formoſe reuiſas,*
Fraxinus in ſyluis cedet tibi, pinus in hortis.

Me.Hæc

Me. Hæc memini, et uictū fruſtra contēdere Thyrſim,
Ex illo Corydon Corydon eſt tempore nobis.

IN THYRSIM.

MIſtum eſt poēma, partim ποιμενικὸν, *partim* αἰπολικόν: *& ſatis iucundum exemplū Muſici certaminis hic deſcribitur, ex ſexto Eidyll. Theocriti potißimum.*

Forte.] πρόφασις *ſeu* παρασκευὴ *certaminis.*

Arguta.] *Stridula, canora, uel à ſtrepitu uentorum, uel à cantilenarum repercußione. Alludit ad rationem Muſices, quæ in arboribus eſt. Siquidem quantò procerior eſt arbor, tantò acutiorem reddit ſonum: & ecōtra, quantò humilior, & minus ab radice abeſt, tātò grauiorem, adeoq; rauco murmure quatiuntur, teſte Martiano Capella. Ideo argutam capies pro acuta, ſtridula propter altitudinem. Sic & Auſonius,*

Eſt & harundineis modulatio muſica ripis,
Atq; arguta ſuis loquitur coma pinea uentis,
Incubuit folijs quoties leuis Eurus acutis.

Ilice.] πρίνῳ Steyneyche, *quæ dicitur* ἁλίφλοιος *à ſalſugine corticis, ſicut à latitudine foliorum eſculus* πλατύφυλλος. *Numeratur inter glandiferas arbores, de quibus parum prudenter Plinius ſcripſiſſe à nonnullis aſſeritur.*

Thyrſis oues.] *Epanodos, & ſequitur encomium,*

um,ſeu proſopographia duorum Arcadum, ut attentius obſeruaretur futurum certamen. Primò *ab ætate adulta: ſic laudibus efferuntur apud* Theocritum Daphnis *&* Menalcas. Deinde *à natione*. Arcades *autem ſunt in* Peloponneſi *medio, quam hodie* Moream *nominant, quos de more à peritia muſices laudat*. Atq; *ſuprà in* Alexide Arcadiam *carminum uoluit eſſe iudicem, atque infrà* Mænalios *uerſus, &* Arcades *ſolos cantare peritos hic* Poëta *repetit*. De *quibus ſic* Polybius: Muſica Arcadibus *eſt maximè neceſſaria*. Proinde *ita receptum moribus apud eos eſt, ut non pueros modò, uerùm & adoleſcentes ac iuuenes ad triceſimum uſq; ætatis annum, ea diſciplina imbuendos curent, quum ſint alioqui difficilis uitæ homines, auſterioresq́;, cantu & choreis* Libero *patri ludos concelebrãt ſinguli pro ætatis ratione*. Deniq; *uita omnis id genus cantionibus ſtudijsq́; impẽditur*. Cæteras *artes apud eos ignoraſſe, nulla prorſus ignominia eſt*. Muſicam *neſcire nemo poteſt, quia neceſſariò diſcitur, cuius imperitiã fateri illic turpiſſimũ eſt*. Nec *id laſciuiæ cauſa uel deliciarũ, ſed ut labores aſsiduos in colẽdis agris, & uitæ præterea duriciã atq; aſperitatem, & auſteriores mores ex cœli triſtitia quadam prouenictes, hac quaſi dulcedine remolliãt ac contemperent*. Huius *autem rei argumentũ ingens ex* Cynethenſibus *eſt, qui*

quum

quum instituta maiorum peruicacius aſpernari cœpiſſent, in eam breui feritatē abiêre, ut in nulla Græciæ totius ciuitate ſcelera maiora, ac crudelitatis exempla ederentur uehementiora.

Pares.] *Poſtremò ab uſu artis cōmendantur. Cantare & reſpondere* τιλικῶς *dicuntur.*

Afrigore.] *Id eſt, dum caprifico myrtos, ne iſti ſuas baccas amitterent, antequam percoquerentur. Solēt enim magis Aquiloneis flatibus, quàm Auſtralibus decidere. Quare opus eſt caprificatione, quam Theophraſtus docet.*

Teneras.] *Iamiam germinantes, quæ facilè poſſunt offendi: aut Venereas, nam ſacra eſt Veneri myrtus, ex qua corona conficiebatur, quam hellotida uocari nonnulli tradunt. Sed eius quæ ad coronamenta tantum expetitur, non parua eſt copia in Cyrceo, iuxta Elpenoris tumulum, autore Theophr.*

Vir gregis.] κατάχρησις, *nam uir de homine dicitur: uel* ἀκυρολογία.

Huc ades.] *Inuitatio, ſtatimq; per procatalepſim iubet illum eſſe ſecurum, néue propter pecus ſit ſollicitus, quod ſaluum eſt.*

Si quid.] *Nota modeſtiam in rogando. Subindicat autem illum laborioſum fuiſſe hominem.*

Huc.] *Ab amœnitate loci.*

Examina.] *In pinetis tamen frequentius quàm in quercetis ſolent eſſe aluearia.*

Sacra.] *Aut Cybelæ Berecynthiæ, quæ in Arcadia Iouis partu ſoluta erat. Atq; hæc fertiliſſima iudicatur inter omnes regiones quercuum, adeò ut Delphico oraculo glandiuori dicti ſunt, ab opulentia glandium. Vel ipſi Ioui, qui ibidem natus eſt. Vel ſi libet, ad quercus Dodonæas referto, quæ itidem Ioui ſacræ erant, unde oracula ædebãtur. Quare Vlyſſes Homericus ex illis conſilium auditurus erat, atq; Statius ſic canit: Moloſſi quercus anhela Iouis, uidelicet ex tanta turba interrogantium. Etiã quernea corona dabatur ſeruantibus ciuem. Nam Iouem ut et Iunonem urbium præſtites uetuſtas credidit. Conſule & quæſtiones Plutarchi.*

Alcippen.] *Famularum nomina ſunt.*

Corydon.] *Helleniſmus eſt, ſeu* ἀντίπτωσις, *pro Corydoni.*

Seria.] *Facilitas enim ſæpe ad partem ſtultitiæ rapit, ut Mimus Publianus habet.*

Alternis.] ἀμοιβαίοις, *quales & in Palæmone erãt. Sed ut illic diſtichis, ita hic tetraſtichis certatur.*

20 Libethrides.] *Cupit ad poëticen aſpirare, itaq; Muſas inuocat, quas per appoſitionem ſuum dicit amorem. Duplici igitur nomine exoraret, ab honeſto, quòd*

amet:

amet: à facili, quòd ſint Libethrides, id eſt, Heliconiades, quæ ἀνδρῶν *Poëtas efficerent: ab exemplo Codri. Libethrides autem dicuntur à Libethro muſarum antro in Helicone. Seruius et Solinus fontem eſſe tradiderunt, ille quidem locum reticet, hic uerò in Theßaliam & in Magneſiam reponit. Cuius & Plinius meminit in 4. cap. 9. Vide Strabonem in 10. lib. & Pharnutum.* Libethrides unde.

Quale meo.] *Cõceßiſtis, ſyllepſis per perſonã.*

Phœbi.] *Non uulgaris laus eſt, quòd Codrus in uerſibus faciendis primas tenebat poſt Apollinem, cui ferè propria ſunt heroica.*

Poſſumus.] ἑτέρωσις *numeri, pro, ſi ego non poßum Apollinea carmina ſcribere. Nam paucos hic amauit Iupiter. Vel modeſtiæ cauſa hæc dicũtur, quæ hac in phraſi eſſe ſolet.*

Pendebit.] *Deſponſurus eſt animum, ſi uoti nõ fuerit compos, appendendo fiſtulam pinui, quæ ſacra eſt Cybele, quòd Atys in hanc trãsformatus ſit ab ipſa adamatus, ut legitur apud Ouidium. Præterea & Ida, unde uecta eſt Deorum mater, pinetis referta eſt. Et pineæ nuces, poma Cybeles Martiali feſtiuo poëtæ dicuntur. Aut cõſecretur Syluano.*

Creſcentem.] *Hic ſeruatur lex Amœbæi carminis. Maius enim nunc affertur Thyrſide, qui ali-*

quantum ſibi indulget & permittit. Nam ſe poëtam iactitat, ſed creſcentem. Hederaceam quoq; exegit coronã, qua Poëtæ olim coronabantur. Quare Dioſcorides eam ποιητικὴν *nominat. Vtebantur autẽ ea, quòd obuia eſſet et iucunda aſpectui propter foliorum uirorem & corymbos, frontem quoq; obumbrat, intenſiones in nectendo patitur, grauem odorem refrigerat: de qua Athenæus, & nos idem ſuprà deſcripſimus. Etiã id obſeruandum eſt, maiores Poëtas lauro, minores uerò hedera olim coronari ſolitos.*

Ilia.] παροιμιακῶς *profertur. Vult autem Codro tam laudato Poëtæ ſuperior eſſe, adeò ut illi quoq; ſit inuidioſus.*

Vltra placitum.] *Inuitus, præter ſententiam ſuam.*

Baccare.] *Quæ refertur inter coronarias herbas, non tam ex facultate nectendi, quàm ex odoratis floribus, qui, autore Plinio, ſomnum gignunt: quanquã iuxta Plutarchum, in coronis ſolus odor quæſitus eſt à ueteribus, tam ad uoluptatem, quàm ut uegetiores redderentur motus noſtrorũ ſenſuum. Hic autem erit tanquam* ἀλεξητήριον*, ſeu amuletum, quales & olim habebantur annuli phyſici contra nimiam laudem. Nã, teſte Plinio, etiam in Aphrica ſunt fœminæ, quarum laudatione res pereũt, & noſtrates religioſiſſimè precan-*

precantur ſubinde, Deus ſeruet, Deus cuſtodiat: quoties alter quiſquam puellum plus ſatis laudarit: imò ſentiunt uerè eundem tabeſcere ex immodica laude.

Mala lingua.] *Quæ imprecatur, quæ deuouet, quòd uictori arena cedendum ſit. Mirum eſt, quantũ antiqui deuotionibus tribuerint, quas* Homerus Iliad. 9. ἐπαράς *nominauit, ubi quoq; non uulgare deuouendi exemplum ſcriptum.* Neq; *aliam uideo fuiſſe* Romanis *in uſu rationem.*

Setoſi.] *Vterq; nuncupat uotum, prior* Dianæ *uenatrici caput aprugnum & cornu ceruinum.* Ecli*pticôs dicitur: ſubaudiendum eſt, offeret: aut aliud uerbum, quod ſenſui accommodatum eſt. Setoſum dicit, nam* Varro *aprũ uult eſſe ſuem ſylueſtrem, ab aſperitate ſetarum dictum.* Sic & Oppianus:

—λιχτὰ δ᾽ ἀυχένος ὀρθαὶ
φρίσσουσι τρίχες οἷα περισσολόφων πηλήκων.

Malumus tamen à Græcis deduci per aphæreſin literæ τοῦ κ. *Illi enim* κάπρον *habent.* Neq; *leuidenſe erat munus, cum ſit martius &* μέγα ἔξοχος ἐν θήρεσιν.

Ramoſa.] *Ex acceſſione ramorũ indicatur ætas uſq; ad ſexennes, Plinius & Ariſtoteles.*

Viuacis.] *Vergilius quodam carmine luſit, cui titulus eſt de ætatibus animalium:* 80

Et quater egreditur cornicis ſecula ceruus.

Sic Oppianus in β. κυνηγετικῶν.

ζώει δ' αὖτ' ἔλαφος λιπρὸν χρόνον, ἀτρεκέως δὲ
ἀνθρώπων γενεὰς ἰφθίμιοι τετρακόρωνον.

Pluribus id deſcripſit Eraſmus Roterod. in prouerb. Cornicibus uiuacior.

Proprium.] Ne reſponderem Codro in faciendis uerſibus.

Stabis.] Statuã enim illi uolebat decernere, quæ ab habitu, uenatoria, ſicut olim togata & equeſtris erat, quæ à percuſsione marmorum κολαπτική. Cuius imago forſan exculpta erat, ut extaret. ἀναγλυφικὴ, quæ totam εἰκόνα ſortitur Dianæ tanquam deæ urbanæ & ſelectæ, Maxima ſeu coloſsica dicta eſt. Atq; uice coronidis adijciam ſtatuas non uariare, iuxta dignitatem. Deorum enim ἄγαλμα, Heroum ξόανα, Aegypti regum ἀνδριάντες, ſapientum εἴκελα, benemeritorum uirorum βρέτα ſeu ἐκμάγεα nuncupabantur.

Cothurno.] Calciamento uenatorio quadrangulo & ἀμφοτεροδεξίῳ, utriq; pedi apto, de quo prouerbium eſt in Chiliad. Eraſ. Cothurno uerſatilior.

Sinum.] Nonius Marcellus cap. de poculorum et uaſorũ generibus, dicit eſſe uas ſinuoſum. Eandẽ cantilenam alij quoq; canũt, ſed uideant iſti. Primò quomodo ſinus cum ſinuoſo in tempore primarũ ſyllabarum conueniat: deinde an alterum ab altero deduci poſ-

poßit. Quòd ſi uera iſtorũ ſentẽtia eſt, ſinũ cũ galeola idem ſibi uelle dicere, erit tũ quod Germani dicunt Ein flaſche. Quòd ſi κύπελλον ſeu ἀμφικύπελλον intelligeret, quòd ea pocula ταῖς πέλλαις, id eſt, mulctralibus, eſſent q̃ſimillima, & Germanis, qui olim φιλίπ-πες erant, adhuc hodie in uſu eſt, ſed, ut fit, deprauatè, Stupel: quo ferè intelligunt uas, quo lac excipi ſolet. Apud Athenæum legitur eſſe ἀπὸ τῆς κυφότητος deductum, quod in gibboſitatem contractum erat.

Liba.] Placẽtæ ſunt alijs ex farre, melle et oleo, ut Seruio & eius imitatoribus: alijs ex caſeo, farina ſiliginis, ſeu ſimilagine & ouo cõſtant, quãdo ſub teſta coquũtur, ut Catoni. Sed arbitror fuiſſe lacteã placentam, quã Ariſtophanes & ἄμητα, & per diminutionem ἀμήθισκον Iones appellant. Aut ſi libet ſint choria. quæ melle & lacte conficiebãtur. Erant enim ferè ſingulis dijs ſua liba ſeu placentæ, ut Dianæ ἀμφιφῶντες, quas huic deæ Munichiæ offerebant. Ad hoc ſingulæ nationes in ijs uariant. Olim in Pario Helleſponti ciuitate optimæ conficiebantur, ſicut in Samo. Vnde πλακουντοποιὸν ueteres quidam nominarunt.

Horti.] Docet ironicôs cum tam obſcœno deo loqui. Finxerunt illum deum eſſe, ut Priapeium carmen plus ſatis indicat, cuſtodem hortorum. Fures olim tam ſtulti erant, ſi dijs placet, ut Priapi tentiginem

Priapus deus furũ & auiũ

ginem timerent: & aues adeò trepidæ, ut etiã in ipſis ſimulachris in humanam formam effictis nidificarẽt. Exiſtimabant enim aues & fures abigi à Priapo falcis & inguinis terrore. De quo ſic Vergilius:

Eſt cuſtos furum atq; auium cum falce ſaligna,
Helleſpontiaci ſeruet tutela Priapi.

Et ipſe Priapus apud Horatium ſatyricum ſic loquitur:

Olim truncus eram ficulnus, inutile lignum:
Cum faber incertus ſcamnum faceret'ne Priapum,
Maluit eſſe Deum: Deus inde ego, furum auiumq;
Maxima formido, &c.

Pro tempore.] Quod uulgò dicunt pro qualitate temporis.

Aureus.] Hic modeſtiam deſideres ad Corydonem. Vouit ſtatuam, quæ à fundendo auro præcipuè χυμικὴ, & quia gregario deo, ut Libero patri, & heroibus dicata, maior tantùm erit.

Nerine.] Nerei filia, & Doridis. Vide Heſiodi Theogoniam.

Hyble.] ὑβρίφρασις eſt Siculi mellis, de quo ſuprà in Tityro. Atticum autem mel in prouerbium abijt.

Alba.] Quæ album quoq; profert fructum autoribus Dioſcoride & Theophraſto. Eſt & altera nigra.

gra. In hunc uerò modum eadem in Cyclope Theocri*ti laudatur.*

Repetent.] περίφρασις *eſt ueſperæ.* 40

Sardois.] ἀντιθέσει *ludit. Sardonia autem* Dio*ſcoridi eſt herba ranunculi herbæ ſpecies: ea in cibo potú ue ſumpta mentis alienationem, et cum labrorũ contractione eas conuulſiones facit, ut riſus ſpeciem præbeat, à quo euentu* Sardonius *riſus miſerabili dicterio inter homines iactatur, de quo* Eraſ. *in* Chiliad.

Ruſco.] Hodie προσθέσει τοῦ β, *bruſcum nominant.* Virgultum *eſt aſperum, de quo* Dioſcorides *in quarto libro.* Accommodatum *eſt uitibus ligandis & uolubile, quam* Plinius *cap. 15. uiceſimi alteri libri lupum uidetur uocare.* Vnde *noſtrates lupulum dixerunt.* Eſt *Græcis helxine, ſeu ciſſampelus.*

Alga.] Waſſer ſeide, *quæ herba paluſtris naſcitur in alueo fluminum contemptiſſima. Sunt autẽ hic ſimilitudines prouerbiales.*

Longior.] *Deſiderio amicæ.*

Paſti.] *Tædet illum diutius expectare, qui ſpe fruſtratus eſt.*

Muſcoſi fontes.] Idem in 8. Theocriti Eidyllio. Eſt *autem hic certamen liberale & eruditum, quod ſimiliter ex contrario perficitur; & argumenta certis figuris deſcribuntur.* Corydon *de æſtiuis ſollicitus*

tus eſt, Thyrſis uerò de hybernis.

Mollior.] *Proſopopœia eſt, & enallage pro mollis, ut ſermoni gratia concilietur.*

Arbutus.] *De qua ſuprà, & Theophraſtus in 3. cap. 16. præter Dioſcoridem.*

Defendite.] *Quod Græcis eſt* ἀμύνειν *& reciprocam habet ſyntaxim. Nam & ſic quis diceret, Defendite pecus à ſolſtitio.*

Solſtitium.] *Aeſtiuale, hoc eſt, maximum æſtum* διὰ μετάληψιν.

Gemmæ.] *Oculi ſunt, quos primò uites emittũt, ſi palmes fuerit fertilis.*

Tedæ.] *Faces ſeu* πανκοί. *Congeruntur plura* συναθροισμῷ.

Boreæ.] *Qui ferè hyeme ſpirat, & plurimùm obeſt, ut uberrimè canit in Ergis Heſiodus. Comparatio hic eſt.*

Lupus.] *Prouerbialiter dicitur in furem, cui, ut Cicero inquit, nihil neq; clauſum, neq; obſignatũ eſt. Eraſ. in Chiliad. conſule.*

Torrentia.] *Concitata & redundantia:*

πολλὰς δὲ κλιτῦς τότ᾽ ἀποτμήγουσι χαράδραι.

Sic enim apud Homer. Iliad. π. *legitur.*

Iuniperi.] *Rurſus alia argumenta diuerſa ſubijciuntur: prior tale ſecum conſtituit, omnia triſtia futu*

ra eſſe, ſi abiret Alexis, & primò communem hilaritatem & lætitiam omnium rerum exponit.

Iuniperi.] *Cuius duo ſunt genera apud* Plinium *&* Dioſcoridem. *Naſcitur in locis maritimis & incultis, quorum baccæ etiam* ἀρκευθίδες *nominantur.* Et *magna copia eſt earundem in* Boruſsiæ *partibus, quæ ueteri adhuc ſeruata nomenclatura dicuntur* Natangia, *&* Pomeſania, *uulgò* Natanger vnnd Samelandt. *Illi tantùm in cremore uini ijs utuntur, atq; nonnulli conficiunt uinum iuniperinum, ſeu arceuthitides, ut calculoſis ſuccurrant.* Siquidem *& magnam ciendi urinam uim retinet, quam* λιθρηλικὴν *appellant.* Wacholder Beer.

Hirſutæ.] *Continentur caſtaneæ in calyce echinato, ſeu inter echinos concluduntur. Commune autē nomen eſt tum arbori tum fructui.*

Rident.] *Lætantur, ſeu figuratè pro florent, iucunda ſunt.*

Videas.] Δωρικῶς *pro, poſſes uidere.*

Aret.] *Diuerſum ſubijcit, attamen redeūte* Phyllide, *omnia florebunt, quæ antea exaruerunt.*

Vitio aëris.] *Grauitate cœli.*

Inuidit.] Ex *nimio æſtu* Syrij.

Liber.] Bacchus, *qui* Lyæus *ea cauſa uocatur, quòd liberat & ſoluit amimi curas, quæ natura uini*

Bacchus unde Liber dictus.

mo-

modicè ſumpti eſſe conſueuit. Quod in ſe Cato Vticenſis, autore Plutarcho, periclitatus eſt. Alijs tamen liber eſt, quòd Bœotiam liberauerat.

60 *Iuppiter.*] *Per Metonymiam aër eſt, ſic & phyſicôs nonnulli interpretati ſunt, à qua ſententia non adeò abhorrent poëtæ, ut Horatius:*

Manet ſub Ioue frigido uenator.

Hinc eſt phraſis nata latinis auribus: Sub diuo, hoc eſt, aëre cœloq; aperto. Δὶς *etiam interdum uocatur, quòd irriget, quòd humectet. Id enim Græcis* Διαίειν *eſt. Neq; aliter Varro Iouem accepit in ſua inuocatione quàm pro aëre. Euſtachius pariter* Ζεὺς *non tantùm à* ζῶ, *ſed etiam à* Διαίω *deducit. Huc ſemper (quod ſciam) Vergilius reſpexit, non minus hic quã alibi:*

Tum pater omnipotens fœcundis imbribus æther
Coniugis in lætæ gremium deſcendit.

Aut certè cum Platonicis Pharnutum imitabor, & deriuabimus ἀπὸ τοῦ ζέειν, *quod eſt feruere, ut uidetur in ſumma aëris parte, quam non ſemel ætheris uocabulo capiunt.*

Populus.] *Rurſus diuerſa argumenta afferuntur. Hæc autem Herculi conſecrata erat. Numinibus enim ſuis arborum genera dicata ſunt, autore Plinio lib. 12. cap. 1.*

Iac-

Iaccho.] *Baccho uini autori apud* Ethnicos, *quum tamen* Noëus *multis ſeculis illum præceſſerat. Finxerunt autem, quòd habitus ſit bibaciſſimus, & ſo lum genio indulgens. Quare inoleuit ueteribus, ut in plateis curru temulentus ueheretur: quo ſignificatur etiam ipſo deo merum eſſe potentius.* Recte *damnatur hoc apud* Athenæum. *Longe aliã, ſi libet, in* Theoria *de natura deorum apud* Pharnutum *ſeu* Cornutũ *inuenies. Apud* Herodotum *uerò legitur fuiſſe numen in* Eleuſinis *ſacris familiare, ita ut* Adonis *Veneri,* Dianæ *Virbius.*

Myrtus.] *Ex qua corona confecta hellotis dici tur: Neq; uana cauſa eſt, quamobrem* Veneri *cõſecra tur. Siquidẽ littoribus gaudet, atq;* Phyſici *Veneris uer bo ſalſum ſudorẽ cõprehendunt, qui coitu elicitur.*

Phœbo.] *Illi ſacra erat laurus, quòd* Daphnes *amore captus erat, quæ iuxta* Græcos, *filia fertur* Ladonis *fluuij: iuxta* Ouidiũ, *Penei: iuxta* Parthenium, *Amyclæ: quæ etiam cauſa eſt, quur* Poëtæ *laurea coro nentur: aut ex perpetuo uirore arboris, & efficacia pellendis malis, aut ad certam præſenſionem futurorum. Nam & uates ſunt, & uaticini ea ueſcebantur,* Δαφνηφάγοι: *etiam in combuſtione, quando crepabat, feliciſſimum erat: quando tacebat, infortunatiſſimum erat.*

O Fraxi-

Fraxinus.] *Laudatiſſima eſt haſtis Homericis.*

Pinus.] Ein zirbelbaum/ *hortenſis eſt arbor, apricis gaudet, ſicut & pinaſter*, eyn Fichten. *Vmbroſis enim naſci nequit.*

Populus.] *Aquoſa & paluſtria adamant populus, ulmus, ſalix, gaudent enim irriguis locis.*

Abies.] *Sicca eſt, ideo ſimilem exigit locū. Gaudent enim quæq; arbores ſuis locis, ut copioſiſſimè Theophraſtus docet, ex quo non pauca deſcripſit Plinius.*

Corydon.] *Copulatio eſt, repetitur in poſteriori* ἐμφαλικώτερον, *quòd ſit tam peritus, tam ſuauis cantor in uincendo Thyrſide.*

ECLOGA OCTAVA. PHARMACEVTRIA.

Damon. Alpheſibœus.

Propoſitio. ὑπερβολή.

PAſtorum muſam Damonis & Alpheſibœi,
Immemor herbarum quos eſt mirata iuuenca
Certanteis, quorum ſtupefactæ carmine lynces,
Et mutata ſuos requierunt flumina curſus:

Damonis

Damonis muſam dicemus, & Alpheſibœi.
Tu mihi, ſeu magni ſuperas iam ſaxa Timaui,
Siue oram Illyrici legis æquoris: en erit unquam
Ille dies, mihi cum liceat tua dicere facta?
En erit, ut liceat totum mihi ferre per orbem
Sola Sophoclæo tua carmina digna cothurno?
A te principium, tibi deſinet: accipe iuſsis
Carmina cœpta tuis, atq; hãc ſine tempora circum
Inter uictrices hederam tibi ſerpere lauros.
Frigida uix cœlo noctis deceſſerat umbra,
Cum ros in tenera pecori gratiſsimus herba eſt:
Incumbens tereti Damon ſic cœpit oliuæ.
D. *Naſcere, præq; diem ueniens age Lucifer almum,*
Coniugis indigno Niſæ deceptus amore
Dum queror, & diuos, quanquã nil teſtibus illis
Profeci, extrema moriens tamen alloquor hora.
Incipe Mænalios mecum mea tibia uerſus.
Mænalus argutumq; nemus, pinosq; loquentes
Semper habet, ſemper paſtorũ ille audit amores,
Panaq;, qui primus calamos non paſſus inertes.
Incipe Mænalios mecum mea tibia uerſus.
Mopſo Niſa datur: quid non ſperemus amantes?
Iungentur iam Gryphes equis, æuoq; ſequenti
Cum canibus timidi uenient ad pocula damæ.
Mopſe nouas incide faces, tibi ducitur uxor:

Sparge marite nuces: tibi deſerit Heſperus Oetam.
A ueteri conſuetudine. Incipe Mænalios mecum mea tibia uerſus.
O digno coniuncta uiro, dum deſpicis omneis,
Dumq; tibi eſt odio mea fiſtula, dumq; capellæ,
Hirſutumq; ſupercilium, prolixaq; barba.
Exclamatio. Nec curare deûm credis mortalia quenquam?
Incipe Mænalios mecum mea tibia uerſus.
Sepibus in noſtris paruam te roſida mala,
(Dux ego ueſter eram) uidi cum matre legentem.
Alter ab undecimo tum me iam ceperat annus:
Iam fragiles poteram à terra cõtingere ramos.
Vt uidi, ut perij? ut me malus abſtulit error?
Incipe Mænalios mecum mea tibia uerſus.
Nunc ſcio quid ſit amor, duris in cotibus illum
Iſmarus, aut Rhodope, aut extremi Garamãtes,
Nec noſtri generis puerũ, nec ſanguinis edunt.
Incipe Mænalios mecum mea tibia uerſus.
Sæuus amor docuit natorum ſanguine matrem
Commaculare manus, crudelis tu quoq; mater.
Dubitatio. Crudelis mater magis, an puer improbus ille?
Concluſio. Improbus ille puer, crudelis tu quoq; mater.
Incipe Mænalios mecum mea tibia uerſus.
Nunc & oues ultro fugiat lupus, aurea duræ
Mala ferant quercus, Narciſſo floreat alnus:
Pinguia corticibus ſudent electra myricæ.

Certent

Certent & cygnis ululæ, ſit Tityrus Orpheus:
Orpheus in ſyluis, inter delphinas Arion.
Incipe Mænalios mecum mea tibia uerſus.
Omnia uel medium fiant mare, uiuite ſyluæ.
Præceps aërij ſpecula de montis in undas
Deferar: extremum hoc munus morientis habeto.
Deſine Mænalios, iam deſine tibia uerſus.
Hæc Damon: uos quæ reſpōderit Alpheſibœus,
Dicite Pierides, non omnia poſſumus omnes.
Al. Effer aquā, & molli cinge hæc altaria uitta,
Verbenasq; adole pingues, & maſcula thura,
Coniugis ut magicis ſanos auertere ſacris
Experiar ſenſus: nihil hic niſi carmina deſunt.
Ducite ab urbe domū mea carmina, ducite Daphnī.
Carmina uel cœlo poſſunt deducere lunam,
Carminibus Circe ſocios mutauit Vlyſsis,
Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis.
Ducite ab urbe domū mea carmina, ducite Daphnī.
Terna tibi hæc primùm triplici diuerſa colore
Licia circundo, terq; hæc altaria circum
Effigiem duco, numero Deus impare gaudet.
Ducite ab urbe domū mea carmina, ducite Daph- Verſus intercalaris.
Necte tribus nodis ternos Amarylli colores, (nim.
Necte Amarylli mō, & Veneris dic uincula necto.
Ducite ab urbe domū mea carmīa, ducite Daphnī.

Limus ut hic dureſcit, & hæc ut cera liqueſcit,
Vno eodemq; igni, ſic noſtro Daphnis amore.
Sparge molā, et fragiles incēde bitumine lauros.
Daphnis me malus urit, ego hanc in Daphnide laurū.
Ducite ab urbe domū mea carmina, ducite Daphnim.
Precatio. Talis amor Daphnim, qualis cū feſſa iuuencum
Per nemora atq; altos quærendo bucula lucos,
Propter aquæ riuum uiridi procumbit in ulua
Perdita, nec ſeræ meminit decedere nocti:
Talis amor teneat, nec ſit mihi cura mederi.
Ducite ab urbe domū mea carmina, ducite Daphnim.
Has olim exuuias mihi perfidus ille reliquit,
Pignora chara ſui, quæ nunc ego limine in ipſo
Terra tibi mando, debent hæc pignora Daphnim.
Ducite ab urbe domū mea carmina, ducite Daphnim.
Has herbas, atq; hæc ponto mihi lecta uenena,
Ipſe dedit Mœris, naſcuntur plurima ponto.
His ego ſæpe lupum fieri, & ſe condere ſyluis
Mœrim, ſæpe animas imis excire ſepulchris,
Atq; ſatas aliò uidi traducere meſſes.
Ducite ab urbe domū mea carmina, ducite Daphnim.
Fer cineres Amarylli foras, riuoq; fluenti,
Indignatio. Transq; caput iace, ne reſpexeris, his ego Daphnim
Aggrediar, nihil ille deos, nil carmina curat.
Ducite ab urbe domū mea carmiua, ducite Daphnim.

Aſpice.

Aſpice,corripuit tremulis altaria flammis
Sponte ſua,dum ferre moror,cinis ipſe:bonum ſit Euentus.
Neſcio,quid certè eſt,& Hylax in limine latrat.
Credimus? an qui amant,ipſi ſibi ſomnia fingunt?
Parcite,ab urbe uenit,iam parcite carmina,Daphnis.

IN DAMONEM, SEV
Pharmaceutriam.

Titulus huius Eclogæ duplex eſſe poteſt ex utraq; perſona. Prior quidē Damon,tunc erit poëma ἐξηγηματικὸν*:narrat enim & conqueritur Damon,quomodo ſit ſpretus ab amica Niſa, ut Comaſtes et Cyclops Theocriti. Poſterior uerò Pharmaceutria, more Theocriti in ſecundo Eidyllio,quod* δραματικὸν *&* ἐξηγηματικὸν *erit. Pharmacis enim & præſtigijs res agitur, ut ab urbe Daphnis reuocetur. Eſt autem magicis ligatio dicta, quando aliqua res ita aſtringitur, ut non poſsit non ſibi reſpondere. Veluti, ſi ignis fieret ligatio, nihil comburet, etiamſi apta materies præſens adfuerit:ſi fontis,nihil quis exhauriret, etiāſi ſexcentis ſitulis periculum faceret: ſi canum, uel eorum qui* ὑλακόμωροι *dicuntur, hic tamen obmuteſcunt: ſi tempeſtatum & fulgurum, etiam ſæuiente Ioue,utraq; non nocent.Sic hoc quoq; loco Daphnidis fit ligatio, ut in amorem alliceretur, & quaſi compedibus irretiretur certis ſacrificijs, imaginibus.*

conſecrationibus, ueneficijs, & alijs quibuſdam deuotionibus, ut ſuo loco docebimus. Atq; idipſum Græcis uerè eſt φαρμακεύεσθαι. Propriè tamen quando ligatio fit ueneficijs. Vnde incantatrices φαρμακίδες ſeu φαρμακεύτριαι ſicut incantatores φαρμακεῖς & qui ſic conuinciuntur, ut hic Daphnis, φαρμακευθέντες ſunt ipſis Græcis.

Paſtorũ.] Proponit, & præparatur attentio laude cantilenæ per incrementum. Primò iuuenca in paſtione auidiſſima, deinde etiam ipſa ferociſſima animalia; ut lynces, hoc genus cãtilena obſtupuerunt: poſtremò & flumina contra naturam hæc cantio ſiſtebat.

Damonis Muſam.] ἐπανάληψις eſt, perſpicuitatis gratia; alioqui longior circunductio obſcuritatem peperiſſet.

Tu mihi.] Inuocat Auguſtum, eiq; blanditur, et poëma huic dedicat, polliceturq; aliquando conferre, ut illius quoq; facta canat.

Saxa.] Alpes Pœnas & Noricas. Dalmaticum autem bellum geſſit illic Auguſtus adoleſcens, autore Suetonio, & triumphauit.

Timaui.] Qui fluuius eſt in decima regione Italiæ Venetia, in regione Carnorum, quam Carinthiã appellant, ſed potiſſimum quà eſt Forumiulium, unde hodie Foroliuienſem nominãt, uulgo Foriaul. Illinc fluit

fluit nouē fontibus,alij ſeptē, & magno oſtio in Ha*driaticū labitur,*Dyphoriau*,ut* Strabo,Plin *&* Mela.

Oram.] *Littus* Illyrici*,quod pars hadriatici eſt, apud* Dalmatas, Die Winden.

Liceat.] Quod *in Aeneide factur*us *erat, ſi per fata licuiſſet.*

Sophoclæo.] *Tragico ſeu ſublimiori ſtylo per* 10 *ſynecdochen cum antonomaſia, cui ſe adhuc imparem eſſe iudicat.*Sophocles *autem Athenienſis cōſcripſit duas & uiginti ſupra centum tragœdias, autore* Suida.Hic *ob linguæ dulcedinem Apis dicebatur, et à* Cicerone *diuinus poëta.*

Iuſsis.] *Fertur enim* Vergiliū *Aeneida incœpiſſe primò,ſed rei grauitate & iuſſu Auguſti* Bucolica *incœperat.*

Hedera.] *De hac diximus in* Thyrſide. Hic *autem* ἀλληγορικῶς *petit ſuo quoq; carmini locum eſſe inter Auguſti triumphos.*Nam *ut poëtæ hedera coronabantur,ita triumphātes lauro,ſed abſq; controuerſia per hederam carmen, per lauros* κατὰ συνεκδοχὴν *triumphos intelligit.* Laureæ *autem coronæ uictoribus debebantur,quas poſtea ad pedes* Capitolini Iouis *deponebant.*Porrò *concinnabantur coronæ, non tantum apud* Romanos*,ſed apud exteros etiam ex folijs,floribus, & ramis, etiam ex auro & argento.*

Quare in diuerſis ludis coronabantur alij pinu, alij oleaſtro, alij pomis, alij apio, alij ſicco, alij uiridi, alij ordeaceis ſpicis. Diuus uerò Paulus apoſtolorum Coryphæus coronam iuſtitiæ ſibi exoptauit.

Tempora.] *Nam multa coronarum genera erãt, quæ comis implicabantur, præſertim ueteri more in conuiuijs, ut ex Athenæo diſcimus. Tibull.*

Iamdudum Syrio perfuſus tempora nardo,
Debueram ſertis implicuiſſe comas.

Erat & earundem antiquißimum genus ex lana, autore Feſto, quod genus in quibuſdam Germaniæ tractibus adhuc permanſit.

Frigida.] *Narrat, & à Chronographia orditur. Deſcribit enim crepuſculum, quod* ἀμφιλύκην *Homerus nominat. Eſt &* λυκόφως *id tempus, quòd lupi color tum ſit cinereus, ſententia Euſtachij.*

Vmbra.] *Notatione declarat, primò ex caſu umbræ, quæ tunc frigidiores eſſe ſolent, etiam Ariſtotelis in Problemat. ſententia: deinde ex roſidis herbis.*

Naſcere.] *Querela eſt amatoris, quòd amica alteri nupſerit ſe contempto. Per apoſtrophen alloquitur luciferum, ut citius oriretur tãquam diei nũcius, cum hic peroſus ſit longam noctem.*

Præq; diem ue.] *Tmeſis eſt, pro, præueniens. Dicitur enim* ἑωσφόρος.

De

Deceptus.] Quæ nupſit Mopſo deformi.

Teſtibus.] Γάμος à uiolato iuramento, quod conceptis uerbis fiebat in ſponſalibus.

Moriens.] Obſerua affectum amantium. Quæ 20
malū amoris potentia eſt, ut rapiat etiam in tædium uitæ amatores, ſi uiderint ſe excludi & contemni?

Diuos.] Vt ſint memores datæ fidei à Niſa.

Incipe.] Proferrendum eſt languido geſtu, & more Theocriti ſubinde hic uerſus intercalatur & interponitur, & ab interprete Theocriti πρόασμα dicitur, quaſi ἐπωδὴ, quod præcinitur ſeu accinitur.

Mænalios.] συνεκδοχικῶς Arcadicos. Mænalus nemus Arcadiæ eſt, Muſicorum ſchola, ut in Thyrſide oſtendimus.

Loquētes.] Reſonantes, quādo redditur ab ipſis Echo. μεταφορὰ eſt.

Calamos.] Fiſtulas, quarū inuentor dicitur Pan, ut ſuprà in Alexide. Plura de illo apud Pharnutum in Theoria.

Mopſo.] Παροιμιακῶς dicitur, & magna uehementia indignitatem exprimit, perinde ac ſi diceret, Non ſimili nubit uiro, neq; ſimilis ducitur uxor, ſed honeſta turpi, inſulſo lepida. Itaq; nō ſatis aptū propter diſſimilitudinē matrimoniū eſt, quā ſicut & indignitatē exaggerat, quādo adeò ſordido et deformi tam beatū con-

coniugium obtigit.

Speremus.] *Adeò nihil abſurdum eſt,quòd non amantes ſperarent,etiam natura rerum repugnante.*

Iungentur.] ἐναντία *ſunt* ἀδύνατα, *quibus utimur,quoties diſsimilia coniunguntur.*

Gryphes.] *Germanis idem manſit uerbum, qui & auem eſſe agnoſcunt,quemadmodum et Albertus Magnus in 23.de animalib.lib.ſentit,* Vogel gryff. *Vetuſti picos nominabãt iuxta Noniũ,quo refertur il lud Plauti in Aulul.ubi Strophilus ſeruus ſic loq̃tur:*

Pici diuitijs qui aureos montes colunt,

Eos ſolus ſupero. *Nam teſte Pauſania,in Attica ex ſentẽtia Ariſtei Procomeſij,ſunt Gryphes apud Arimaſpos,quibus cũ geritur bellũ ob auri prædam, cuius non parua ibidem copia eſt,& à Gryphibus cuſtoditur.Tradit autem Gryphas eſſe feras ex alitum genere,equis haud abſimiles,ſed capita habent cũ incuruis roſtris more aquilarum, & aurita.Sentiũt tamen perpetuam illis eſſe inimicitiam cum equis. Ideo prouerbiali figura dixit Gryphas iunctos eſſe equis, quæ natura plurimũ diſsident. De his non pauca Philoſtratus,& in 3.Plinius,ex quo Solinus.*

30 *Timidi.*] *Eadem figura dicitur. Nam damis nihil timidius:quamobrem rarò manſueſcunt, neq; inter feras connumerantur. Quid illis animalculis cum*

Mo-

Moloſsis et Vertagis?His aũt abũdat plurimũ Syria. Gemſ.

Faces.] Veteres Romani quinq; tedas ſeu faces nuptiis præferebãt. Cuius rationes aliquot ſubdit in problematibus Plutarchus. Apud Græcos tamen autores reperio matres nubentium conſueuiſſe in nuptijs faces præferre, quod illi dicunt λαδουχεῖν. Euripides in Phœniſsis:

ἐγὼ δ' οὔτι σοι πυρὸς ἔφηψα φῶς
νόμιμον ἐν γάμοις, ὡς πρέπει ματρὶ μακαρίᾳ.

Et Iuno dum matris officio fungebatur, Thetidi idem præſtitit in Argonauticis Apollonij. Hic autem eſt amarulenta Ironia.

Tibi.] Pro à te, Helleniſmus.

Sparge.] Alludit ad ueterem conſuetudinẽ. Nam hic nuptialium cerimoniarum deſcriptio eſt. Solebant enim in his nuces ſpargere, ut honor ijs maturè peculiaris ſit, iuxta Plin. Gemino ſanè proteguntur operimento, puluinati primùm calycis, mox ligneì putaminis. Inde ſi quis relictis nugis ſe ad grauiora negotia contulerit, nuces reliquiſſe dicitur. Quod & in Chiliad. ſuis Eraſ. Roterod. obſeruauit.

Oetam.] Μεταληπτικῶς montem, eſt περίφρασις primæ facis, aut ſi uis, noctis intempeſtæ. Concũbebant autem in tenebris. Verùm more rhetorico finguntur

hic

hic enthymemata hoc modo:

Duces uxorem, ergo
Incide faces.
Adueſperaſcit, ergo
Spargendæ ſunt nuces.

Alios autem ritus nubendi ex Papinio collige, de puellis Adraſti nubentibus.

Digno.] *Ironia. Laudat autem & commendat ipſum. Primùm à Muſica, quam ipſam, ut aiunt, amor docet. Mox ab opulentia, nam abundat capellis. Poſtea à forma corporis, quòd piloſum habeat ſupercilium, & oblongam & promiſſam barbam. Gaudent enim ruſticani homines* ὀφρύσι & πωγωνοφορίᾳ. *Cũ igitur triplici bonorum genere honeſtè præditus ſit, neutiquam poſtponendus erat.*

Deûm.] *Pro deorũ. Daturus es pœnas ſuperbiæ & contempti iuramenti, adſutura eſt etiam ipſiſſima Nemeſis.*

Sepibus.] πάθος *à tempore, quo deperire cœpit Niſam.*

Vidi.] *Eſt prima linea amoris, uiſus, ut ex hoc ſenario iambico conſtat.*

Ἐκ τοῦ ὁρᾶν γὰρ γίγνεται ἀνθρώποις ἐρᾶν.

Hinc fit quòd amor ἔρως *apud Plotinum* ἀπὸ ὁράσεως, *ab inſpiciendo, & apud Platonem* ἔρον ἀπὸ εἰσρέειν, *quoniam*

niam per oculos in præcordia influit, dicatur.

Annus.] Περίφρασις *eſt ineuntis ætatis ſeu adultæ.*

Vt uidi.] *Imitatur* Theocriti Pharmaceutriam *et* Comaſten. *Sed multi prius quidem,* Vt, *temporale, poſterius uerò quantitatis eſſe aſſerunt.* Interpres *ue-* 40
rò Theocriti, ὡς *pro illico, uel pro ualde accepit.* Vult *enim* ἐπίτασιν *ſignificare, quando et* Homerus *ſic uſus eſt:*

ὡς ἴδεν ὥς μιν μᾶλλον ἔδυ χόλος, *hoc eſt, ut uidit, ut, uel illico magis indignabatur.*

Error.] *Amoris huius finitio eſt.*

Quid ſit amor.] Exaggeratio *eſt per hypographen amoris inhoneſti & laſciui, qualis in proſopographijs eſſe conſueuit, ſed in uituperium: ita* Comaſtes *apud* Theocritum.

Iſmarus.] *A patria. Horum autem montium ſuprà meminimus. Alludere mihi uidetur ad* Thracum *mores, quos etſi nonnulli* κτιστὰς *uocant, ueluti creatores, quòd uidelicet omnino à muliebri congreſſu abſtineant, ideo &* ἀβίους *dici ab* Homero *multis creditur: tamẽ huc magis quadrare uideo, quòd* Thraces *in Venerem ſint plurimùm procliues.* Teſtatur Orpheus *ab ipſis mulieribus diſcerptus, quod à conſortio earundem uiros abduxerat: &* Ouidius *de* Tereo *rege* Thraciæ:

Di-

Digna quidem facies,ſed & hunc innata libido
Extimulat,pronumq́; genus regionibus illis
In Venerem:& flagrat uitio gentisq́; ſuoq́;.

Adde quòd nec uirginitati locus ibidem erat, ſed promiſcuè cum uiris puellæ congrediebantur. Sic & Garamantes ultra Getulos ultimi Aphricæ populi, ſine certa uxore, ſed promiſcua ſunt illis coniugia, ut Ariſtoteles in principio lib.2. πολιτικῶν, *Solinus et Herodotus tradunt. Quum igitur amor paſſim iſtis in locis dominetur, rectè fingitur aut Thracicus, aut Garamanticus, hoc eſt, barbarus, ſæuus, & implacabilis, quod & nomine cotis, ſeu ſaxo horum montium ſubindicat.*

Nec noſtri.] A genere ſeu natalibus. Theocritus enim autor eſt eũ à leæna nutritũ eſſe, ut eiuſdem crudelitatẽ declararet. Neq; multò aliter ſenſiſſe Alcæũ opinor, qui Litis & Zephyri filium facit: alioqui non parum uariant autores. Sunt qui ex Chao & Terra, ſunt qui ex nocte & æthere, ſunt qui ex Venere & Marte natũ tradunt. Vult autẽ Poëta non eſſe ex humano ſanguine, ut à quo omne humanũ ſit alienum.

Sæuus.] Ab euentis ſeu moribus.

Matrem.] Medeam, quæ Iaſonem ſequuta eſt, & eius uxorem Glaucam, Creontem et filios ſuos ad unũ interfecit. Ouid.7.Metamor. Euripides in Medea.

Comma-

Cõmaculare.] Quòd à Iaſone cõtemnebatur. Dio *dor. Sicul. in 5.* Hinc *fit quòd ueteres quidam* Amorem *non eſſe deum probant, ut cuius ſit prodeſſe, & non obeße. Sicut* Iupiter *dixit in cõcione* Deorũ *in* Odyß. α. Homeri, *ut patet hoc* Epigrãmate.

Τίς θεὸν εἶπεν ἔρωτα, θεοῦ κακὸν οὐδὲν ὁρῶμεν

ἔργον, ὁ δ᾽ ἀνθρώπων αἵματι μειδιάει.

Mater magis.] Dubitatio.

Ille puer.] *Amor, cuius proſopographia eſt apud* Propertium *lib. 2. & ratio in problem.* Aphro*diſæi, apud* Philoſtratum *&* Pharnutum.

Quoq; mater.] *Complexio ex hypotheticis.*

Nunc & oues.] *Reddit ad indignitatem, poſt quã pulchra deformi nupſerat.* Hic *rurſus ſunt* ἐναντία ἀδύνατα. *Nam omnia naturalem uertũt uſum, ueluti ſi oues conijcerent in fugã lupos, cerui canes traherent, ſi querceta* Chryſomelis *referta eſſent.*

Quercus.] *Poſt hominum memoriam inter ar bores prima erat.* Hæc *præter naturã aurea mala pro ducet, de quibus ſuprà in* Alexide.

Narciſſo.] *Adeò mutabitur natura, ut flores etiam in arboribus ſuccreſcant, quum ſit fluuialis ar-bor nauigijs apta.* Ideo μεταληπτικῶς *pro naui capitur.* Etiam *aquis obruta diu non corrumpitur iuxta* Vitru*uium.* Ariſtoteles *in ſola* Creta *eſſe ſteriles miratur.*

Imitatur Theocriti Thyrſidem.

Myricæ.] *Virgulta ſunt ſterilia, nec ad uesſcendum apta, nec ædificijs.* In Theriacis Nicandri *frutex eſt, quo uaticinantur inter hominem honorifice, qua de re ibidem interpretem cõſule. Cauſa quoq; eſt, quur Apollo Myricæus uocetur.*

Sudent.] *Alludit ad humorẽ arboribus profluentem, quem Latini reſinam uocant, ſicut quoq; in ſecretis* Orientis, *hoc eſt,* Arabia, *thura & balſama ſudantur.*

Electra.] *Sic Græci, Latini uerò ſuccinum nominant, quòd arborum ſit ſuccus, ùt Germania* Taciti *docet. Qui in mare proximum lapſus dureſcit & lapideſcit. Poteſt tamen in modum tedæ ſuccendi, alit enim pinguem flammam & olentem.* Mox *in reſinam lenteſcit, ideo hodie* bornſteyn *uocatur, nimirum lapis, qui facilè ſuccenditur igni admotus, quo ſuccini naturam tentamus. Legitur autem apud* Tacitum *ſolos Effluos id inter uada & in ipſo littore legere.* Neq; *à ſcopo* Romanus *ſcriptor aberrauit. Eſt autem pars* Boruſſiæ *ſub pio & illuſtriſsimo principe* Alberto Marchione Brãdemburgenſi, *quæ ueteri corrupto nomine* Samelandia *appellatur, quũ reuera ſit* Pomeſania, *quo loci eſt* Epiſcopus Pomeſanius, *uulgo* Samienſis, *cuius ſedes eſt in oppidulo eiuſdẽ tractus* Viſchhauſen.

quòd

quòdplurimis piſcatorib. ſit refertũ:adeoq; corundẽ domus à Regiomontano quatuor miliaribus Germanicis abeſt,et inibi degunt uitam Sudini,uulgo die Sudauer,quos olim Auſtraſios,Suburios,Gleſſarios uocatos legimus,qbus proximi ſunt Efflui,die Eifflẽder.Iiſdem in partibus eſt uilla,quam inhabitat iſtius littoris præfectus ſeu magiſter, Strantmeyſter, is à Sudinis inſignibus urinatoribus (qui ibidẽ Electroleguli,ut apud Phœnicas murileguli ſunt)ſuccina aut in fundo maris,aut in littore collecta,excipit,et miſeris iſtis homũculis modios ſalis rependit.Inuenitur autem duplex electrum,unum quidem flauum & pellucidum, quaſi uitreum:hoc credimus ueteribus Germanis gleſſum uocatum à perſpicuitate uitri, quam præſe fert: dicunt enim uitra iſti gleſſer. Alterum uerò album obſcurum, penè oſſeum, ſed precioſiſſimum,quod auro etiam æquiparatur. Ab incolis Baſtardt nomen accepit. Sed id mihi admonendus es in iſto littore & finitimo, niſi fallor, abietum & pinaſtrorum arborum,uidelicet reſinatarum,eſſe copiam. Quòd autem fingitur Heliadas in alnos ſeu populos eſſe uerſas,quaſi hæ arbores σακταὶ eſſent,ex quibus ipſum ſtillaretur, mihi non ſit ueriſimile, neq; apud Eridanum, ut fabulati ſunt. Siquidem teſtantur & nõnulli,inter quos eſt Lucianus,eò aliũde perlata eſſe

P 2 ſuc-

ſuccina, neutiquam eſſe uernacula. Quod copioſius nullo negotio probarem, ſi non breuitati ſtuderem. Interim nõnulla de eodem ex Irenæi exegeſi de Germania petas licebit.

Cycnus.] *Quorum cantu nihil eſt ſuauius, qui in prouerbium abijt, de quo in Chiliad. Eraſmi.*

Vlulæ.] *Onomatopœia eſt,* die Vhu.

Arion.] *Lesbius citharœdus, qui ut orthium carmen cecinerat, atq; à nautis in mare, iuxta Plinium, præcipitatus, à Delphine exceptus eſt. Gellius repetit in 16. cap. 19. Ouid. 3. Faſtor. Herodot. in 1. et Solinus. Porrò ex natura Delphinorum, quam & Pauſanias deſcribit, hiſtoria creditur, ſicut & de Iaſeo puero.*

Mediũ.] *Præ dolore et deſperatione mortem ſibi uult conſciſcere, ut æſtuans amore ſubmergatur.*

60 Habeto.] *Affectus deſperantis exprimitur.*

Dicite.] *Quando neq; omnium meminiſſet, ut paſtor, inuocat Muſas, quod & Homerũ feciſſe uidemus, quoties rem grauiorem auſpicaturus eſt.*

Omnes.] παροιμία *eſt.*

ALTERA PARS HVIVS
Eclogæ.

ALtera pars huius Eclogæ, Pharmaceutria dicta eſt, quòd mulier incãtationibus pharmacisq; animum uiri peruertere conatur, & in amorem ſui

ſui allicere. Quæ obſcura eſt, ſi quis ſingula ad uiuum reſecare uelit, neq; à quoquam pro dignitate explicatam, neq; me huic negotio parē eſſe uideo. Fieri enim poteſt, quòd et magica illis nō erāt nota, aut certe quæ illorum pietas erat, eadem diſsimularant. Ego tantum quædam plana faciam, ſed modicè, ne piorū aures hac ſuperſtitione offendam. Et in plerisq; magis diuinabo, & Scepticum agam, quàm ut temerè quippiam aſſererem.

Effer aquā.] Suprà paucis prælibauimus, quæ ſit ligationis magicorum potentia. Hæc autem multis modis fiebat, quorū aliquot hic tantū meminero. Primò fit ſacrificijs et cōſecrationibus, quas Græci τελεταὶ in ſuis Theurgijs, & Goetijs uocarunt, ſed in ijs ſeruabatur etiam conſuetudo Græcorum, & Romanorū, & Aegyptiorum in faciēdis ſacris, ne quid illotis manibus & pedibus fieret. Id ſuaſit Porphyrius, ut antè quis ſe lauaret, ungeret, mox fumigaret, quàm ſacrificia offerret. Gratiora enim hæc fuerunt à purificato concelebrata. Idcirco iuſsit famulam efferre aquam fluuialem potiſsimū, ut ſine omni immundicia & pollutione ſacrificaret.

Molli.] Venerea, cui hoc ſacrum fiet. Nam uitta erat plaga honeſtarum matronarum proprie, ſicut et ſtola, quibus notis puellas à ſua arte Ouidius excluſit,

ſit, & Tibull.

Sit modo caſta, doce quamuis non uitta ligatos
Impediat crines, nec ſtola longa pedes.

Adole.] *Nunc poſt ablutionem & altariū apparatum fumigatio ſeu ſuffitus ſequitur, cui mirū eſt, quantum ſtulti adeoq; inſani magi tribuerunt, ſed ſingulis* Planetis *ſuo more, & rebus quæ illis dicatæ ſunt: ut cum ſolaribus ſoli, ueluti gallo, cycno, uel tauro, maſtiche, ſtyrace &c.* Veneri *cum ſua columba, aut turture, uerbenis roſeis, rubeis corallis, cerebellis paſſerum, uiolis, croco.*

Verbenas.] *Quarum uſus eſt frequentiſſimus in ſacris* Magicis. *De his poſt* Dioſcoridem Hermolai Barbari *Corollarium conſule,* Eiſenkraut.

Maſcula.] *Quæ* ἄῤῥενας Dioſcorides *appellauit; id eſt, guttalia: ſubalbida & rotunda ſunt, facilè ſuccenduntur, intus tamen ſunt pinguia, quū franguntur, & bene odorata.* Nam Magorum *lex eſt in amore, beneuolentia, & aliquo quouis bono opere, bona, redolentia & precioſa fieri ſuffumigia. Contrà in odio, ira, & alijs malis, fœtida & uilia.*

Sanos.] *Amoris expertes. Eſt hic finitio ligationis.*

Carmina.] *Imprecationes & conſecrationes, quas in oblationibus ueteres ſuperſtitioſe obſeruarunt.*

uſarunt.

Ducite.] *Intercalatur hic uerſus more Theocriti, apud quem* ἴυγγα *legimus, non turbinem, ſed motacillam in magicis ſacris præpotētem,* eyn bachſtelz *quæ aſsiduè caudam mouet. Etiam eadē ueneficæ adhuc ad amores utuntur.*

Carmina.] Mox *eſt argumentū à poſsibili, quod euentis comprobatur. Eſtq́; ligatio à furti imaginatione. Primò, quòd cœlitus luna detraheretur. Plutarch. enim & Apollonij interpres diuinatricē quādā Aglaonicen Hegemonis Theſſali filiam, cum in Oſſa monte coitus lunæ obſeruaret, in iudicio conuictam à mulieribus exiſtimantibus ab ea lunam deduci, grauiſsimis affectam eſſe ſupplicijs tradunt, & ex Oſſa præcipitem datam. Sic eſt prouerb. Lunam detrahere. Sic Strepſiades Ariſtophanicus in Phrōtiſterio Socratis, Lunam eſſe à Theſſalica muliere deductā optabat, ut creditores eluderet. Sic Tibullus canit de quadam incantatrice:* 70

Hanc ego de cœlo ducentem ſydera uidi,
Fluminis hæc rapidi carmine uertit iter:
Hæc cantu funditq́; ſolum, maneſq́; ſepulchris
Elicit, & tepido deuocat oſſa rogo.
Quum libet, hæc triſti depellit nubila cœlo:
Quum libet, æſtiuo conuocat orbe niues.

Pleraque autem oriri arbitror à Theſſalis mulieribus, quæ lunam incantare putantur, & cum luna eſt in deliquio, peluibus tinniunt, ut ne laborās luna ſuccumberet, ut ne luna carmina exaudiret. Quam rem Poëtæ Latini & Græci ſequuntur in lunæ eclipſi deſcribenda.

Circe.] *Deinde mirabilis eſt potentia Magiæ, quòd homines etiam permutet, & in uarias figuras transfiguret, quemadmodum Poëtæ canūt de Proteo, Periclymeno, Acheloo, & Metra Eriſichthonis filia. Et hic ſubdit de transformatione ſociorum Vlyßis in ſues, præter Eurylochum & Vlyſſem ipſum, qui ſibi Mercurij cōſilio cauit. Nam & Circe Græcis dicta eſt* ἡ κιρνῶσα τὰ φάρμακα. *Solet enim pharmaca & uenena miſcere & temperare. Inhabitabat autem hæc oram Campaniæ, inſulam ab ipſa dictam Circæum.*

τὴν πέρι πόντος ἀπείριτος ἐστεφάνωται,
αὐτὴ δὲ χθαμαλή.

A continenti autem aliquando non procul erat, & am bitu LXXX. ſtadiorum, ut Theophraſtus autor eſt, ſed nunc eſt continenti applicita, & facta Italiæ porcio, ſicut de Tarracina ſcribit Solinus, quæ eidē proxima eſt. Dictys aūt Cretēſis memoriæ prodidit eā inſulæ imperitaſſe, et quibuſdā illecebris animos hoſpitū ad amorē ſui allexiſſe, ſic & Calypſo. Filia uerò Solis

quinti

quinti eſt apud Ciceronem, de qua uaria traduntur à diuerſis autoribus, quibus nunc ſuperſedeo. Sin autem ſordidam uitã huiuſmodi amantiũ perpenderis, abſq; omni controuerſia ſues diceres, ſed prudentibus (quibus eſt μῶλυ) non facile à ſcorto illuditur & imponitur.

Frigidus.] Propter uenenũ. Neq; hodie deſunt, qui ſuis epodis angues ipſos, ut dicitur in Magia, ligant, & uenefica Ouidiana de eo ſe quoq; iactat:

Vipereas rumpo uerbis & carmine fauces.

Terna.] Tertia ligatio fit numero & imagine. Licijs enim utebantur in ueneficio ad implicandã & obturbandã mentẽ, ſicut licijs implicatur ſtamen. Eſt autem liciũ, filum quo textrices ſtamen implicant in tela. Vnde hodie Helueticis eſt tela bilex Zwilich, Tela trilex Trilich, quæ duobus licijs et tribus implicata eſt, ex qua textura germanica quoq; uocabula nata ſunt. Subintelligũt autem quidã hic deſcribi Rhombum, quo ueneficæ Theſſalicæ etiam lunã deducunt, ut canit Martialis. Sed meo iudicio non ſatis aptè. Neque Theocriti rhombus huc quadrat, etiamſi utrobiq; idem quæſitum ſit, nimirum ut certa ligationis ratio ſeruaretur. Nam Rhombus inſtrumentum magicum erat, quod Attici Corymbum nominarunt, ut interpres eiuſdem annotauit, qui non licijs conficiebatur, Licium. Rhombus.

ſed ex ære. Neque effigies alicuius in Rhombo *uiſa eſt,ſed cylindri inſtar in terram deiectus prouoluitur.Imò hic effigies eſt,quæ non ſit ad ſimilitudinem alicuius figuræ cœleſtis,ſed quia ad amorem reſpectum habemus,fabricatur imago,quæ aliam amplectitur,& eiuſdem fit inſcriptio in uentre,& nomen eius in fronte,propter quem effigies aut fuſa aut ſculpta eſt,ut hic* Daphnidis.*Forſan addita ſunt angelorum nomina cum aſcendente.De his legitur in ſpeculo* Alberti Magni,*penes quem fidei periculum eſto.Ego uana hæc planè eſſe duco,& impia,ſed aliqua tantũ adfero,ut poëta propius inſpiciatur, qnando pleriq; omnes hic dormiunt.*

Ternarius numerus.

Impare.] *De hoc loco* Ludouicus Cœlius *in antiquitatibus nimis quàm multa corraſit,ex quo petas licebit,quæ tibi arrident.Et quotus quiſq; eſt qui dignitatem numerorum conſcripſit,qui non huius loci meminerit?Ternarius enim numerus in ſacris adhibebatur,ut ex* Homero,Ouidio,Tibullo & Papinio *collligitur,& abundè* Porphyrius *philoſophus in reſponſis diſſerit.Vnum uerò annotabo, quod* Theocriti *interpres ſcriptũ reliquit, quà de* Rhombo *ſubdit:* παρ᾽ ὃν τέλειός ἐστιν ἀριθμὸς ὁ τρεῖς, ἀρχὴ ὢν καὶ μέσον τέλος, καί ἐστι τρίγωνος. *Quæ uerba* Rhombo *proximè ſubijciuntur,quaſi huic aßignanda eſſent, cum*

id

id minimè fieri queat. Nam in acie militari dimidiatus Rhombus trigonus eſt, non totus, deinde ea figura quadrilatera, ſed non rectãgula deſcribitur. Quare ſuppoſiticia eſſe non dubito, maximè quæ neque ad poëtæ locum faciunt. Sentit enim ternarium perfectum numerum, ut qui eſt principium, medium & finis, & natura triangularis. Id autem ex ſchola Pythagoræ natum eſt. Et neſcio quî fit triada adhuc hodie ſeruari, non tantum in incantationibus, ſed etiam in cerimonijs Chriſtianorum.

Necte.] *Quarta ligatio per increpationem & inſcriptionem, quæ requirit, ut fila connectantur triplicis coloris, & ſingulis terni nodi. Magicorum enim eſt, autore Alberto, facere in quouis opere imprecationes & inſcriptiones, quibus incantator aliquid proficeret. Veluti in colligenda herba, aut lapillo, & in fabricanda imagine: uſum quoq; protinus ſubiungat neceſſe eſt. Eodem modo hic famula Amaryllis iubetur inter nectendũ imprecari. Fertur enim uulgò, Diſpoſitio non cauſat affectum, ſed actus diſpoſitionis.*

Limus.] *Quinta ligatio per deuotionem & lumina. Deuouet enim cor ſeu animũ Daphnidis molleſcere, ut cerã: deinde quoq; indurari, ut in amore perſeueret, ut limus igni admotus dureſcit. Eſt hic* πρωθύστερον. 80

No-

Noſtro.] *Antiptoſis pro noſtri.*

Sparge molam.] Exigit *protbymata,nempe, ut ordeum ſalitum aris inſpergeretur ante ſacrificium, & apud* Homerum *eſt* οὐλοχύτη.

Fragiles.] Imbelles,*paciferas.*

L*auros.]* H*as urere in prophanis rebus nõ erat fas.*Theocritus *autem eaſdem* Veneri *conſecrauit, ſed* Magi *non temerè* Soli *uendicant.*

Bitumine.] *Quo uice olei ad lucernam lumine* Agrigentini *in* Sicilia *utebantur,de quo* Dioſcorides *&* Plinius.

In Daphnide.] Pro in Daphnidem, ἀρχαϊσμός.

Talis amor.] *Sexta ligatio per uotum ex ſimilitudine amantis buculæ.*

Propter.] Prope,*enallage.*

Perdita.] *Amore confecta.*

Teneat.] Epanalepſis.Hoc in loco Varium *de more imitatus eſt poëta iuxta* Macrobium *libro* 6. *Saturnaliũ.Ita nõ tantùm ueteres,ſed et recentiores poëtas obſeruauit.*

H*as olim.]* *Septima ligatio ut per ſuffoßionem exuuiarum in limine,quas amicæ in monimentum ſui in illum amoris,quemadmodum* Didoni *ueſtes in amorem ſui* Aeneas *reliquit.*

Perfidus.] *Amoris ceſſator.* Ex Theocrito ſum-

ptum

ptum eſt.

Debent.] *Helleniſmus. Græci enim ſic dicerent atticôs ὠφλήσειμ μέλλει τὰ ἴγχυρα. Sentit damnandum eſſe ipſis pignoribus Daphnim, qui eiſdem ὠφληκὼς καὶ ὀφλῶμ uocaretur.*

Has herbas.] *Octaua ligatio per ueneficia, quorum ulm declarat, quòd omnia inferiora ſubuertere & permutare poßint. Sicut alibi de ſocijs Vlyßis:*

Quos hominum ex facie dea ſæua potentibus her
Induerat Circe in uultus ac terga ferarum. (bis

Et haud multò pòſt:

Picus equûm domitor, quē capta cupidine cõiux
Aurea percußum uirga, uerſumq; uenenis,
Fecit auem Circe, ſparſitq; coloribus alas.

Mœris.] *Nomen incantatoris erat. Laudantur autem uenena à loco, ab autore qui collegerat, & deniq; à potentia eorundem.*

Ponto.] *Ora pontica, in qua ſunt aliquot nationes, ut legitur in quarto libro Herodoti, in ſecundo & uiceſimo Amniani, in duodecimo Strabonis numeratæ. Mea tamen ſententia* συνεκδοχικῶς *Aconem portum intelligit, qui prouentu malorum graminum celebris eſt, adeò ut noxias herbas Aconita illinc nominemus. Nam in duris cotibus ſeu ſaxis naſcuntur. Ouidius 7. Metamorphoſcon:*

Quæ

Quæ quia naſcuntur dura uiuacia caute,
Agreſtes aconita uocant.

De quibus Macrobius 7. Saturnalium, Plinius in uiceſimo ſeptimo libro. Verùm quomodo ſpuma Cerberi contacta noceant, cum antea innoxia erant, fabulæ poëtarum paßim indicant.

Lupum fieri.] Eius ſententiæ ſunt, Propertius:
Et ſua nocturno fallere terga lupo. Ouidius:
Inq; uirum ſoliti uultus mutare ferinos
Ambigui profecta lupi. Plautus in Amphit.
Nam uerum eſt, quod olim auditũ eſt fabularier,
Mutatos Atticos in Arcadia homines, & ſæuas
Belluas manſitaſſe, nec unquam domo parentibus
Cognitas.

Hinc fama apud poëtas de Lyacone peruaſit. Diuus Auguſtinus quoq; poſteris ſcriptum reliquit, ſe in Italia audiuiſſe mulieres quaſdam ueneficas adeò artificioſas, ut dato caſeo ſtatim homines conuerterentur in iumenta, quæ ſubiugarentur, & neceſſaria geſtarent: hos autem finito opere reſtituerent. Neq; adeò diſsimilia Apuleius de Pamphila uenefica ſcripſit. Legitur quoq; Neuros hodie Ruthenos iuxta Boryſthenem (quem iſti Neper nominant) temporibus ſtatis, aut, ut alij ſentiunt, æſtatis, in lupos transformari. Verùm exacto deinde ſpacio, quod huic ſorti attributum

tum eſt,in priſtinam faciem reuertuntur. Atque id adhuc durare pro certo habetur etiã in finitimis regionibus,ut Moſſouia,Boruſſia *in qua* Wahrwolff *dicũtur,& facilè agnoſci tradũt.*Nam *ferè tales ſunt caudati,notasq; in unguibus retinent.*Plinius *&* Herodotus *fictũ eſſe aſſeuerant.*Qua *de re inter* Theologos *quoſdã non parua eſt cõtrouerſia.*Mouentur *ſanè hiſtoria* Nabuchodonoſoris,*ſed id non incantationibus fiebat,imò pœnas impietatis dederat,atq;* Pauſanias *ethnicus ſcriptor indignationi deorũ acceptũ retulit,quòd* Lycaon Arcas *in lupũ transfiguratus ſit.* Nam *ad* Iouis Lycæi *aram puerũ immolauit, ac humanum cruorem inſperſit.*Cui *ſententiæ neq;* Plinius *refragatur.*Hinc *nata eſt fabula apud* Ouidium.

Animas.] Eius *uaticinationis meminit,quæ fit ab inferis manibus euocatis,quæ dicitur* νεκυομαντεία, *ſicut de* Theſſala *uenefica* Lucanus *tradidit.* Habent *enim ſua exorciſmata,quib.manes ex ipſis ſepulchris exire,& ad rogata reſpondere cogũt. Cuius rei reliquias ſupereſſe audimus apud quoſdã,qui cũ ſuis patronis in comitatu* Auguſti *&* Cæſaris *deprehẽſi,præſidio dignitatis exuti,cruciatus & tormenta olim nõ fugerunt,ut de talibus* Mathematicis,*id eſt,qui præſtigias et incantationes docent aut exercent,*Imperator Conſtantinus *ſanxit. Volunt enim iſti impij animas*

ſibi

ſibi tanquam dæmonas παρέδρους *eſſe, de quo artificio ſe non parum Medea Ouidiana laudat. De anima Samuelis euocata Theologi diſputabunt.*

100 *Meſſes.*] *Contra hos pœna ſancta erat in* XII. *tab. autore* Plinio. *Quid quòd & incantatione ſata euaneſcant, ut* Ouidius *habet in his uerſibus:*

Carmine læſa Ceres ſterilem euaneſcit in herbam,
Deficiunt læſi carmine fontis aquæ.
Ilicibus glandes, cantu quoq; uitibus uua
Decidit, & nullo poma mouente fluunt.

Idem eſt in Tibulliana *incantatrice.*

Per cineres.] *Nona ligatio per iactũ cineris, qui forſan in ſacrificio ſeu ſuffumigatione ſuperfuit.*

Aſpice.] *Nunc uoti cõpos erat poſt tot ligationes, tum quòd cinis, priuſquam à famula efferebatur, ſua ſponte ſuccendebatur, idq; indicat bonum omen, tum quòd* Hylax *canis, qui à latrando apud* Græcos *nomen accepit, in limine, ſub quo* Daphnidis *ueſtes obruerat, in aduentu* Daphnidis *latrabat. Tanta fuit* Ethnicis *huius ſuperſtitionis fides.*

Credimus.] *Dubitatio, an* Daphnis *redeat.*

Somnia.] *Prouerbiali figura inanem ſpem ſignificamus.* Carinus *quoq;* Terẽtianus *ſic dixit:* Num ille ſomniat, quæ uigilans uoluit? *Lege* Chiliades Roterodami.

Eclogæ

ECLOGA NONA. MOERIS.

Lycidas. Mœris.

L. QVô te Mœri pedes? an quô uia ducit? in urbem?
M. O Lycida uiui peruenimus, aduena noſtri
(Quod nunquam ueriti ſumus) ut poſſeſſor agelli
Diceret, hæc mea ſunt, ueteres migrate coloni.
Nunc uicti triſtes, quoniam ſors omnia uerſat,
Hos illi (quod nec bene uertat) mittimus hœdos.
Ly. Certè equidem audierā: quâ ſe ſubducere colles — Admiratio.
Incipiunt, molliq; iugum demittere cliuo,
Vſq; ad aquā, & ueteris iā fracta cacumina fagi,
Omnia carminibus ueſtrum ſeruaſſe Menalcam.
Mœ. Audieras, & fama fuit, ſed carmina tantum — Non eſſe locum honeſtati apud Mauortios.
Noſtra ualent Lycida tela inter Martia, quantum
Chaonias dicunt aquila ueniente columbas.
Quòd niſi me quacunq; nouas incidere lites
Antè ſiniſtra caua monuiſſet ab ilice cornix,
Nec tuus hic Mœris, nec uiueret ipſe Menalcas.
Ly. Heu cadit in quenquā tantum ſcelus? heu tua nobis

Penè ſimul tecum ſolatia rapta Menalca.
Quis caneret nymphas? qs humũ florẽtibus herbis
Spargeret? aut uiridi fontes induceret umbra?
Vel quæ ſublegi tacitus tibi carmina nuper,
Cum te ad delicias ferres Amaryllida noſtras?
Tityre dum redeo (breuis eſt uia) paſce capellas:
Et potum paſtas age Tityre, & inter agendum
Occurſare capro (cornu ferit ille) caueto.
Mœ. Imò hæc, quæ Varo nec dum perfecta canebat.
Vare tuum nomen (ſuperet modò Mantua nobis:
Mantua uæ miſeræ nimium uicina Cremonæ)
Cantantes ſublime ferent ad ſydera Cycni.
Ly. Sic tua Cyrnæas fugiant examina taxos,
Sic cythiſo paſtæ diſtentent ubera uaccæ.
Incipe ſi quid habes: & me fecere poëtam
Pierides, ſunt & mihi carmina, me quoq; dicunt
Vatem paſtores, ſed non ego credulus illis.
Nam neq; adhuc Varo uideor, nec dicere Cinna
Digna, ſed argutos inter ſtrepere anſer olores.
Mœ. Id quidẽ ago, & tacitus Lycida mecũ ipſe uoluto
Si ualeam meminiſſe, neq; eſt ignobile carmen.
Huc ades ô Galatea: quis eſt nam ludus in undis?
Hic uer purpureum, uarios hic flumina circum
Fundit humus flores, hic candida populus antro
Imminet, & lentæ texunt umbracula uitẽs.

Huc

Huc ades,inſani feriant ſine littora fluctus.
Ly.Quid?quæ te pura ſolum ſub nocte canentem
Audieram?numeros memini,ſi uerba tenerem.
Mœ.Daphni quid antiquos ſignorum ſuſpicis ortus?
Ecce Dionæi proceßit Cæſaris aſtrum,
Aſtrum,quo ſegetes gauderent frugibus,& quo
Duceret apricis in collibus uua colorem.
Inſere Daphni pyros,carpent tua poma nepotes.
Omnia fert ætas,animum quoq;:ſæpe ego longos. Tempus.
Cantando puerum memini me condere ſoles.
Nunc oblita mihi tot carmina,uox quoq; Mœrin
Iam fugit ipſa,lupi Mœrin uidere priores. Iocus.
Sed tamen iſta ſatis referet tibi ſæpe Menalcas. Interrumpit.
Ly.Cauſando noſtros in longum ducis amores,
Et nunc omne tibi ſtratum ſilet æquor, & omnes
(Aſpice)uentoſi ceciderunt murmuris auræ.
Hinc adeò medio eſt nobis uia,nanq; ſepulchrum
Incipit apparere Bianoris,hic,ubi denſas
Agricolæ ſtringunt frondes,hic Mœri canamus.
Hic hœdos depone,tamen ueniemus in urbem:
Aut ſi nox pluuiam ne colligat antè,ueremur,
Cantantes licet uſq;(minus uia lædet)eamus.
Cantantes ut eamus,ego hoc te faſce leuabo.
Mœ.Deſine plura puer,et quod nunc inſtat,agamus:
Carmina tum melius,cum uenerit ipſe,canemus:

IN MOERIM.

MOeris Lycidæ in itinere forſan Romam uerſus obuiā uenit, deplorat agros ademptos, Gallum amiſſum. Qua de cauſa ſua carmina non ita grata ſunt futura. Solantur autem carmine aduerſum ærumnam, quum Muſæ ſint aduerſæ fortunæ portus & perfugium.

Quô te pedes?] Ex Thalyſijs ſumptum, & hinc natum eſt prouerbium in Chiliad. Eraſmi, Quocunq; pedes ferunt. Et eſt Eclipſis.

Viui.] Mala hæc grauiora ſunt, quòd improuiſa, quòd in uita accidunt, ideo magis urgent. πάθος à mutatione fortunæ, & à malo inexpectato.

Agelli.] Digna commiſeratione ipſa Tapinoſis. Erant enim ueteribus agri occupatorij, qui à uictore populo occupabantur. Iidē & arcifinij nonnullorum ſententia dicti, ſed non ita aptè ſunt, à territis et fugatis hoſtibus. Siquidem non ſolum tantum unuſquiſq; occupabat, quantum colere præſenti tempore poterat, ſed quātum in ſpe colendi habuerat, ut ſuprà, ſi rectè memini, quoq; obſeruauimus. Verùm qui colonijs deſtinabantur, diuiſos & aſsignatos nominarunt Iulius Frontinus & Vrbicus.

Illi.] Præ iracundia nomen ſubticuit. Subintelligunt autem Arrium Centurionem, ut ex uita Vergilij

lij autore Donato colligi poteſt.

Vertat.] Phraſis male precantium, & qui inui ti dare ſolent.

Nos uicti.] Non ſine emphaſi & affectu proferenda ſunt.

Sors.] Eſt enim omnium rerum uiciſsitudo. αἰτιολογία.

Quà ſe.] Deſcriptio & limitatio agrorũ Vergilij, quem per Menalcam intelligimus; quorum meminit & in Tityro.

Molli.] Quod ſe molliter & ſenſim demittit. Cuius contrarium eſt præciſum, abruptum, ἀπόκρημνον.

Cacumina.] ἐξηγητικῶς dicuntur more Græcorum, ut quarũ cacumina ſunt fracta ex uetuſtate.

Audieras & fama fuit.] Prouerbium, ἢ μὴν κλέος, ἀλλ' οὐκ οἶδα.

Martia.] Quid enim Marti cum Muſis?

Chaonias.] Epiroticas. Comparatione adornat. Marte quidem graſſante carmina ceſſant. Epirum autem mutato uocabulo Albaniam hodie nominant, olim Chaoniam à Chaone fratre Heleni. Abundat autem feris canibus, ſed imbellibus columbis, autoribus Plinio et Solino. Ferunt quoq; columbam in Dodona uaticinatam, quia ſacerdos fatidica ex Aegypto,

cò profugerat, atque oraculum inſtituerat. Vnde ſit quòd mulieres diuinatrices lingua Theſſalorum πιλιάδες, *id eſt, columbæ uocentur, teſte Herodoto in 2. Atq; hinc arbitror eſſe natum iocum germanicum, quoties aliquem deſipere, inſanire ſignificaturi ſunt, quum columbas alere aiunt.*

Aquila.] *Quæ cum magnis congreditur animalibus, ueluti ceruis, tantum abeſt, ut columbæ* ἀκίρκοι *inter illas ualerent.*

Incidere.] *Hoc eſt, niſi auguria prohibuiſſent nouas concitare controuerſias agrorum, uterque noſtrum periiſſet. Hunc autem locum in Tityro explicuimus. Quibuſdam tamen uidetur ſiniſtram accipi pro propitia, ſeu benigna: ſicut antiquitas læua habuit numina, quæ placare oportebat. Gellius in quinto libro, capite decimoſeptimo.*

Viueret.] *Ex procacitate Toronis primipilaris, ut ſentit Probus.*

Heu cadit.] *Grauiter ingemiſcens, ſcelus exaggerat per admirationem, & quanta bona intercidiſſent, tanto poëta interfecto.*

Scelus.] *Homicidij, ut poëtam interficiat, quod ab omni humanitate eſt alienum.*

Solatia.] *Carminum. Alludit ad officium poëtarum, qui non tantùm proſunt, ſed etiam delectant.*

Nym-

Nymphis.] *Nympharum uerbum commune & Nereidibus, quòd naturam habeant, quam riguis & fluentis induunt:* et *Hamadryadibus, quòd ex earum ſcaturigine ſuppullulent arbores, & nouos fructus edant.* Et *Oreſtiadibus, id eſt, deabus montium, à uirtute, quam terræ & ſtirpibus inferunt.* Quomodo *hic acciperentur, quando pratorum & fontium meminit.* Illic *quidem* λειμωνιάδες *ſunt, hic uerò* Naiades. Propriè *tamen fluuiorum ſunt filiæ, ut* Callimachus:

Νύμφαι θεσσαλίδες ποταμοῦ γένος.

Quod Vergilius *ſic reddidit:*

—*Nymphæ genus amnibus unum eſt.*

Fit *tamen neq; ſemel, neq; temerè, quòd & pro* Muſis *capiantur.*

Spargeret.] *Hic rurſus factum pro dicto ponitur, pro, Sparſam caneret: induceret, pro inductos caneret.* ὑπαλλαγή. *Vmbra enim fontibus inducitur, nõ fontes umbris.* 20

Vel.] *Subaudi, quis caneret?*

Sublegi.] *Pleonaſmus pro ſuffuratus ſum.*

Amaryllida.] Romam, *ut in* Tityro.

Tityre.] Hoc χιλίασμα *ex tertio eidyllio* Theocriti *ſumptum, ut eſſet quoddam ſpecimen, ſeu* ἀπόδειξις *futuri poëmatis. huius loci fit mẽtio apud* Gell. *in* 9

cap. 9.

Imò hæc.] *Perijſſent, aut quis caneret?*

Perfecta.] *Nondum elimata, ſed adhuc rudia.*

Varo.] *Quintilius Varus Alphænus Cremonenſis fuit, ut annales quorundam teſtantur.*

Superet.] *Superſtes ſit.*

Mantua.] *Anadiploſis. Repetitione enim fit affectus lepidior.*

Vicina.] *Prouerbium Vicinus uicino debet incendiũ, apud Iuriſconſultos uſitatum. Nam & Cremonenſes amiſiſſe agros ſcribitur. Paulo aliter Seruius.*

Ferent.] *Ita laudabunt te Varũ, ut laudibus quoque in cœlum feraris. Dicitur & ferre in cœlum.*

Cycni.] *Poëtæ, quorũ cantio cũ cycnea cõferri ſolet, atq; ab Horat. Pindarus Dircæus cycnus uocatur.*

30 *Sic tua.*] *Hortatur ad carmina recitanda. Primũ à precatione. Precatur enim illi omnem felicitatem ruſticanam, ut ſalua ſint apiaria, ne quo modo apes uenenata arbore taxo pereant, ut in quarto Georgic. & Plin. in 16. cap. 10. diligenter admonuerunt: imò taxi ab alueis quàm longiſſimè ſunt remouendæ. Has autem Curſicas à loco uocat, quo plurima illarum eſt copia.* Curſica. *Curſica autem eſt, apud Dionyſium de ſitu orbis, Cyrnos in mari Liguſtico, atq; hodie celeberrima* Curſicum uinum. *eſt uino, quod Curſicũ dicitur. Qualis autem arbor*

ſit,

ſit,notior eſt in maritimis locis, præcipuè tamen in Borußia.

Cythiſo.] *Herba eſt gratißima pecoribus ex genere trifoliorũ,lac plurimũ adaugens,& apud autores rei ruſticæ paßim laudatũ,de quo ſuprà. Optat & precatur hic ſucceſſum in mellatione et paſtione.*

Incipe.] Ἀνθυποφορά. *Obieciſſet alter,Cur ipſe nõ canis? Reſpondit ſe imparem eſſe,neq; adhuc poëticen ſatis deguſtaſſe,etiãſi in albo poëtarũ haberetur,idq; multis modis. Ab autoribus quidem,quòd à Muſis factus ſit poëta: ab exercitatione,quòd præſentia adeſſent carmina: à iudicio Criticorum,quòd à Corydone, Thyrſide, Arcadibus numero exemptus ſit, ita meritò his teſtimonijs laurea dignus erit.*

Digna Varo.] *Q. oratore, de quo Cicero in Bruto.*

Cinna.] *Smyrnæ deſcriptore & poëta.*

Anſer.] *Magna eſt poëtæ modeſtia:non uult tantum ſibi permittere,quantum Zoilus,quantũ Meuius,quantum Bauius,ſed humillimè anſerem ſe,alios uerò,ut Varum & Cinnam,præſtantißimos poëtas agnoſcit,ut quos Cycnorum nomine dignatur. Dicitur itaq; prouerbiali figura, Anſer inter olores. Ex Thalyſijs Theocriti eſt translatum.*

Ago.] *Vt carmina canam.*

Huc ades.] *Polyphemus hæc dicit apud* Theocri*tum, quũ Galateam ad ſe inuitat ab amœnitate loci. Nam nulla iucũditas eſt in aquis, ut quæ ſimiliter inter* Nereidas *numeratur. Siquidem hic florent omnia, non aliter ac tempore uerno. Fluctus uerò, qui inſani ſunt, quotuſquiſq; eſt qui compeſceret? Antitheſi quidem oſtendit hic omnia amœna & pacata eſſe, in mari uerò turbulenta & tempeſtuoſa.*

Populus.] Q*uæ ſi candida fuerit*, λευκὴ Dioſcoridi, Germanis *uerò* Papel *eſt: ſi nigra*, Dioſcoridi ἄιγειρος, Germanis Eyn eſpe. *Sic &* Plinius.

Lentæ.] *Vt fit uimeis iugatis.*

Q*uid?*] *Apparet hic Menalcam tacuiſſe, uelut ſi eſſet oblitus carminum. Paulò ante enim ſe non ita memoria tenere cauſabatur, ut* τὸ μέτρον *ſeruaretur. Lycidas autem, ut illum redarguat, ſubdit ſe toties audiſſe, uel de nocte ſerena, ut numeros, ſeu rhythmos etiam edidicerit, ſeu ipſum pſalma, ſi non uerba excidiſſent.*

Daphni.] *Morem ſuo Lycidæ gerit, alteramq; auſpicatur cantilenam, ſed ut nec priorem, ita nec hanc abſoluit. Cauſatur enim ſibi eam affecta ætate excidiſſe memoria.*

Suſpicis.] *Debent quoq; agricolæ modicè eſſe periti Aſtronomiæ, ut ex ortu & occaſu ſignorum tem*

pora

pora arandi & metendi habeant. Quemadmodum poſt Heſiodum & Vergilium Columella omnia diligentiſsimè conſcripſit.

Antiquos.] Pulchros, aut qui nunc præterierunt, aut qui poſt homines natos durauerunt, ab Aegyptijs & Chaldæis primùm inuenti.

Dionæi.] Hic Seruius accepit aſtrum pro ſtella, quæ apparuit medio die, quando Iulio Cæſari ludos fecerunt. Ita pro hoc faceret, quod in præcedenti carmine antiquos dixerat ortus. Nam nouum erat ſtellam interdiu apparere. Quid ſi per aſtrum Leonem intelligeres? in quem Sol tranſitum facit maximè XIII. Calendas Auguſtas in Iulio menſe, qui à Iulio Cæſare, ſed antea ab ordine Quintilis dictus erat, quo meſsis fit, quo uuæ matureſcunt, & colorantur, ſicut proximi uerſus id exigunt. Subdit uerò poëta, proceſsit, ut indicaret eum coſmicôs oriri, & metendi tempus inſtare. Eſt quoq; in hoc uerbo Energia. Nam non ſimul oritur leo. Siquidem IX. Calen. Auguſt. ſtella in pectore oritur. Pridie nonas Auguſti medius, ut Columella teſtatur. Dione autem erat Tethyos et Oceani filia, Veneris mater, autoribus Heſiodo & Cicerone, ex cuius familia hic Iulius erat.

Segetes.] Propter maturitatem. Tunc enim in locis temperatis eſt meſsis triticea, quam & Palladius

huic

huic menſi attribuit.

50 Apricis.] Quos Græci ὡραλίυς nominant. Quibuſdam enim & in Auguſto uindemiæ apparatus urgetur. Id autem in certis climatibus fieri poteſt.

Inſere.] Hoc enim menſe emplaſtratio, quam alij inoculationem uocant, in uſu eſſe ſolet. Nam & Palladio Rutilio bene ſucceſsit, quando pyrum uel malū id temporis inſeuerat. Columella autem eius inſitionis non meminit, ſed libro de arboribus cap. 24. ante brumam autumno pyros ſerere iubet.

Nepotes.] Ex tam bene compoſitio pomario.

Omnia fert.] Hic in medio ſubſiſtit memoria deſtitutus, quod in ætatem exactam transfert. Hac autē ſententia fit querela de ſenectutis incōmodis.

Puerum.] Cui ætati tenax adhuc eſt memoria.

Condere.] Pro abſcondere ποιητικῶς dicitur, manè cœlum aperire, noctu uerò claudi. Cecinerat puer æſtiuis diebus uſq; ad occaſum ſolis.

Vox fugit.] Raucedinis finitio.

Lupi.] Allegoria prouerbialis in Chiliadibus Eraſmi explicata. Sumpta autem eſt ex Theocriti ſeptimo eidyllio. Eſt autem uirtus naturæ quibuſdam ſecundum totam ſuam ſubſtantiam. Quorū genere eſt Chelidonia, quæ oculis confert radice, folijs, & ſemi-

Hyæna. ne. Et hyæna cuius umbra canes obmuteſcunt. Qui-

buſdam

buſdam uerò ſecundum partem, ut Baſiliſco in oculis: ſic mulieribus apud Illyricos & Triballos, teſte Solino. Sic cordi upupæ, quod formicæ fugiunt. Sic in luporum oculis eadem eſt, ita ut ſi quis prius uiſus fuerit, ſtupeſceret, & rauceſceret, quia uox illum fugit, uocis miniſterium non habet. Hæc & id genus ſimilia Medicorũ ſchola ideo ſyncraſiæ acceptam refert.

Cauſando.] Tergiuerſando. Eſt enim cauſam prætendere, cauſari. Non facilè is illi fidem adhibuit, quòd malam memoriam cauſabatur. Quare iterum illum adhortatur ad canẽdum ab opportunitate: quia omnia ſunt ſerena & νηνεμία. Gaudent enim Muſæ ſilentio, & canentibus adeſſe debet ſilentium. Quare linguis fauendum etiam hiſtriones olim in ſcenis clamitabant. Tunc enim canent Cycni, cum tacebunt graculi.

Bianoris.] Qui in decimo Aeneidos Ocnus uo 60
catur Mantuæ autor, filius Tyberini, qui ante Meſentium imperauit, & Tyberi nomen indidit. Fuit autẽ hic Bianor poſt Tarcontem tertium rex quadraginta ſex annis, ut certò deprehenditur ex Chronographia Hetruſca. Facilitatẽ indicat à ſpacio temporis. Ex Thalyſijs Theocriti.

Agricolæ.] Frondatores, qui frondes decutiunt, ab amœnitate loci umbroſi.

Aut

Aut ſi nox.] ἀνθυποφορὰ, *ſi timuerimus futuram pluuiam, licet eamus, hoc eſt, ut uulgò loquuntur, ire poterimus cantando in eundum.*

Faſce.] *Pondere hœdorum, quos humeris geſtabat. Ita per hanc antiſagogem ad canendum inuitat, ne quid eßet quod cauſaretur.*

Deſine.] *Is difficilè perſuaderi poterit, imò quod præ manibus erat, faciundum ſibi duxit, nimirũ Mantuæ ut aut hœdos uenderet, aut Centurionem ſibi placaret.*

ECLOGA DECIMA. GALLVS.

Inuocatio. *EXtremum hunc Arethuſa mihi concede laborem.*
Propoſitio. *Pauca meo Gallo, ſed quæ legat ipſa Lycoris,*
Carmina ſunt dicenda, neget quis carmina Gallo?
Sic tibi, cum fluctus ſubterlabère Sicanos,
Doris amara ſuam non intermiſceat undam.
Incipe, ſollicitos Galli dicamus amores,
Dum tenera attondent ſimæ uirgulta capellæ:
Non canimus ſurdis, reſpondent omnia ſyluæ.

Qua

Quæ nemora, aut qui uos ſaltus habuere puellæ
Naiades, indigno cum Gallus amore periret?
Nam neq; Parnaßi uobis iuga, nam neq; Pindi
Vlla moram fecere, neq; Aonia Aganippe.
Illum etiam lauri, illum etiam fleuere myricæ:
Pinifer illum etiam ſola ſub rupe iacentem
Mænalus, & gelidi fleuerunt ſaxa Lycæi.
Stant & oues circum, noſtri nec pœnitet illas:
Nec te pœniteat pecoris diuine poëta,
Et formoſus oues ad flumina pauit Adonis.
Venit & upilio, tardi uenere bubulci:
Vuidus hyberna uenit de glande Menalcas.
Omnes, unde amor iſte, rogant: tibi uenit Apollo.
Galle quid inſanis? inquit: tua cura Lycoris
Perq; niues alium, perq; horrida caſtra ſecuta eſt.
Venit & agreſti capitis Syluanus honore,
Florentes ferulas, & grandia lilia quaſſans.
Pan Deus Arcadiæ uenit, quem uidimus ipſi
Sanguineis ebuli baccis, minioq; rubentem.
Et quis erit modus? inquit: amor non talia curat.
Nec lachrymis crudelis amor, nec gramina riuis,
Nec cythiſo ſaturantur apes, nec fronde capellæ.
Triſtis at ille tamen, cantabitis Arcades, inquit,
Montibus hæc ueſtris, ſoli cantare periti
Arcades. ô mihi tum quàm molliter oſſa quieſcant,

Adonis formoſus iuuenis, quē amauit Venus.

Amplificatio

Ve-

Veſtra meos olim ſi fiſtula dicat amores.
Atq; utinam ex uobis unus, ueſtriq; fuiſſem
Aut cuſtos gregis, aut maturæ uinitor uuæ.
Certè ſiue mihi Phyllis, ſiue eſſet Amyntas,
Seu quicunq; furor (quid tum, ſi fuſcus Amyntas?
Et nigræ uiolæ ſunt, & uacinia nigra)
Mecum inter ſalices lenta ſub uite iaceret:
Serta mihi Phyllis legeret, cantaret Amyntas.
Hic gelidi fontes, hic mollia prata Lycori,
Hic nemus, hic ipſo tecum conſumerer æuo.
Nunc inſanus amor duri me Martis in armis
Tela inter media, atq; aduerſos detinet hoſtes.
Tu procul à patria (nec ſit mihi credere tantum)
Alpinas ah dura niues, & frigora Rheni
Me ſine ſola uides: ah te ne frigora lædant,
Ah tibi ne teneras glacies ſecet aſpera plantas.
Diſceptat quorſum ſe conferat amorem euitaturus.
Ibo, & Chalcidico quæ ſunt mihi condita uerſu
Carmina, paſtoris Siculi modulabor auena.
Certum eſt in ſyluis inter ſpelæa ferarum
Malle pati, teneriſq; meos incidere amores
Arboribus: creſcent illæ, creſcetis amores.
Interea miſtis luſtrabo Mænala nymphis,
Aut acres uenabor apros: non me ulla uetabunt
Frigora, Parthenios canibus circumdare ſaltus.
Iam mihi per rupes uideor, lucoſq; ſonantes

Ire:

Ire: libet Partho torquere Cydonia cornu
Spicula, tanquam hæc ſit noſtri medicina furoris:
Aut deus ille malis hominum miteſcere diſcat.
Iam neq; Hamadryades rurſus, nec carmina nobis — Mutat ſuperius conſiliū.
Ipſa placent, ipſæ rurſus concedite ſyluæ.
Non illum noſtri poſſunt mutare labores,
Nec ſi frigoribus medijs Hebrumq; bibamus,
Sithoniaſq; niues hyemis ſubeamus aquoſæ:
Nec ſi, cum moriens alta liber aret in ulmo,
Aethiopum uerſemus oues ſub ſydere cancri.
Omnia uincit amor, & nos cedamus amori. — ἐπιφώνημα.
Hæc ſat erit diuæ ueſtrum cecíniſſe poëtam, — Epilogus.
Dum ſedet, & gracili fiſcellam texit hibiſco,
Pierides: uos hæc facietis maxima Gallo,
Gallo, cuius amor tantum mihi creſcit in horas,
Quantum uere nouo uiridis ſe ſubijcit alnus.
Surgamus, ſolet eſſe grauis cantantibus umbra: — Periodus bucolica.
Iuniperi grauis umbra, nocēt & frugibus umbræ.
Ite domum ſaturæ, uenit Heſperus, ite capellæ.

IN GALLVM.

Exegematicon eſt. Narrat enim amorem Galli, quem impatienter dolentem Vergilius conſolatur, quòd Cytheris amica, ſe contempto, Antonium in Gallias ſequuta fuerat. Cæterùm ſub Gallo ductum carminis ſeu tenorem amatorium uideres, adeoq; deſcriptio amantium nimis quàm lepida, &

R id ge-

id genus carmini non indecora: nempe quàm ſint inconſtantes, quàm leues, quàm ſui non compotes, quàm expetita damnent, quàm damnata expetant, quàm iactentur, crucientur, agitentur, ſtimulentur, exanimentur, ferantur, deferantur, distrahantur, diripiantur: quàm ubi ſunt, ibi non ſint: quàm ubi non ſunt, animus ibi ſit: quàm quod lubet, id continuò non libeat. Eſt etenim amor uera carnificina, quæ primùm maximè delectat, deinde triſtitia ſumma mortales pluſquam calamitoſos afficit. Sæpe ſibi contrarius fit. Siquidem fugat idem & agit: quod dat, modò non dat: quod ſuadet, diſſuadet: quod diſſuadet, id diſtentat, ut ſexcenta colligerentur in Comicis poëtis exempla. Terentius uerò huic dare medicinam uoluit, quando Venerem frigere ſine Cerere & Baccho aiebat. Sed, ſi uerum dicere liceat, ratione diætæ temperari & mitigari amorem poſſe putarem: utiq; animus eodem torquetur, ut in quo aculeus ſubſidet, quemadmodum fit in ſylua exuſta etiamnum fumante. Quare rectè Theophraſtus dixit, amori uelocem eſſe acceſſum, ſed tardum diſceſſum. Quid quòd nonnulli adeò affliguntur iſto affectu, ut neutiquam ſibi temperantes etiam mortem obeant? Nam Plinij quoq; memoria duo equites Romani in forma Pantomimi mythici uita defuncti ſunt. Huiuſmodi fatum ſeu exitium Cor. Balbo prætorio, & Qu..

Hete-

Heterio equiti diuerſis temporibus contigiſſe quidam literis prodere auſi ſunt.

Extremum.] *Arethuſam inuocat,ut ad Theocritum Simichidam,quem imitatus eſt,alluderet:ſicut in Pollione Sicelidas Muſas,& in Sileno Syracoſios dixit uerſus.Nam in Sicilia fons eſt à Nymphis in gratiam Dianæ factus.Diod.Sicul.in 6.& in 3.Natural. quæſtion.Seneca.Numerantur aliâs quatuor Arethuſæ apud Geographos, ſed hic eam in Sicilia intelligit, quũ paulò pòſt,Sicanos fluctus ſubiecerat.* Interpres *enim Theocriti hunc fontem eſſe ait prope Syracuſas, in quem Alpheus ex Arcadia confluit.*

Pauca.] Facilitatem *innuit,ut ſtatim adſit, qua attentioni quoq; ſtudet.*

Meo.] ἐμφαλικῶς.Nimirum *poëtæ præfecto* Aegyptiaco,*amico tam Auguſti quàm meo.*

Quis neget?] *Ab officio humanitatis, ut miſero amatorculo ſubueniatur.*

Subterlabêre.] A *remuneratione.* Pendet *autem poëta ex fabula,quæ eſt in 5.metamor.*Ouidij. *Subterraneis enim meatibus* Alpheus *fonti ſeſe immiſcet. Strabo in 6.& Plinius,Solinus,& alij geographi.*

Doris.] *Heſiodo in* Theogon.*eſt* Tethyos,*et* Oceani *filia. Subinde et pro mari capitur* διὰ μετωνυμίαν.

Amara.] Ex *ſalſugine maris,perinde ac ſi diceret,ſi mihi conceſſeris, & adfueris in amore Gal-*

li canendo,uiciſsim uoueo & precor,ne mare ſuũ amarorem immiſceat.

Incipe.] *Proponit ab occaſione paſtionis capellarum,qua bene uacat.*

Surdis.] Prouerbium eſt.Excitat autem ad carmen ab auditorum ſtudio δι' ἀντεισαγωγήν.

Quæ nemora.] Narrat,et eſt πάθος per indignationẽ.Increpat enim quòd ipſæ Nymphæ nõ ſint cõſolatæ.

Nam neq;.] Anthypophora.Non enim licuit cauſari occupationes & moram, quum alioqui arbores, arbuſta,montes,pecudes,paſtores, dij ſylueſtres eius amorem deplorauerint.

Naiades.] Propriè fontiũ et fluminũ ſunt nymphæ ut etymologia indicat: ſed καταχρηστικῶς accipiemus Parnaſsidas,Theſſalidas,Aonidas ſeu Aganippidas.

Indigno.] πάθος,meretricio uidelicet.Nam diligebat ſcortum diobolare.

Iuga.] Mythologicôs Pharnutus explicat,quòd ſolitaria loca & abdita ſtudioſis maximè conuenire notum ſit.

Parnaſsi.] Montis bicipitis non in Theſſalia, ſed aut in Phocide,aut in Bœotia,quam Aoniam cognominant,propter fines regionum proximos:Quo loci & Aganippe fons ab ungula Pegaſi factus ſtatuitur, aut Larnaſsus dictus eſt,quòd eo λάρναξ in diluuio Deuca

lionis

lionis ſubſedit,ut in hiſtorijs legitur.Poëtis autem hic mons decantatiſſimus eſt,& ab eo Muſæ nomen accepeRũt Parnaßides,ſicut à fonte Aganippides,à regione Aonides,à caſtalio fonte Caſtalides,ab equo Pegaſides. Muſarum nomina.

Pindi.] *Montis Theſſalici, autoribus Strabone, Plinio,& Solino:iuxta quem ſyluæ ſecutæ ſunt Orphea,maximè in Perhiboea,quæ Theſſaliæ Tetrapolis eſt,olim Lapitharum ſedes.* 10

Lauri.] κατὰ μερισμὸν *canit omnia defleſſe Gallum,ut arbores,arbuſta,montes,pecudes,paſtores,et deos ipſos.Inſignes aũt hic inſeruntur proſopopoeiæ.*

Sola.] *Hypotypoſis eſt,et* πάθος *afflicti amatoris.*

Lycæi.] *Hic,ſicut & Mænalus, mons eſt Arcadiæ* μυστικωτάτου,*Pani & Dianæ ſacer.*

Saxa.] *Theocritus* κατὰ ὄρεα μακρὰ λυκαίω.*Ibidẽ ſcholiaſtẽ lege.De Mænalo aũt ſuprà nõnulla tradidimus.*

Poeniteat.] *Pudeat,ut tractaret Bucolica:per apoſtrophen adhortatur.Præceßit in* αἰτιολογία,*quia neq; illas noſtri poenitet,ut quæ circunſtarent exploraturæ amorem tuum.Subdit exemplum.Nam & Adonis uel ab ipſa Venere dilectus,oues pauit,de quo Ouidius & Macrobius primo Saturnalium.Sumptum eſt autem id ex Thyrſide Theocriti, quemadmodum & ea quæ proximè ſequuntur.*

Venit upilio.] *Pro opilio,Ionica* ἐκτάσει *factum*

eſt uocabulũ. Vtitur & hic diſtributione paſtorum, de quorũ diſcrimine nonnihil præfati ſumus. Illinc quoq; colliges hic nõ eſſe ſubulcos, ſed bubulcos, quãdo hic locus ad uerbũ ex Theocrito translatus ſit: neq; uſpiam ſubulcorũ in bucolicis poëmatibus mentio ſit. Ex Menalca autem faceres hic ſatis appoſitè Caprarium.

Tibi uen.] *Deorum, & qui olim amore ſe excruciarunt, eſt diſtributio.*

Lycoris.] *Mutato nomine Cytheris erat: elegãsq; inſerta eſt ſermocinatio.*

Sequuta eſt.] *Antonium in Galliam. Notatur hic effœminatus, quòd contra morem Romanum ſcorta et in militia fouerat. Laudatur autem apud Liuium Scipio Aemilianus, quòd in corrigendo milite omnes delicias, uinum, ſcortumq; amouerat in obſidione Numantiæ: ſed quotidie militem in opere exercuit. Notum quoq; quantum militibus Hannibalis Campanorum luxuries obfuit. Accedit quòd militaris quoq; diſciplina à caſtris mulieres excluſit. Quare etymologi dixerunt Caſtra nominata eſſe quaſi caſtrata, ſeu caſta, ad prohibendam libidinem.*

Syluanus.] *De induſtria agreſtiũ deorũ tantũ meminit, ut ne τὸ πρέπον omitteret. Paſtorum eſt Apollo, quãdo Admeti regis armenta pauerat, ſyluarũ Syluanus, agrorum Pan, nemorũ Satyrus & Faunus.*

Honore.] *ἀπὸ γεωργικῶς pro corona quæ datur*

Athe-

Athenæi ſententia, propter dignitatem membri. Nam in capite ſenſuum fons eſt, & hic deus à poëtis φιλοσίφαν@ fingitur, ſed ſinguli dij ſuis gaudent coronis, ita hic ferulacea ſeſe oblectat, in quam concinnata erant & lilia. Sunt etenim & ruſticis ſua lilieta.

Florentes.] *Ideo flexibiles & nexiles. Coronamenti hoc genus ex ramis & floribus conſtat.* Ferula φρυγανικὴ καὶ στεφανωτικὴ *ab herbarijs deſcribitur, quòd ſit fruticoſa & coronaria, quia propter lentorem necti & flecti poteſt. Eſt autem Baccho & eius comitibus apud poëtas ſacra, & non tantùm hedera.*

Grandia lilia.] *Dioſcorides quoq; lilia inter flores odoratos refert. Grandia dixit, nam nulli flores proceriores: ſunt enim interdum tricubitales. Odor & color in his placet. Vera igitur erit coronaria.*

Quaſſans.] μίμησις, *ut ruſticitatem eius numinis effingeret.*

Pan.] *Eius alia eſt imago apud Philoſtratum. Hic autem rex Arcadiæ habitus eſt. Vnde eadem Pania quoq; dicta eſt. Corniger formatur ob Solis radios, rubens ob ardorem Solis, pedibus hiſpidis propter herbas quæ in terris naſcuntur.*

Ebuli baccis.] *Quibus olim numina placare ſolebant, quaſi lenocinio coloris. Iiſdem ſemper utebantur ante inuentum minium. Poſtea & Iupiter*

miniandus erat ex Cenſorum inſtituto. Ebulũ autem Græci ἀκτῆρ, *alij* χαμαιακτῆρ, *Germani autem, qui in earundem nomenclatura ferè Græcorũ ueſtigijs perſiſtunt,* Attich *nominant. Cuius hiſtoriam ex tertio libro Theophraſti de natura Plantarũ, & quarto Dioſcoridis pete. Hic tamen eſt* κατάχρησις. *Nam ebulo nõ ſunt baccæ, ſed acini.*

Minium. *Minio.] Veteribus erat color ruber fucatorius, ſicut & paßim rubrica: poſtea non tam latè patebat, ſed ex additione aut gentis, ut Sinopicum, Lemnium: aut uſus, ut fabrile, quod fabris aptum erat: Græcis dicitur* μίλτος σινωπικὴ & τεκτονικὴ & λημνία γῆ. *Nonnulli cinnabarim nominãt, et Germani* Bergcinnaber, *quod in fodinis argentarijs inuenitur. Sed fabrilem rubricam* Rötelberg. *Inde eſt Græcis* μιλτώδης & μιλτωμένος, *id eſt, rubricatus ſeu miniatus, qualis hic fingitur Pan. Athenienſes quoq; olim funem adhibebant miniatum circa populum per miniſtros, ut obſeruarent quinam tardè ueniſſent, ij quoq; mulctã penderent. Hoc tantùm conabantur, ut frequentiores in concione eſſent. Et prouerbium hinc natum eſt: Funiculum fugiũt miniatum: in hunc ſenſum, quo Germani dicunt,* Er förcht ſich vor den galgen.

Et quis.] Iucundus eſt dialogiſmus, in quo illum conſolatur, ne ſe adeò cruciet, imò ſibi temperet. αἰτιολογικῶς *id comprobat: quia amor ſolitudines, mœ*

rores

rores nihili pendet: ut maximè lachrymatus fueris, tamen ille non mitigatur, neq; ſaturatur: idq; oſtendit tribus ſimilitudinibus. Nam ut gramina non ſaturantur deriuatione: ut neq; oues cythiſo, quo immodicè ſeſe oblectant: ut neq; capellæ frondibus ſalicum, quibus ferè inſultāt: ita neq; lachrymis medebere amori.

Triſtis.] Reſpondit Gallus, & eſt conqueſtio, in qua amatoris inconſtantiam & fluctus graphicè depingit.

Montibus.] Vt Mænalo & Parthenio. Optat Arcadas optimos muſicos tibijs canere de amore ſuo, quo futurum eſt ut tandem aliquando ab æſtu amoris liberaretur, & poſtea molliter conquieſceret. Componit enim Muſica amoris & iræ ardores, quod notiſſimũ uel in ſolo Homerico Achille.

Atq; utinam.] πάθος à uitæ conditione.

Furor.] Amor, qui mitigatur multitudine amicarum.

Quid tum?] ἀπαγωγὴ, quòd fuſcus erat, qui penè nigreſcit. Diluit autem hanc ex floribus nigricantibus eſſe, attamē gratiſſimis. Quali figura & in Alexide uſus eſt. Imitatur Theophraſtũ in primo & ſexto libro Plantarum, & Theocritum in Ergatinis.

Serta.] Per metalepſim flores. Fingunt ſibi amantes neſcio quod non uitæ genus.

Hic gelidi.] Mira eſt inconſtantia: non conſtat

Aut ſi nox.] ἀνθυποφορὰ, *ſi timuerimus futuram pluuiam, licet eamus, hoc eſt, ut uulgò loquuntur, ire poterimus cantando in eundum.*

Faſce.] *Pondere hœdorum, quos humeris geſtabat. Ita per hanc antiſagogem ad canendum inuitat, ne quid eſſet quod cauſaretur.*

Deſine.] *Is difficilè perſuaderi poterit, imò quod præ manibus erat, faciundum ſibi duxit, nimirũ Mantuæ ut aut hœdos uenderet, aut Centurionem ſibi placaret.*

ECLOGA DECIMA. GALLVS.

Inuocatio. *EXtremum hunc Arethuſa mihi concede laborem.*

Propoſitio. *Pauca meo Gallo, ſed quæ legat ipſa Lycoris,*
Carmina ſunt dicenda, neget quis carmina Gallo?
Sic tibi, cum fluctus ſubterlabêre Sicanos,
Doris amara ſuam non intermiſceat undam.
Incipe, ſollicitos Galli dicamus amores,
Dum tenera attondent ſimæ uirgulta capellæ:
Non canimus ſurdis, reſpondent omnia ſyluæ.

Quæ nemora, aut qui uos ſaltus habuere puellæ
Naiades, indigno cum Gallus amore periret?
Nam neq; Parnaßi uobis iuga, nam neq; Pindi
Vlla moram fecere, neq; Aonia Aganippe.
Illum etiam lauri, illum etiam fleuere myricæ:
Pinifer illum etiam ſola ſub rupe iacentem
Mænalus, & gelidi fleuerunt ſaxa Lycæi.
Stant & oues circum, noſtri nec pœnitet illas:
Nec te pœniteat pecoris diuine poëta,
Et formoſus oues ad flumina pauit Adonis.
Venit & upilio, tardi uenere bubulci: **Adonis formoſus iuuenis, quē amauit Venus.**
Vuidus hyberna uenit de glande Menalcas.
Omnes, unde amor iſte, rogant: tibi uenit Apollo.
Galle quid inſanis? inquit: tua cura Lycoris
Perq; niues alium, perq; horrida caſtra ſecuta eſt.
Venit & agreſti capitis Syluanus honore,
Florentes ferulas, & grandia lilia quaſſans.
Pan Deus Arcadiæ uenit, quem uidimus ipſi
Sanguineis ebuli baccis, minioq; rubentem.
Et quis erit modus? inquit: amor non talia curat.
Nec lachrymis crudelis amor, nec gramina riuis, **Amplificatio**
Nec cythiſo ſaturantur apes, nec fronde capellæ.
Triſtis at ille tamen, cantabitis Arcades, inquit,
Montibus hæc ueſtris, ſoli cantare periti
Arcades. ô mihi tum quàm molliter oſſa quieſcant,

Ve-

Veſtra meos olim ſi fiſtula dicat amores.
Atq; utinam ex uobis unus,ueſtriq; fuiſſem
Aut cuſtos gregis,aut maturæ uinitor uuæ.
Certè ſiue mihi Phyllis,ſiue eſſet Amyntas,
Seu quicunq; furor(quid tum,ſi fuſcus Amyntas?
Et nigræ uiolæ ſunt,& uacinia nigra)
Mecum inter ſalices lenta ſub uite iaceret:
Serta mihi Phyllis legeret,cantaret Amyntas.
Hic gelidi fontes,hic mollia prata Lycori,
Hic nemus,hic ipſo tecum conſumerer æuo.
Nunc inſanus amor duri me Martis in armis
Tela inter media,atq; aduerſos detinet hoſtes.
Tu procul à patria(nec ſit mihi credere tantùm)
Alpinas ah dura niues,& frigora Rheni
Me ſine ſola uides:ah te ne frigora lædant,
Ah tibi ne teneras glacies ſecet aſpera plantas.
Ibo,& Chalcidico quæ ſunt mihi condita uerſu
Carmina,paſtoris Siculi modulabor auena.
Certum eſt in ſyluis inter ſpelæa ferarum
Malle pati,tenerisq; meos incidere amores
Arboribus:creſcent illæ,creſcetis amores.
Interea miſtis luſtrabo Mænala nymphis,
Aut acres uenabor apros:non me ulla uetabunt
Frigora,Parthenios canibus circumdare ſaltus.
Iam mihi per rupes uideor,lucosq; ſonantes

Diſceptat quorſum ſe conferat amorem euitaturus.

Ire

Ire: libet Partho torquere Cydonia cornu
Spicula, tanquam hæc ſit noſtri medicina furoris:
Aut deus ille malis hominum miteſcere diſcat.
Iam neq; Hamadryades rurſus, nec carmina nobis — Mutat ſuperius conſiliũ.
Ipſa placent, ipſæ rurſus concedite ſyluæ.
Non illum noſtri poſſunt mutare labores,
Nec ſi frigoribus medijs Hebrumq; bibamus,
Sithoniasq; niues hyemis ſubeamus aquoſæ:
Nec ſi, cum moriens alta liber aret in ulmo,
Aethiopum uerſemus oues ſub ſydere cancri.
Omnia uincit amor, & nos cedamus amori. — ἐπιφώνημα.
Hæc ſat erit diuæ ueſtrum ceciniſſe poëtam, — Epilogus.
Dum ſedet, & gracili fiſcellam texit hibiſco,
Pierides: uos hæc facietis maxima Gallo,
Gallo, cuius amor tantum mihi creſcit in horas,
Quantum uere nouo uiridis ſe ſubijcit alnus.
Surgamus, ſolet eſſe grauis cantantibus umbra: — Periodus bucolica.
Iuniperi grauis umbra, nocēt & frugibus umbræ.
Ite domum ſaturæ, uenit Heſperus, ite capellæ.

IN GALLVM.

EXegematicon eſt. Narrat enim amorem Galli, quem impatienter dolentem Vergilius conſolatur, quòd Cytheris amica, ſe contempto, Antonium in Gallias ſequuta fuerat. Cæterùm ſub Gallo ductum carminis ſeu tenorem amatorium uideres, adeoq; deſcriptio amantium nimis quàm lepida, & idge-

id genus carmini non indecora: nempe quàm ſint inconſtantes, quàm leues, quàm ſui non compotes, quàm expetita damnent, quàm damnata expetant, quàm iactentur, crucientur, agitentur, ſtimulentur, exanimentur, ferantur, deferantur, diſtrahantur, diripiantur: quàm ubi ſunt, ibi non ſint: quàm ubi non ſunt, animus ibi ſit: quàm quod lubet, id continuò non libeat. Eſt etenim amor uera carnificina, quæ primùm maximè delectat, deinde triſtitia ſumma mortales pluſquam calamitoſos afficit. Sæpe ſibi contrarius fit. Siquidem fugat idem & agit: quod dat, modò non dat: quod ſuadet, diſſuadet: quod diſſuadet, id diſtentat, ut ſexcenta colligerentur in Comicis poëtis exempla. Terentius uerò huic dare medicinam uoluit, quando Venerem frigere ſine Cerere & Baccho aiebat. Sed, ſi uerum dicere liceat, ratione diætæ temperari & mitigari amorem poſſe putarem: utiq; animus eodem torquetur, ut in quo aculeus ſubſidet, quemadmodum fit in ſylua exuſta etiamnum fumante. Quare rectè Theophraſtus dixit, amori uelocem eſſe acceſſum, ſed tardum diſceſſum. Quid quòd nonnulli adeò affliguntur iſto affectu, ut neutiquam ſibi temperantes etiam mortem obeant? Nam Plinij quoq; memoria duo equites Romani in forma Pantomimi mythici uita defuncti ſunt. Huiuſmodi fatum ſeu exitium Cor. Balbo prætorio, & Qu.

Hete-

Heterio equiti diuerſis temporibus contigiſſe quidam literis prodere auſi ſunt.

Extremum.] Arethuſam inuocat,ut ad Theocritum Simichidam,quem imitatus eſt,alluderet:ſicut in Pollione Sicelidas Muſas,& in Sileno Syracoſios dixit uerſus.Nam in Sicilia fons eſt à Nymphis in gratiam Dianæ factus.Diod.Sicul.in 6.& in 3.Natural. quæſtion.Seneca.Numerantur aliâs quatuor Arethuſæ apud Geographos, ſed hic eam in Sicilia intelligit, quũ paulò pòſt,Sicanos fluctus ſubiecerat. Interpres enim Theocriti hunc fontem eſſe ait prope Syracuſas, in quem Alpheus ex Arcadia confluit.

Pauca.] Facilitatem innuit,ut ſtatim adſit, qua attentioni quoq; ſtudet.

Meo.] ἱμφαλικῶς.Nimirum poëtæ præfecto Aegyptiaco,amico tam Auguſti quàm meo.

Quis neget?] Ab officio humanitatis, ut miſero amatorculo ſubueniatur.

Subterlabêre.] A remuneratione. Pendet autem poëta ex fabula,quæ eſt in 5.metamor.Ouidij. Subterraneis enim meatibus Alpheus fonti ſeſe immiſcet. Strabo in 6.& Plinius,Solinus,& alij geographi.

Doris.] Heſiodo in Theogon.eſt Tethyos,et Oceani filia. Subinde et pro mari capitur κατὰ μετωνυμίαν.

Amara.] Ex ſalſugine maris,perinde ac ſi diceret,ſi mihi conceſſeris, & adfueris in amore Gal-

li canendo,uiciſsim uoueo & precor,ne mare ſuũ ama rorem immiſceat.

Incipe.] *Proponit ab occaſione paſtionis capellarum,qua bene uacat.*

Surdis.] *Prouerbium eſt.Excitat autem ad carmen ab auditorum ſtudio* δι᾽ ἀντειθρωτήρ.

Quæ nemora.] *Narrat,et eſt* πάθος *per indignationẽ.Increpat enim quòd ipſæ Nymphæ nõ ſint cõſolatæ.*

Nam neq;.] *Anthypophora.Non enim licuit cauſari occupationes & moram, quum alioqui arbores, arbuſta,montes,pecudes,paſtores, dij ſylueſtres eius amorem deplorauerint.*

Naiades.] *Propriè fontiũ et fluminũ ſunt nymphæ ut etymologia indicat: ſed* καταχρηστικῶς *accipiemus Parnaßidas,Theſſalidas,Aonidas ſeu Aganippidas.*

Indigno.] πάθος,*meretricio uidelicet.Nam diligebat ſcortum diobolare.*

Iuga.] *Mythologicôs Pharnutus explicat,quòd ſolitaria loca & abdita ſtudioſis maximè conuenire notum ſit.*

Parnaßi.] *Montis bicipitis non in Theſſalia, ſed aut in Phocide,aut in Bœotia,quam Aoniam cognominant,propter fines regionum proximos:Quo loci & Aganippe fons ab ungula Pegaſi factus ſtatuitur, aut Larnaßus dictus eſt,quòd eo* λάρναξ *in diluuio Deucalionis*

lionis ſubſedit,ut in hiſtorijs legitur.Poëtis autem hic mons decantatiſſimus eſt,& ab eo Muſæ nomen accẽperũt Parnaſſides,ſicut à fonte Aganippides,à regione Aónides,à caſtalio fonte Caſtalides,ab equo Pegaſides. Muſarum nomina.

Pindi.] *Montis Theſſalici, autoribus Strabone, Plinio,& Solino:iuxta quem ſyluæ ſecutæ ſunt Orphea,maximè in Perhibœa,quæ Theſſaliæ Tetrapolis eſt,olim Lapitharum ſedes.* 10

Lauri.] κατὰ μερισμόν *canit omnia defleſſe Gallum,ut arbores,arbuſta,montes,pecudes,paſtores,et deos ipſos.Inſignes aũt hic inſeruntur proſopopœiæ.*

Sola.] *Hypotypoſis eſt,et* πάθος *afflicti amatoris.*

Lycæi.] *Hic,ſicut & Mænalus, mons eſt Arcadiæ* μουσικωτάτης,*Pani & Dianæ ſacer.*

Saxa.] *Theocritus* κατὰ ὄρεα μακρὰ λυκαίου.*Ibidẽ ſcholiaſtẽ lege.De Mænalo aũt ſuprà nõnulla tradidimus.*

Pœniteat.] *Pudeat,ut tractaret Bucolica:per apoſtrophen adhortatur.Præceſſit in* αἰτιολογία,*quia neq; illas noſtri pœnitet,ut quæ circunſtarent exploraturæ amorem tuum.Subdit exemplum.Nam & Adonis uel ab ipſa Venere dilectus,oues pauit,de quo Ouidius & Macrobius primo Saturnalium.Sumptum eſt autem id ex Thyrſide Theocriti, quemadmodum & ea quæ proximè ſequuntur.*

Venit upilio.] *Pro opilio.Ionica* ἐκτάσει *factum*

 eſt

eſt uocabulū. Vtitur & hic diſtributione paſtorum, de quorū diſcrimine nonnihil præfati ſumus. Illinc quoq; colliges hic nō eſſe ſubulcos, ſed bubulcos, quādo hic locus ad uerbū ex Theocrito translatus ſit: neq; uſpiam ſubulcorū in bucolicis poëmatibus mentio ſit. Ex Menalca autem faceres hic ſatis appoſitè Caprarium.

Tibi uen.] *Deorum, & qui olim amore ſe excruciarunt, eſt diſtributio.*

Lycoris.] *Mutato nomine Cytheris erat: elegāsq; inſerta eſt ſermocinatio.*

Sequuta eſt.] *Antonium in Galliam. Notatur hic effœminatus, quòd contra morem Romanum ſcorta et in militia fouerat. Laudatur autem apud Liuium Scipio Aemilianus, quòd in corrigendo milite omnes delicias, uinum, ſcortumq; amouerat in obſidione Numantiæ: ſed quotidie militem in opere exercuit. Notum quoq; quantum militibus Hannibalis Campanorum luxuries obfuit. Accedit quòd militaris quoq; diſciplina à caſtris mulieres excluſit. Quare etymologi dixerunt Caſtra nominata eſſe quaſi caſtrata, ſeu caſta, ad prohibendam libidinem.*

Syluanus.] *De induſtria agreſtiū deorū tantū meminit, ut ne* τὸ πρέπον *omitteret. Paſtorum eſt Apollo, quādo Admeti regis armenta pauerat, ſyluarū Syluanus, agrorum Pan, nemorū Satyrus & Faunus.*

Honore.] ἐπιγραφικῶς *pro corona quæ datur*

Athe-

Athenæi ſententia, propter dignitatem membri. Nam in capite ſenſuum fons eſt, & hic deus à poëtis φιλοστέφανος fingitur, ſed ſinguli dij ſuis gaudent coronis, ita hic ferulacea ſeſe oblectat, in quam concinnata erant & lilia. Sunt etenim & ruſticis ſua lilieta.

Florentes.] *Ideo flexibiles & nexiles. Coronamenti hoc genus ex ramis & floribus conſtat.* Ferula *φρυγανικὴ καὶ στεφανωτικὴ ab herbarijs deſcribitur, quòd ſit fruticoſa & coronaria, quia propter lentorem necti & flecti poteſt.* Eſt *autem* Baccho *& eius comitibus apud poëtas ſacra, & non tantùm hedera.*

Grandia lilia.] Dioſcorides quoq; lilia inter flores odoratos refert. Grandia dixit, nam nulli flores proceriores: ſunt enim interdum tricubitales. Odor & color in his placet. Verà igitur erit coronaria.

Quaſſans.] μίμησις, ut ruſticitatem eius numinis effingeret.

Pan.] *Eius alia eſt imago apud* Philoſtratum. *Hic autem rex Arcadiæ habitus eſt.* Vnde *eadem* Pania *quoq; dicta eſt. Corniger formatur ob Solis radios, rubens ob ardorem Solis, pedibus hiſpidis propter herbas quæ in terris naſcuntur.*

Ebuli baccis.] Quibus olim numina placare ſolebant, quaſi lenocinio coloris. Iiſdem ſemper utebantur ante inuentum minium. Poſtea & Iupiter

rores nihili pendet: ut maximè lachrymatus fueris, tamen ille non mitigatur,neq; ſaturatur:idq; oſtendit tribus ſimilitudinibus.Nam ut gramina non ſaturantur deriuatione:ut neq; oues cythiſo, quo immodicè ſeſe oblectant:ut neq; capellæ frondibus ſalicum, quibus ferè inſultāt:ita neq; lachrymis medebere amori.

Triſtis.] *Reſpondit Gallus,& eſt conqueſtio,in qua amatoris inconſtantiam & fluctus graphicè depingit.*

Montibus.] *Vt Mænalo & Parthenio.Optat Arcadas optimos muſicos tibijs canere de amore ſuo,quo futurum eſt ut tandem aliquando ab æſtu amoris liberaretur,& poſtea molliter conquieſceret. Componit enim Muſica amoris & iræ ardores, quod notiſſimū uel in ſolo Homerico Achille.*

Atq; utinam.] πάθος ἀ *uitæ conditione.*

Furor.] *Amor, qui mitigatur multitudine amicarum.*

Quid tum?] ἀντ.ὄγνωτὴ,*quòd fuſcus erat,qui penè nigreſcit.Diluit autem hanc ex floribus nigricantibus eſſe,attamē gratiſſimis.Quali figura & in Alexide uſus eſt.Imitatur Theophraſtū in primo & ſexto libro Plantarum,& Theocritum in Ergatinis.*

Serta.] *Per metalepſim flores.Fingunt ſibi amantes neſcio quod non uitæ genus.*

Hic gelidi.] *Mira eſt inconſtantia: non conſtat*

ſibi, nunc abnegatam uult:

καὶ φεύγει φιλέοντα, καὶ οὐ φιλέοντα διώκει,

ut Theocritus canit, eandem inuitat ab amœnitate loci, & à fideli uitæ ſocietate. Eam uerò hic abſentem ſecundum præſentem alloquitur. Tanta eſt huius adfectus potentia.

Nunc inſanus.] *A ſolicitudine. Timet enim ne quid aduerſi accidat, etiam inter hoſtes, & in aſpera regione Gallia.*

Detinet.] *Quæ malùm ſtultitia eſt, ut amantes ſint, ubi non ſunt?*

A patria.] *Obſerua mirabiles affectus amantis, qualesq; fiant exaggerationes: primò ab exilio, deinde ex frigiditate eius Galliæ ueteris, quæ hodie Germaniæ acceßit, quam communi uocabulo* κελτῶν *olim intellexerunt. Poſtremò ab iniquitate loci, & incommodis, quæ illam ſequerentur.*

Nec mihi.] *Optat non eſſe uerum. Eſt etiam nũc illius animus ſuſpenſus.*

Ah.] παθητικὴ *repetitio eſt dolentis & ſoliciti pro amica.*

Teneras.] *Ita amantibus pulchra uidentur, quæ non ſunt. Caſcam enim ſuam iudicat eſſe puppam. Verùm hic cognoſces, quod uulgò dicitur: Anima non minus eſt ubi amat, quàm ubi animat.*

Ibo.] *Remedia amoris quærit, partim ex ſtudijs,*

par-

partim ex uenatione. Eadem amantibus ab Ouidio præſcripta ſunt. Nam ut ocia gignunt ſouentq; uitia, ita negocia depellunt & abigunt. Primùm uult poëtari, ut iuſtis ſtudijs ocio non ſit locus, quæ refrenarent & compeſcerent animi impetum. Tranſtulit autem Gallus Euphorionem ex Chalcide oriundum, (cuius meminit et Quintilianus) in latinum ſermonẽ, quod bucolico uerſu modulari cupit, & id περιφράσα Theocriti declarat.

Certum eſt.] *Decretum mihi eſt, ſeu conſtitui mecum amorem meum in ſyluas ablegere, poſtquam hominum uitauero conſuetudinem. Nam in luſtris uitam degere malo, & arboribus amorem incidere, nõ aliter ac in æs leges decemuirales. Inſinuat & hoc, quòd poëtantes ſeceſſum quæritãt. Nam Horatius ſic ſuadet:*

Scriptorũ cohors omnis amat nemus, et fugit urbes.
Et ſeipſum id ſeruaſſe in Odis teſtatur:

—Me gelidum nemus,
Nympharumq; leues cum Satyris chori
Secernant populo.

Hic rurſus probatum damnat, & damnatum probat. Idem Corydoni poëta in texendis fiſcellis ſuprà aſſignauit.

Interea.] *Deinde ad uenationem animum adplicauit, ut quoquo modo amoris uis temperaretur.*

Nam

Nam hæc non parum huic rei accommodata eſt, quod quis ex cupidine Luciani diſceret, & exemplo Dianæ & Mineruæ admoneremur ſemper uirginũ, quantum ipſa uenãdi & ſtudendi exercitatio promoueret.

Parthenios.] συνεκδοχικῶς Arcadicos. Sic Cydonia Cretica dixit. Quare poëtis eſt epitheton, pharetrarum. Vtrobiq; ad uenationem reſpectum habemus. Parthenius à copia nympharum ſeu puellarum dictus eſt, quas comites Diana habuit, quod ex Ouidianis fabulis luce meridiana clarius eſt. Cretenſes quoq; Δικτύνναν coluerũt, quo nomine, iuxta Pauſaniam, Diana ſignificabatur. Erat ibidem quoq; Cretomartis plurimũm curſu & uenatione excellens à Minoë adamata, & inter deos à Diana cooptata eſt. Breuiter, Cretenſes in toxica commẽdantur, æquè ac Parthi τοξοφόροι, qui arte iaculandi etiam nũc clari ſunt. Ouid. in arte:

Tergaq; Parthorum, Romanaq; pectora dicam,
Telaq; ab auerſo quæ iacit hoſtis equo.

Sunt enim & noſtra memoria admodum eiuſdem artis periti etiam in ipſa fuga. Quare Parthos & fugaces, quos Græci φυγάδας uocant, non malè ſignificari crediderim: ſed uetuſtiores Latini exules exponebãt, ut in Iuſtino legitur.

Iam neq;.] Nunc, quæ placuerunt, rurſus diſplicent. Repudiat ea, quæ antea elegerat remedia, et amorem inſuperabilem eſſe queritur.

Hama-

Hamadryades.] *Ergo non uenabitur, non uerſabitur in ſyluis, neq; transferet: quia carmina diſplicēt. Neq; ipſa exercitia, quia his amorem mutari & mitigari poſſe ſibi non perſuadet.*

Nec ſi frig.] περίφρασις *poëtica. Neq; in frigidißimo, neq; in calidißimo loco amor manſueſcet.*

Sithoniasq́;.] *Threicias. Nā iuxta Stephanū Sithonia Thraciæ pars eſt. Solinus ait Sithoniā gentē obtinere ponticū littus, quæ, nato ibi Orpheo uate, decus addidit nomini. Eadē penè Plin. nobis ſcripta reliqt.*

Niues.] *Hoc ad ſitum regionis refertur, quā Boreas perflat, ut Heſiodus de eodem ſic inquit:*

ὅστε διὰ θρήκης ἱπποτρόφου εὐρέϊ πόντῳ
ἐμπνεύσας ὤρινε.

Erat quoq; Thraciæ princeps, qui regiam puellam ex Attica rapuit: quanq̄ Platonicus Heronias puellam ipſam è rupe quadām Borea uento præceps actā, quo factum eſt, ut fama manaret Boream puellæ raptorem fuiße, ut fabulatur Ouidius in 6. metamor.

Aethiopum.] *Aethiopia maximè ſub Aegypto ultra Meroën non adeò longè ab æſtiuali circulo diſtat. Neq; referre arbitror, etiamſi quoslibet intellexeris Aethiopas, qui uniuerſi inter duos tropicos habitant, quo loci eſt torrida zona, unde Manilius libro quarto, capite tertio:*

Ardent Aethiopes cancro, cui plurimus ignis.

Hoc

Hoc color ipſe docet.

Sentit autem quantumuis frigida in regione, ueluti in Thracia, et contrà in maximo æſtu, quantus eſt apud Aethiopas, apud quos etiam interior cortex ex nimio Solis ardore moritur: tamen amor miteſcere non diſceret. Tanta illius potentia, ut qui omnia uincit. Idē eſt in Thalyſijs Theocriti.

Omnia.] *Epiphonemate colligit, frigus, calorē, exercitia, & deniq; omnia remedia nihil eſſe. Ergo ipſe uictus nomē amori daturus eſt, ut ſub caſtris eiuſdem ſtrenuus ſit miles.*

Hæc ſatis.] *Peroratio, qua ſupremam manum imponit bucolico carmini. Ideo in principio extremum uocauit laborē. Id uerò fit per apoſtrophen ad muſas.*

Dum ſedet.] *Tapinoſis figurata, hoc eſt, dum utitur humili dicendi genere.*

Vere.] *Quo ſuccoſæ fiunt arbores. Incrementū amoris comparatione exprimit.*

Iuniperi grauis.] *Non eſt negligenda umbra in arboribus. Nā ſæpe aut nutrix aut nouerca eſt. Quibuſdam enim leuis & diſperſa, ideo in uineis illis locus erat, ut ficis. Quibuſdam pinguis et ſata paſcens, ut alnis. Quibuſdam grauis, & quæcunq; opacat nutriens, ut ulmis. Quibuſdam grauis, noxia etiam humano capiti, iuxtaq; omnibus ſatis, ut iuglandibus, pinis, piceis, & abietibus. Ita hic poëta iuniperinam umbram*

bram grauem dicit,ut quæ cephalalgicos reddat, & frugibus noceat,quando rubigine occupantur.

Ite domum.] Clauſula bucolica. Satis enim cantatum eſt,ſatis hoc carminis genere luſum eſt, ſatis paſtum eſt,quia adueſperaſcit.

FINIS.

BASILEAE, APVD BARTHOLOMAEVM VVESTHEIMERVM,
Menſe Auguſto, Anno
M. D. XL.